ISSN 1905-7520

مجلة النور

วารสาร อัล-นูร AL-NUR JOURNAL

ปีที่ 13 ฉบับที่ 25 (ฉ. ที่ 2 ประจำเดือน กรกฎาคม - ธันวาคม 2561)

วารสาร อัล-นูร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

http://www.al-nur.ftu.ac.th

วารสาร อัล-นูร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
Al-Nur Journal The Graduate School of Fatoni University

ที่ปรึกษา

อธิการบดี มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
ผู้อำนวยการสำนักงานจัดหาทุนการศึกษา มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

เจ้าของ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ผลงานวิชาการ งานวิจัย ในสาขาวิชา อิสลามศึกษา การปกครอง เทคโนโลยีการศึกษา การจัดการศึกษา
2. เพื่อเป็นแหล่งค้นคว้า องค์ความรู้ ในด้านสาขาวิชาสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยและการวิจัย มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.อิบรอฮีม ณรงค์รักษาเขต	วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
รองศาสตราจารย์ ดร.นิรันดร์ จุลทรัพย์	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
Assoc. Prof. Dr.Mohd Muhiden Bin Abd Rahman	Faculty of Islamic Studies, University of Malaya, Malaysia
Assoc. Prof. Dr.Muhammad Laeba	Kulliyyah of Laws, International Islamic University Malaysia
รองศาสตราจารย์ ดร.ซาการียา หะมะ	คณะอิสลามศึกษาและนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิเลาะ แวอุเซ็ง	วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อุไรรัตน์ ยามาเร็ง	คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เจ๊ะเหล๊าะ แขกพงศ์	สถาบันอิสลามและอาหรับศึกษา มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ซอลีฮะห์ หะยีสะมะแอ	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุวัจน์ สองเมือง	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ซอบีเราะห์ การียอ	คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัดนัน สือแม	คณะศิลปศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มูฮามัสสกรี มันยูนุ	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาประเมินบทความประจำฉบับ

รองศาสตราจารย์ ดร.ซาการียา หะมะ	มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริพันธ์ ศิริพันธ์	มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อะห์มัด ยี่สุ่นทรง	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิเลาะ แวอุเซ็ง	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รูฮานา สาแมง	มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาหมัด อัลฟารีตีย์	มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มัสลัน สุหลง	มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จรรยา ชาญชัยชูจิต	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อีสมาแอ กาเตะ	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
อาจารย์ ดร.นิมารูนี หะยีวาเงาะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
อาจารย์ ดร.อับดุลฮากัม เฮ็งปิยา	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
อาจารย์ ดร.ประภาภรณ์ หลังปูเต๊ะ	มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
อาจารย์ ดร.อัสมัน แตอาลี	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
อาจารย์ ดร.ซัมซู สาอุ	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

พิสูจน์อักษร

รองศาสตราจารย์ มูฮำหมัด สะมาโระ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นัศรุลลอฮ์ หมัดตะพงศ์
อาจารย์ ดร.ฆอซาลี เบ็ญหมัด

รูปแบบ

นายนัสรูดิง วานิ
นายอาสมิง เจ๊ะอาแซ
นายมูฮัมหมัด สนิ

กองจัดการ

นายฟาริด อับดุลลอฮ์หะซัน
นายมาหะมะ ดาแม็ง
นายอับดุลย์ลาเต๊ะ สาและ
นางสาวกามีละ สาอะ
นางสาวรอหานิง หะนะกาแม

สถานที่ติดต่อ

บัณฑิตวิทยาลัย ชั้น 2 สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
135/8 หมู่ 3
ตำบลเขาตูม อำเภอยะรัง
จังหวัดปัตตานี 94160
โทร.0-7341-8614
โทรสาร 0-7341-8615, 0-7341-8616
Email: gsyiu2014@gmail.com

รูปเล่ม

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

พิมพ์ที่

โรงพิมพ์มิตรภาพ เลขที่ 5/49
ถนนเจริญประดิษฐ์ ตำบลรูสะมิแล
อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี 94000
โทร 0-7333-1429

กำหนดการเผยแพร่

2 ฉบับ ต่อปี ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน
ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกรกฎาคม-ธันวาคม

การเผยแพร่

มอบให้ห้องสมุดหน่วยงานของรัฐและเอกชน
สถาบันการศึกษาในประเทศและต่างประเทศ

ฉบับอิเล็กทรอนิกส์ http://www.tci-thaijo.org/index.php/NUR_YIU/issue/archive
เว็บไซต์วารสาร http://www.al-nur.ftu.ac.th/

*ทัศนะและข้อคิดเห็นใด ๆ ที่ปรากฏในวารสารฉบับนี้ เป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียนแต่ละท่าน ทางกองบรรณาธิการเปิดเสรีด้านความคิด และไม่ถือว่าเป็นความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

บทบรรณาธิการ

มวลการสรรเสริญทั้งหลายเป็นสิทธิแห่งเอกองค์อัลลอฮฺ ﷻ ที่ทรงอนุมัติให้การรวบรวมและจัดทำวารสารฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ขอความสันติสุขและความโปรดปรานของอัลลอฮฺ จงประสบแด่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ผู้เป็นศาสนฑูตของพระองค์ตลอดจนวงศ์วานของท่านและผู้ศรัทธาต่อท่านทั่วทุกคน

วารสาร อัล-นูร เป็นวารสารทางวิชาการฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยฟาฏอนี ซึ่งได้จัดตีพิมพ์ปีละ 2 ฉบับ (ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม-มิถุนายน และ ฉบับที่ 2 ประจำเดือน กรกฎาคม-ธันวาคม ของทุกปี) ซึ่งได้รับความอนุเคราะห์จากคณาจารย์ นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไปจากสถาบันต่างๆ เพื่อนำเสนอองค์ความรู้ในเชิงวิชาการที่หลากหลาย จากผลงานของนักวิชาการ คณาจารย์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาทั้งภายในและภายนอก ทั้งนี้เพื่อเป็นการเผยแพร่องค์ความรู้ที่สร้างสรรค์และเป็นประโยชน์สู่สังคม

วารสาร อัล-นูร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยฟาฏอนี ฉบับนี้ เป็นฉบับที่ 25 ปีที่ 13 ประจำปี 2561 (ประจำฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม-ธันวาคม) ทั้งในรูปแบบเล่มวารสารและระบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อรองรับการประเมินคุณภาพวารสารที่อยู่ในฐานของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) พร้อมกันนี้ได้มีการ Submission (Thai Journals Online) ที่ได้รวบรวมบทความทางวิชาการที่มีความหลากหลายทางด้านภาษา สาขาวิชา และประเด็นต่างๆ ที่น่าสนใจ จากผู้เขียนวิจัยที่ได้ทำการศึกษา เรียบเรียง ประกอบไปด้วย 14 บทความวิจัย มาจากแขนงวิชาสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ คือ อิสลามศึกษา การปกครอง เทคโนโลยีการศึกษา การจัดการศึกษา บทความดังกล่าวได้รับเกียรติจากบรรดาผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งในประเทศและต่างประเทศทำหน้าที่ตรวจสอบและประเมินคุณภาพของบทความ

กองบรรณาธิการวารสาร ยินดีรับการพิจารณาผลงานวิชาการของทุกๆ ท่านที่มีความสนใจ รวมถึงคำติชม และข้อเสนอแนะต่างๆ เพื่อนำสู่การพัฒนาผลงานทางวิชาการให้มีคุณภาพต่อไป

บรรณาธิการวารสาร อัล-นูร
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

บทความวิจัย

ความสัมพันธ์และความแตกต่างระหว่างอะฮฺลิซ-ซุนนะฮฺและชีอะห์ : ศึกษาประวัติศาสตร์และมุมมองนักวิชาการซุนนีย์และชีอะห์ในโลกปัจจุบัน

อับดุลลาตีฟ การี*
อับดุลฮาลิม ไซซิง**

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา ประเภท และหลักความเชื่อของกลุ่มซุนนะฮฺและชีอะห์ที่โดดเด่นในโลกปัจจุบัน เปรียบเทียบความเหมือนและความต่างระหว่างซุนนะฮฺและชีอะห์ และศึกษาความคิดเห็นของนักวิชาการซุนนีย์และชีอะห์ในโลกปัจจุบันเกี่ยวกับความต่างระหว่างอะฮฺลิซ-ซุนนะฮฺและชีอะห์ การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสารทางประวัติศาสตร์ ชั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิ จากนั้นเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์เป็นนักวิชาการซุนนีย์และชีอะห์ จาก 4 ประเทศ ประกอบด้วยไทย อินโดนิเซีย คูเวต และ กาตาร์ รวมทั้งสิน 26 ท่าน จากนั้นนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบเหตุการณ์และตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย

ผลการวิจัย พบว่า อะฮฺลิซ-ซุนนะฮฺ วัล-ญะมาอะฮฺ คือกลุ่มมุสลิมส่วนใหญ่ที่ยึดถือแนวทางของท่านนบี บรรดาศอหาบะฮฺ และตาบีอีน ซึ่งเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมในยุคสมัยราชวงศ์อุมาวียะฮฺและอับบาซียะฮฺ กลุ่มอะฮฺลิซ-ซุนนะฮฺ แบ่งเป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ คือ กลุ่มที่เน้นหลักการศรัทธา(อากีดะฮฺ) กลุ่มที่เน้นหลักการปฏิบัติ(ฟิกฮฺ) และกลุ่มที่เน้นหลักการรายงานหะดีษ(รุว้าต) ส่วนชีอะห์ คือกลุ่มที่สนับสนุนและเชื่อว่าอะลี บิน อะบี ฏอลิบ และลูกหลานของท่านมีสิทธิในการเป็นผู้นำสูงสุดแก่มุสลิม ซึ่งความเชื่อนี้มีมาตั้งแต่สมัยของท่านนบี(ซ.) แต่ชีอะห์ที่เป็นรูปธรรมที่มีแนวคิดและแนวปฏิบัติเฉพาะเกิดขึ้นหลังจากหุเซน บิน อะลี ถูกสังหาร ส่วนประเภทของชีอะห์มีมากถึง 73 กลุ่มย่อย จาก 5 กลุ่มใหญ่ คือ อัล-กัยซานียะฮ อัซ-ซัยดียะฮ อัล-อิมามียะฮ อัล-ฆอลียะฮ และอัล-อิสมาอีลียะฮ

ส่วนความแตกต่างระหว่างอะฮฺลิซ-ซุนนะฮฺกับชีอะห์ พบว่า หลักการศรัทธาของอะฮฺลิซ-ซุนนะฮฺ เรียกว่า “รูก่นอีหม่าน” มี 6 ประการ ส่วนชีอะห์เรียกว่า “อุศูลุ้ดดีน” มี 5 ประการ หลักศรัทธาสำคัญที่แตกต่างคือ เรื่อง “ผู้นำสูงสุด”(อัลอีมามะฮฺ) หลักศรัทธาอื่นๆแตกต่างที่ชื่อเรียกและประเด็นปลีกย่อย เกี่ยวกับหลักปฏิบัติ อะฮฺลิซ-ซุนนะฮฺเรียกว่า“รูก่นอิสลาม”มี 5 ประการ ส่วนชีอะห์ เรียกว่า“ฟุรูอุ้ดดีน” มี 10 ประการ หลักปฏิบัติที่เหมือนกันคือ ละหมาด ซะกาต ฮัจญ ซึ่ง 3 ข้อนี้แตกต่างกันเฉพาะข้อปลีกย่อย ส่วนหลักปฏิบัติที่แตกต่างกัน คือ การกล่าวปฏิญาณตน(ชะฮาดะฮฺ)ไม่นับเป็นหลักปฏิบัติหรือรูก่นอิสลามของชีอะห์แต่นับเป็น“ฏอรูรีย้าต”คือความจำเป็นที่รับรู้กัน แต่คำสรรเสริญต่อ อะลี บิน อะบีฏอลิบ ไม่ใช่คำปฏิญาณเป็นเพียงคำเพิ่มที่ถูกอนุญาตเท่านั้น นอกจากนี้หลักปฏิบัติของชีอะห์ได้กำหนดเพิ่ม อัลคุมส์(บริจาคทรัพย์แก่ผู้นำสูงสุด) อัลญิฮาด(ต่อสู้ในหนทางของอัลลอฮฺ) อัลอัมรุบิลมะอฺรู้ฟ(ใช้ทำความดี) อันนะฮยุอะนิลมุนกั้ร(ห้ามทำความชั่ว) อัตตะวัลลาอฺ(รักและเชื่อฟังผู้นำ) และอัตตะบั้รรออฺ(ไม่เชื่อฟังต่อผู้ปฏิเสธอิหม่าม)

คำสำคัญ: ความแตกต่าง, อะฮฺลิซ-ซุนนะฮฺ, ชีอะห์

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาอิสลามศึกษา คณะอิสลามศึกษาและนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขากฎหมายอิสลาม คณะอิสลามศึกษาและนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

RESEARCH

Relationships and differences between Ahlis – Sunnah and Shiah: study the history and views of scholars, Sunni and Shia in the present world

Abdullatif Kari*

Abdulhalim Saising**

Abstract

This research aims to study the history, genres and beliefs of the Sunnah and Shia groups in the word to day world today. This studies by compare the similarities and differences between Sunnah and Shia and studies also by the opinions of Sunni and Shiah scholars in the modern world on the difference between Ahlul-Sunnah and Shia. This study is a historical document. The primary and secondary data are then collected by field interviews. And non-participant observation .The sample was interviewed by Sunni and Shia scholars from 4 countries, including Thailand, Indonesia, Kuwait and Qatar, as well as 26 persons. The data were then analyzed by comparison of events and interpretations.

The result of the study is that the al-Sunnah Wal-jamaah is the most Muslims take the path of the Prophet and The Sohabah (disciples) and The Tabein (followers) alike were divided into 3 major categories: 1) The group focus of Faith principle (al-Qaeda) 2) Groups focused on principles of Islamic low 3) And the group emphasized the principle of Hadith report. The Shiah are the supporters and believe that Ali bin Abi toleb and his descendants have the right to be Muslim leaders. This belief comes from the time of the Prophet (S), but the concrete of Shiah, with specific ideas and practices, came into being after Husin ban Ali was killed. There were 73 subgroups of the 5 major groups: 1) al-Gaisaniyah 2) al-syidiyah 3) al-imamiyah 4) al-qaliyah 5)al-ismailiyah .

The difference between Ahlli-Sunnah and Shiah is that the principle of the faith of Ahlli-Sunnah called the "Rukon eman" has six parts. And the Shia called the “Usolludin” are 5 reasons for this.

The main difference in faith is the "highest leader" (al-iMamah). Other faiths differ in their names and finer points. There are 5 aspects of Islamic-Sunnah that are called " rokon islam – Islamic holes". And the shiah called “furu ud din” There are 10 reasons to use. The same practice is : 1) the prayer 2) the Zakat 3) the Hajj,

* Assistant Prof. Program of Islamic Studies Faculty of Islamic Studies and law Princes of Fatoni University

** Assistant Prof. and Dr. Program of Shariah Faculty of Islamic Studies and law Princes of Fatoni University

which is 3 different only the minutiae. And The difference in practice is that the vow is not considered as the practice of Islam or rokun Islam, but the shiah think it is a " Dharu riyat " that is necessary to know each other. And the word of praise to Ali bin abi Tholeb is not a vow, it is just an added word that is allowed. In addition, the practice of Shiah has been defined. Al-Qums (donate to the supreme leader), Al-Jihad (fight in the way of Allah), Al-Amru bil ma'ruf (to do good deeds), al-nah yu anilmunkar (do not do evil),al-tawal la (Love and obedience to the leader.), al-tabarra' (Do not obey the imam.)

Keyword: The difference, Ahlis- Sunnah, Shiah

บทนำ

ความเป็นเอกภาพและภารดรภาพเป็นสิ่งที่ทุกประชาชาติปรารถนา เนื่องจากเอกภาพหรือภารดรภาพถือเป็นกุญแจแห่งความสันติสุขและความสงบอย่างแท้จริง ดังกล่าวนั้นในหลักการศาสนาอิสลามจึงให้ฉายาแก่บรรดาผู้ศรัทธาว่าพวกคือพี่น้องกัน(อุคูวะฮฺ อัล-อิสลามียะฮฺ)และพวกเขาคือประชาชาติเดียวกัน(อุมมะฮฺ วาฮีดะฮฺ) โดยเฉพาะในยุคของท่านนบีและศอหาบะฮฺ หลังจากท่านนบีเสียชีวิตความเห็นต่างครั้งแรกที่เกิดขึ้นในหมู่อัครสาวกของท่านนบี คือ คือประเด็นที่เกี่ยวกับผู้นำสูงสุด(คีลาฟะฮฺหรืออิหม่าม)ผู้ที่จะมาปฏิบัติหน้าที่แทนนบี เพราะศอหาบะฮฺบางท่านเห็นว่าผู้นำสูงสุดควรเป็นชาวอันศ้อร[1] และบางท่านเห็นว่าควรเป็นชาวมุฮาญีรีน[2] และมีกลุ่มเล็กๆเห็นว่าควรเป็นอะลี บิน อะบีฏอลิบ หากแต่หลังจากบรรดาผู้ศรัทธาส่วนใหญ่ได้เห็นชอบและให้สัตยาบันแก่ท่านอะบู บักร อัล-ศิดดี้ก ปัญหาดังกล่าวก็จบลง (อะบุล หะซัน อัล อัชอะรีย์, 2000)

ต่อมา หลังจากอุษมาน บิน อัฟฟาน ถูกสังหารและเสียชีวิตลงความขัดแย้งระหว่างมุสลิมก็ขยายและชัดเจนขึ้น เพราะฝ่ายหนึ่งพร้อมสนับสนุนที่ให้สัตยาบรรณแก่อะลี บิน อะบีฏอลิบ ในขณะที่อีกฝ่ายขอสะสางมือสังหาร อุษมาน บิน อัฟฟาน มาลงโทษก่อน ปมความขัดแย้งดังกล่าวพัฒนาจนเกิดสงครามศิฟฟีนระหว่างอะลี บิน อะบีฏอลิบ กับมุอาวียะฮฺ อิบนุ อะบี ซุฟยาน เมื่อสองฝ่ายประกาศยุติสงครามทำให้บางคนที่สนับสนุนอะลี บิน อะบีฏอลิบ เกิดความไม่พอใจจนในที่สุดก็กลายเป็นพวก“ฆอวาริญ”ผู้ที่วางแผนฆ่าอะลี บิน อะบีฏอลิบ ในเวลาต่อมา(อะบี มันซู้ร อัล-บัฆดาดีย์,1970) และจากเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้มุสลิมแตกออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่คือ 1) กลุ่มชีอะห์อะลี 2) กลุ่มชีอะห์มุอาวียะฮฺ และ 3) กลุ่มฆอวาริญ

ความแตกต่างระหว่างชีอะห์และซุนนะฮฺในช่วงแรกเป็นแค่ความเห็นต่างเฉพาะประเด็นการกำหนดตัวผู้นำสูงสุด(อิหม่าม)ซึ่งชีอะห์เชื่อว่าผู้นำสูงสุดหรืออิหม่ามถูกบัญญัติและได้กำหนดตัวบุคคลไว้เรียบร้อยแล้ว ในขณะที่อะฮฺลิซ-ซุนนะฮฺ เห็นว่าตัวผู้นำไม่ได้กำหนดมาตามที่ชีอะห์เข้าใจหากแต่ต้องผ่านมติที่ประชุม(มัญลิสชูรอ) ส่วนประเด็นอื่นๆอาจมีความต่างกันแต่เป็นประเด็นปลีกย่อยไม่ใช่หลักใหญ่ในศาสนา เพียงแต่กลุ่มที่สุดโต่งทั้งสองฝ่ายมักตัดสินอีกฝ่ายอย่างไม่เป็นธรรม เพราะบางครั้งเป็นเพียงความเห็นส่วนตัวแต่อีกกลุ่มกลับตัดสินแบบเหมารวมว่ากลุ่มนั้นๆหลงผิดหรือตกศาสนา เป็นต้น

ดังนั้นจากการศึกษาสาเหตุของความขัดแย้งระหว่างซุนนะฮฺและชีอะห์ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศพบว่า มาจากสองสาเหตุหลัก คือ 1) การตีความหรือขยายความจากคำพูดคนใดคนหนึ่งตามความเห็นของตนเองที่ไม่ใช่เจตนารมณ์ของผู้พูด[3] และ 2) การนำเอาแนวคิดหรือความเชื่อของกลุ่มหนึ่งจากความเห็นของอีกกลุ่มหนึ่งมาเป็นข้อมูล เช่นการเรียนรู้เรื่องราวและความเชื่อของชีอะห์จากกลุ่มซุนนะฮฺหรือเรียนรู้เรื่องราวของซุนนะฮฺจากกลุ่มชีอะห์โดยไม่เปิดโอกาสให้อีกฝ่ายได้อธิบาย (มุฮัมหมัด สะลีม อัล-เอาวา ,2006)

หนึ่งในกรณีตัวอย่าง คือ ประเด็นอัลกรุอานที่ชาวซุนนีย์ส่วนใหญ่มักพูดรวมๆว่าชีอะห์ เชื่อว่า อัลกุรอานที่มีอยู่ในมือของมุสลิมเป็นกุรอานที่ถูกบิดเบือนและไม่สมบรูณ์ สำหรับชีอะห์มีอัลกุรอานเฉพาะที่ชื่อว่า “มัศฮัฟ อัล-ฟาฏิมะฮฺ”[4] ในประเด็นนี้นักวิชาการชีอะห์ อับดุลฮาดี อับดุลฮามี้ด ศอลิห(2016) กล่าวว่า “ไม่ต้องสงสัยเลยว่าสิ่งที่เพิ่มมา

1 คือมุสลิมที่อาศัยอยู่ ณ นครมะดีนะฮฺ ที่คอยช่วยเหลือท่านนบีและผู้ที่อพยพมาจากมักกะฮฺ

2 คือมุสลิมที่อาศัยอยู่ ณ นครมักกะฮฺ ที่อพยพมาพร้อมกับท่านนบีที่นครมะดีนะฮฺ

[3] เช่นการขยายความจากคำพูดของชีอะห์บางคนด้วยความเห็นของชาวซุนนะฮฺบางคนโดยไม่ได้ถามเจ้าตัวว่ามีเจตณารมณ์อย่างตนเองเข้าใจหรือไม่

[4] คือคัมภีร์อัลกุรอานฉบับท่านหญิงฟาฏิมะฮฺ บุตรตรีของท่านนบี(ศอลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะซัลลัม) ซึ่งเป็นคัมภีร์อัล-กุรอานเฉพาะของชีอะห์ตามความเข้าใจของชาวซุนนะฮฺส่วนใหญ่

ในมัศฮัฟ อัล-ฟาฏีมะฮ แท้จริงไม่ใช่อัลกุรอานแต่เป็นแค่คำอธิบายหรือความหมายของอัลกุรอานเท่านั้น เช่นเดียวกันกับ ชี้ค อัซ-ซอดู้ก จากหนังสือ อัล-เอียะตีกอดาต (2005) หนึ่งในนักวิชาการชีอะห์ กล่าวว่า "พวกเราชีอะห์เชื่อและศรัทธาว่าแท้จริง อัลกุรอาน ที่ถูกประทานมายังท่านนบีมุหัมมัดนั้นคือ อัลกุรอานที่เริ่มต้นด้วย อัลฟาติหะฮ และจบด้วย อัล-นาส ซึ่งกุรอานนั้นก็คืออัลกุรอานที่อยู่ในมือของทุกคน ไม่มีอัลกุรอานอื่นนอกจากนั้น คือ 114 ซูเราะห์ เพียงแต่พวกเราชีอะห์เชื่อว่าซูเราะห์อัฏฏูฮาและอะลัมนัชเราะห์เป็นซูเราะห์เดียวกัน และซูเราะห์กุรัยชและอัลฟีลเป็นซูเราะห์เดียวกัน ดังนั้นใครก็ตามที่กล่าวหาว่าเราชาวชีอะห์มีอัลกุรอานมากกว่านั้นผู้นั้นคือผู้โกหก"

ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นส่วนหนึ่งในกรณีศึกษาที่ชี้ให้เห็นว่า ความสัมพันธ์และความแตกต่างระหว่างซุนนะฮฺและชีอะห์เป็นเรื่องที่ควรศึกษาและวิจัยจากทั้งสองแนวคิดอย่างเป็นธรรม และต้องทำความเข้าใจถึงสาเหตุหรือเหตุผลของความแตกต่างระหว่างสองแนวคิด เมื่อรู้ถึงเหตุผลหรือที่มาของความแตกต่างก็เป็นหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่จะหาวิธีการปรองดองระหว่างสองแนวคิดต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา ประเภท และหลักความเชื่อของกลุ่มซุนนะฮและชีอะห์ที่โดดเด่นในโลกปัจจุบัน
2. เพื่อเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างเกี่ยวกับหลักความเชื่อและหลักการปฏิบัติที่สำคัญระหว่างซุนนะฮฺและชีอะห์
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักวิชาการซุนนีย์และชีอะห์ในโลกปัจจุบันเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างซุนนะฮฺและชีอะห์

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ(qualitative research)รวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางประวัติศาสตร์และเก็บข้อมูลภาคสนามเพิ่มเติมด้วยการสัมภาษณ์นักวิชาการซุนนีย์และชีอะห์ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การวิจัยเอกสาร เป็นการวิจัยเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่เป็นหลักฐานชั้นต้น(ปฐมภูมิ) และหลักฐานชั้นรอง(ทุติยภูมิ) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมา ประเภท และหลักความเชื่อของกลุ่มซุนนะฮฺและชีอะห์ในโลกปัจจุบัน จากงานเขียนของนักวิชาการซุนนีย์และชีอะห์

การวิจัยภาคสนาม เป็นการศึกษาความคิดเห็นจากนักวิชาการซุนนีย์และชีอะห์ทั้งในและต่างประเทศ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยในครั้งนี้นอกจากศึกษาเอกสารทางประวัติศาสตร์จากทั้งสองกลุ่มแล้ว ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยการใช้แบบสัมภาษณ์เจาะลึก(In depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Group discussion) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม(non-participant observation)

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง คือ นักวิชาการซุนนีย์และชีอะห์ทั้งในและต่างประเทศจำนวน 26 ท่าน ประกอบด้วย ประเทศไทย 12 ท่าน ประเทศคูเวต 6 ท่าน ประเทศกาตาร์ 3 ท่าน และประเทศอินโดนีเซีย 5 ท่าน

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์เอกสารผู้วิจัยทำการวิเคราะห์เนื้อหา การตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ พิจารณาข้อมูลจากเอกสารหลักฐานชั้นต้น(ปฐมภูมิ) และหลักฐานชั้นรอง(ทุติยภูมิ) จากกลุ่มซุนนีย์และชีอะห์ และพยายามดูความหมายจากสำนวน ทัศนคติ ความเชื่อ ของผู้เขียน แล้วนำเสนอข้อมูลในลักษณะอธิบายข้อสงสัยและความรู้ใหม่จากการค้นคว้า แล้วนำข้อมูลที่ผ่านการตีความมาวิเคราะห์ แยกแยะประเภทตาม

วัตถุประสงค์ที่วางไว้ โดยเรื่องที่สัมพันธ์กันก็จะจัดไว้ด้วยกัน จากนั้นก็นำข้อมูลทั้งหมดมาอธิบายและเล่าเรื่องเหตุการณ์ในอดีตให้เห็นถึงความสัมพันธ์และความแตกต่างระหว่างกัน

ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบเหตุการณ์และการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย แล้วทำการรวบรวมข้อมูลที่ได้ตอบวัตถุประสงค์ที่วางไว้ในรูปแบบรายงานการวิจัยแบบพรรณนา

ผลการวิจัย

หลังจากได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารหลักฐานชั้นต้น(ปฐมภูมิ) และหลักฐานชั้นรอง(ทุติยภูมิ) ทั้งหลักฐานจากกลุ่มซุนนีย์และชีอะห์ และเก็บข้อมูลภาคสนามจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ จากนั้นนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสารหลักฐานที่สอดคล้องกันหรือขัดแย้งกันมาอภิปรายเหตุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ในรูปแบบรายงานการวิจัยแบบพรรณาความ ดังนี้

ประวัติความเป็นมาของกลุ่มซุนนะฮฺ

เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของกลุ่มอะฮฺลิซ-ซุนนะฮฺ พบว่า กลุ่มซุนนะฮฺและกลุ่มอื่นๆที่แตกออกเป็นกลุ่มๆ ทั้งหมดเกิดขึ้นเป็นรูปธรรมหลังจากที่ท่านนบี(ศอลลัลลอฮุ อะลฮิ วะซัลลัม)เสียชีวิต[5] กล่าวคือก่อนการเสียชีวิตของท่านนบีอาจมีความเห็นต่างภายในหมู่มุสลิมแต่ไม่มีการแตกแยกแต่อย่างใดแม้กระทั่งชาวมุนาฟิก[6]ที่อาศัยอยู่ในนครมะดีนะฮฺพวกเขาคิดต่างจากมุสลิมและยังคิดที่จะสังหารท่านนบีและมุ่งร้ายต่ออิสลาม แต่ก็ยังใช้ชีวิตร่วมกับมุสลิมและปฏิบัติศาสนกิจ เช่น ละหมาดพร้อมมท่านนบี(ศอลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะซัลลัม) กระทั่งเมื่อหัวหน้ามุนาฟิก คือ อับดุลลอฮฺ บิน อุบัยตฺ บิน สาลู้ล เสียชีวิต ท่านนบียังไปละหมาดวันตายของเขา และท่านนบียังห้ามสาวกของท่านทำร้ายหรือสังหารอับดุลลอฮฺ หัวหน้ามุนาฟิกดังกล่าว (อิบนุ ฮิชาม, 1990) ดังนั้นมุสลิมในสมัยท่านนบี (ศอลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะซัลลัม)พวกเขาเป็นหนึ่งเดียวในนาม“มุสลีมีน”ซึ่งเป็นชื่อที่อัลลอฮฺทรงเรียกพวกเขา **{هو سماكم المسلمين}** ความว่า **“พระองค์ผู้ทรงเรียกพวกเจ้าว่า มุสลีมีน”** (อัล-ฮัจญ,22:78)

ดังนั้นบรรดามุสลิมในยุคของท่านนบี(ศอลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะซัลลัม)ไม่มีกลุ่มอื่นนอกจาก มุสลีมีน เช่นเดียวกันนั้นในยุคสมัยอะบู บักร อัล-ศิดดิ๊ก และสมัยอุมัร อัล-ค้อฏฏ้อบ(รอฎียัลลอฮุ อันฮุมา) แม้จะมีความเห็นที่ต่างกันบ้างโดยเฉพาะมุสลิมบางท่านที่ชื่นชอบท่านอะลี บิน อะบีฏอลิบ แต่พวกเขาก็ยอมจำนนกับผู้นำ(คอลีฟะฮฺ)ทั้งสองท่านอย่างดี หากแต่ความแตกแยกในหมู่มุสลิมที่เกิดขึ้นเริ่มต้นจากความวุ่นวายในยุคของอุษมาน บิน อัฟฟาน (รอฎียัลลอฮุ อันฮุ) ทั้งนี้เนื่องจากความโลภและผลประโยชน์ที่เริ่มคืบคลานเข้ามาในหมู่มุสลิม โดยเฉพาะผลประโยชน์ทางการเมืองที่เริ่มมีคนบางกลุ่มสนใจและอยากครอบครอง กระทั่งมีการขอตำแหน่งเป็นผู้ปกครองหัวเมืองบางหัวเมืองในยุคของอุษมาน บิน อัฟฟาน เมื่อถูกปฏิเสธก็เกิดความไม่พอใจจึงประสงค์ร้ายต่ออุษมาน บิน อัฟฟาน มา

---

[5] นักวิชาการบางท่านเชื่อว่า กลุ่มซุนนะฮคือกลุ่มที่ท่านนบี(ศอลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะซัลลัม) ได้กล่าวไว้ คือ (**عليكم بالجماعة**) ซึ่งหมายถึง “พวกเจ้าอยู่ดำรงอยู่บนความเป็นญามาอะฮฺ” จากคำว่า “ญามาอะฮฺ” เรียกว่า “อะลิส ซุนนะฮ วัล-ญามาอะฮฺ”ดังนั้นนักวิชาการจึงเข้าใจว่าความจริงแล้วกลุ่มซุนนะฮคือกลุ่มเดิมที่นำโดยท่านนบี(ศอลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะซัลลัม) ส่วนกลุ่มใหม่คือกลุ่มชีอะห์ที่เกิดขึ้นหลังจากท่านนบีเสียชีวิต(ดร.ฮามิด ฟะฮฺมีย์ ซัรกะชีย์ และ ดร.มุฮัมหมัด คอลิด มุสลิฮ, สัมภาษณ์เมื่อ, 21-12-2560 ,ประเทศอินโดนีเซีย)

6 มุนาฟิก คือ ผู้กลับกลอกที่หน้าไหว้หลังหลอก เป็นมุสลิมภายนอกแต่ซ่อนความเป็นกาฟิรหรือปฏิเสธภายใน

ตลอด กระทั่งกล่าวหาว่าอุษมาน บิน อัฟฟาน เป็นผู้นำที่เอื้อประโยชน์แก่เครือญาติของตน (อิฮฺสาน อิลาฮีย์ ซอฮิ้ร ,1995) และประเด็นนี้ก็กลายเป็นประเด็นปัญหาใหญ่ที่นำไปสู่การลอบสังหารอุษมาน บิน อัฟฟาน ในที่สุด และจากปมสังหารอุษมาน บิน อัฟฟาน ก็นำมาซึ่งสงครามอูฐ(ญะมั้ล)และสงครามศิฟฟีนตามมา

ในช่วงนี้เองที่เห็นชัดว่ามุสลิมได้แตกออกเป็นสองกลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มสนับสนุนอะลี บิน อะบีฏอลิบ ที่เรียกว่า “ชีอะห์อะลี” และกลุ่มที่สนับสนุนมุอาวียะฮฺ บิน อะบีศุฟยาน เรียกว่า “ชีอะห์ มุอาวียะฮฺ” แต่เนื่องทั้งสองท่านเป็นสาวก(ศอหาบะฮฺ)ของท่านนบี(ศอลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะซัลลัม) แม้ความเห็นต่างนำไปสู่สงครามแต่ในสุดท้ายก็ขอเจรจายุติสงคราม จากความพยายามเจรจายุติสงครามเรื่องกลับบานปลายออกไปเพราะมีกลุ่มสนับสนุนฝ่ายอะลี บิน อะบีฏอลิบ ไม่พอใจจึงแตกออกมาเป็นอีกกลุ่มที่ชื่อว่า“กลุ่มคอวาริญ”(รอฆิบ อัล-ซุรญานีย์ ,2009) และในที่สุดพวกอัล-คอวาริญ ก็ได้วางแผนเพื่อสังหารอะลีและมุอาวียะฮฺ จนกระทั่งอะลีถูกสังหารในที่สุด ในขณะที่แผนสังหารมุอาวียะฮฺไม่สำเร็จ และจากเหตุการณ์ความวุ่นวายดังกล่าวทำให้มุสลิมส่วนหนึ่งที่ไม่ปลื้มและเบื่อหน่ายการแย่งชิงตำแหน่งผู้นำในสมัยนั้นของทั้งสองฝ่าย ทำให้มุสลิมกลุ่มหนึ่งแยกตัวออกเป็นกลุ่มที่รักสงบไม่สนใจทางโลกเพื่อมุ่งสู่ทางธรรม คือ กลุ่มของหะซัน อัล-บัศรี(รอฮีมาฮุ้ลลอฮ) และจากนั้นก็เริ่มมีกลุ่มและประเภทต่างๆตามมา

ประเภทต่างๆของกลุ่มอะฮฺลิซ-ซุนนะฮฺ

หลังจากสามกลุ่มแรกดังกล่าว คือ กลุ่มชีอะห์อะลี กลุ่มชีอะห์มุอาวียะฮฺ และกลุ่มคอวาริญ ก็เกิดอีกกลุ่มหนึ่งขึ้นมา คือ กลุ่มอัล-มุรญีอะฮฺ เป็นกลุ่มที่ต้องการออกห่างหรือปลีกตัวออกจากกลุ่มทั้ง 3 ที่ขัดแย้งกัน และกลุ่มนี้ส่วนหนึ่งมาจากสาวก(ศอหาบะฮฺ) ของท่านนบี(ศอลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะซัลลัม) และส่วนหนึ่งคือผู้ปฏิบัติตามสาวก(อัล-ตาบีอีน) (ศอลิห อัล-วิรดานีย์, มปป.) หลังจากกลุ่มอัล-มุรญีอะฮ์ ก็เริ่มเกิดขึ้นกลุ่มต่างๆตามมา เช่น กลุ่มแนวคิดของ อะบุล หะซัน อัล-บัศรีย์ ที่ขอหลีกห่างจากโลกทางการเมืองและขอมีชีวิตแบบสรรมถะ หลังจากนั้นเกิดกลุ่มมัวะอ์ตะซิละฮฺ ที่ออกมาตัดสินและชี้ขาดว่าผู้ที่ทำบาปใหญ่ทั้งฝั่งอะลีและมุอาวียะฮฺ พวกเขาจะอยู่บนสถานภาพระหว่างสวรรค์และนรก และหลังจากนั้นไม่นานแนวคิดของอีหม่ามฮานาฟีย์หรืออัล-อะฮฺนาฟ ก็เกิดขึ้นที่อีรัก อิหม่ามมาลีกีย์ เกิดขึ้นที่นครมะดีนะฮฺ อิหม่ามชาฟีอีย์ เกิดขึ้นที่อีรักแต่ต่อมาย้ายไปอยู่ที่อียิปต์ และอิหม่ามฮัมบาลีย์ เกิดขึ้นที่อีรักเช่นกัน นอกจากนั้นยังมีกลุ่ม อัศ-ศุฟฟานียะฮฺ ที่อีรัก กลุ่มอัล-เอาซาอียะฮฺ ที่เมืองชามซีเรีย (อะบุล ฟาติฮ ซะฮ์รอสตานีย์ ,1975 และ ศอลิห อัล-วิรดานีย์,มปป.) หลังจากนั้นมีกลุ่มใหม่ๆเกิดขึ้นอีก เช่น กลุ่มอัล-ญาบารียะฮฺ และกลุ่มอัล-กอดารียะฮฺ ที่พวกเขามีความเห็นต่างกับอะฮฺลิซ-ซุนนะฮฺในประเด็นที่เกี่ยวกับลักษณะของพระองค์อัลลอฮฺ และต่อมาก็เกิดกลุ่มอัล-ชาอีเราะฮ ของ อะบุล หะซัน อัล-อัชอะรีย์ ที่พยายามจะประสานหลักฐานจากวิวรณ์กับสติปัญญาเข้าด้วยกัน และหลังจากนั้นก็ยังมีกลุ่มอัล-มาตูรีดียะฮฺ (อะบุล ฟาติฮ ซะฮ์รอสตานีย์ ,1975)

ที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนั้นเป็นประวัติความเป็นมาของกลุ่มอะฮฺลิซ-ซุนนะฮฺ วัล-ญะมาอะฮ์ ตั้งศตวรรษที่ 1-4 แห่งฮิเราะห์ศักราช ซึ่งนักวิชาการได้สรุปว่าในช่วงเวลานั้นดินแดนอิสลามชาวมุสลิมได้ยึดถือแนวคิด(มัสฮับ)ต่างๆดังนี้ (ศอลิห อัล-วิรดานีย์ ,มปป. และ ฆอลิบ บิน อะลี อาวาญีย์,1997) คือ มุสลิมที่อาศัยอยู่แถบ บุคอรอ คุรอซาน และเปอร์เซีย จะยึดถือในหลักการศรัทธา(อะกีดะฮฺ)ตามแนวคิดของอัล-มาตูรีดียะฮฺ ส่วนมุสลิมที่อาศัยอยู่แถบประเทศทางตะวันออกจะยึดแนวคิดอัล-ฮานาฟียะฮฺ ในด้านการปฏิบัติ (ฟิกฮฺ) และแนวคิดอัล-มาตูรีดียะฮฺในด้านหลักการศรัทธา ในขณะที่มุสลิมที่อาศัยอยู่ในเมืองชามหรือซีเรียและอิยิปต์ พวกเขาจะยึดถือแนวคิดอัล-ชาฟียะฮฺในด้านหลักการปฏิบัติและแนวคิดอัล-อัชอารียะฮฺในด้านหลักการศรัทธา และมุสลิมที่อาศัยอยู่ในแถบประเทศโมรอกโคและสเปน พวกเขาจะยึดถือแนวคิดมาลีกียะฮฺในด้านหลักการปฏิบัติและแนวคิดอัล-อัชอารียะฮฺในด้านการศรัทธา

หลังจากนั้นก็ยังมีกลุ่มต่างๆที่เกิดขึ้นอีกมากมายในทุกๆศตวรรษ ทั้งนี้ถือเป็นการฟื้นฟูแนวคิดของกลุ่มอะฮฺลิซ-ซุนนะฮฺ วัล-ญะมาอะฮ์ ที่พระองค์อัลลอฮฺทรงสัญญาไว้ว่าจะคุ้มครองความถูกต้องของศาสนาอิสลามจนวันสิ้น

โลกเช่น ในศตวรรษที่ 5 กลุ่มแนวคิดอิหม่ามอัล-ฆอซาลี ศตวรรษที่ 8 เกิดขึ้นกลุ่มของอิบนุ ตัยมียะฮฺ และในศตวรรษที่ 12 ก็มีกลุ่มวะฮาบียะฮฺ ของชี้คมุหัมมัด บิน อับดุลวะฮฺฮ้าบ หลังจากนั้นกลุ่มซาลาฟียะฮ กลุ่มโซฟียะฮ กลุ่มญะมาอะฮฺ ดะวะฮฺตับลีฆ กลุ่มอิควานุ้ล-มุสลีมูน ในศตวรรษที่ 14 เป็นต้น

กลุ่มเหล่านี้เป็นกลุ่มที่เกิดมาในศตวรรษหลังและมีจุดเด่นในแต่ละกลุ่มที่แตกต่างกัน หากแต่หลักการพื้นฐานของทุกกลุ่มคือเรียกร้องไปสู่อัล-กุรอานและซุนนะฮ เพียงแต่บางกลุ่มมีจุดเน้นต่างกัน เช่น กลุ่มวะฮาบียะฮ[7] เน้นเรื่องหลักการศรัทธาตามแนวทางของชนรุ่นแรก เรียกร้องไปสู่อัล-กุรอานและซุนนะฮอย่างแท้จริง ต่อต้านอุตริกรรมและสิ่งแปลกปลอมในศาสนาในทุกประการ กลุ่มซูฟียะฮฺจะเรียกร้องไปสู่ความสรรมถะ ละเรื่องทางโลก กลุ่มอิควานุ้ล-มุสลีมูน ที่นำโดย หะซัน อัล-บันนา มีความโดนเด่นในด้านการเชิญชวนให้มุสลิมกลับสู่หลักการอิสลามในทุกด้าน เรียกร้องมุสลิมให้ปรองดองกัน ยอมรับความแตกต่างกัน จนบางครั้งก็ถูกตำหนิโดยกลุ่มซาลาฟีย์ที่ต้องการชี้ขาดให้ชัดเจนว่าใครผิดใครถูกตามความเห็นของพวกเขา ส่วนกลุ่มญะมาอะฮฺ ดะวะฮฺตับลีฆก็เน้นการเชิญชวนผู้คนให้ขัดเกลาตนเองด้วยการเน้นเข้ามัสยิด เคร่งครัดในการปฏิบัติธรรม ห่างไกลจากปัญหาความขัดแย้ง

หลักความเชื่อของอะฮฺลิซ-ซุนนะฮฺ วัล-ญะมาอะฮฺ

อย่างไรก็ตาม แม้กลุ่มอะฮฺลิซ-ซุนนะฮฺ วัล-ญะมาอะฮฺ จะมีจุดเน้นที่ต่างกันด้วยบริบทของสังคมในแต่ละยุคสมัย หากแต่ทุกกลุ่มก็ยังยึดถือและปฏิบัติตามอัล-กุรอานและอัล-ซุนนะฮ์ และยังยึดหลักการศรัทธาหกประการและหลักปฏิบัติห้าประการเหมือนกัน นอกจากนี้นักวิชาการได้ขยายความเกี่ยวกับหลักการสำคัญพื้นฐานของกลุ่มอะฮฺลิซ-ซุนนะฮ ที่ทุกกลุ่มต้องเชื่อและศรัทธาเหมือนกัน หากผู้ใดไม่เชื่อและศรัทธาในหลักการพื้นฐานที่ได้กำหนดไว้ถือว่าพวกเขาผิดเพี้ยนจากอะฮฺลิซ-ซุนนะฮฺ ซึ่งหลักการพื้นฐานสำหรับอะฮฺลิซ ซุนนะฮฺ ประกอบด้วย 20 ประการ (ศอลิห บิน อับดุลเราะห์มาน อัล-ดะคี้ล ,มปป. ศอลิห อัล-วิ้รดานีย์ ,มปป.และ อะบี มันซู้ร อัล-บัฆดาดีย์,1970) ดังต่อไปนี้คือ

1. ต้องยึดถือหลักฐานจากอัล-กุรอาน และอัล-หะดิษ หรือที่เรียกว่า(อัล-รีวายะฮฺ)
2. ต้องศรัทธาว่าชาวสวรรค์จะสามารถมองเห็นพระองค์อัลลอฮในวันกียามะฮฺ
3. ต้องศรัทธาเกี่ยวคุณลักษณะของพระองค์อัลลอฮ์อย่างที่ถูกบัญญัติไว้โดยไม่เปรียบเทียบกับสิ่งที่ถูกสร้างทั้งมวล
4. ต้องศรัทธาถึงความดีและการมีคุณธรรมของบรรดาสาวก(ศอหาบะฮฺ)ของท่านนบี(ศอลลัลลอฮุ อะลัยฮิวะซัลลัม)ทุกท่าน และไม่ควรจะเจาะลึกหรือพยายามหาข้อตำหนิของพวกเขาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างพวกเขาในอดีต
5. ต้องศรัทธาต่อการทุกข์ทรมานหรือการลงโทษในหลุมฝังศพ
6. ต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตามผู้นำและไม่อนุญาตให้ปลีกตัวออกจากผู้นำ และเชื่อว่าอนุญาตให้ละหมาดตามหลังอีหม่ามแม้จะมีความบกพร่องและมีความผิดบ้างก็ตาม
7. ต้องเชื่อว่าการทำการญีฮาด(สงครามศาสนา)ตามผู้นำที่มีความบกพร่องและมีความผิดบ้างอนุญาตให้ทำได้

[7] เกี่ยวกับกลุ่มวะฮาบีย์ ความจริงมูฮัมมัด บิน อับดุลวาฮาบ ไม่ได้ตั้งชื่อกลุ่มของเขาว่า “กลุ่มวะฮาบีย์” แต่คำว่าวะฮาบีย์ถูกประดิษฐขึ้นมาโดยผู้ไม่หวังดีที่มีความประสงค์ให้มุสลิมออกห่างจากอัล-กุรอานและซุนนะฮฺ เนื่องจากมูฮัมมัด บิน อับดุลวาฮาบ เรียกร้องมุสลิมสู่อัล-กุรอานและซุนนะฮ์ เพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมในสมัยนั้น แต่เขาอาจใช้ความรุนแรงในบางกรณีในการเปลี่ยนแปลงจึงทำให้คนในสมัยนั้นไม่น้อยที่ไม่ยอมรับและต่อต้านเขา ดังกล่าวนั้นผู้ไม่หวังดีจึงฉวยโอกาสประดิษฐ์คำว่า “วะฮาบีย์”ขึ้นมา เพื่อให้มุสลิมหรือคนส่วนใหญ่รู้สึกว่าการเรียนรู้และปฏิบัติตามอัล-กุรอานและซุนนะฮฺ จะนำมาซึ่งความรุนแรงอย่างที่พวกวะฮาบีย์เคยเป็นในอดีต (อัลบัรกีอีย์,มปป,อัยยา มิน ฮายาตีย์)

8. ต้องเชื่อว่าการละหมาดวันศุกร์และการทำฮัจญ์ตลอดจนละหมาดรายอทั้งสองเป็นสิ่งที่ต้องทำ
9. ต้องออกห่างและหลีกเลี่ยงจากชาวอุตริกรรมทั้งหลายและตักเตือนมุสลิมให้ห่างไกลจากพวกเขา
10. ต้องยึดมั่นกับแนวทางของชนชาวสลัฟ(ชนรุ่นแรก)จากอะฮฺลิซ ซุนนะฮฺ
11. ต้องเชื่อว่าผู้ที่ทำบาปใหญ่และผู้ที่ละเมิดทำความผิดพวกเขาเป็นมุสลิมไม่ได้ตกศาสนา
12. ต้องเชื่อว่าผู้นำสูงสุด(คอลีฟะฮฺ)เป็นสิทธิ์ของชาวกุเรช(ต้นตระกูลของท่านนบี)
13. ต้องเชื่อว่าจำเป็นจะต้องจ่ายซากาตทรัพย์สินให้แก่ผู้มีสิทธิ์ได้รับ
14. ต้องศรัทธาว่าอัลลอฮสถิตอยู่เบื้องบนอันสูงส่ง(ที่ไม่เหมือนทุกอย่าง)
15. ต้องศรัทธาถึงการช่วยเหลือของท่านนบี(ศอลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะซัลลัม)ในวันอาคีเราะฮฺ(โลกหน้า)
16. ต้องเชื่อว่าอีหม่านหรือศรัทธาของทุกคนมีเพิ่มและมีลด
17. ต้องเชื่อว่าการหลงผิดและการได้รับทางนำย่อมสอดคล้องกับความประสงค์ของพระองค์อัลลอฮ
18. ต้องศรัทธาว่าทุกการงานของบ่าวอยู่ภายใต้การกำหนดและความประสงค์ของอัลลอฮฺ
19. ต้องศรัทธาว่าอัล-กุรอานเป็นดำรัสของอัลลอฮ ไม่ใช่คำพูดที่ถูกสร้าง
20. ต้องศรัทธาว่ามนุษย์ที่ดีที่สุดหลังจากท่านนบี(ศอลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะซัลลัม)คืออะบู บักร อัล-ศิดดี้ก

จากนั้น อุมัร บิน ค้อฏฏ้อบ จากนั้นอุษมาน บิน อัฟฟาน และหลังจากนั้นคืออะลี บิน อะบีฏอลิบ ตามลำดับ

ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชีอะห์

เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชีอะห์จากการทบทวนเอกสาร พบว่า จุดกำเนิดของชีอะห์มีความเห็นที่ต่างกันดังรายละเอียดต่อไปนี้

ชีอะห์เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยท่านนบี (ศอลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะซัลลัม) จากการสัมภาษณ์นักวิชาการชีอะห์ทั้งในและต่างประเทศ พบว่า ส่วนใหญ่ให้ความเห็นตรงกันว่ากลุ่มชีอะห์เกิดขึ้นมาพร้อมๆกับการเผยแพร่ของท่านนบี (ศอลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะซัลลัม) เพราะท่านนบีได้กล่าวแก่อะลี บิน อะบีฏอลิบว่า (**أنت وشيعتك**) หมายถึง **"เจ้า(โอ้.อะลี)และชีอะห์ของเจ้าคือมนุษย์ที่ประเสริฐสุด"** หลังจากสูเราะห์อัล-บัยยีนะฮฺ (98 :7) ที่กล่าวถึงมนุษย์ที่ดีที่สุด ถูกประทานมา นอกจากนี้ ชี้ค ซัยนุดดีน ซัยน้อล (สัมภาษณ์เมื่อ, 26-12-2560,ประเทศไทย) และอุสต้าซมุฮัมหมัด อาแวซือแต ,สัมภาษณ์เมื่อ(06-02-2561,ประเทศไทย) กล่าวว่า "คำว่า "ชีอะห์"มีปรากฏหลายครั้งในอัล-กุรอาน และหะดิษของท่านนบี(ศอลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะซัลลัม)ทั้งจากซุนนะฮฺและชีอะห์ เพียงแต่ชาวซุนนะฮฺไม่ประสงค์จะศึกษาอย่างเป็นธรรม ดังนั้นในความเชื่อของชีอะห์จึงเชื่อว่าผู้ที่สนับสนุนศาสนาอิสลามในสมัยของท่านนบีเรียกว่าชีอะห์ และอะลีคือผู้ที่คอยสนับสนุนท่านนบีมาตลอด และต่อมาคือกลุ่มสนับสนุนท่านอะลี คือชีอะห์

ดังกล่าวนั้นเป็นที่มาของชีอะห์ในมุมมองของชีอะห์ แต่นักวิชาการซุนนีย์คัดค้านและไม่เห็นด้วยว่าชีอะห์จะเกิดขึ้นในยุคของท่านนบี(ศอลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะซัลลัม) เพราะยุคนั้นมีกลุ่มเดียวคือ มุสลิมีน จึงเป็นไปไม่ได้ที่จะมีกลุ่มชีอะห์อยู่แล้วในสมัยท่านนบี(ศอลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะซัลลัม) โดยเฉพาะท่านนบี(ศอลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะซัลลัม) ได้กำชับให้มุสลิมทุกคนรักกันและไม่แตกแยกกัน จึงไม่สมควรอย่างยิ่งที่ท่านนบี(ศอลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะซัลลัม)จะปล่อยให้มีกลุ่มอื่นหรือกลุ่มชีอะห์เกิดขึ้นท่ามกลางหมู่มุสลิมในยุคของท่าน(สะอี้ด อิสมาอีล,1989)

ชีอะห์เกิดขึ้นในวันประชุมใหญ่(อัล-ซะกีฟะฮ์)นักวิชาการชีอะห์ เช่น ซัยยิด อับดุล เราะซู้ล อัล-มูซะวีย์ (2000) และ หะซัน บิน มูซา อัล-นูบัฆตีย์ และสะอัด บิน อับดุลเลาะห์ อัล-กุมมีย์ (1992) ได้ระบุว่า ที่มาของชีอะห์คือวันประชุมใหญ่(อัล-ซะกีฟะฮ์) คือการประชุมเพื่อสรรหาผู้นำสูงสุดแทนท่านนบี (ศอลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะซัลลัม) ที่เสียชีวิตไปประมาณในปี 11 แห่งฮิจเราะห์ศักราช และนักวิชาการที่สนับสนุนความเห็นดังกล่าวคือ อิบนุ คอลดูน ท่าน

ได้ให้ความเห็นว่า “แท้จริงชีอะห์ได้ก่อตัวขึ้นหลังจากท่านนบี (ศอลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะซัลลัม) เสียชีวิต ซึ่งครอบครัวของท่าน (อะฮ์ลุลบัยต) พวกเขามีความเห็นว่าผู้ที่เหมาะสมที่จะได้เป็นผู้นำสูงสุดคือผู้ที่มาจากครอบครัวของท่านนบี (ศอลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะซัลลัม)ไม่ใช่แค่เพียงเป็นชาวกุร็อยช์เท่านั้น

ชีอะห์เกิดขึ้นในวันที่ อุษมาน บิน อัฟฟาน ถูกสังหาร อะบี อัล-ฟัตฮ์ อัล-ชะฮ์รุสตานีย์ (1993) ได้ระบุในหนังสือของเขา (อัล-มิลัล วัล-นิห์ล) ว่า “ชีอะห์ได้เกิดขึ้นในวันที่ อุษมาน บิน อัฟฟาน ถูกสังหาร และแท้จริงพวกเขาคือพวกอัล-รอฟีเฎาะห์หรือพวกชีอะห์ ซึ่งพวกเขาไม่ใช่มุสลิม แท้จริงพวกเขาคือกลุ่มหนึ่งที่เกิดขึ้นหลังจากที่ท่านนบี (ศอลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะซัลลัม) เสียชีวิตประมาณ 25 ปี”

ชีอะห์เกิดขึ้นหลังสงครามอูฐ(ญะมั้ล)และศิฟฟีน หะซัน บิน มูซา อัล-นูบัฆตีย์ และสะอัด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-กุมมีย์ (1992) ได้ให้ความเห็นว่า หลังจากบรรดามุสลิมให้สัตยาบันต่อท่านอะลี บิน อะบีฏอลิบ (รอฎียัลลอฮุ อันฮุ) มุสลิมก็แตกออกเป็น กลุ่มต่างๆ คือ กลุ่มที่ให้สัตยาบันต่อท่านอะลี บิน อะบีฏอลิบ (รอฎียัลลอฮุ อันฮุ) ซึ่งเป็นกลุ่มมุสลิมส่วนใหญ่ กลุ่มที่แตกออกไปกับท่านสะอัด บิน มะลิก บิน อะบีวักก้อส(รอฎียัลลอฮุ อันฮุม) และกลุ่มนี้ได้ถอยออกห่างจากท่านอะลี บิน อะบีฏอลิบ(รอฎียัลลอฮุ อันฮุ) แต่ไม่ขัดขวางหรือทำสงครามกับท่านอะลีแต่อย่างใด และกลุ่มที่ขัดแย้งกับท่านอะลี พวกเขาประกอบไปด้วยฏ้อลหะ บิน อับดุลเลาะห์ อัล-ซูเบ้ร บิน อัล-เอาวาม และท่านหญิง อาอีชะฮ์ บินตี อะบี บักร (รอฎียัลลอฮุ อันฮุม) พวกเขาได้ทำสงครามกับอะลี บิน อะบีฏอลิบ (รอฎียัลลอฮุ อันฮุ) ที่รู้จักกันว่า สงครามอูฐหรือ (ญะมั้ล) และจากเหตุการณ์ดังกล่าวก็ตามมาซึ่งสงครามศิฟฟีน

ชีอะห์เกิดขึ้นหลังจากอิหม่ามหุเซนถูกสังหาร หะซัน บิน มูซา อัล-นูบัฆตีย์ และสะอัด บิน อับดุลเลาะห์ อัล-กุมมีย์ (1992) และซัยยิด อับดุลเราะซู้ล อัล-มูซะวีย์ (2000) ได้ระบุว่า ในบางรายงานเห็นว่า ชีอะห์เกิดขึ้นหลังจากอิหม่ามฮูเซน บิน อะลี (รอฎียัลลอฮุ อันฮุ) ถูกสังหาร ผู้สนับสนุนความเห็นดังกล่าว เชื่อว่าเลือดของหุเซน บิน อะลี ที่ถูกสงหารโดยกองทัพราชวงศ์อุมาวียะฮ์ถือเป็นจุดเริ่มต้นของชีอะห์ในด้านความเชื่อ กามัล มุสตอฟา อัล-ชัยบีย์ (มปป.) ได้กล่าวว่า“แท้จริงชีอะห์ที่เป็นรูปธรรมชัดเจนที่สุดคือชีอะห์ที่เกิดขึ้นหลังจากที่อิหม่ามหุเซนถูกสังหารในปี 61 ฮิจเราะห์ศักราช หลังจากนั้นชีอะห์ก็กลายเป็นองค์กรกลุ่มแนวคิดที่โดดเด่นมีตัวตนและมีแนวปฏิบัติเฉพาะของพวกเขา”

ดังกล่าวนั้นชี้ชัดว่า ชีอะห์จะมีความสัมพันธ์แนบแน่นกับ หุเซน บิน อะลี (รอฎียัลลอฮุ อันฮู) มากกว่าผู้ที่เป็นพ่อคือ อะลี บิน อะบีฏอลิบ (รอฎียัลลอฮุ อันฮู) กระทั่งชีอะห์บางกลุ่มพวกเขาเหล่านั้นแสดงความรักและจัดกิจกรรมยิ่งใหญ่รำลึกถึงวันตายของหุเซน บิน อะลี แต่ไม่ได้จัดกิจกรรมรำลึกถึงวันตายของท่านอะลี บิน อะบี ฏอลิบ แต่อย่างใด(รอฆิบ อัล -ซุรญานีย์ ,2009)

ประเภทต่างๆของกลุ่มชีอะห์

จากการศึกษาประวัติศาสตร์ชีอะห์ทั้งจากแหล่งข้อมูลของนักวิชาการสายซุนนะฮุและชีอะห์ พบว่าประเภทของชีอะห์หรือกลุ่มต่างๆของชีอะห์มีมากกว่า 30 ถึง 73 กลุ่ม หากแต่นักประวัติศาสตร์ได้มีความเห็นแตกต่างกันว่าชีอะห์มี 3 กลุ่มใหญ่ นอกจากนั้นเป็นกลุ่มย่อย หรือ 4 กลุ่มใหญ่และที่เหลือเป็นกลุ่มย่อย หรือ 5 กลุ่มใหญ่และที่เหลือคือกลุ่มย่อย ในที่นี้ผู้วิจัยขอนำเสนอรายละเอียด 5 กลุ่มใหญ่และกลุ่มย่อยที่แตกออกมาพอสังเขปดังต่อไปนี้ คือ (อาบุล ฟะติฮ อะห์หมัด อัล-ชะฮ์ร้อสตานีย์,1993 และอะบี มันซู้ร อัล-บัฆดาดีย์ ,1970)

1) กลุ่มอัล-กัยซานียะฮ์ กลุ่มอัล-กัยซานียะฮ์ คือ พวกพ้องของกัยซาน ที่กล่าวกันว่าเป็นผู้รับใช้ของท่านอะลี และมีรายงานเห็นว่า กัยซาน เป็นลูกศิษย์ของ มุหัมมัด อิบนุ อัล-ฮานีฟะฮ์ กลุ่มนี้แตกออกเป็นทั้งหมด 4 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มอัล-มุกตารียะฮ์ คือ พวกพ้องของ มุกต้าร บิน อาบี อุบัยด อัล-ซากอฟีย์ 2) กลุ่มอัล-ฮาชิมียะฮ์ คือ พวกพ้องของ อะบี ฮาชิม บิน มุหัมมัด บิน อัล-ฮานีฟะฮ์ 3) กลุ่มอัล-บายานียะฮ์ กลุ่มผู้ตามหรือพวกพ้องของ บะยาน บิน ซัม

อาน อัตตามีมีย์ พวกเขาเชื่อว่า อิหม่ามนั้นย้ายจากอะบีฮาชิม ไปยังบะยาน และพวกเขาเป็นกลุ่มหนึ่งที่เชื่อว่า อะลีเป็นพระเจ้าเช่นเดียวกัน และ 4) อัล-รีซานียะฮฺ พวกพ้องหรือผู้ติดตาม รีซาม บิน รอซัม พวกเขาเชื่อว่าอิหม่ามหลังจากอะลีคือลูกชายที่ชื่อว่ามุหัมมัด และหลังจากนั้นนั้นคือลูกของมุหัมมัดที่ชื่อว่า ฮาชิม และหลังจากนั้นเป็นของอะลี บิน อับดุลเลาะ บิน อับบาส (อาบุล ฟะติฮ อะห์หมัด อัล-ชะฮ์ร้อสตานีย์,1993 และอะบี มันซู้ร อัล-บัฆดาดีย์ ,1970)

2) กลุ่มอัล-ซัยดียะฮฺ แตกออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มอัล-ญารูดียะฮฺ เป็นพวกพ้องของ อะบี ญารูด ซียาด บิน อาบี ซียาด เขาเป็นชายตาบอด จากเมืองกูฟะฮฺ เป็นจอมโกหกหลอกหลวง ไม่มีความน่าเชื่อถือเพราะเขาเป็นรอฟีเฎาะห์ กลุ่มนี้เชื่อว่าท่านนบี (ศอลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะซัลลัม) ได้มีบัญญัติชัดให้อะลี บิน อะบีฏอลิบ เป็นอิหม่ามในเชิงของลักษณะไม่ได้กล่าวชื่อตรงๆ 2) กลุ่มอัล-สูลัยมานียะฮฺ เป็นพวกพ้องของ สูลัยมาน บิน ญารีด พวกเขากล่าวว่า แท้จริงอิหม่ามนั้นต้องมีการปรึกษาหารือกันระหว่างมุสลิม และอนุญาตให้แต่งตั้งอิหม่ามได้เมื่อมีผู้รู้หรือผู้ที่น่าเชื่อถือในอิสลามแค่ 2 ท่านก็เพียงพอ และอนุญาตให้เป็นอิหม่ามได้โดยไม่ต้องจัดลำดับความสำคัญก่อนหลังก็ได้และ 3) กลุ่มอัล-ศอลีฮียะฮฺหรืออัล-บุตรียะฮฺ (เป็นกลุ่มเดียวกัน) เป็นพวกพ้อง ฮะซัน บิน ศอลิห บิน ฮัย ส่วน อัล-บัตรียะฮฺ เป็นพวกพ้องของ กะซีร อัล-นะวา อัล-บัตตัร ทั้งสองคนนี้มีแนวคิดเดียวกัน พวกเขาเชื่ออย่างที่พวกอัล-สุลัยมานียะฮฺ เพียงแต่พวกเขาไม่ขอออกความเห็นเกี่ยวกับอุษมาน บินอัฟฟาน ว่าเป็นมุอฺมินหรือกาฟิร (สภายุวมุสลิมโลก wamy,2012)

3) กลุ่มอัล-อิมามียะฮฺ กลุ่มนี้ถือว่ามีผู้เลื่อมใสมากที่สุดในปัจจุบัน และกลุ่มที่แตกออกจากอัลอิมามียะฮฺทั้งหมด 7 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มอัล-บากีรียะฮฺ อัล-ญะฟารียะฮฺ อัล-วากีฟะฮฺ พวกเขาคือเป็นผู้ติดตาม มุหัมมัด อัล บากีร บิน อะลี บิน ซัยนุลอาบีดีน และลูกของท่าน คือ ญะฟัร อัล-ศอดิก พวกเขากล่าวเชื่อการเป็นอิหม่ามของ ซัยนุล อาบีดีน 2) กลุ่มอัล-นาวูซียะฮฺ พวกพ้องของนาวู้ส บ้างก็บอกว่า นาวู้สเป็นชื่อของสถานที่หนึ่ง ที่เชื่อว่าเป็นสถานที่ที่ญะฟัรจะมีชีวิตอยู่ที่นั้นและจะไม่เสียชีวิตที่นั้นตามความเชื่อของกลุ่มนี้ และนาวู้สเป็นสถานที่ที่ใกล้เมืองบัสเราะห์ของอีรัก 3) กลุ่มอัล-อัฟศอฮียะฮฺ กลุ่มที่กล่าวว่า อิหม่ามหลังจาก อัล-ศอดิก ต้องเป็นลูกชายของเขาที่ชื่อว่า อับดุลเลาะห์ อัล-อัฟเฎาะห์ เขาเป็นพี่น้องกับ อิสมาอีล ที่พ่อแม่เดียวกันเดียวกัน ซึ่งแม่ของเขาคือ ฟาฏิมะฮฺ บินตี ฮูเซ็น บิน ฮาซัน บิน อะลี เขาเป็นพี่ชายคนโตของอัล-ศอดิก 4) กลุ่มอัล-ชูมีฏียะฮฺ พวกพ้องของ ญะยา อาบี ชูมัย บางรายงานบอกว่า ญะยา อาบี ชูมีด กลุ่มนี้เชื่อว่า แท้จริงอิหม่ามหลังจากญะฟัรคือลูกชายของเขาที่ชื่อว่า มุหัมมัด 5) กลุ่มอัล-อิสมาอีลียะฮฺ อัล-วากีฟะฮฺ กลุ่มที่กล่าวว่าอิหม่ามหลังจากญะฟัร คือ อิสมาอีล เนื่องจากมีบัญญัติชัด และเป็นความเห็นพ้องต้องกันของบรรดาลูกๆ ของญะฟัร 6) กลุ่มอัล-มูซาวียะฮฺ อัล-มูฟัฏฏอลียะฮฺ เป็นกลุ่มเดียวที่เชื่อว่า มูซา ญะฟัร ต้องเป็นอิหม่ามหลังจากพ่อเนื่องจากมีบัญญัติพ่อได้สั่งไว้ และ 7) กลุ่มอัล-อิสนาอาซารียะฮฺ คือกลุ่มที่เชื่ออิหม่าม 12 ที่มีอยู่ในปัจจุบัน (อิฮฺสาน อีลาฮีย์ ศอฮิ้ร ,1995 และ อาบุล ฟะติฮ อะห์หมัด อัล-ชะฮ์ร้อสตานีย์,1993)

4) กลุ่มอัล-ฆอลียะฮฺ ชีอะห์อัล-ฆอรียะฮฺ หรืออัล-ฆูลาห์ กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่คลั่งไคล้ในสิทธิของการเป็นอิหม่ามจนเขาเข้าใจว่า ผู้เป็นอิหม่ามไม่ใช่บุคคลธรรมดา แต่อิหม่ามเป็นถึงเทพ หรือพระเจ้า พวกเขามีหลายกลุ่ม รวมทั้งหมด 11 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มอัล-ซาบาอียะฮฺ คือ พวกพ้องของอับดุลเลาะห์ บิน สะบะอฺ ที่เชื่อว่าอะลีเป็นพระเจ้า 2) กลุ่มอัล-กามีลียะฮฺ เป็นพวกพ้องของ อะบี ตามิน ผู้ที่ปฏิเสธและตัดสินว่าบรรดาศอหาบะฮฺทั้งหมดเป็นกาฟิร เนื่องจากไม่ให้สัตยาบันแก่ท่านอะลี 3) กลุ่มอัล-อุลบาอียะฮฺ เป็นพวกพ้องของ อุลบา บิน ซาเราะห์ อัล-เดาซีย์ กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่คลั่งไคล้และเชื่อว่า อะลีเหนือกว่าท่านนบี และเชื่อว่าอะลีเป็นพระเจ้า และนบีมุหัมมัดเป็นบ่าว และยังเชื่อว่ามุหัมมัดได้เรียกร้องผู้คนสู่การภัคดีต่ออะลี 4) กลุ่มอัล-มูฆีรียะฮฺ คือ พวกพ้องของ อัล-มูฆีเราะ บิน สะอิ้ด อัล-อาญารีย์ กลุ่มนี้อ้างว่าอิหม่ามหลังจากมุหัมมัด บิน อะลี บิน ฮูเซ็น คือ มุหัมมัด อัล-ชากีเราะ บิน อับดุลเลาะ บิน ฮะซัน ที่

อยู่นอกนครมะดีนะฮฺพวกเขาเชื่อว่าเขายังจะชีวิตตลอดไปและไม่ตาย 5) กลุ่มอัล-มังซูรียะฮฺ พวกเขาเป็นพวกพ้องของ อะบี มันซู้ร อัล-อาญารีย์ เป็นกลุ่มที่อ้างตนเป็นอิหม่ามเองหลังจากอะบี ญะฟัร อัล-บากีร เสียชีวิต พวกเขาอ้างว่า การเป็นอิหม่ามนั้นได้สืบทอดมากลับมายังเขา พวกเขา และเขากล่าวว่าแท้จริงอะลีมาจากฟากฟ้า 6) กลุ่มอัล-ค้อฏฏอบียะฮฺ พวกเขาเป็นพวกพ้องของค้อฏฏอบ อาบี มุหัมมัด บิน อาบี ซัยนัฟ อัล-อัซซาดีย์ ซึ่งเป็นผู้รับใช้ของบะนี อะซัด 7) กลุ่มอัล-กียาลียะฮฺ พวกพ้องของอะหมัด อัล-กัยยาน เขาเป็นผู้หนึ่งที่เรียกร้องให้ภักดีต่ออะฮ์ลุลบัยต หลังจากญะฟัร ศอดิก และเขาเชื่อว่าการเป็นอิหม่ามนั้นไม่จำเป็นต้องเปิดเผยตัว 8) กลุ่มอัล-ฮีชามียะฮฺ พวกพ้องของอัล-ฮาชีมีน อัล-ฮีชาม บิน ฮากัม ซึ่งเป็นผู้รู้ในด้านตรรกวิทยา เขาคือผู้ที่กล่าวว่าอัลลอฮฺเหมือนกับมัคลูก (สิ่งถูกสร้างทั่วไป) 9) กลุ่มอัล-นุอฺมานียะฮฺ หรือกลุ่มอัซซัยฏอนียะฮฺ เป็นพวกพ้องของมุหัมมัด บิน นุอฺมาน อะบี ญะฟัร ซึ่งมีฉายานามว่า ซัยฏอนอัล-ฏ้อก ซึ่งชีอะห์เชื่อว่าพวกเขาว่ามุอฺมินอัล-ฏอก พวกเขาเป็นศิษย์ของอัลบากีร มุหัมมัด บิน อะลี บินฮูเซ็น 10) กลุ่มอัล-ยูนูซียะฮฺ พวกพ้องของยูนุส บิน อับดุรเราะห์มาน อัล-กุมมีย์ เป็นผู้รับใช้ของตระกูลยักตีน พวกเขาเป็นกลุ่มที่เชื่อว่า มาลาอีกะฮเป็นผู้บัลลังก์ และบัลลังก์แบกอัลลอฮฺ และบางครั้ง มาลักเหล่านั้นก็เหนื่อยล้าจากการแบกบัลลังก์ และ 11) กลุ่มอัล-นูซัยรียะฮฺ หรืออัล-อิสฮากียะฮฺ เป็นชีอะห์ที่คลั่งไคล้และเลยเถิด พวกเขามีผู้เลื่อมใสค่อนข้างมาก และคอยจับผิดและตัดสินฝ่ายตรงข้ามแบบสุดโต่งและบางครั้งถึงกับอนุญาตให้ฆ่าได้(อะบี มันซู้ร อัล-บัฆดาดีย์,1970 และมุหัมมัด อาบุล ฟะติฮ อะห์หมัด อัล-ชะฮ์ร้อสตานีย์, 1993)

5) กลุ่มอัล-อิสมาอีลียะฮฺ หรือกลุ่มอัล-บาฏีนียะฮฺ เป็นกลุ่มชีอะห์ที่ซึมซับกับกลุ่ม อัล-มูซาวียะฮฺ จากชีอะห์อัล-อิสนาอาชารียะฮฺ พวกเขาศรัทธาในการเป็นอิหม่ามของ อิสมาอีล บิน ญะฟัร พวกเขาเชื่อว่าอิสมาอีล คือลูกชายคนโตและมีการบัญญัติให้เป็นอิหม่ามตั้งแต่ต้น ส่วนอัล-บาฏีนียะฮฺ เป็นฉายานามของพวกเขาที่มีความสอดคล้องกับชีอะห์เกี่ยวกับการอำพรางตัว ทั้งนี้เพราะโดยส่วนมากพวกเขาเชื่อว่า สิ่งที่เห็นและเปิดเผยออกมาย่อมมีนัยยะหรือมีความหมายที่ซ่อนอยู่ภายใน เช่นเดียวกันกับบทบัญญัติทั้งหมดที่ถูกประทานมาจากฟ้าจำเป็นต้องวิเคราะห์หานัยยะของบัญญัตินั้นๆ ก่อนนำมาปฏิบัติและศรัทธา (อัล-ชัยค มะญี้ด อัล-ศออิ๊ฆ ,1435 และอิฮฺสาน อิลาฮีย์ ศอฮิ้ร,1995)

หลักความเชื่อของชีอะห์

เกี่ยวกับความเชื่อของชีอะห์ จากการสัมภาษณ์ ชี้ค ชัยนุดดีน ชัยน้อล (สัมภาษณ์เมื่อ, 26-12-2560, ประเทศไทย และดร.อับดุลฮาดี อับดุลฮามี้ด ศอลิห, สัมภาษณ์เมื่อ, 7-01-2561,ประเทศคูเวต) อธิบายเรื่องนี้ว่า ชีอะห์มีหลักการสำคัญสองประเภทเรียกว่า อุศูลุดดีน(หลักการสำคัญในศาสนา) และฟุรูอุดดีน(ข้อปลีกย่อยในศาสนา) ซึ่งอุศูลุดดีน มี 5 ประการ คือ 1) อัล-เตาฮีด(ศรัทธาต่ออัลลอฮ์) 2) อัล-อัดล์(ศรัทธาต่อความยุติธรรมแห่งอัลลอฮ์) 3)อัล-นุบูวะฮ์(ศรัทธาต่อนบี) 4)อัล-อิมามะฮ์(ศรัทธาต่ออิหม่ามหรือผู้แทนนบี) และ 5)มะอ๊าด(ศรัทธาต่อโลกหน้า)

ส่วนฟุรูอุดดีน มี 10 ประการ คือ 1) อัศเศาะลาฮ์(การละหมาด) 2) อัศเศาวม์(การถือศีลอด) 3) อัลคุมส์(การจ่ายทรัพย์แก่ผู้นำสูงสุด) 4) อัซซะกาต(การจ่ายทรัพย์) 5) อัลญิฮาด(การต่อสู้ในหนทางของอัลลอฮ์) 6) อัลฮัจญ์(การทำฮัจญ์) 7) อัลอัมรว์บิ้ลมะอ์รูฟ(การใช้ทำความดี) 8) อันนะฮย์อะนิ้ลมุนกั้ร(การห้ามปรามจากความชั่ว) 9)อัตตะวั้ลลาอ์(การรักและเชื่อฟังอิหม่าม) และ 10) อัตตะบั้รรออฺ (การออกห่างจากผู้ปฏิเสธบรรดาอิหม่าม)

ส่วนรายละเอียดในแต่ละประเด็นที่สำคัญ เช่นอัล-อิมามะฮ อัลกุรอาน อัล-หะดีษ ศอหาบะฮฺของท่านนบี (ศอลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะซัลลัม) และประเด็นสำคัญอื่นๆที่สังคมให้ความสนใจ เช่น อัตตะกียะฮฺ(การอำพรางตัว) และวิลายะตุ้ลฟากี้ฮ(ผู้แทนอิหม่าม) ตลอดจนหลักการปฏิบัติของชีอะห์ที่ขัดแย้งกันกับซุนนะฮฺอย่างสิ้นเชิง เช่น การแต่งงานมุฏอะห์ และการละหมาดสามเวลา ผู้วิจัยจะนำเสนอรายละเอียดในหัวข้อความแตกต่างระหว่างซุนนะฮฺและชีอะห์ต่อไป

ความแตกต่างระหว่างซุนนะฮฺและชีอะห์

เกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างซุนนะฮฺและชีอะห์ผู้วิจัยจะนำเสนอ 2 ประเด็นหลัก คือ หลักการศรัทธา (รูก่นอิหม่าน) และหลักปฏิบัติ (รูก่นอิสลาม) พร้อมกับความเห็นของนักวิชาการทั้งซุนนีย์และชีอะห์ที่ได้สัมภาษณ์ทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งผู้วิจัยขอนำเสนอในรูปแบบตาราง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงความแตกต่างระหว่างซุนนะฮฺและชีอะห์เกี่ยวกับหลักการศรัทธา

ซุนนะฮฺ(รูก่นอิหม่าน)	**ชีอะห์(อุศูลุ้ดดีน)**[8]	**หมายเหตุ**
1 – ศรัทธาต่ออัลลอฮฺ 2 – ศรัทธาต่อบรรดามลาอีกะฮฺ 3 – ศรัทธาต่อบรรดาคัมภีร์ 4 – ศรัทธาต่อบรรดารอซู้ล 5 – ศรัทธาต่อการกำหนดสภาวการณ์ 6 – ศรัทธาต่อวันอาคิเราะห์	1 – เตาฮีด (เอกภาพของอัลลอฮฺ) 2 – อาดิ้ล (ความยุติธรรมของอัลลอฮฺ) 3 – นุบูวะห์ (ความเป็นนบี) 4 – อิมามะห์ (ผู้แทนนบี) 5 – มะอาด (วันฟื้นคืนชีพ)	ชี้ค ซัยนุดดีน ซัยน้อล(สัมภาษณ์เมื่อ, 26-12-2560,) อธิบายว่า “การศรัทธาต่ออัลลอฮ์ อาจรวมเข้าไว้ในเตาฮีด-อาดิ้ล ศรัทธาต่อมะลาอิกะฮฺ คัมภีร์ และเราะซู้ลอาจรวมเข้ามาในนุบูวะฮ์ และอิมามมะฮ์ ในฐานะที่เป็น “สาร” “สื่อสาร” และ “ผู้รับสาร” ส่วนศรัทธาต่อการกำหนดสภาวการณ์อาจรวมเข้ามาในอาดิ้ล และศรัทธาต่อวันอาคิเราะฮ์ คือศรัทธาว่ามีวันและสถานที่แห่งการตอบแทนคือมะอาด”

จากตารางแสดงให้เห็นว่าหลักศรัทธาของซุนนะฮฺมี 6 ประการ เรียกว่า “รูก่นอีหม่าน” ส่วนหลักศรัทธาของชีอะห์มี 5 ประการ เรียกว่า “อุศูลุ้ดดีน”แปลว่า หลักการศาสนา ในประเด็นนี้จากการสัมภาษณ์นักวิชาการชีอะห์ทั้งในและต่างประเทศได้ข้อมูลตรงกันว่า “หลักการศรัทธาและหลักการปฏิบัติไม่ได้สำคัญว่ากี่ข้อหรือเนื้อหาต้องเหมือนกันที่สำคัญ คือ เชื่อต่ออัลลอฮฺ เชื่อต่อนบี และเชื่อต่อวันอาคีเราะห์ ดังนั้น เตาฮีดในทัศนะชีอะห์ คือศรัทธาต่ออัลลอฮฺ ส่วนอาดิ้ล คือ ความยุติธรรมของอัลลอฮฺเป็นหลักใหญ่ที่ต้องรวมอยู่ในรูก่นอีหม่าน และเพื่อความยุติธรรมของอัลลอฮฺได้ดำเนินอย่างสมบูรณ์ก็ต้องมีบรรดามะลาอีกะฮฺที่คอยดำเนินการตามคำสั่งของอัลลอฮฺ ส่วนการเชื่อต่อบรรดารอซู้ลก็อยู่ในนุบูวะฮฺ คือ เชื่อต่อบรรดานบี แต่ชีอะห์เห็นว่าการเชื่อต่อนบีรวมไปถึงการเชื่อในคำสั่งเสียของนบีที่เกี่ยวกับอิหม่ามเนื่องจากชีอะห์เชื่อว่าเมื่อนบีเสียชีวิตก็ต้องมีผู้ทำหน้าที่แทนนบีคืออิหม่าม ส่วนการศรัทธาต่อวันอาคีเราะห์อยู่ในมะอาด คือ เชื่อในคำสัญญาของอัลลอฮฺในโลกนี้และโลกหน้า (ชี้คซัยนุดดีน ซัยน้อล ,สัมภาษณ์เมื่อ, 26-12-2560,ประเทศไทย และอุสต้าซมุฮัมหมัด อาแวซือแต ,สัมภาษณ์เมื่อ, 06-02-2561,ประเทศไทย)

[8] สำหรับชีอะห์อีมามียะฮฺ เชื่อว่า หลักการศรัทธาที่สำคัญในศาสนาอิสลามมี 3 ประการ คือ เตาฮีด นูบูวะห์ และมะอาด ส่วน อาดิ้ล และอิมามะห์ เป็นหลักสำคัญของชีอะห์อิมามียะฮฺ ดังนั้นผู้ใดที่ปฏิเสธ 3 ข้อแรกถือว่าตกศาสนา ส่วนผู้ที่ปฏิเสธ 2 ข้อต่อมาถือว่าไม่ตกศาสนาแต่เขาไม่ใช่ชีอะห์อิมามียะฮฺ(ชี้คซัยนุดดีน ซัยน้อล ,สัมภาษณ์เมื่อ, 26-12-2560,ประเทศไทย)

ส่วนการศรัทธาต่อการกำหนดสภาวการณ์ (กอฎูอกอฎู้ร) ในทัศนะของชีอะห์ถือว่าไม่ใช่หลักใหญ่เนื่องจากชีอะห์เชื่อว่า มนุษย์ไม่ได้เป็นคนดีตลอดและไม่เป็นคนเลวตลอด ในระหว่างทางสามารถปรับเปลี่ยนได้ ดุอาอุก็ปรับเปลี่ยนได้ ดังนั้นการศรัทธาต่อการกำหนดสภาวการณ์ (กอฎูอกอฎู้ร) ในทัศนะของชีอะห์จะเกี่ยวข้องกับ"อัล-บะดาอฺ[9]" และจากการสัมภาษณ์นักวิชาการชีอะห์ พบว่า "อัล-บะดาอฺ" เป็นความเชื่อเฉพาะกลุ่มไม่ได้เป็นความเชื่อของชีอะห์ทั้งหมด(ญุมฮู้รชีอะห์) นอกจากชีอะห์อิมามียะฮฺให้ความหมายเกี่ยวกับ อัล-บาดาอฺ ว่า แท้จริงพระองค์อัลลอฮฺได้ทรงกำหนดทุกอย่างให้แก่มนุษย์เรียบร้อยแล้ว หากแต่เมื่อผู้ใดได้กระทำดีหรือไม่ดี พระองค์ก็ทรงเปลี่ยนแปลงกำหนดการให้ใหม่ตามผลการกระทำของคนนั้นๆ เช่น พระองค์อาจกำหนดให้คนหนึ่งมีอายุขัย 60 ปี แต่เมื่อเขาได้ทำดี เช่น บริจาคทาน หรือเยี่ยมเยือนพี่น้องด้วยกัน พระองค์ก็จะเพิ่มอายุขัยและเปลี่ยนแปลงกำหนดเดิมให้เขาผู้นั้น เป็นต้น" (ซัยยิด มุฮัมหมัด บาบีกี้ร และ มุฮัมหมัด บาบุ้ล อุลูม , สัมภาษณ์เมื่อ, 22-12-2560 ,ประเทศอินโดนีเซีย, ชี้คซัยนุดดีน ซัยน้อล ,สัมภาษณ์เมื่อ, 26-12-2560,ประเทศไทย ,ชี้ค ดร .อะฮ์หมัด ฮูเซน และ ดร.อับดุลฮาดี อับดุลฮามี้ด ศอลิห ,สัมภาษณ์เมื่อ 7-01-2561 ,ประเทศคูเวต)

ความเชื่อเกี่ยวกับอิมามะห์(ผู้นำสูงสุด) เป็นหนึ่งในหลักการศรัทธา(อุศูลุ้ดดีน)ในทัศนะของชีอะห์ ดั่งตาราง ชีอะห์เชื่อว่าอิมามะห์ คือ ตัวแทนของนบีและนบีทุกคนก็มีตัวแทน เช่น ฮารูนเป็นตัวแทนของนบีมูซา และชาวฮะวารียีน 12 คน เป็นตัวแทนของนบีอีซา เช่นเดียวกันนั้น 12 อิหม่ามก็เป็นตัวแทนของนบีมุหัมมัด (อับดุลฮาดี อับดุลฮามี้ด ศอลิห,2003) และผู้นำสูงสุดหรืออิมามะห์ที่จะเป็นตัวแทนของท่านนบีถูกกำหนดโดยพระเจ้าและนบีเรียบร้อยแล้วจึงถือว่าการเป็นผู้นำสูงสุดต้องตามตัวบทบัญญัติเท่านั้น ไม่ใช่การปรึกษาหารือกัน(ชูรอ) อย่างที่เกิดขึ้นในยุคแรก (ซัยยิด มุฮัมหมัด บาบีกี้ร และ มุฮัมหมัด บาบุ้ล อุลูม , สัมภาษณ์เมื่อ, 22-12-2560 ,ประเทศอินโดนีเซีย) ส่วนตัวบทหลักฐานเกี่ยวกับอิมามะห์ในทัศนะชีอะห์มีมากมาย เช่น ท่านนบี (ศอลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะซัลลัม) ได้กล่าวถึงจำนวนอิหม่ามทั้งหลาย

ความว่า **"ศาสนานี้จะยังคงดำรงอยู่จนวันอวสาน และจะมีผู้นำพวกเจ้าจำนวนสิบสองผู้นำและพวกเขาทั้งหมดเป็นชาวกุร็อยช์**"(อ้างถึงในอับดุลฮาดี อับดุลมะญีด ศอลิห,2003)

นอกจากนี้ชีอะห์เชื่อว่าผู้นำทั้งหมดเป็นผู้บริสุทธิ์จากข้อตำหนิทุกประการ ดังนั้นการเชื่อและศรัทธาต่อผู้นำเป็นสิ่งที่จำเป็น นอกจากนั้นชีอะห์ยังเชื่อว่าการทำอิบาดะฮหรือการปฏิบัติศาสนกิจบางประการไม่มีความจำเป็นหากไร้ผู้นำที่บริสุทธิ์ เช่น การละหมาดวันศุกร์ หรือละหมาดรวม (ญะมาอะฮฺ) เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจากไม่แน่ใจถึงความบริสุทธิ์ของผู้นำในวันนี้ (ซัยยิด มุฮัมหมัด บาบีกี้ร และ มุฮัมหมัด บาบุ้ล อุลูม , สัมภาษณ์เมื่อ, 22-12-2560 , ประเทศอินโดนีเซีย)

ส่วนความเชื่อของซุนนะฮฺในประเด็นนี้ถือว่าความเชื่อของชีอะห์ขัดแย้งกับหรือนักวิชาการส่วนใหญ่ (ญุมฮู้ร) เพราะนักวิชาการส่วนใหญ่ เห็นว่าการกำหนดรัชทายาทสืบวงศ์กระกูลให้เป็นผู้นำสูงสุดเป็นประเด็นที่ขัดแย้งกันระหว่างนักวิชาการ ดังนั้นการกำหนดให้เป็นอิหม่ามหรือผู้นำสูงสุดเฉพาะทายาทของตระกูลหนึ่ง สำหรับอะฮฺลิส-ซุนนะฮฺถือว่าไม่มีหลักฐานจากอัล-กุรอานและอัล-หะดีษที่ถูกต้อง(สะอี้ด อิสมาอีล,1989) ส่วนความบริสุทธิ์ของอิหม่ามหรือผู้นำสูงสุด นักวิชาการส่วนใหญ่เห็นว่าความบริสุทธิ์ที่แท้จริงสำหรับพระองค์อัลลอฮฺเท่านั้น

[9] อัล-บาดาอฺ ตามความเข้าใจของซุนนะฮฺส่วนใหญ่ หมายถึง พระองค์อัลลอฮฺยังไม่รู้ในสิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้นจนกว่าสิ่งนั้นจะเกิดขึ้นมาก่อน ซึ่งหากเป็นความเชื่อดังกล่าวจริง ในแนวทางซุนนะฮฺถือว่าผิดหลักศรัทธาและตกศาสนาทันที

ส่วนประเด็นของอีหม่าม มะฮ์ดีย์ นักวิชาการซุนนะฮฺอธิบายว่า ตัวบทหะดีษที่กล่าวโดย อิหม่ามติรมีซีย์ และอะบู ดาวุ้ด

ความว่า **"อีหม่าม มะฮ์ดีย์ที่จะเกิดขึ้นในยุคสุดท้ายของโลกนั้นมีชื่อเหมือนท่านนบีและพ่อของเขาก็มีชื่อเหมือนกับชื่อพ่อของนบี (คืออับดุลเลาะห์)"**(อะบู ดาวุ้ด,เลขที่หะดีษ ,4282)

ดังนั้นจึงไม่ใช่อิหม่าม มะฮ์ดีย์ตามทัศนะของชีอะห์ ที่เชื่อว่า มุหัมมัด มะฮ์ดีย์ บิน หะซัน คืออิหม่ามผู้รอคอย เนื่องจากพ่อของท่านไม่ใช่ อับดุลเลาะห์ อย่างที่กล่าวในตัวบทหะดีษ นอกจากนี้ในตัวบทหะดีษในทัศนะนักวิชาการซุนนะฮฺได้กล่าวว่าอิหม่าม มะฮ์ดีย์มาจากตระกูลของหะสัน บิน อะบีฏอลิบ ไม่ใช่ตระกูลของ หุเสน บิน อะบีฏอลิบ และไม่มีหลักฐานใดๆที่บ่งชี้ว่าอิหม่ามมะดีย์จะมีชีวิตถึง 12 ศตวรรษ ดั่งความเชื่อของชีอะห์ (สะอี๊ด อิสมาอีล,1989)

ความเชื่อเกี่ยวกับอัล-กุรอาน จากการสัมภาษณ์นักวิชาการชีอะห์ทั้งในและต่างประเทศ ให้ข้อมูลตรงกันว่า "ชีอะห์มีความเชื่อเหมือนกับซุนนะฮฺเกี่ยวกับคัมภีร์อัลกุรอ่าน ดังนั้นผู้ที่กล่าวว่าชีอะห์มีกุรอานฉบับฟาฏิมะฮฺ (มัสฮัฟฟาฏิมะฮฺ) มี 17,000 (หนึ่งหมื่นเจ็ดพัน) โองการ และกล่าวหาว่าชีอะห์ไม่ยอมรับ กุรอานที่มีอยู่ในมือของมุสลิมปัจจุบันเพราะไม่สมบูรณ์หรือที่กล่าวหาว่าญิบริ้ลประทานกุรอานผิดคน ทั้งหมดเป็นเรื่องเข้าใจผิดและใส่ร้ายชีอะห์อย่างที่สุด เพราะนักวิชาการชีอะห์ได้มีการอธิบาย(ตัฟซี้ร)อัลกุรอานฉบับที่มีอยู่เป็นเวลาช้านาน หากชีอะห์เชื่อว่ากุรอานที่มีอยู่ไม่สมบูรณ์คงไม่มาแปลหรืออธิบายและเผยแพร่จนทุกวันนี้ ส่วนมัสฮัฟฟาฏิมะฮฺ ที่กล่าวนั้น ความจริงเป็นคำอธิบายกุรอาน ไม่ใช่กุรอานเล่มอื่นตามที่พูดกัน ส่วนคำกล่าวอ้างทั้งหมดเกี่ยวกับอัลกุรอานเป็นเพียงความเชื่อของกลุ่มคนที่สุดโต่งในหมู่ชีอะห์ ไม่ใช่ชีอะห์ทุกคนเชื่ออย่างนั้น"(ซัยยิด มุฮัมหมัด บาบีกี้ร และ มุฮัมหมัด บาบุ้ล อุลูม , สัมภาษณ์เมื่อ, 22-12-2560 ,ประเทศอินโดนีเซีย, ชี้คซัยนุดดีน ซัยน้อล ,สัมภาษณ์เมื่อ, 26-12-2560,ประเทศไทย , ชี้ค ดร .อะฮ์หมัด ฮูเซน และ ดร.อับดุลฮาดี อับดุลฮามี้ด ศอลิห ,สัมภาษณ์เมื่อ 7-01-2561 ,ประเทศคูเวต และนักวิชาการทุกท่านที่สัมภาษณ์)

หากแต่ข้อมูลจากการสัมภาษณ์อาจขัดแย้งจากข้อมูลที่ได้กล่าวในหนังสือของชีอะห์เอง เช่น อัลอุศูล มินัล กะฟีย์ เล่ม 2 หน้า 634 พิมพ์ 1961 จาก อัมรุ บิน อะบี อัลมิกด้าร จากท่านญาบิร กล่าวว่า "ฉันได้ยิน อะบา ญะฟัร ได้กล่าวว่า **"ไม่มีผู้ใดที่อ้างว่าเขาได้รวบรวมอัลกุรอานไว้ทั้งหมดดังเช่นที่ถูกประทานลงมา เว้นเสียแต่ว่าเขาผู้นั้นเป็นผู้มดเท็จ และไม่มีผู้ใดได้รวบรวมและจดจำมันไว้ดังเช่นที่อัลลอฮฺได้ประทานลงมาเว้นแต่ อะลี บิน อะบีฏอลิบ และบรรดาอีหม่ามหลังจากท่านเท่านั้น"** (อัล-กุลัยนีย์ ,2005)

ส่วนซุนนะฮฺหรือนักวิชาการมุสลิมส่วนใหญ่ (ญุมฮู้ร) ศรัทธาว่าท่านนบี(ศอลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะซัลลัม) ได้รวบรวมอัล-กุรอานในรูปแบบของการอ่านและการท่องจำ หลังจากนั้นซี้ด บิน ซาบิต ได้ทำการรวบรวมเป็นเล่มในสมัยอะบู บักร อัศ-ศิกดิ้ก และต่อมาในสมัยอุษมาน บิน อัฟฟาน ส่วนจำนวนโองการอัล-กุรอาน ในทัศนะของอะฮฺลิส-ซุนนะฮฺ ไม่รวมบัสมะละฮ มีทั้งหมด 6,236 โองการ นอกจากนั้นศรัทธาว่าอัล-กุรอานที่มีอยู่จะไม่มีการผิดเพี้ยนและบิดเบือนแม้โองการเดียว ทั้งนี้เนื่องอัลลอฮฺได้สัญญาจะปกป้องอัล-กุรอานจากการผิดเพี้ยนและถูกบิดเบือนตลอดไป (อิฮฺสาน อีลาฮีย์ ศอฮี้ร ,1995 และ สะอีด อิสมาอีล,1989)

ความเชื่อเกี่ยวกับหะดีษนบี(ศอลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะซัลลัม) ในทัศนะของชีอะห์ เชื่อว่าท่านอะลีได้ท่องจำและรวบรวมหะดีษของท่านนบีด้วยตนเอง หลังจากนั้นก็ได้มอบหมายให้ลูกชายทั้งสอง คือ หะซันและหุซีน หลังจากนั้นก็ส่งต่อไปยังอิหม่ามหลังจากท่านโดยเฉพาะอิหม่ามมุหัมมัด อัล-บากี้ร และอิหม่ามญะอฺฟัร อัศ-ศอดิ้ก ทั้งสองอิหม่ามได้รวบรวมตัวบทหะดีษมากถึง 400,000 หะดีษ จนเป็นที่รู้จักกันในหมู่นักวิชาการชีอะห์ว่า "อัล-อุศู้ล อัล-อัรบะอุ มิอะฮ์"หมายถึง หลักการพื้นฐานสี่แสนบท (อับดุลฮาดี อับดุลฮามี้ด ศอลิห ,2003)

ในขณะที่ซุนนะฮฺและนักวิชาการส่วนใหญ่เชื่อว่าการรวบรวมซุนนะฮฺเริ่มขึ้นในยุคของ อุมัร บิน อับดุลอาซีส เพราะในยุคสมัยของท่านนบีและคอลีฟะฮฺทั้งสี่ ไม่อนุญาตให้รวบรวมคำพูดใดๆนอกจากอัล-กุรอาน ทั้งนี้เกรงว่าจะนำเอาคำพูดของท่านนบีมาปะปนกับตัวบทอัล-กุรอานจึงไม่มีการรวบรวมหะดีษในช่วงดังกล่าวแต่มาเริ่มในยุคอุมัร บิน อับดุลอาซีส เนื่องจากเริ่มมีการอ้างคำพูดของท่านนบีอย่างกว้างขวาง และบางกลุ่มกุคำพูดมาเองแล้วอ้างว่าเป็นหะดีษของท่านนบี จึงตัดสินใจให้มีการรวบรวมหะดีษที่ถูกต้องในเวลาต่อมา (มันนาอฺ ก้อฏฏอน ,1689) และได้วางเงื่อนไขในการรับหะดีษ 2 เงื่อนไข คือ 1) ต้องวิเคราะห์ที่มาของหะดีษเพื่อที่จะได้รู้ว่าผู้ที่รายงานมาเชื่อถือได้หรือไม่ และ (2) วิเคราะห์เนื้อหาหะดิษต้องไม่ขัดแย้งกับอัล-กุรอานและหะดีษบทอื่นๆที่มีสายรายงานที่แข็งแรงกว่า ดังกล่าวนั้นนักวิชาการส่วนใหญ่เห็นพ้องกันว่าหนังสือหะดีษที่ถูกต้องที่สุดคือศอเฮี้ยะ อัล-บุคคอรีย์ และศอเฮี้ยะ มุสลิม ส่วนศอหาบะฮฺที่รายงานหะดีษมากที่สุด คือ อะบี ฮูรัยเราะห์ , อิบนุ อุมัร , อะนัส บิน มาลิก ,และ ท่านหญิงอาอีชะฮ์(อะบิล อัล-ฟะร้อญ อับดุรเราะห์มาน บิน อัล-เญาซีย์,1403)

ตารางที่ 2 แสดงความแตกต่างระหว่างซุนนะฮฺและชีอะห์เกี่ยวกับหลักปฏิบัติ

ซุนนะฮฺ(รุ่นอิสลาม)	ชีอะห์(ฟุรูอุ้ดดีน)	หมายเหตุ
1 – การปฏิญาณตน 2 – ละหมาด 5 เวลา 3 – ถือศีลอด 4 – ซะกาต 5 – ฮัจญ์	1 – ละหมาด 2 – ถือศีลอด 3 – ซะกาต 4 – ฮัจญ์ 5 – ญิฮ้าด	ในบางรายงานพบว่าหลักปฏิบัติชีอะฮ์มี 10 ประการ เพิ่มเติมจากเดิมคือ – คุมซ์ (บริจาคทรัพย์ 1 ใน 5 ให้ตัวแทนอิหม่าม) – อัลอัมรุ บิลมะอ์รูฟ (เชิญชวนทำความดี) – อัลนะญุ อะนิ้ลมุงกัร (ห้ามทำความชั่ว) – อัล-ตะวัลลา (การยอมรับและรักผู้นำ) – อัล-ตะบัรรอ (การไม่ยอมรับและออกห่างจากผู้ปฏิเสธผู้นำ)

จากตารางเห็นว่าหลักปฏิบัติระหว่างซุนนะฮฺและชีอะห์มีความแตกต่างหลายประการ เริ่มจากชื่อเรียก(รุ่นอิสลาม)สำหรับซุนนะฮฺ ส่วนชีอะห์เรียกว่า “ฟุรูอุ้ดดีน”แปลว่าข้อปลีกย่อยของศาสนา แต่ประเด็นสำคัญที่ซุนนะฮฺเห็นว่าแตกต่างกันสิ้นเชิงคือการกล่าวปฏิญาณตนที่ไม่ปรากฏในหลักปฏิบัตของชีอะห์ ในประเด็นมีรายละเอียดดังตาราง

ตารางที่ 3 แสดงความแตกต่างคำกล่าวปฏิญาณตนระหว่างซุนนะฮฺและชีอะห์

คำปฏิญาณตน(ชาฮาดะฮฺ)ของซุนนะฮฺ	คำปฏิญาณตน(ชาฮาดะฮฺ)รของชีอะห์	หมายเหตุ
أشهد أن لا إله إلا الله وأشهد أن محمدا رسول الله ความว่า ข้าพเจ้าขอปฏิญาณตนว่า แท้จริงไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮฺ และข้าพเจ้าขอปฏิญาณตนว่า แท้จริงนบีมุหัมมัดนั้นคือศาสนฑูตของอัลลอฮฺ	أشهد أن لا إله إلا الله وحده لاشريك له وأشهد أن محمدا رسول الله وأشهد أن علي ولي الله ความว่า ข้าพเจ้าขอปฏิญาณตนว่า แท้จริงไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮฺ และข้าพเจ้าขอปฏิญาณตนว่า แท้จริงนบีมุหัมมัดนั้นคือศาสนฑูตของอัลลอฮฺ และข้าพเจ้าขอปฏิญาณตนว่าท่านอะลีคือที่รักยิ่งอัลลอฮฺ	ชีอะห์บางคนหรือบางกลุ่ม[10] ยังกล่าวเพิ่มอีกว่า وأشهد أن أبا بكر وعمر وعثمان وعائشة وحفصة في النار ความว่า และข้าพเจ้าขอปฏิญาณตนว่า แท้จริงอะบู บักร อุมัร อุษมาน อาอีชะฮ์ และอัฟเศาะห์ ตกนรก

จากตารางแสดงให้เห็นถึงคำกล่าวปฏิญาณตนที่ต่างกันระหว่างซุนนะฮฺและชีอะห์ โดยเฉพาะเพิ่มคำสาปแช่งต่อศอหาบะฮฺ จากการสัมภาษณ์ ดร.ฮามิด ฟะฮ์มีย์ ซัรกะชีย์ และ ดร.มุฮัมหมัด คอลิด มุสลิฮ (สัมภาษณ์เมื่อ, 21-12-2560 ,ประเทศอินโดนีเซีย) ให้ความเห็นว่า ชีอะห์ส่วนหนึ่งเชื่อว่าอัลลอฮฺและนบีที่ยอมรับอะบูบักร อุมัร อุษมาน อาอีชะฮ์ และอัฟเศาะห์ ไม่ใช่อัลลอฮฺและนบีเดียวกันที่ชีอะห์เชื่อ ดังนั้นคนกลุ่มนี้จึงถือว่าศาสนาอื่นต่างกันกับศาสนาอิสลาม

ในประเด็นนี้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์นักวิชาการชีอะห์ทั้งในและต่างประเทศ ทุกคนตอบเหมือนกันว่า “ชีอะห์กล่าวคำปฏิญาณเหมือนกันกับซุนนะฮฺ ส่วนการเพิ่มอะลีเป็นที่รักยิ่งของอัลลอฮฺเป็นแค่การให้เกียรติไม่เป็นคำปฏิญาณตนแต่อย่างใด ส่วนการเพิ่มคำด่าทอต่ออะบูบักร อุมัร อุษมาน อาอีชะฮ์ และอัฟเศาะห์ เป็นกลุ่มชีอะห์ที่สุดโต่งที่ชีอะห์ 12 อิหม่าม(อีมามียะฮ์)ก็ยอมรับไม่ได้ เพราะพวกเราชีอะห์ให้เกียรติต่อมุสลิมด้วยกันเสมอ”(ซัยยิด มุฮัมหมัด บาบีกิ๊ร และ มุฮัมหมัด บาบุ้ล อุลูม , สัมภาษณ์เมื่อ, 22-12-2560 ,ประเทศอินโดนีเซีย, และ ดร.อับดุลฮาดี อับดุลฮามี้ด ศอลิห, สัมภาษณ์เมื่อ, 7-01-2561 , ประเทศคูเวต)

ละหมาด 5 เวลา เกี่ยวกับประเด็นเวลาละหมาด 5 หรือ 3 เวลา ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สัมภาษณ์นักวิชาการชีอะห์ทั้งในและต่างประเทศ ได้ข้อมูลใกล้เคียงกันว่า “สำหรับชีอะห์ไม่ได้ปฏิเสธว่าละหมาดมี 5 เวลาต่อวัน เพียงแต่การรวมละหมาดจาก 5 เวลาเป็น 3 ครั้งสามารถทำได้ แม้ในทัศนะของซุนนะฮฺก็ทำได้เมื่อจำเป็น เช่นเดินทางหรือเจ็บป่วยเป็นต้น เพียงแต่ในทัศนะของชีอะห์เห็นว่าการรวมละหมาดดังกล่าวเป็นการผ่อนปรนจากบัญญัติอิสลามที่อนุญาตให้ทำได้ แม้ไม่มีเหตุจำเป็นใดๆคือภาวะปกติก็ละหมาดรวมได้ไม่ต่างกัน”ทั้งนี้ดั่งโองการอัล-กุรอานที่พระองค์ตรัสว่า

[10] จากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เมื่อ เดือน มิถุนายน 2560 เป็นชีอะห์จากต่างประเทศได้สอนให้ชายหนุ่มคนหนึ่งชาวโมร้อกโคที่ต้องการเป็นชีอะห์จึงต้องกล่าวตามด้วยคำปฏิญาณดังกล่าวข้างต้น ซึ่งดังกล่าวนั้นในทัศนะของซุนนะฮฺถือว่าตกศาสนา(มุรตัด)

ความว่า **"จงดำรงการละหมาดตั้งแต่ตะวันคล้อยจนพลบค่ำ และการอ่านยามรุ่งอรุณ"**(อัล-อิสรออฺ 17:78)

จากโองการข้างต้นนักวิชาการชีอะห์เห็นว่าเวลาละหมาดที่พระองค์อัลลอฮฺได้บัญญัติไว้มีแค่ 3 เวลา คือ เวลาบ่ายคล้อย เวลาพระอาทิตย์ตกดินยามเย็น และเวลารุ่งอรุณยามเช้าตรู่ อีกทั้งยังมีหะดีษที่รายงานโดยอิบนุ อับบ้าสว่า

ความว่า**"ท่านนบี(ศอลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะซัลลัม)ได้รวมเวลาละหมาดระหว่างซุฮรีกับอัสรี และรวมระหว่างมัฆริบกับอีชาทั้งๆที่ไม่มีเหตุจำเป็นใดๆ เมื่อสาวกถามท่านว่าเหตุใดท่านถึงละหมาดรวมทั้งที่ไม่มีเหตุจำเป็น ท่านนบี(ศอลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะซัลลัม) ตอบว่า "เพื่อไม่เป็นการลำบากแก่ประชาติของฉัน"**(อ้างถึงใน ซัยยิด ซาบิก,1997)

ในประเด็นนี้นักวิชาการซุนนะฮฺเห็นว่า เป็นการผ่อนปรนของบัญญัติอิสลามแก่ประชาชาติทุกคนแต่สามารถทำได้ในบางครั้งบางคราวไม่ใช่ทุกวันตามที่ชีอะห์เข้าใจ (ดร.อาลี สาเมาะ , ดร.อัสมัน แตอาลี สัมภาษณ์เมื่อ 12-10-2560 และ ดร.อะหมัดอุมัร จะปะเกีย สัมภาษณ์เมื่อ 21-1-2561)

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบความแตกต่างข้อปลีกย่อยของหลักปฏิบัติระหว่างซุนนะฮฺและชีอะห์

ประเด็นแตกต่าง	**ซุนนะฮฺ**	**ชีอะห์**	**หมายเหตุ**
การอาซาน	บางทัศนะมีการเพิ่มคำว่า (الصلاة خير من النوم) หลัง (حي على الفلاح)ขณะอาซานซุบฮ	เพิ่มคำว่า (وأشهد أن عليا ولي الله) หลังคำว่า (وأشهد أن محمدا رسول الله) และ (حي على خير العمل) หลัง (حي على الفلاح)ขณะอาซานทุกเวลา	นักวิชาการชีอะห์อธิบายว่าคำว่า (وأشهد أن عليا ولي الله) เป็นเพียงคำเพิ่มเพื่อให้เกียรติแก่ท่านอะลี โดยให้กล่าวเบาๆหลังกล่าว(وأشهد أن محمدا رسول الله) ซึ่งไม่ใช่ส่วนหนึ่งของถ้อยคำอาซาน หากแต่ในยุคสมัยหนึ่งชีอะห์ถูกกดดันจึงต้องตะโกนออกมาเสียงดังจนทุกวันนี้ และหากไม่กล่าวก็ไม่ทำให้เสียการอาซานแต่อย่างใด ส่วน(حي على خير العمل) คำนี้ได้ปรากฏชัดในยุคท่านนบีและอะบูบักร และช่วงเวลาหนึ่งของยุคอุมัร ซึ่งได้ระบุในหะดีษของ อะบู อุซามะฮฺ[11]

[11] ดร.อับดุลฮาดี อับดุลฮามี้ด ศอลิห (สัมภาษณ์เมื่อ, 7-01-2561,คูเวต) และชี้ค ซัยนุดดีน ซัยน้อล (สัมภาษณ์เมื่อ, 26-12-2560 , ประเทศไทย)

การอาบน้ำละหมาด	ล้างเท้าทั้งสองข้างจนถึงตาตุ่ม	ไม่ล้างเท้าแต่เช็ดเท้าขวาด้วยมือซ้าย และเช็ดเท้าซ้ายด้วยมือขวา	นักวิชาการชีอะห์ให้เหตุผลว่าดังกล่าวนั้นเป็นการอาบน้ำละหมาดตามแบบอย่างของท่านนบี และโองการอัล-กุรอานที่บัญญัติให้เช็ดเท้าพร้อมๆกับเช็ดศีรษะ[12]
การสุญดบนดินศักดิสิทธิ์(กั้รบะลาอฺ)	ไม่จำเป็นต้องสุญดบนดินเสมอไป	ต้องสุญดบนดินเท่านั้นไม่อนุญาตให้สุญดบนวัสดุที่ไม่ใช่ดิน	นักวิชาการชีอะห์ให้ข้อมูลว่าการสุญดบนดินเป็นหะดีษของท่านนบีและดินที่ดีที่สุดคือแผ่นดินกั้รบะลาอฺ แต่หากไม่มีดินกั้รบะลาอฺก็สามารถสุญดบนดินใดก็ได้หรือวัสดุที่ทำจากดินเท่านั้น[13]
ละหมาดร่วมกัน(ญะมาอะฮ์)	สุภาพบุรุษควรต้องละหมาดร่วมกันกับผู้นำละหมาด(อิหม่าม)ไม่ว่าผู้นำละหมาดนั้นอาจมีความบกพร่องบ้างก็ตาม	ไม่ปฏิเสธถึงคุณค่าของการละหมาดร่วมว่าย่อมดีกว่าละหมาดคนเดียว หากแต่ผู้นำละหมาดต้องครบเงื่อนไขตามที่กำหนดไว้	เงื่อนไขผู้นำละหมาดในทัศนะชีอะห์ต้องเป็นผู้ที่บริสุทธิ์จากความผิดและความบกพร่องทั้งหมด เช่น ผู้ใหญ่ที่บรรลุศาสนภาวะ ผู้ที่มีสติปัญญาครบถ้วนสมบูรณ์ ผู้ที่ดำรงอยู่บนความศรัทธาและยุติธรรม ผู้ที่สามารถอ่านกุรอานได้ถูกต้อง และอื่นๆ[14]
การกอดอกขณะละหมาด	ส่วนใหญ่กอดอกขณะยืนละหมาดนอกจากทัศนะของอิหม่ามมะลิกีย์ไม่ต้องกอดอก	ไม่กอดอกขณะยืนละหมาดแต่ปล่อยมือตามปกติ	นักวิชาการชีอะห์ให้ข้อมูลว่าการกอดอกขณะยืนละหมาดไม่ปรากฏในหะดีษของท่านนบี หากแต่เพิ่งมีในสมัยท่านอุมัร อัล-คอฏฏ้อบ[15]
การดูดวงจันทร์เพื่อกำหนดวันเข้าและออกของ	เมื่อมีการยืนยันเห็นดวงจันทร์เสี้ยวโดยมีพยาน 2 คนถือว่าเข้า	การเข้าและออกของรอมฎอนสำหรับชีอะห์โดยปกติจะตามหลังซุนนะฮฺ 1-2 วัน	นักวิชาการชีอะห์ให้เหตุผลว่าสำหรับชีอะห์ยึดถือหะดีษเดียวกันกับกลุ่มซุนนะฮฺที่กำหนดออกและ

[12] ดร.อับดุลฮาดี อับดุลฮามี้ด ศอลิห (สัมภาษณ์เมื่อ, 7-01-2561,คูเวต) ชี้ค ซัยนุดดีน ซัยน้อล (สัมภาษณ์เมื่อ, 26-12-2560 ,ประเทศไทย) และซัยยิด มูฮัมหมัด บาบีกิ้ร และ มูฮัมหมัด บาบุ้ล อุลูม ,(สัมภาษณ์เมื่อ, 22-12-2560, ประเทศอินโดนีเซีย)

[13] ชี้ค ซัยนุดดีน ซัยน้อล (สัมภาษณ์เมื่อ, 26-12-2560 ,ประเทศไทย) และซัยยิด มูฮัมหมัด บาบีกิ้ร และ มูฮัมหมัด บาบุ้ล อุลูม , (สัมภาษณ์เมื่อ, 22-12-2560, ประเทศอินโดนีเซีย)

[14] ดร.อับดุลฮาดี อับดุลฮามี้ด ศอลิห (สัมภาษณ์เมื่อ, 7-01-2561,คูเวต) ชี้ค ซัยนุดดีน ซัยน้อล (สัมภาษณ์เมื่อ, 26-12-2560 ,ประเทศไทย) และซัยยิด มูฮัมหมัด บาบีกิ้ร และ มูฮัมหมัด บาบุ้ล อุลูม ,(สัมภาษณ์เมื่อ, 22-12-2560, ประเทศอินโดนีเซีย)

[15] ดร.อับดุลฮาดี อับดุลฮามี้ด ศอลิห , ชี้ค ดร. อะฮ์หมัด ฮูเซน และ ดร.มูฮัมหมัด ลารีย์ (สัมภาษณ์เมื่อ, 7-01-2561,คูเวต)

การถือศีลอดเดือนรอมฎอน	และออกของรอมฎอนได้		เข้ารอมฎอนด้วยการดูดวงจันทร์ หากแต่การเห็นดวงจันทร์ในทัศนะชีอะห์ต้องเห็นด้วยตนเอง อย่างชัดเจน และต้องครบ 30 วันของเดือนชะบานเพื่อกำหนดรอมฎอน และต้องครบ 30 วันของรอมฎอนเพื่อกำหนดวันที่ 1 เชาวาล (วันอีด)[16]
การละศีลอด	ละศีลอดทันทีเมื่อตะวันลับขอบฟ้า	รอละศีลอดหลังตะวันลับขอบฟ้าประมาณครึ่งชั่วโมง	นักวิชาการชีอะห์ให้เหตุผลว่า ในทัศนะชีอะห์เห็นว่าต้องรอให้มั่นใจก่อนว่าตะวันได้ลับขอบฟ้าไปแล้วอย่างแน่นอน จึงควรรอก่อนประมาณครึ่งชั่วโมง[17]
การจ่ายซะกาต	จ่ายซะกาตฟิฏเราะห์และซะกาตทรัพย์สินเมื่อครบเงื่อนไข	ครอบคลุมถึงซะกาตฟิฏเราะห์ทรัพย์สิน และคุมซ	
การจ่ายคุมซ	จ่ายในกรณีที่ได้ทรัพย์จากศึกสงครามเท่านั้น	ครอบคลุมถึงทรัพย์ที่ได้จากศึกสงครามและทรัพย์สินอื่นๆที่ครอบครองและยังเหลือใช้เมื่อครบปี	นักวิชาการชีอะห์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับคุมซ ว่า สำหรับชีอะห์เชื่อว่าต้องจ่ายคุมซเมื่อครบปี จากจากทรัพย์สินที่เหลือใช้แม้ไม่ใช่ทรัพย์ที่ได้จากสงคราม กำหนดจ่ายคุมซร้อยละ 20 ของทรัพย์สินที่เหลือใช้ แก่ผู้มีสิทธิ์ 6 ประเภทคือ อัลลอฮฺ รอซู้ล ครอบครัวนบี กำพร้า คนยากจน และผู้เดินทาง หากแต่เมื่อไม่มีรอซู้ลก็ต้องจ่ายให้ตัวแทนรอซู้ล คือ วีลายะตุ้ล ฟากี้ฮ [18]

[16] ดร.อับดุลฮาดี อับดุลฮามี้ด ศอลิห , ชี้ค ดร. อะฮ์หมัด ฮูเซน และ ดร.มูฮัมหมัด ลารีย์ (สัมภาษณ์เมื่อ, 7-01-2561,คูเวต)

[17] ชี้ค ซัยนุดดีน ซัยน้อล (สัมภาษณ์เมื่อ, 26-12-2560 ,ประเทศไทย) และซัยยิด มูฮัมหมัด บาบีกี้ร และ มูฮัมหมัด บาบุ้ล อุลูม ,(สัมภาษณ์เมื่อ, 22-12-2560, ประเทศอินโดนีเซีย)

[18] ดร.อับดุลฮาดี อับดุลฮามี้ด ศอลิห และ ชี้ค ดร. อะฮ์หมัด ฮูเซน (สัมภาษณ์เมื่อ, 7-01-2561,คูเวต) ชี้คซัยนุดดีน ซัยน้อล (สัมภาษณ์เมื่อ, 26-12-2560 ,ประเทศไทย) และซัยยิด มูฮัมหมัด บาบีกี้ร และ มูฮัมหมัด บาบุ้ล อุลูม ,(สัมภาษณ์เมื่อ, 22-12-2560, ประเทศอินโดนีเซีย)

การทำฮัจญ์	อนุญาตให้เดินเวียนรอบกะบะฮฺ(ฏูอว้าฟ) และเดิน 7 รอบระหว่างภูเขาศอฟาและมัรวะฮฺ(สะอฺยู)ได้ทุกชั้นของมัสญิดอัล-ฮะรอม	ไม่อนุญาตให้เดินเวียนรอบกะบะฮฺ(ฏูอว้าฟ) และ(สะอฺยู) เดิน 7 รอบระหว่างภูเขาศอฟาและมัรวะฮฺ นอกจากชั้นแรกของมัสญิดอัล-ฮะรอมเท่านั้น	ในทัศนะของชีอะห์การฏอว้าฟและสะอฺยูต้องอยู่ระดับเดียวกันกับกะบะฮฺ และภูเขาศอฟาและมัรวะฮฺเท่านั้น[19]

จากตารางข้างต้นแสดงถึงความแตกต่างระหว่างซุนนะฮฺและชีอะห์ในรายละเอียดของหลักการปฏิบัติ ซึ่งเป็นข้อปลีกย่อยไม่ใช่หลักใหญ่ในอิสลามจึงไม่ควรให้ประเด็นเหล่านี้เป็นปัญหาที่นำไปสู่ความขัดแย้งหรือแตกแยก นอกจากนี้ยังมีประเด็นความแตกต่างระหว่างซุนนะฮฺและชีอะห์ที่สังคมให้ความสนใจ เช่น แต่งงานมุฏอะห์ ความยุติธรรม(อะดาละฮฺ)ของบรรดาศอหาบะฮฺ การอำพรางตัว(อัตตะกียะฮ์) และอะฮฺลุ้ลบัยตฺ เป็นต้น ในประเด็นดังกล่าวนี้ผู้วิจัยขอนำเสนอในโอกาสต่อไป

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยเห็นว่าการสร้างความเข้าใจกันและเรียนรู้กันให้รู้จักตัวตนของผู้คิดต่างเป็นเรื่องที่สำคัญ ทั้งนี้เพื่ออยู่ด้วยกันบนฐานความเข้าใจผู้ที่คิดต่างอย่างถูกต้องและเป็นธรรม โดยเฉพาะในฐานะผู้ร่วมศาสนาเดียวกัน ตราบใดที่เขาไม่ปฏิเสธต่อหลักการพื้นฐานของศาสนาอิสลาม ส่วนข้อปลีกย่อยอื่นๆอิสลามอนุญาตให้มีการวินิจฉัยได้หากครบเงื่อนไขของผู้ที่สามารถวินิจฉัย หากเขาวินิจฉัยได้ถูกต้องสำหรับเขาสองผลบุญ และหากเขาวินิจฉัยผิดพลาดสำหรับเขาหนึ่งความดี แต่เขาต้องรับผิดชอบต่อพระองค์อัลลอฮฺในโลกหน้า ดังนั้นไม่มีประโยชน์อะไรที่จะโกรธเคืองกันหากทุกฝ่ายบริสุทธิ์ใจ(อิคล้าส)ต่ออัลลอฮฺ ใครผิดใครถูกรู้กันวันหน้าอย่างแน่นอน ดังนั้นที่สำคัญสุดในโลกนี้ก่อนถึงโลกหน้าคืออยู่ด้วยกันอย่างสมานฉันท์และเป็นเอกภาพในฐานะมุสลิมด้วยกัน

ส่วนหลักการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์และเป็นเอกภาพในฐานะมุสลิม ผู้วิจัยขอเสนอแนะ ดังนี้ 1) ประสานจุดร่วม คือการเข้าใจกัน ช่วยเหลือและสนับสนุนกันในสิ่งที่เหมือนกัน 2) สงวนจุดต่าง คือ การให้อภัยกันเมื่อเห็นต่างหรือขัดแย้งกัน ดังกล่าวนั้นเพราะเราเชื่อว่าการวินิจฉัยเปิดกว้างให้ทุกคนและทุกแนวคิด 3) ต้องระมัดระวังและห่างไกลจากการตัดสินหรือชี้ขาดว่าอีกฝ่ายหลงผิดหรือตกศาสนา 4) ไม่ควรอคติหรือถือทิฐิแนวคิดฝ่ายตรงข้าม และไม่ยึดติดคิดว่าใช่ในแนวคิดของตนเอง 5) ควรจะให้เกียรติกันในขณะที่พูดคุยเสวนากัน เปิดโอกาสให้อีกฝ่ายสามารถนำเสนอแนวความคิดอย่างเหมาะสม และให้อีกฝ่ายสามารถตอบข้อข้องใจได้ด้วยมารยาทที่ดีงาม และ 6) ควรหลีกเลี่ยงและห่างไกลจากการดูหมิ่นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของอีกฝ่ายที่เขาเคารพรักและบูชา

ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นความพยายามที่จะนำเสนอรูปแบบหรือหลักการในการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์และเป็นเอกภาพในหมู่มุสลิม และต้องยอมรับถึงความแตกต่างที่เกิดขึ้น พร้อมกับช่วยกันประคับประคองภาพลักษณ์ของอิสลามให้ยังคงเป็นศาสนาที่เชิดชูความสันติและการให้อภัยต่อกันตลอดไป

[19] ดร.อับดุลฮาดี อับดุลฮามี้ด ศอลิห และ ชี้ค ดร. อะฮ์หมัด ฮูเซน (สัมภาษณ์เมื่อ, 7-01-2561,คูเวต)

บรรณานุกรม

ฆอลิบ บิน อะลี อาวาญีย์. 1997. **ฟิร์อก มุอาศอเราะห์ ตันตะซิบ อิลัล อิสลาม วะ บายาน เมากิฟ อิสลาม มินฮา.** มหาวิทยาลัยอิสลามแห่งมะดีนะฮฺ .ซาอุดีอารเบีย

ชัยคุล อิสลาม อิบนุ ตัยมียะฮฺ . 2008. **มันฮาญ อัล-ซุนนะฮฺ อัล-นะบะวียะฮฺ ฟี นักฏี กะลาม อัล-ชีอะห์.** มหาวิทยาลัยอิหม่าม อัล-สุอูด ซาอุดีอารเบีย

ซัยยิด อับดุล เราะซูล อัล-มูซะวีย์. 2000. **อัล-ชีอะห์ ฟี อัล-ตาริ้ค** .มักตับ อัล-มัดบูลีย์

ซอและห์ อัล-วิ้รดานีย์ .มปป. **ฟิร์อก อะฮฺลิซ ซุนนะฮฺ ญะมาอ้าต อัล-มาฏี วะ ญะมาอ้าต อัล-ฮาฏิ้ร** .มัรกัส อัล-อับฮ้าซ อัล-อากีดียะฮฺ กรุงไคโร

ญะฟัร อัล-ซุบฮานี. 1421. **อัล-ชีอะห์ ฟี เมากิบี อัล-ตาริ้ค.**มุอัสสะสะฮฺ อิหม่าม อัล-ซอดิก

รอฆิบ อัล-ซุรญานีย์. 2009. **อุศู้ล อัล-ชีอะห์ วะ มุอฺตะกอด้าติฮิม อับรอ อัล-ตาริ้ค.** (จากอินเตอร์เน็ต) www.islamstoyry.com

มุฮัมหมัด สะลีม อัล-เอาวา .2006. **อัล-อะลาเกาะห์ บัยนะ อัล-ซุนนะฮฺ วัล-ชีอะห์.** สะฟี้ร อัล-เดาลียะฮ์ ลิล-นัชรีย์

ศอลิห อัล-วิ้รดานีย์ .มปป..**ฟิร์อก อะฮฺลิส-ซุนนะฮฺ ญะมาอ้าต อัล-มาฏี วะ ญะมาอ้าต อัล-ฮาฏิ้ร** .มัรกัส อัล-อับฮ้าซ อัล-อากีดียะฮฺ กรุงไคโร

ศอลิห บิน อับดุรเราะห์มาน อัล-ดะคี้ล .มปป..**คอศออิ้ส อะฮฺลิส-ซุนนะฮฺ วัล-ญะมาอะฮ์ ดีรอซะฮ์ วะ บะยาน** . ดุษฎีนิพนธ์สาขาวิชาดะอฺวะฮฺและอุศูลุดดีน มหาวิทยาลัย อุมมุ้ลกุรอ ประเทศซาอุดีอารเบีย

สภายุวมุสลิมโลก wamy .1999.**อัล-เมาซูอะฮฺ อัล-มุยัสสะเราะห์ ฟี อัล-อัดยาน วัลมาซาฮิบ อัล-มุอาศอ เราะห์** .มักตะบะฮฺ อัล-อิรช้าด ซอนอาอฺ

สะอี้ด อิสมาอีล.1989. **ฮากีกอตุล คีล้าฟ บัยนา อุละมาอฺ อัล-ชีอะห์ วา ญุมฮู้ร อุละมาอฺ อัล-มุสลิมีน.**สภายุวมุสลิมโลก wamy

หะซัน บิน มูซา อัล-นูบัฆตีย์ และสะอัด บิน อับดุลเลาะห์ อัล-กุมมีย์. 1992. **ฟิร์อก อัล-ชีอะห์.** ด้าร อัล-รอช้าด ลิล ฏอบะอฺ

อะบี มันซู้ร อัล-บัฆดาดีย์. 1970 . **อัล-ฟัรกู บัยนา อัล-ฟิร์อก** . มักตะบะฮฺ อิบนุ ซีนา กรุงไคโร อียิปต์

อะบุล ฟะติฮ อะห์หมัด อัล-ซะฮฺร้อสตานีย์.1993 .**อัล-มิลัล วัล นิฮัล** . ด้าร อัล-มะอาริฟ ลุบนาน

อะบุล หะซัน อัล อัชอะรีย์. 2000.**มะกอล้าต อัล-อิสลามียีน วัล-อิคติล้าฟ อัล-มุซ้อลลีน.**อัลมักตะบะฮฺ อัล-อัสรียะฮฺ

อิฮฺสาน อีลาฮีย์ ซอฮี้ร . 1972. **อัล-ชีอะห์ วะ อัล-ซุนนะฮฺ.** อิดาเราะห์ ตัรญุมาน อัล-ซุนนะฮฺ กรุงลาโฮร์ ปากีสถาน

อับดุล มะลิก อิบนุ ฮีชาม . 1990 .**อัล-สีเราะห์ อัล-นะบะวียะฮฺ** .ด้ารุ้ลกิต้าบ อัล-อะรอบีย์

อับดุลฮาดี อับดุลฮามี้ด ศอลิห . 2016. **อะคอวีย์ ตะอ้าล นะตะฟาฮัม หิว้าร บัยนา ดะอี้ญ วะ ญะอฺฟัร.** มักตะบะฮฺ คูเวต

อัล-กูลัยนีย์ .2005. **อุศู้ล อัล-กาฟีย์** ด้าร อัล-มุ้รตะฏอ ลิ อัล-ฏิบาอะฮฺ เบรุต

อัล-ชี้ค มุฮัมหมัด หุเซน อ้าล กาชิฟ อัล-ฆิฎ้ออฺ .1952.**อัศลุ ชีอะห์ วะ อุศูลุฮา** . ฏ้อบอะ อะลาอุดดีน อ้าล ญะอฺฟัร. เมืองกุม อิหร่าน

อัล-ชี้ค มะญีด อัล-ศออิฆ . 1435. **อัล-ซีอะห์ รุ้ว้าด อัล-อัดลุ วะ อัล-สลาม**. มุอัสสะสะฮฺ อัล-บะล้าฆ เบรุต ลุบนาน

อัล-ชี้ค อัล-ศอดู้ก .1993. **อัล-เอียะตีกอดาต ฟี ดีนนี อัล-อิมามียะฮฺ**. ด้ารุล มุฟีด ลิตฏิบาอะฮฺ วันนัชรี วัตเตาซีอฺ เบรุต ลุบนาน

อัล-ซัยยิด อะบุล ฟัฏลฺ บิน อัล-ริฏอ อัลบุรกอีย์ อัลกุมมีย์ . 2013. **สะวานิฮฺ อัล-อัยยาม อัยยา มิน ฮายาตีย์**.ด้าร อัล-อะกีดะฮ์ ลิลนัชรี วัตเตาซีอฺ.

บทความวิจัย

ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนรายวิชาภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

ปรัชญา บินหมัดหนี[*] โสรัตน์ อับดุลสตา[**] ชัรฟุดดีน หะยี[***]

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ 2)เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยใช้นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้บริหารสถานศึกษา และอาจารย์ผู้สอนภาษาอังกฤษโดยวิธีการสุ่มอย่างง่ายแบบเจาะจงจำนวน 954 คน เป็นกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือวิจัยประกอบไปด้วยแบบสอบถาม แบบสังเกตการสอนและประเมินพฤติกรรมการสอน และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่ผ่านการประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีค่า Reliability เท่ากับ 0.83 และ 0.75 ตามลำดับ สถิติที่ใช้คือค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการวิจัยพบว่าด้านที่มีปัญหาน้อยที่สุดคือด้านบุคลิกลักษณอาจารย์ โดยมีค่าเฉลี่ย 2.50 และด้านที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ ด้านสื่อประกอบการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ย 3.28 ส่วนด้านที่เป็นปัญหามากที่สุด คือด้านหลักสูตร ซึ่งเนื้อหาวิชาไม่สัมพันธ์ และสอดคล้องกับความถนัดของนักเรียน มีค่าเฉลี่ย 2.72 ส่วนพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนของครู พบว่าผลรวมของการประเมินอยู่ในระดับ ดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.06 ส่วนกิจกรรมที่มีผลการประเมินต่ำที่สุด คือ การสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ2.09 แนวทางการแก้ไขปัญหาคือการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของนักเรียนในพื้นที่

คำสำคัญ: สภาพปัญหา, การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ, โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

* [1]ผศ. สาขาภาษาอังกฤษ คณะศิลปศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี โทรศัพท์ 0862956926อีเมลล์: benseventy@gmail.com

** [2]ผศ. สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะศิลปศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี โทรศัพท์ 0897340530อีเมลล์: soratabd@gmail.com

*** [3] ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 2 โทรศัพท์ 0 -7333 -1881 อีเมลล์: Charfuddin@gmail.com

RESEARCH

Study The Problem Condition and the Solution of English Studying In The Upper-Secondary Islamic Private School Students in Three Southern Border Provinces

Pratya Binmadnee, Sorat Abdulsata, Sharfuddin Haji

Abstract

The objectives of this research were 1) to investigate the problem condition in English teaching and learning in the Islamic- private schools in three southern border provinces of Thailand and 2) to find the solution in English teaching and learning in the Islamic- private schools in three southern border provinces of Thailand. The sampling of this research which was selected by purposive random sampling was the 954 upper secondary English students, administrators, and English teachers. The instruments used were questionnaires, the teaching observation and evaluation, and the in – depth interview which were examined by the experts with the reliability value of 0.83 and 0.75 in order. The statistics were the means and standard deviations. The research revealed that the least problem was teacher's personality with the mean 2.50 and the least treatment was the Instruction media with the mean 3.28. Curriculum, particularly, the content which was not related and corresponded with students' aptitude was the most serious problem. As a whole the teachers' behavior was in the level of "Good" with the mean 3.06; however, the least was the integration of ethics and morality with the mean 2.09. The guided solution was the curriculum development which corresponds with the contexts and related to the need and the desire of students.

Keywords: The problem condition, English teaching and learning, the Islamic- private schools

1.บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2545 มาตรา 22กำหนดว่า การศึกษาต้องต้องยึดหลักผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ นอกจากนั้นในมาตรา 24 ยังได้กำหนดรายละเอียดของการจัดกระบวนการเรียนรู้ว่า ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545) แต่สภาพการจัดการศึกษาของไทยในปัจจุบัน ส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ทั้งทางด้านวิชาการ หลักสูตร เนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนการสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ซึ่งประเทศไทยได้มีความพยายามที่จะเพิ่มขีดความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ ด้วยการประกาศนโยบายให้นักเรียนเรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศที่ 1 โดยกำหนดให้มีการสอนตั้งแต่ประถมศึกษาเป็นต้นไป ในปี 2538 และ ได้ประกาศใช้หลักสูตรภาษาอังกฤษ พ.ศ.2539 รวมทั้งการส่งเสริมให้มีการเปิดโรงเรียนนานาชาติ และโรงเรียน English Program ซึ่งเป็นโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ โดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการจัดการเรียนการสอน

แม้จะมีมาตรการดังกล่าว แต่ยังไม่ส่งผลต่อความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเท่าที่ควร ดังจะเห็นได้จากผลการประเมินด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (GAT) วิชาภาษาอังกฤษ แม้กระทั่งในปัจจุบันคะแนนวิชาภาษาอังกฤษยังอยู่ในระดับต่ำสุดของประเทศไทย ซึ่งสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (สทศ.) ได้สรุปผลการสอบ O – net ประจำปีการศึกษา 2557 ว่า ภาษาอังกฤษ เป็นวิชาหนึ่งที่นักเรียนมีผลสัมฤทธ์ทางการเรียนต่ำมาก และแม้ว่าจะมีการปรับปรุงหลักสูตรวิชาภาษาอังกฤษมาหลายครั้ง เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นโดยใช้แนวการเรียนการสอนแบบใหม่เข้าช่วยก็ตาม การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามก็ยังมีปัญหามาหมาย นอกจากความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาแล้ว ยังมีปัญหาในการจัดการเรียนการสอนในด้านต่างๆ

รุ่งทิพย์ พรหมศิริ (2539) ได้สำรวจปัญหาการสอนภาษาอังกฤษของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษาเขตการศึกษา 12 พบว่าครูมีปัญหาการสอนภาษาอังกฤษ ด้านหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล ตั้งแต่ระดับปานกลางจนถึงระดับมาก และในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นก็มีปัญหามาก เนื่องจากครูผู้สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นส่วนใหญ่มีความพร้อมน้อย และโรงเรียนมักจัดครูที่มีความพร้อม ความสามารถน้อยให้สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จึงทำให้เกิดความผิดพลาดในการจัดการเรียนการสอน (รุ่งทิพย์, 2539)

สำหรับสภาพการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน คุณภาพการศึกษาอยู่ในเกณฑ์ ค่อนข้างต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับภูมิภาคอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ มีคะแนนสอบ O-net เฉลี่ยทุกกลุ่มสาระต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศมาก ดังนั้นต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ทั้งนี้เพื่อส่งผลต่อการพัฒนาคนและสังคมของประเทศให้มีคุณภาพต่อไป ศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ ได้นำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้มีประสิทธิภาพได้นั้น จำเป็นต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องหรือสนองตอบต่อความต้องการของท้องถิ่น (สมศักดิ์ วิศาลาภรณ์, 2550) ซึ่ง

สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่มีเป้าหมายให้ผู้เรียนและประชาชนได้รับการศึกษาที่บูรณาการกับวิถีชีวิต อัตลักษณ์ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข สำหรับการเรียนภาษาอังกฤษนั้นพบว่าประสิทธิภาพการเรียนก็อยู่ในระดับต่ำเช่นเดียวกัน อันเป็นผลมาจากปัจจัยหลายปัจจัย เช่น การขาดแรงจูงใจในการเรียน นักเรียนมีทัศนคติที่เป็นลบต่อการเรียนภาษา ดังนั้นจากความจำเป็นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะทำการศึกษาสภาพปัญหา และแนวทางแก้ไขการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์และเป็นแนวทางในการตัดสินใจปรับปรุงหลักสูตรการเรียนภาษาอังกฤษให้มีคุณภาพเพื่อการการเป็นสมาชิกอาเซียน และประชาคมโลกที่มีคุณภาพต่อไป

2.วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนมัธยมเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

2. เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนมัธยมเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

3.วิธีดำเนินการวิจัย

3.1การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 กำหนดขนาดของตัวอย่างประชากร โดยใช้เกณฑ์ของทาโร ยามาเน (Yamane, 1970) โดยยอมให้มีความคลาดเคลื่อนได้เท่ากับ 0.03 คำนวณหาขนาดของตัวอย่างประชากรที่เหมาะสมได้จำนวน 954 คนโดยวิธีการสุ่มอย่างง่ายแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) โดยมีรายละเอียดดั่งแสดงในตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 แสดงจำนวนประชากรนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

จังหวัด	โรงเรียน	จำนวนตัวอย่างประชากร	หมายเหตุ
ยะลา	โรงเรียนอิสลาม 1	124	จำนวนแบบสอบถาม
	โรงเรียนอิสลาม 2	150	ทั้งหมด 1,100 ฉบับ
ปัตตานี	โรงเรียนอิสลาม 3	150	
	โรงเรียนอิสลาม 4	130	
นราธิวาส	โรงเรียนอิสลาม 5	200	
	โรงเรียนอิสลาม 6	200	

3.2. เครื่องมือการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1) แบบสอบถามสภาพปัญหาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาภาษาอังกฤษ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งผ่านการ

ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญ โดยการหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) พร้อมทั้งพิจารณาความถูกต้องของภาษา และความเหมาะสมของข้อความแต่ละด้าน โดยได้ค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity I) มากกว่า 0.75 แล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน
แล้ววิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.83

2) แบบสังเกตุการสอน และประเมินพฤฒิกรรมการสอน เพื่อทำการประเมินการสอนของครูภาษาอังกฤษจำนวน 6 คน ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ (rating scale) โดยมีเกณฑ์การประเมินตั้งแต่ ดีเยี่ยม ดีมาก ดี และพอใช้ นำแบบสังเกตุการสอน และประเมินพฤฒิกรรมการสอน ให้คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ผู้วิจัยแต่งตั้ง ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามโดยการหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) พร้อมทั้งพิจารณาความถูกต้องของภาษา และความเหมาะสมของข้อความแต่ละด้าน โดยได้ค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity index –CVI) มากกว่า 0.75 แล้วนำแบบสังเกตุการสอน และประเมินพฤฒิกรรมการสอนที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขตามข้อแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้น ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้ววิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสังเกตุการสอนและประเมินพฤฒิกรรมการสอน (Reliability) โดยการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.74

3) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 1ฉบับ

โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา และอาจารย์ผู้สอนในรายวิชาภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว ตอนที่ 2 ข้อมูลการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาภาษาอังกฤษระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และตอนที่ 3 แนวทางการแก้ไขปัญหาและข้อเสนอแนะ ข้อคำถามทั้งหมดเป็นคำถามปลายเปิดขึ้นอยู่กับวิจารณญาณของผู้สัมภาษณ์ โดยมีประเด็นคำถามหลักๆ 4 ประเด็น คือ กระบวนการจัดการเรียนรู้ อุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ สภาพของชั้นเรียนในปัจจุบันเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้หรือไม่? อยางไร? และแนวทางการแก้ไขปัญหาและข้อเสนอแนะ นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) ให้คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ผู้วิจัยแต่งตั้ง พิจารณาความถูกต้องของภาษา และความเหมาะสมของข้อความแต่ละด้าน

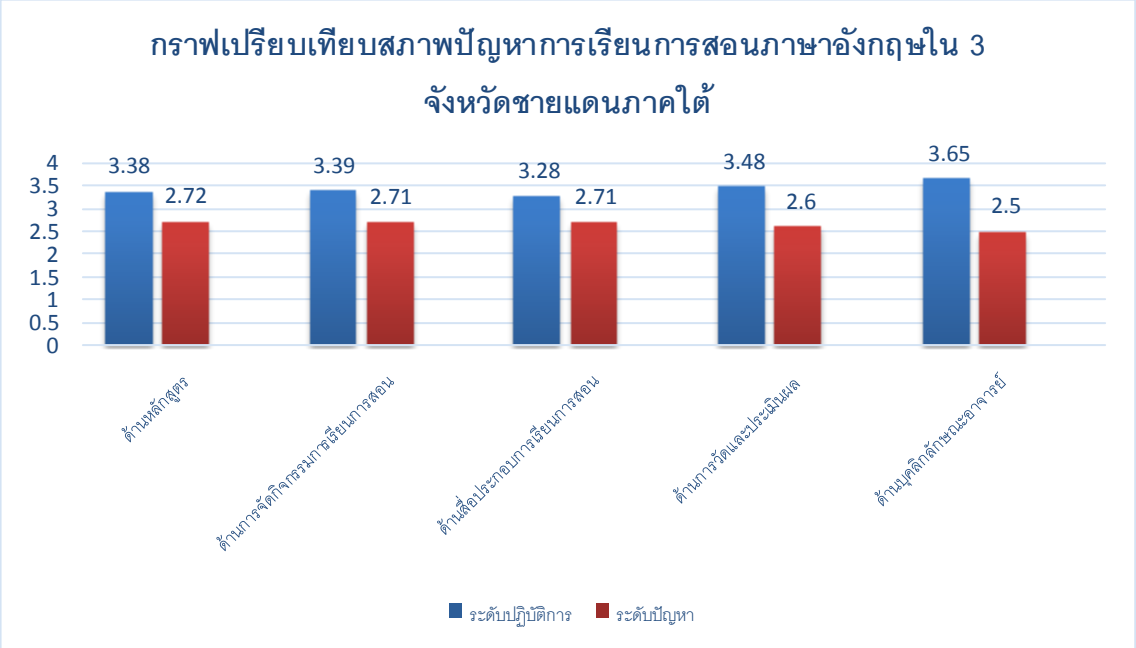
4. ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ในภาพรวมระดับการปฏิบัติของสภาพการจัดการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.43 อยู่ ในระดับปานกลาง โดยระดับการปฏิบัติในการเรียนการสอนด้านบุคลิกลักษณะของอาจารย์มีค่าสูงที่สุดมีค่าเท่ากับ 3.65 อยู่ในระดับมาก รองลงมาเป็นด้านการวัดผลและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.48 อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านที่มีระดับการปฏิบัติน้อยที่สุดได้แก่ระดับการปฏิบัติในการเรียนการสอนด้านสื่อประกอบการสอนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.28 อยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน

ส่วนระดับระดับปัญหาในการจัดการเรียนการสอนภาพรวมพบว่าระดับปัญหามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.64 อยู่ในระดับปานกลางโดยปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือปัญหาด้านหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.72 อยู่ในระดับปานกลางรองลงมาเป็นด้านสื่อประกอบการเรียนการสอน และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.71 อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านที่มีปัญหาในการจัดการเรียนการสอนน้อยที่สุดคือด้านบุคลิกลักษณะอาจารย์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.50 อยู่ในระดับปานกลาง ดังแสดงในตารางที่ 4.1 และ ภาพที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการปฏิบัติและระดับปัญหาการจัดการเรียนการสอน

สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอน	ระดับการปฏิบัติ			ระดับปัญหา		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านหลักสูตร	3.38	1.01	ปานกลาง	2.72	1.10	ปานกลาง
2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	3.39	1.10	ปานกลาง	2.71	1.17	ปานกลาง
3. สื่อประกอบการสอน	3.28	1.10	ปานกลาง	2.71	1.16	ปานกลาง
4. การวัดและประเมินผล	3.48	1.09	ปานกลาง	2.60	1.18	ปานกลาง
5. บุคลิกลักษณะของอาจารย์	3.65	1.17	มาก	2.50	1.30	ปานกลาง
รวม	3.43	1.09	ปานกลาง	2.64	1.18	ปานกลาง

ภาพที่ 4.1 กราฟเปรียบเทียบสภาพปัญหาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

ในส่วนของรายละเอียดด้านต่างๆ นั้นผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ในแต่ละด้านดังนี้

ด้านหลักสูตร

ปัจจุบันหลักสูตรภาษาอังกฤษที่ใช้ในสามจังหวัดชายแดนใต้ ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมที่แท้จริง ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ไม่สามารถเสริมสร้างการเรียนรู้แก่ผู้เรียนเท่าที่ควร และไม่สามารถเป็นเครื่องมือช่วยให้ผู้สอนใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดีได้ เนื่องจากหลายๆ วิชาที่ปรากฏในหลักสูตรยังขาดความสัมพันธ์กับบริบทในพื้นที่อย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับรายงานแผนยุทธศาสตร์ปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (พ.ศ.2549 – 2553) โดยระบุหนึ่งในปัญหาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ คือ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและจัดการเรียนการสอนไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง โดยพบว่าครูสอนภาษาอังกฤษส่วนใหญ่จัดการเรียนการสอนโดยยึดแบบเรียนเป็นหลักและเลือกเฉพาะบางกิจกรรมที่สามารถสอนได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2558) นอกจากนี้ Mackenzie (2002) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “EFL curriculum reform in Thailand” และได้สรุปว่า ปัญหาการสอนภาษาอังกฤษส่วนหนึ่งนั้นเป็นเพราะหลักสูตรไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ เพราะหลักสูตรโดยส่วนใหญ่อยู่ภายใต้กรอบการพัฒนาของสถานศึกษา ทำให้ไม่สามารถพัฒนาหลักสูตรให้มีความทันสมัย หรือสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงได้ (Mackenzie, 2002)

ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการจัดการเรียนการสอน ที่เน้นภาษาอังกฤษที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ ครูผู้สอน ดังนั้นครูผู้สอนจำเป็นที่จะต้องเข้าใจเรื่องที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จะเห็นได้ว่าผู้สอนมีบทบาทที่สำคัญต่อบรรยากาศการเรียนการสอน เพราะฉะนั้นบุคลิกภาพของผู้สอนนั้นควรจะต้องยอมรับความคิดเห็น ของผู้เรียน และมีเหตุมีผล เพื่อทำให้ผู้เรียนเองมีความมั่นใจในการเรียน เปิดโอกาส และไม่ใช้ระบบเผด็จการ ทำให้ผู้เรียนขาดความมั่นใจ รวมทั้งไม่ปล่อยให้สบายเกินไป ควบคุมให้การเรียนนั้นคงเส้นคงวา จะทำให้การเรียนการสอนราบรื่น และทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับ Wenglinsky (2001) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง “Teacher Classroom Practices and Student Performance: How Schools Can Make a Difference” โดยทำการศึกษาคุณภาพของครู 3 ด้าน ซึ่งประกอบไปด้วย 1. ด้านการจัดการชั้นเรียน 2. ด้านการพัฒนาวิชาชีพ และ 3. บุคลิคภาพภายนอก พบว่าด้านที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางด้านวิชาการของนักเรียนมากที่สุดคือด้านการจัดการชั้นเรียน ยิ่งไปกว่านั้น Wenglinsky (2001) ได้สรุปผลจากการวิจัยว่าโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จขึ้นอยู่กับบทบาทของครูในชั้นเรียน ที่จะต้องเป็นครูที่ใฝ่เรียนรู้ (Active teacher) ในทางตรงกันข้ามโรงเรียนใดก็ตามที่ครูขาดการเรียนรู้ หรือการฝึกฝนตัวเอง (Passive teacher) ไม่สามารถกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการพัฒนาอยู่ตลอดเวลาได้ นักเรียนย่อมมีผลสัมฤทธิ์ที่ต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนที่มีครูประเภทใฝ่เรียนรู้ (Wenglinsky, 2001) ดังนั้นครูที่ดีต้องเป็นผู้ที่สามารถสร้างแรงจูงใจของนักเรียนในการเรียนรู้ได้ แต่จากการสัมภาษณ์และสังเกตการสอนสามารถสรุปปัญหาได้ดังนี้

- ปัญหาด้านผู้สอนในการสอนภาษา ผู้สอนภาษาส่วนหนึ่งไม่ได้สำเร็จการศึกษาด้านภาษาโดยตรง แต่จำเป็นต้องสอนภาษาเนื่องจากขาดแคลนบุคลากรทางด้านภาษา ผู้สอนมีคาบสอนมากเกินไป ต้อง

รับผิดชอบงานอื่นในโรงเรียน ผู้สอนภาษาอังกฤษไม่มีคุณวุฒิทางการสอนภาษาอังกฤษ และขาดความมั่นใจในการใช้ทักษะภาษาอังกฤษ อีกทั้งการจัดการเรียนการสอนไม่สามารถบูรณาการภาษาในรายวิชาอื่นๆ เพื่อพัฒนาทักษะการใช้ภาษากับกลุ่มผู้เรียนได้ บางครั้งผู้สอนใช้วิธีการสอนภาษาที่มุ่งเน้นการสอนหลักเกณฑ์ทางภาษา (Grammar) มากกว่าการสนทนาเพื่อนำไปใช้ นอกจากนี้อาจารย์ผู้สอนโดยส่วนใหญ่ไม่สามารถใช้ภาษาอังกฤษในการเรียนการสอนได้เต็มที่ เนื่องจากอาจารย์ไม่สามารถสื่อสารกับนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบางครั้งอาจารย์ผู้สอนไม่สามารถเตรียมเนื้อหา วิเคราะห์วัตถุประสงค์ตัวชี้วัด หรือเตรียมสื่อต่างๆ ในการสอน หรือบางครั้งอาจารย์ไม่สามารถเข้าสอนได้ เพราะมีภาระงานที่ต้องรับผิดชอบมาก

- ปัญหาด้านผู้เรียนในการเรียนภาษา ด้วยในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้เรียนส่วนใหญ่พูดภาษามลายูถิ่นเป็นหลัก เมื่อผู้เรียนเข้าสู่ระบบการศึกษามักจะนำภาษาพูดมาใช้ในการเขียน ทำให้การนำเสนอเป็นภาษาพูดมากกว่าภาษาเขียน นอกจากนี้ผู้เรียนไม่สามารถใช้ภาษาเพื่อสื่อความต้องการที่แท้จริงของตนเองได้ ทำให้เกิดความผิดพลาดในการสื่อความหมายที่แท้จริง นอกจากนี้ ผู้เรียนส่วนหนึ่งยังมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเรียนภาษา และคิดว่าการเรียนรู้ภาษาเป็นเรื่องที่ยาก แม้ผู้เรียนที่เรียนภาษาจะใช้ระยะเวลานานในการศึกษา แต่ไม่สามารถนำภาษาที่เรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

- ด้านสื่อประกอบการสอน จากการสัมภาษณ์และสังเกตการสอน พบว่าสื่อมีจำนวนไม่เพียงพอ เพราะมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ รวมทั้งขาดห้องปฏิบัติการทางภาษา หรือมีแต่ไม่สามารถใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนภาษาได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Clausen (2006) ได้กล่าวถึงการใช้สื่อประกอบการสอนของครูว่า ครูโดยส่วนใหญ่ยึดติดกับสื่อการสอน 2 ประเภท คือ ตำราเรียน และกระดานดำ ทั้งที่มีสื่ออื่นอีกมากมายสามารถนำมาใช้เพื่อพัฒนาการเรียนของนักเรียนได้ โดยเฉพาะสื่อสภาพจริง (Authentic materials) เช่น รูปภาพ บัตรคำ หรือ สิ่งของต่างๆ เป็นต้น ดังนั้นสื่อควรเป็นสื่อที่มีความหลากหลาย น่าสนใจ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาการ เรียนรู้ภาษาได้อย่างรวดเร็วโดยผู้สอนต้องสามารถเลือกใช้ปรับและจัดการใช้สื่อต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมกับ จุดประสงค์การเรียนรู้ และเนื้อหาของเรื่องที่เรียน

- ด้านการวัดและประเมินผล จากการสัมภาษณ์และสังเกตการสอน พบว่าข้อสอบโดยส่วนใหญ่เป็นข้อสอบปรนัยเน้นความจำ โดยใช้เกณฑ์ 70 : 30 ไม่สามารถวัดผลตามสภาพจริงได้เพราะระบบการวัดและประเมินผลไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง อีกทั้งอาจารย์ไม่สามารถทำแบบทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียนได้

- ด้านบุคลิกลักษณะของอาจารย์ พบว่า ระดับการปฏิบัติการจัดการเรียนการสอนด้านบุคลิกลักษณะของอาจารย์ทั้งหมดมีค่าเฉลยระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ เรื่องอาจารย์สอนโดยมีการสอดแทรกคุณธรรม/จริยธรรม/จรรยาบรรณวิชาชีพ/ค่านิยมระหว่างการสอน

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของริเรืองรอง (2545) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาลักษณะครูพึงประสงค์ของนักศึกษา และอาจารย์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี โดยใช้แบบสอบถาม ถามนักศึกษาชั้นปีที่ 2-4 จำนวน 1,445 คน และอาจารย์จำนวน 140 คน ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์จะให้ความสำคัญในด้านการสอน และด้านวิชาการมากกว่าด้านคุณธรรม ด้านสังคม และด้านการปฏิบัติตน (ริเรืองรอง , 2545)

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่าหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน ระบบการวัดผลประเมินผล รวมทั้งบุคลิกลักษณะของอาจารย์ผู้สอน มีบทบาทที่สำคัญต่อผลสัมฤทธิ์ในการเรียนภาษาอังกฤษ เพราะฉะนั้นการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในชั้นเรียนนั้นควรเอื้อให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในการเรียน เปิดโอกาส และควบคุมให้การเรียนทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับ Wenglinsky (2001) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง “Teacher Classroom Practices and Student Performance: How Schools Can Make a Difference” โดยทำการศึกษาคุณภาพของครู 3 ด้าน ซึ่งประกอบไปด้วย 1. ด้านการจัดการชั้นเรียน 2. ด้านการพัฒนาวิชาชีพ และ 3. บุคลิคภาพภายนอก พบว่าด้านที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางด้านวิชาการของนักเรียนมากที่สุดคือด้านการจัดการชั้นเรียน ยิ่งไปกว่านั้น Wenglinsky (2001) ได้สรุปผลจากการวิจัยว่าโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จขึ้นอยู่กับบทบาทของครูในชั้นเรียน ที่จะต้องเป็นครูที่ใฝ่เรียนรู้ (Active teacher) ในทางตรงกันข้ามโรงเรียนใดก็ตามที่ครูขาดการเรียนรู้ หรือการฝึกฝนตัวเอง (Passive teacher) ไม่สามารถกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการพัฒนาอยู่ตลอดเวลาได้ นักเรียนย่อมมีผลสัมฤทธิ์ที่ต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนที่มีครูประเภทใฝ่เรียนรู้ (Wenglinsky, 2001) ดังนั้นครูที่ดีต้องเป็นผู้ที่สามารถสร้างแรงจูงใจของนักเรียนในการเรียนรู้ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาพสังคมในปัจจุบันเป็นสังคมพลวัต (Social Dynamics) มีกระแสของการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ตลอดเวลาทั้งสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ประกอบกับ ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้ส่งผลให้ชีวิตความเป็น อยู่ซับซ้อนมากขึ้นกว่าในอดีต พฤติกรรมของคนรุ่นใหม่ มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นได้มากขึ้นและมีลักษณะแตกต่างไปจากเดิมหลายประการ อาทิความสนใจข้อมูลจากสื่อออนไลน์ การใช้อินเทอร์เน็ต และการใช้เครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัย ทำให้มีโลกทัศน์ที่กว้างไกลขึ้น วิธีการสอนแบบดั้งเดิมของครูอาจารย์อาจไม่สามารถตอบสนองความต้องการของ ผู้เรียนได้เพียงพอ โดยเฉพาะการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ผู้สอนจำเป็นต้องมีกลยุทธ์การสอนภาษาที่สามารถสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้เรียน เพื่อโน้มน้าวให้กระบวนการเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกทั้งหลักสูตรการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน และระบบการวัดผลประเมินผล ต้องมีการพัฒนาเพื่อให้เอื้อต่อการเรียนรู้ สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของผู้เรียน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้สรุปแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านต่างๆ เพื่อพัฒนาการสอนภาษาอังกฤษในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดั่งต่อไปนี้

4.2.1 แนวทางการแก้ไขปัญหาด้านครูผู้สอน

แนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้านผู้สอน ควรมีการพัฒนาผู้สอนให้มีวุฒิการศึกษาทางภาษาให้มากที่สุด ลดภาระงานอื่นๆ ที่ไม่มีความจำเป็น อาทิ หน้าที่ต่าง ๆ ในโรงเรียน เช่น การเป็นหัวหน้าสาระการเรียนรู้ การดูแลกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ การเป็นครูประจำชั้น เป็นต้น นอกจากนี้ ควรมีการส่งผู้สอนเข้าร่วมอบรม สัมมนาด้านภาษาอังกฤษเป็นระยะๆ เพื่อให้เข้าใจวิธีการสอน หลักสูตร และสามารถออกแบบการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตรได้ อีกทั้ง ให้มีการบูรณาการการสอนภาษาอังกฤษกับสาระการเรียนรู้อื่นๆ และฝึกฝนการใช้ภาษาทั้งในและนอกชั้นเรียน ส่วนแนวทางการแก้ไขปัญหาครูผู้สอนไม่เพียงพอนั้น ควรมีการจัดโครงการหมุนเวียนครูในกลุ่มโรงเรียน เพื่อเป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แก้ปัญหาการขาดแคลนครูผู้สอนทั้งชาวไทย และต่างประเทศ

4.2.2 แนวทางการแก้ไขปัญหาด้านผู้เรียน

แนวทางการแก้ไขปัญหาด้านผู้เรียน ควรมีการปรับทัศนคติทางด้านการเรียนภาษาอังกฤษของผู้เรียนให้เห็นความสำคัญ และความจำเป็นของภาษาอังกฤษในอนาคต โดยเฉพาะการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนใน

ปลายปีนี้ อีกทั้งทางโรงเรียนควรจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ภาษาแก่ผู้เรียน ทั้งใน และนอกชั้นเรียน เช่น ป้ายประกาศ คำศัพท์ที่จำเป็นต่างๆ ในบริเวณโรงเรียนเพื่อเป็นการกระตุ้น การเรียนรู้ของผู้เรียน และเพื่อให้เกิดความคิดที่ว่าภาษาอังกฤษมิได้ยาก และสามารถใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

4.2.3 แนวทางการแก้ไขปัญหาด้านหลักสูตร

หลักสูตรถือว่าเป็นหัวใจของการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนควรมีการร่วมกันวิเคราะห์และพัฒนาหลักสูตรอย่างจริงจังก่อนจะนำหลักสูตรไปใช้กับการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทที่แท้จริงของโรงเรียน จากผลการวิจัยหลักสูตรควรมีการพัฒนาด้านต่างๆ อาทิ การเพิ่มจำนวนชั่วโมงเรียนภาษาอังกฤษให้มากขึ้น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรเปลี่ยนจาก Content – based learning เป็น Problem – based learning ปรับเปลี่ยนเนื้อหาการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ การวัดผลประเมินผล ควรเพิ่มสัดส่วนการวัดผลประเมินผลภาคปฏิบัติให้มากขึ้น และควรเน้นการวัดประเมินผลตามสภาพจริง
ร่วมกันจัดทำสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย และสามารถใช้ได้จริง

5. ข้อเสนอแนะ

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ มุ่งหวังให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อภาษาต่างประเทศสามารถใช้ภาษาต่างประเทศสื่อสารในสถานการณ์ต่าง ๆ แสวงหาความรู้ ประกอบอาชีพ และศึกษาต่อ ในระดับที่สูงขึ้น รวมทั้งมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวและวัฒนธรรมอันหลากหลายของประชาคมโลก และสามารถถ่ายทอดความคิดและวัฒนธรรมไทยไปยังสังคมโลกได้อย่างสร้างสรรค์ จากการศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม พบว่าโรงเรียนโดยส่วนใหญ่ยังไม่สามารถจัดการศึกษากลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรดังกล่าวข้างต้นได้ ภาครัฐ ภาคเอกชนและผู้ที่ส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรต้องแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอแนวทางในการพัฒนาและวิธีปฏิบัติ เพื่อกำหนดนโยบายในการแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในระดับชั้นมัธยม ศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นข้อ ๆ ดังนี้

5.1 การพัฒนาหลักสูตร

ผู้บริหารจำเป็นต้องพัฒนาหลักสูตรให้เป็นหลักสูตรที่ทันสมัย สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน และเป็นหลักสูตรบูรณาการ แม้ว่าหลักสูตรยังคงแบ่งเป็นรายวิชา หรือกลุ่มวิชา มีตารางเรียนเป็นกรอบควบคุมเวลาค่อนข้างเคร่งครัด ไม่ยืดหยุ่น แต่ในอนาคตโรงเรียนจะมีอิสระในการบริหารงานวิชาการ จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะวางแผนการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาหลักสูตรให้เป็นหลักสูตรที่แท้จริงของท้องถิ่นให้ได้ หลักสูตรบูรณาการเป็นหลักสูตรซึ่งเหมาะสมกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพราะผู้เรียนจะเรียนรู้ด้วยตนเองจากกิจกรรมหลากหลาย ซึ่งครูในฐานะผู้อำนวยความสะดวกเป็นผู้จัดให้ดังนั้นการสะท้อนองค์ความรู้ ความคิด ความรู้สึก จากการที่ได้ปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียนจะมีลักษณะหลากหลายและเป็นองค์ความรู้รวมจากหลายวิชา หลักสูตรบูรณาการจึงเป็นหลักสูตรที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งนี้หลักสูตรควรมีการพัฒนาด้านต่างๆ ดังนี้

การเพิ่มจำนวนชั่วโมงเรียนภาษาอังกฤษให้มากขึ้น

1) ปรับเปลี่ยนเนื้อหาการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

2) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรเปลี่ยนจาก Content – based learning เป็น Problem – based learning

5.2 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอน ควรจัดให้มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษทั้งในและนอกห้องเรียน รวมทั้งอาจารย์ควรให้ผู้เรียน เรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น อาจารย์ต้องเพิ่ม กิจกรรมหรือคำถามที่กระตุ้นให้นักศึกษาคิด วิเคราะห์หรือวิจารณ์ร่วมกันมากขึ้น เพื่อให้นักศึกษากล้าคิด กล้าพูด กล้าแสดงออกในเชิงวิชาการมากขึ้น นอกจากนี้เพื่อการเป็นสมาชิกประชาคมอาเซียนที่มีคุณภาพ อาจารย์ควรส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมเพื่อให้เห็นความสำคัญของการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนอาจเชิญผู้มีประสบการณ์มาบรรยายบ้าง ทั้งนี้เพื่อให้นักศึกษาสามารถนำสิ่งทีเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้กับการทำงานและชีวิตประจำวันได้ และเป็นการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์จากผู้เชี่ยวชาญในวิชาชีพ รวมทั้งอาจารย์ควรจัดให้มีมุมการเรียนรู้ภาษาเป็นการเฉพาะ ให้มีคาบหรือจำนวนชั่วโมงสำหรับการสอนซ่อมเสริมแก่นักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำ หรือควรมีการสอนเพื่อปรับพื้นฐานการเรียนรู้ด้านภาษาเป็นการเฉพาะ

5.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

5.3.1ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัญหา รวมถึงปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ในระดับอื่นๆ เช่นระดับประถมศึกษา หรือมัธยมศึกษาตอนต้น หรือแม้แต่ระดับอุดมศึกษา

5.3.2ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัญหา รวมถึงปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ในโรงเรียนประเภทอื่นๆ เช่น โรงเรียนเทศบาล หรือโรงเรียนมัธยมของรัฐบาล เป็นต้น

5.3.3ควรมีการศึกษาวิจัยรายด้าน (ด้านหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล และด้านบุคลิกลักษณะอาจารย์) เกี่ยวกับสภาพปัญหา รวมถึงปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศในแต่ละด้านเป็นการเฉพาะ

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2558). *ระบบการศึกษาไทย*, สืบค้นออนไลน์จากhttp://www.moe.go.th/hp- vichai/ ex-prb05-3.html, เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2558.

กรมวิชาการ. (2545*). หลักสูตรภาษาอังกฤษ พุทธศักราช 2544*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา. กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.

คณะอนุกรรมาธิการพิจารณาศึกษาความก้าวหน้า และมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาภาษาต่างประเท (ภาษาอังกฤษ) ในประเทศไทย (2549) *แผนยุทธศาสตร์ปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อเพิ่มขีดความสามารถใน การแข่งขันของประเทศ (พ.ศ.2549 – 2553)* สภาผู้แทนราษฎร สืบค้นออนไลน์จาก www.moe.go.th/ web_studyenglish/p_eng_2549-2553.doc เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2558

วิเรืองรอง รัตนวิไลสกุล (2545) การศึกษาลักษณะครูพึงประสงค์ของนักศึกษา และอาจารย์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี *วารสารวิจัยและพัฒนา มจธ.*, 25 (2), 149 – 165

รุ่งทิพย์ พรหมศิริ, . (2539). *การสำรวจปัญหาการสอนภาษาอังกฤษและความต้องการในการอบรมการสอนภาษา อังกฤษของครูสอนภาษาอังกฤษระดับมัธยม ศึกษาตอนปลายในโรงเรียนรัฐบาล เขตการศึกษา 12*. กรุงเทพมหานคร : ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ และคณะ. (2550). *รายงานการวิจัย เรื่อง สภาพการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้*. กรุงเทพมหานคร : วีทีซี คอมมิวนิเคชัน

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. (2551ก). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.(2551ข).*ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.

Ark, V.T. (2009) *Barber on Standards: E(K+T+L)* สืบค้นออนไลน์จากhttp://gettingsmart.com /2009/10/barber-on-standards-ektl/ เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2558

Bureau of International Cooperation. (2008). Toward a learning society in Thailand. Ministry of Education, Bangkok

Clausen, A.C. (2006). Montgomery Coalition for Adult English Literacy, MCAEL Teacher Toolkit สืบค้นออนไลน์จาก http://www.mcael.org/uploads/File/instructor_library/tt-ch7-using-teaching-aids.pdf เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2558

Harmer, J. (2007). The Practice of English Language Teaching (4th Edition). Longman Handbooks for Language Teachers. United Kingdom. Pearson Education Limited.

Mackenzie, S.A. (2002) *EFL curriculum reform in Thailand. Curriculum Innovation, Testing and Evaluation: Proceedings of the 1st Annual JALT Pan-SIG Conference.*สืบค้นออนไลน์จาก https://jalt.org/pansig/2002/HTML/Mackenzie1.htm . เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2558

Richards, J.C. (2001). *Curriculum Development in Language Teaching* . Cambridge University Press, United Kingdom

Wenglinsky, H. (2001). *Teacher Classroom Practices and Student Performance: How Schools Can Make a Difference,* Research report, Educational Testing Service (ETS). สืบค้นออนไลน์จาก https://www.ets.org/Media/Research/pdf/RR-01-19-Wenglinsky.pdf เมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2558

Yamane, T. (1970). *Statistics, An Introductory Analysis,* 2nd Ed., New York: Harper and Row.

RESEARCH

THE EFFECTIVE SCHOOL LEADERSHIP FOR SCHOOL PRINCIPALS

Rung-aroon Borwonchaidet[*], Phacharawit Chansirisira[**]

ABSTRACT

The objectives of the research were; 1) to study the components of effective school leadership for school principals, 2) to study the current and desirable states and methods to reinforce the effective school leadership for school principals under provincial administrative organization. The research methodology consisted of 2 phases. Phase 1 to explore the concepts, theories and relevant literatures concerning the components of effective school leadership for school principals. Techniques including the content analysis, the in-depth interviews. Phase 2 to study the problem, need and methods to reinforce the effective school leadership for school principals under provincial administrative organization. The Samples for this study consisted of 507 school administrators who work at the schools under the administrative organization including the school director, the vice school director, and the head of the academic department. The research instruments were the semi- structured interview and the five-rating-scale questionnaire and the data were analyzed by using the percentage, mean, standard deviation and Modified Priority Needs Index. The results of the study were as follows: 1. The components of the effective school leadership for school principals consisted of 3 components including strategic management, leadership management, and cooperation network. 2. The current states of the effective leadership of the principals under the provincial administrative organization were moderate. The desirable states of the effective leadership were at the highest level. The needs for the development of the effective leadership could be arranged as follows: strategic management, leadership management and cooperation network. The methods to reinforce the effective school leadership for school principals consisted of five methods: job training, coaching and mentoring, self-study, workshop and site visiting.

Keywords: Effective School Leadership, componants of the effective school leadership, Technique to Developing, School under Provincial Administrative Organization

[*] Corresponding Author, Faculty of Education, Mahasarakham University Mahasarakham University, Muang MahasarakhamMahasarakham Province 44000, Thailand E-mail : Fullhouse418@gmail.com

[**] Advisor, Faculty of Faculty of Education, Mahasarakham UniversityMahasarakham University, Muang MahasarakhamMahasarakham Province 44000, ThailandE-mail : phacharawit05@gmail.com

1. INTRODUCTION

For the education reform to succeed, it has to depend on a number of factors. School administrators, teachers and educational personnel as well as resources are all important in administration of education. The administrators have be knowledgeable and academically competent to organize an effective education so that the objectives can be attained (Office of National Education Commission, 2002).

School administrators play the key role to lead the organization to the changing streams. They are to be capable professionals to deal with the current states. They have to be able to determine the strategies for educational administration. Being equipped with these qualifications, they can expect a maximum efficiency in educational administration (Wichian kumjan, 2014).

The school administrators are the important group of the personnel of the schools. They play an active part in driving the strategy of an educational reform and making it more efficient. For the education reform to be successful, the new generation of the administrators has to have a high potential to bring about considerable changes. In other words, they have to be knowledgeable, and professional. Furthermore, they have to be a leader of education, capable of applying both science and art in an integrated manner to achieve the ultimate aim (Surasak Pahe, 2010)

The administrators' leadership is crucial to influence or persuade the subordinates or personnel to change their working behavior so that the set goals can be achieved. Those equipped with leadership will have a great potential to administer the agency and bring about changes. As a result, a team work is an integral part of an organization. Leadership is a vital factor leading to the organization's efficiency (Ivancevich, Konopaske and Matteson. 2008). It is very essential in leading the body to an expected success. Therefore, the leaders are those who make difference and thouroughly understand the agency (Yukl. 2010). There has been little or no development of leadership. The common problem often found concerning the leadership development is people do not appreciate the leadership. That may be due to several factors. People concerned have no knowledge or appreciation of the leadership. They are not aware of the benefits or impacts of leadership upon the organization, or groups of individuals. Another problem is lack of the proper direction.

Development of the effective leadership in some case may be done according to the old theory, which can probably be not appropriate with the present social conditions or situations. Some organizations may focus on the development of roles and duties of the administrators at the cost of the effective leadership. Additionally, there was no effective training as there was no knowledge on theories or there was lack of application of techniques and activities which could contributed to changes in attitudes, and behaviors of the persons concerned. As a result, the administrators had no appropriate methods to integrate various aspects and they lacked the feedback or factors leading to the effective leadership (Yukl. 2010).

As a school administrator, the researcher was particularly interested in the effective leadership of the administrators affiliated to the provincial administrative organization. The aim was to develop a better leadership and make the administrators able to carry out their duties more efficiently.

2. LITERATURE REVIEW

Leithwood and Day (2007: P.2) studied an effective leadership in 63 schools in 8 countries. They found that the success indicators were students' higher test scores at a national level; school administrators were more socially accepted. There were other success indicators specific to different locations. For example, in some countries, measurement may be based on a behavior which was consistent with democratic value or on students' contribution or participation.

Tornsen (2009) examined the effective leadership of 26 high school administrators in Sweden. Measurement was conducted from academic results or social results. In other words, academically overall scores had to be higher than an average criterion ranging between 75 and 80% of the school or the country. However, success as achieved by administrators could not be measured by only students' scores as different areas had different conditions. Tornsen, thus, had measured an effective leadership from social results.

Hull (2012) defined effective school administrators as the ones who made students perform better than a general criterion. A comparison was made on the changes of students' achievement year on year among the students.

Clifford, Behrstock-Sherratt and Fetters (2012) explained that an effectiveness of the school administrators can be measured from two perspectives. One was the administrators' conduct. In this aspect, focus was on motivation, beliefs and actions. However, as an administration very much depended on context, motives might change according to time and environment. The thing which worked in one school may not work in another. The other was the impact on students. The indicators of the effective leadership in this perspective were participation (attendance rate) or learning achievement (test scores, grade average,), etc.

To conclude, an effective leadership means behavior, vision, values and clear direction of the administrators. They have to be capable of making a decision according to their beliefs and values with focus on benefits of the organization. Besides, they should be able to motivate, persuade the personnel to be more determined to carry out their duties. They know how to establish a good relation between the school and the community. Parents and communities should be involved in the school administration so that the set goals and objectives can be obtained.

Components of effective leadership of the school administrators Wallace Foundation (2013) held that there were four characteristics of an effective leadership of the school administrators. They were: 1)

Vision which can lead to students' academic success 2) Atmosphere friendly to education 3) Development of personnel and teaching
4) Personnel, information and processes favorable to the school development.

Leithwood et al.(2006) found that the key components of an effective leadership included the following: 1) guideline 2) distributed leadership 3) fundamentals of leadership, ideas and emotional nature 4) interfering variables or specific conditions of individual schools

Suber (2011) held that characteristics of effective school administrators were: 1) Teaching development and evaluation 2) Educational supervision to develop a teacher's behavior and students' learning achievement. 3) activities and professional development in accordance with the needs. 4) Reduced resignation and transference of teachers. 5) Promotion of the school's positive culture.

Stronge, Richard and Catano (2008) described the characteristics the administrators should have. They were: 1) academic leadership 2) school atmosphere 3) personnel resource administration 4) regular evaluation of the performance of teachers and personnel. 5) Administration and management. 6) Communication and communal relations. 7) Professionalism 8) Students' learning achievement.

Gurr, Drysdale and Mulford (2014) studied the leadership of the school administrators in Tasmania (five schools) and Victoria (nine schools), Australia and found that the components of the effective leadership were: 1) surrounding context 2) values and beliefs 3) support and development of the personnel potential 4) vision 5) school potential development 6) school expectation 7) follow-up, evaluation and reflection of opinions and changes. 8) Leadership model 9) Problem solution.

Kouzes and Posner (2006) pointed out that there were five components: 1) Model of the way 2) Inspiration to a shared Vision 3) Challenging Process 4) Reinforced energy to achieve the goal 5) Motivation and enhancement

Marriner referred to the qualities of an effective leadership as consisting of the following: 1) higher intelligent 2) initiative and able to think and do beneficial things. 3) Aware and able to solve the problems in an appropriate manner. 4) Emotionally mature. 5) Skilled in language communication. 6) Able to persuade others to follow and provide useful recommendations. 7) Well aware of the ability of individuals. 8) Able to take part in social activities regardless of time and type.

Luthans described the good leaders, saying that they had to: 1) able to build a relation between schools and communities. 2) able to develop and use innovation to bring about a maximum quality. 3) able to manage the existing resources to a maximum degree. 4) able to use the principles of a good governance. 5) able to create a favorable atmosphere. 6) able to solve problems and conflicts. 7) have a good vision.

Yukl (2010) showed the concepts and related research on an effective leadership which can be evaluated from the following: 1) performance 2) quality of a group 3) commitment to the goal

4) satisfaction 5) commitment of coworkes to goals 6) a leader's behavior 7) success and goals 8) a good quality life and a group development

Stogdill described six aspects of an effective leadership: 1) healthy body and good personality 2) good education background 3) good decision, and ability to communicate 4) initiatives and self-confidence 5) commitment to the assigned duties 6) ability to work with others.

Smith viewed that administrators' behaviors which could lead to an effectiveness. They included the following: 1) creating a relation between the administrators and the committee 2) planning and cooperating with teachers 3) communicating and building an understanding between the school and a community 4) motivating teachers professionally and personally 5) creating an atmosphere 6) Helping teachers 7) cooperating in activities 8) developing in academic works 9) being harmonious and cooperating 10) regularly working according to the projects 11) building a relation with a community 12) leading in academic affairs 13) displaying an ability to teach and administer 14) teaching students to develop a good conduct and discipline 15) building a relation with students.

Kanok-orn (2016) described that a successful leader had to: 1) develop a vision and values 2) increase a teacher quality 3) improve a teaching quality and develop skills in life and work 4) adjust the structure of an organization 5) build a cooperation, develop and enhance relations with all personnel 6) build a strong relation with a community 7) improve conditions for learning and teaching 8) design and improve a curriculum.

3. RESEARCH METHODOLOGY

A study of the components and the methods to develop the effective leadership of the school principals under the provincial administrative organizations was a process using research and development. Both quantitative and qualitative data were gathered. The steps and procedures are shown below. The research is illustrated in figure 1.

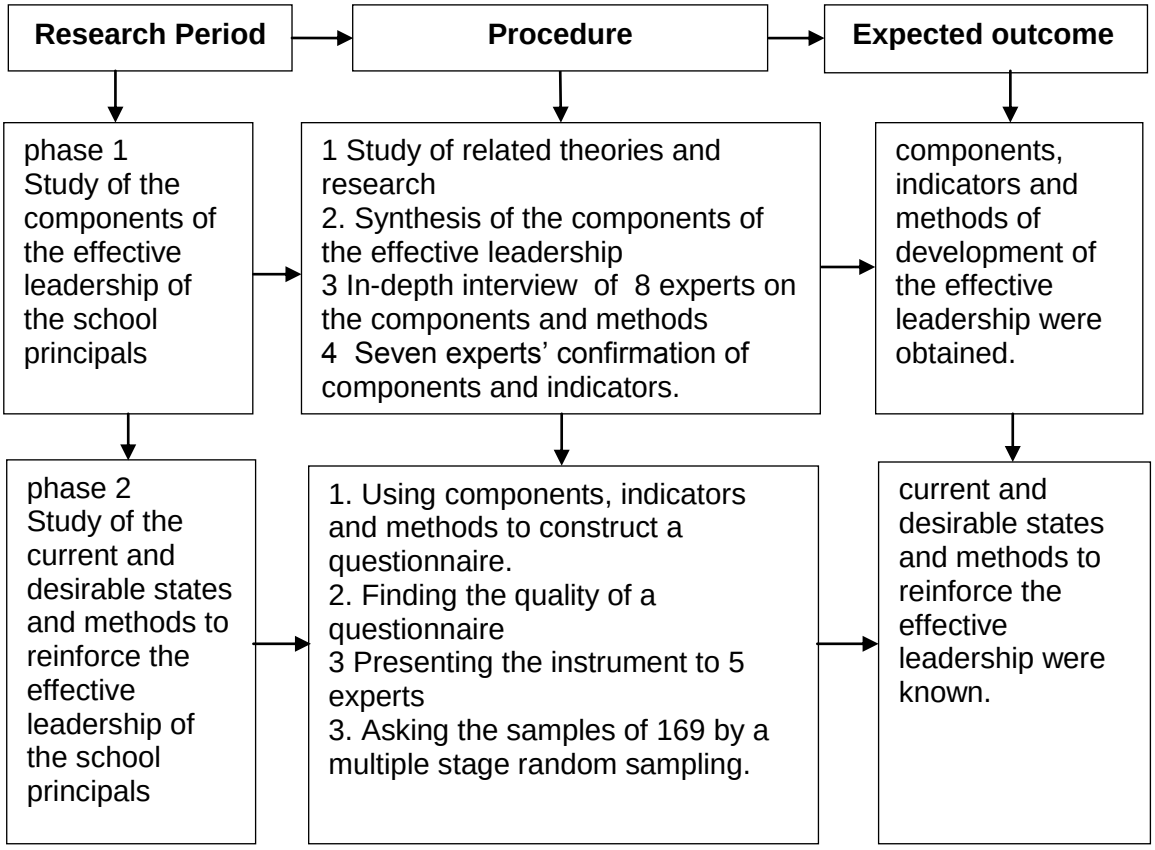

Figure 1: Research and Development of the study and technique for developing of the effective leadership for the school principals under the provincial administrative organization.

Phase one: Study of the components of effective leadership of the school principals. A study was conducted on documents, concepts, theories and related research on the effective leadership of the school principals. An in-depth interview was conducted on eight experts concerning components, indictors and methods to reinforce the effective leadership of the school principals.

Phase two: Study of the current and desirable states and methods to reinforce the effective leadership of the school principals and teachers affiliated to the provincial administrative organization. The technique used in the process was a survey of the current and desirable states and methods to reinforce the effective leadership of the school principals from the sample 169 school administrators who work at the schools under the administrative organization including the school director, the vice school director, and the head of the academic department by using questionnaire with 5 level rating scale. Data were analyzed by calculating the Mean, Standard Deviation and Modified Priority Needs Index.

4. RESULTS AND DISCUSSION

4.1 Results

There were three main components of the effective leadership of the school principals in the study: strategic management, leadership management and cooperation network. The sub-components were as follows. 1) Strategic management consisted of 4 components: strategic analysis, strategic planning, practical strategies, strategic control and evaluation. 2) Leadership management consisted of 4 sub-components: good model, inspiration, motivation and reinforcement, and creativity. 3) Cooperation networking consisted of 5 sub-components: school network atmosphere, cooperation network management, coordination, participation and communication.

A Study of the current and desirable states and development methods for the effective leadership of the principals.

1) The current states of the effective leadership of the principals under the provincial administrative organization were moderate. The desirable states of the effective leadership were at the highest level. The needs for the development of the effective leadership could be arranged as follows: strategic management, leadership management and cooperation network.

Table 1 Results of The current states of the effective leadership of the principals

components of the effective leadership	current states			desirable states			PNI modified	Need Level
	X	S.D.	Level	X	S.D.	Level		
1. Strategic management	3.12	0.14	moderate	4.81	0.21	highest	0.29	1
2. Leadership management	3.17	0.20	moderate	4.78	0.27	highest	0.24	3
3. Cooperation networking	3.13	0.12	moderate	4.76	0.27	highest	0.25	2
รวม	**3.13**	**0.13**	moderate	**4.67**	**0.23**	highest		

2) The results of the methods to develop the effective leadership of the school principals consisted of five methods: job training, coaching and mentoring, self-study, workshop and site visiting.

Table 2 Results of the methods to develop the effective leadership of the school principals

No	Component	Development method		
		Method 1	Method 2	Method 3
1	strategic management	Job training 83.00 %	Workshop 81.40 %	Coaching and Mentoring 81.10%
2	leadership management	Job training 82.40%	Coaching and Mentoring 80.00%	Self- study Learning 79.00%
3	Cooperation network	Job training 80.00 %	Self study Learning 80.00%	Site visiting) 78.20%

4.2 Discussion

The effective leadership of the school principals consisted of 3 primary components and 13 secondary components as given in a descending order of significance: strategic management, leadership management, and cooperation network. Details of each components can be given as follows.

Component number one: strategic management: this component explained vision and strategies in the administration of the leaders. It was congruent with the concept ascribed to Winter (2003) who held that a competent leader could transmit his or her vision to others and put it into practice. He or she could guide the direction and determine the objectives of the organization. Besides, they could be thinkers, and planners, having the skills in the administration. Ward (2002) also found that those possessing the vision were able to motivate others to build strong will to the desired goals. Suphon Wangsin (2000) mentioned that the key characteristics of the school administrators were they had to be far-sighted, being able to lead in terms of education and perceived the directions and trends of ongoing changes. In addition, Netpanna Yawirat (2006) pointed out that the vision was a linking part to the future of the organization. It was a key link for the members of the organization.

Component number two: leadership practice: it referred to the administrators' inspirational practice and motivation to teachers and communities. They could create reinforcement, creativity and good attitudes to others. The leaders were to be devoted and committed to the common targets and

vision. They could encourage others to do things for the common good at the cost of personal interests. The concept was similar to that of Kouzes, J. M. & Posner, B. Z. (2006) who held that good attributes, good model, virtues and ethics on the part of the leaders make the leaders more reliable and admirable. Teera Runcharone (2014) also found that the personality and administrative process of the administrators had to be in line with the educational reform.

Component number three: cooperation network: this component described the ability of the administrators to give attention to the tasks related to the creation of internal and external relations with other agencies. It also included the participation and cooperation from the communities. Somwang Pitiyanurak et al (2000) explained that the image of the new generation of the school administrators had to be academically competent, being able coordinators and good facilitators. They should be always keen and eager to provide help and could get the communities involved in the operation process between the schools and the communities. West (1994) carried out a research and found that teachers, administrators and parents took part in the research. It was found that very few teachers participated in the decision-making process. A majority of them viewed that they were hardly involved in the process. They also held that the school-based administration failed to produce any satisfactory success. The personnel concerned viewed that although the administrators allowed them to express their views or opinions, the school-based administration was not satisfactorily successful.

The current and desirable states and the methods to reinforce the effective leadership

The current states of the leadership were moderate. The desirable states were at the highest level. The needs could be arranged in the order of significance: strategic management, leadership management, and cooperation network. The finding was in line with the research by Wiman Wannakum (2010: 218-219) on the professional potential development of the administrators under the Office of the Basic Education Commission. The research found that 1) the professional potential necessary for the administrators of the small schools was categorized into 25, 2) the professional potential to be developed for the administrators was categorized into 11. The research finding was in accordance with the research by Supakarn Prasertratana (2012: 148-151) who studied the model of the structure of leadership. It was found that the school administrators had a high level of expression of the leadership; the administrators who were different in age had a different leadership with no statistical significance; the administrators who worked at different sized schools and had different working experiences had a different leadership with a statistical significance of .05.

Based on a study of the effective leadership of the school administrators, five development methods were acquired: the job training, coaching and mentoring, self-study, workshop and site visiting. These development methods were accepted as effective due to the fact that at present the persons were required to undergo training held in the school. The result found was congruent with the research undertaken by the Secretariat of the Education Council (2015: 93) in that the teacher development method should be a school-based training. The development activities included training, seminars,

educational tour, independent study and continuous practice. The personnel should be involved in the development process.

The methods acquired in the process could be practical in the classroom. The school should have the internal supervision and follow-up process. The procedures in question were consistent with the work by Wittaya Chansiri (2008: 218-219) who viewed that to develop the potential of the university personnel, training, seminar, workshop and site study were all necessary.

5. RECOMMENDATIONS

5.1 Recommendations for applications

5.1.1 It can be used as the guidelines to reinforce the effective leadership and to evaluate the potential of the school principals.

5.1.2 The research results should be used to construct the instrument to measure the effective leadership of the principals.

5.1.3 It is a guidelines for the organization to use it as the training course for the administrators.

5.2 Recommendation for further research

A further research should be on the reinforcement of the effective leadership of the school administrators.

6. CONCLUSION

An effective leadership could be useful and used as a guideline in building a model. And desirable characteristics can be developed accordingly. With the desirable characteristics obtained, it is possible to increase an efficiency in the performance of the organization. This is because a leader is the one who leads or guides a group to the desired target. Besides, leadership is also related to the roles of a leader.

Different types of leadership may be required in different situations. Leaders must possess special attributes to play or act according to the roles. An effective leadership is crucial to the school performance. An efficient leader is the person who leads others to the goal.

REFERENCES

Gurr, D., Drysdale, L. and Mulford, B. (2014). *Models of successful principal leadership.* School Leadership and Management: Formerly School Organisation [Online], 26:4. Available at: http://dx.doi.org/ 10.1080/ 13632430600886921 <accessed 15 April 2017>.

Hull, J. (2012). *The principal perspective: Full report.* [Online]. Available at: http:// www.centerforpubliceducation. org/principal-perspective [Accessed: April 1, 2017].

Ivancenich, J.M., Konopaske, R., & Matteson, M.T. (2008). *Organizational behavior and Management.* 8th ed. Boston: McGraw-Hill.

Kanok-on Somprat. (2559). Leadership and Learning for the School Administrators. Faculty of Education, Khonkaen University.

Kouzes, J.M. & Posner, B.Z. (2006). *Leadership Practices Inventory*. 3rdEdition. Pfeiffer, San Francisco, CA :Jossey-Bass.

Leithwood, K. and Day, C. (2007). *Successful principal leadership in times of change.* Starting with what we know In: Leithwood, K. and Day, C. ed. Dordrecht: Springer, pp. 1-15.

Leithwood, K., Day, C., Sammons, P., Hopkins, D. and Harris, A. (2006). *Successful School Leadership: What It Is and How It Influences Pupil Learning.* Department for Education and Skills, London.

Netpanna Yawirat (2006). *Leadership and Strategic Leadership.* 6th ed. Bangkok : Central Express

Office of the National Education Commission (2002). *States and Problems of Management of the Basic Education Management in Thailand.* Bangkok: VTC Communication 4.

Prasertrattana, S. (2012). *A Structural Equation Model of Distributed Leadership for Basic School Administrators.* PhD Thesis, Khon Kaen : Khon Kaen University.

Secretariat of the Education Council. (2015). *Reports on the Education Results, Production and Development in Thailand.* Bangkok : Prikwan Graphic.

Somwang Pitiyanuwat et al. (2000). *Reports on the Licenses for the Administrators.* Bangkok : Pakpim.

Stronge, J., Richard, H. and Catano, N. (2008). *Qualities of effective principals.* Virgina, Alexandria: Association for Supervision and Curriculum Development.

Suphon Wangsin. (2000). *School Administration according to the Education Reform Guidelines.* Academic Journal 5, 6 (30 June 2000: 29.)

Surasak Pahe. (2010). *School Administrators : Roles and Challenges in Thai Education Reform in the Second Decade (2009-2018).* Meeting Documents under Prae Educational Service Area 2. Pages 11-12.

Suber, C. (2012). *Characteristics of effective principals in high-poverty South California elementary schools.* International Journal of Educational Leadership Preparation [Online] Vol. 7, no. 1. Available at: https://eric.ed.gov/?id=EJ971503 [Accessed: 15 April 2017].

Teera Runcharoen. (2014). *Being a Professional in Management and Administration in the Administration for the Learning Reform.* Bangkok: Khaofang.

Tornsen, M. (2009). *Successful principal leadership: prerequisites, process and outcomes.* Dissertation, Faculty of Social Sciences, Umea University, Sweden.

Wallace Foundation. (2013). *The school principal as leader: Guiding schools to better teaching and learning.* Available at: http://www.wallacefoundation.org/knowledge-center/school-leadership/effective-principal-leadership/pages/the-school-principal-as-leaer-guiding-schools-to-better-teaching-and-learning.aspx [Accessed: 15 April 2017).

Ward K. (2002). *A Vision for tomorrow.* Nurse Outlook; 50:121-126

Wichian Kumjan. (2014). *Efficient Administrators in the Educational Reform Age.* (online): http://school.obec.go.th/bankudchiangmee/vicakan7.htm (retrieve 1 April 2017)

Wiman Wannakum. (2010). *A Development of the Professional Faculty of the Administrators under the Basic Education Commission Office.* A Doctorate Degree.

Winter G. (2003). *High performance leadership.* New York : John Wiley & Sons.

Wittaya Chansiri. (2008). *Developing Core Competencies of Supporting-Line Administrators at Public Universities.* PhD Thesis, Mahasarakham : Mahasarakham University.

Yukl. (2010). *Leadership in organizations.* 7th ed. Upper Saddle River, NJ: PrenticeHall.

บทความวิจัย

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดโรคในมุสลิมที่ป่วยเป็นวัณโรคปอด

นาบีละห์ สาแม*, ผจงศิลป์ เพิงมาก**, อุษณีย์ เพชรรัชตะชาติ***

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยนี้ เป็นการศึกษาย้อนหลังเชิงบรรยาย มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดโรคในมุสลิมที่ป่วยด้วยวัณโรคปอด กลุ่มตัวอย่างเป็นข้อมูลผู้ป่วยวัณโรคที่นับถือศาสนาอิสลาม ที่ขึ้นทะเบียนไว้กับโรงพยาบาลชุมชน ในจังหวัดนราธิวาส ในช่วงเดือน มกราคม-ธันวาคม 2559 จำนวน 196 ราย การเกิดวัณโรค ศึกษาในกลุ่มผู้ป่วยวัณโรคมุสลิมที่เป็นวัณโรคแล้ว (รายใหม่และรายที่กลับเป็นซ้ำ) โดยทำการเลือกแบบสุ่มตัวอย่างแบบง่าย จับฉลากการสุ่มแบบไม่ใส่คืน เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบบันทึกข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ แบบบันทึกการรักษาวัณโรค (TB01) ของสำนักวัณโรค กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข เครื่องมือทั้งหมดได้รับการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบความสัมพันธ์ชั้นต้น โดยใช้สถิติ Chi-square

ในการศึกษาครั้งนี้ได้นำแนวคิดปัจจัยสามทางระบาดวิทยามาปรับใช้ โดยผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านมนุษย์ที่มีความสัมพันธ์การเกิดโรคในมุสลิมที่ป่วยเป็นวัณโรค ประกอบด้วย สถานภาพสมรส (p=.042), โรคประจำตัว (p=.017), และระดับการศึกษา (p=.026) โดยมีความสัมพันธ์กับการเกิดโรคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ (p<.05) ส่วนเพศ อายุ อาชีพ ประวัติการรับการรักษาวัณโรค และการสูบบุหรี่ พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับการเกิดโรคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแต่อย่างใด ในปัจจัยด้านสิ่งที่ก่อให้เกิดที่มีความสัมพันธ์การเกิดโรคในมุสลิมที่ป่วยเป็นวัณโรค ประกอบด้วย ประวัติการแพ้ยา มีความสัมพันธ์กับการเกิดโรคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ (p=.023) ส่วนประวัติการได้รับ BCG พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับการเกิดวัณโรคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p>.05) ส่วนปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับการเกิดโรคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p>.05)

คำสำคัญ: ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดโรค มุสลิม วัณโรคปอด

* นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเวชปฏิบัติชุมชน คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

** รศ.ดร., คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

*** รศ., คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

RESEARCH

Factors Associated with the Occurrence Disease in Muslim Patients with Pulmonary Tuberculosis.

Nabeelah Samae[*]*, Pajongsil Perngmark*[**]*, Usanee Petchruschatachart*[***]

Abstract

This research is retrospective descriptive study design aimed to describe factors associated with the occurrence of tuberculosis disease (TB) in Muslim patients. The sample was a secondary dataset of TB records among Muslim patients registered at community hospitals in Narathiwat province. Simple random sampling without replacement during the period of January–December 2016 yielded 196 TB Muslim patients. Patients were divided into 2 groups: new vs. recurrent TB. The dataset consisted of the TB record (TB01) according to the Ministry of Public Health form. Content validity of all measurements was examined by 3 experts; data were then analysed using descriptive statistic and Chi–square test.

By using the epidemiological triad concept, the findings revealed that factors associated with the occurrence of TB among Muslims patients were as follows: Host factors: marital status (p=.042), history of having previous disease (p= .017), and educational level (p=.026) were found statistically significant at p< .05; while sex, age, occupational, history of TB treatment, and smoking consumption were not statistically significant (p> .05). Agent Factors: history of drug allergy was found statistically significant (p=.023), while BCG vaccination history was not statistically associated (p > .05). Environmental factors: Neither the residential area, history of TB exposure, the ease of travel (to TB clinics) nor the number of bedroom windows were found statistical significant (p>.05).

Keywords: Factors Associated with the Occurrence Disease, Muslims, Pulmonary Tuberculosis

[*] Student of Master of Nursing Science Community Nurse Practitioner, Prince of Songkhla University.

[**] Associate Professor Dr.P.H., Facultyl of Nursing Practitioner, Prince of Songkhla University.

[***] Associate Professor Dr.P.H., Facultyl of Nursing Practitioner, Prince of Songkhla University.

บทนำ

โรควัณโรคเป็นโรคติดต่อที่เป็นปัญหาสาธารณสุขสำคัญของทุกประเทศทั่วโลก เนื่องจากมีอุบัติการณ์เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีอัตราการป่วยและอัตราการตายเพิ่มขึ้น ปัจจุบันทั่วโลกให้ความสำคัญกับการจัดการโรควัณโรคมากขึ้น เนื่องจากการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ ความยากจน การอพยพย้ายถิ่นและแรงงานเคลื่อนย้าย ตลอดจนการละเลยปัญหาวัณโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในระดับต่าง ๆ ส่งผลให้การแพร่ระบาดของวัณโรคมีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น จากรายงานสถานการณ์การแพร่ระบาดของวัณโรคปี พ.ศ. 2558 ขององค์การอนามัยโลก พบว่า อุบัติการณ์การเกิดโรควัณโรคในผู้ป่วยรายใหม่ทั่วโลกประมาณ 10.4 ล้านคน เป็นกลุ่มเพศชายจำนวน 5.9 ล้านคน กลุ่มเพศหญิงจำนวน 3.5 ล้านคน กลุ่มเด็กจำนวน 1.0 ล้านคน และกลุ่มผู้ป่วยที่ติดเชื้อเอดส์จำนวน 1.2 ล้านคนของผู้ป่วยรายใหม่ทั้งหมด แล้วยังพบผู้ป่วยเสียชีวิตจากวัณโรคประมาณ 1.4 ล้านคน และเพิ่มขึ้น 0.4 ล้านคนในผู้ป่วยวัณโรคที่ติดเชื้อเอดส์ (World Health Organization [WHO], 2016) โดยเฉพาะทั่วโลกในประเทศแถบมุสลิมพบว่า มีประชากรที่อาศัยอยู่ในประเทศมุสลิมมีการเจ็บป่วยด้วยวัณโรคมากกว่า 2.7 ล้านคน ที่ป่วยเป็นวัณโรคในแต่ละปี และประมาณเกือบ 600,000 คนที่เสียชีวิตด้วยโรควัณโรค ประเทศมุสลิมที่พบจำนวนผู้ป่วยวัณโรคมากที่สุด คือ อัฟกานิสถาน ปากีสถาน ไนจีเรีย อินโดนีเซีย และบังคลาเทศ ซึ่งประเทศเหล่านี้เป็นหนึ่งใน 22 ประเทศ ที่องค์การอนามัยโลกได้จัดว่ามีภาวะวัณโรคมากที่สุด (Global Health and Diplomacy [GHD], 2017) สำหรับประเทศที่กำลังพัฒนาในโลกมุสลิม โรควัณโรคเป็นภาวะวิกฤติที่มีผลจากหลายปัจจัย โดยเฉพาะต่อการเจริญเติบโตในปัจจัยด้านมนุษย์ มักพบในกลุ่มที่ยากจน แต่ในขณะเดียวกันก็ยังส่งผลในผู้ที่รายได้สูงด้วย เนื่องจากผู้ป่วยวัณโรคต้องใช้ระยะเวลาในการรักษานานเป็นเวลาหลายสัปดาห์หรือหลายเดือน ทำให้ต้องหยุดงาน ส่งผลให้ผู้ป่วยขาดรายได้เข้าสู่ครอบครัว ทำให้ครอบครัวเผชิญกับภาวะวิกฤตทางการเงิน

สำหรับประเทศไทย ได้จัดอยู่ในอันดับที่ 18 ของ 22 ประเทศที่มีจำนวนผู้ป่วยวัณโรคมากที่สุด (สำนักระบาด, 2558) ข้อมูลที่สำนักวัณโรคกรมควบคุมโรคได้รับรายงานพบว่า มีผู้ป่วยรายใหม่ปีละประมาณ 120,000 ราย หรือ 171 ต่อแสนประชากรต่อปี ปี 2558 มีผู้ป่วยที่ขึ้นทะเบียนรักษาตามแนวทางการควบคุมวัณโรคของประเทศ 62,154 ราย ในขณะที่ผลสำเร็จการรักษาผู้ป่วยวัณโรคพบใหม่ทุกประเภทยังต่ำกว่าเป้าหมายที่จะนำไปสู่การลดโรควัณโรคที่ร้อยละ 90 (สำนักระบาดวิทยา, 2558, WHO, 2016) นอกจากนี้ประมาณร้อยละ 50 เป็นผู้ป่วยวัณโรคปอดเสมหะพบเชื้อ สัดส่วนของผู้ป่วยที่เป็นเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี มีประมาณร้อยละ 1-2 ของผู้ป่วยที่ขึ้นทะเบียนทุกประเภทมีการติดเชื้อเอชไอวีร่วมด้วย ประมาณร้อยละ 15 การเฝ้าระวังการดื้อยาในผู้ป่วยรายใหม่มีเชื้อวัณโรคดื้อยารักษาวัณโรคขนานใดขนานหนึ่ง ร้อยละ 15.7 และมีการดื้อยาหลายขนานในผู้ป่วยที่ไม่เคยรักษามาก่อน ร้อยละ 1.65 แต่ในกลุ่มประชากรพิเศษ ได้แก่ผู้ป่วยวัณโรคที่อยู่ในเรือนจำ โรงพยาบาลในเขตเมืองใหญ่แนวชายแดน และพื้นที่ที่มีการแพร่ระบาดของเอชไอวี/เอดส์สูง พบอัตราการดื้อยาหลายขนานที่ไม่เคยรักษามาก่อนร้อยละ 5-7 (สำนักวัณโรค, 2556) นอกจากนี้ปัญหาการป่วยวัณโรคร่วมกับการติดเชื้อเอชไอวี ยังส่งผลกระทบสำคัญที่สัมพันธ์กับอัตราตายร้อยละ 14 ซึ่งสูงกว่ากลุ่มที่ไม่มีการติดเชื้อเอชไอวี

จากสถานการณ์วัณโรคภาคใต้พบว่า อัตราป่วยผู้ป่วยวัณโรครายใหม่เสมหะพบเชื้อด้วยวัณโรคในระบบรายงานของภาคใต้ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี (สำนักวัณโรค, 2557) จังหวัดนราธิวาสเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม คิดเป็นร้อยละ 89.05 (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนราธิวาส, 2559) และมีอุบัติการณ์ของการเกิดโรควัณโรคเพิ่มขึ้นทุกปี จากรายงานผลการดำเนินงานของสาธารณสุขจังหวัด

นราธิวาส พบว่าปี 2555-2559 มีผู้ป่วยวัณโรครวมทุกประเภทที่ขึ้นทะเบียนการรักษาปีละกว่า 600 ราย กล่าวคือตั้งแต่ มีจำนวนผู้ป่วย 665, 569, 534, 626 และ667 รายตามลำดับ อัตราการตายของผู้ป่วยวัณโรคยังสูงกว่าเป้าหมาย คือ ร้อยละ 6.50, 7.78, 6.7, 5.70 และ5.97 (เป้าหมายไม่เกินร้อยละ 5) (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนราธิวาส, 2559) การควบคุมโรควัณโรคของสำนักวัณโรค กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุขให้อยู่ตามเป้าหมาย คือ เร่งรัดการค้นหาผู้ป่วยวัณโรครายใหม่ให้มากกว่าร้อยละ 70 ของผู้ป่วยที่คาดว่าจะมีอยู่ในชุมชน ผลการรักษาสำเร็จมากกว่าร้อยละ 90 ซึ่งผลการควบคุมโรควัณโรคในจังหวัดนราธิวาสตั้งแต่ปี 2555-2557 พบว่า ผู้ป่วยที่มีผลอัตราการรักษาสำเร็จร้อยละ 83.02 82.43 และ 89.20 ตามลำดับ (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนราธิวาส, 2559) ซึ่งยังไม่เป็นไปตามเกณฑ์เป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ เนื่องจากสาเหตุจากผู้ป่วยมีโรคประจำตัวและโรคแทรกซ้อน เป็นผู้สูงอายุ และเป็นผู้ป่วยที่มีเชื้อเอชไอวีร่วมด้วยและไม่ยอมรับการรักษา (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนราธิวาส, 2559)

โรควัณโรคเกิดขึ้นได้ในทุกอวัยวะของร่างกาย ร้อยละ 80 มักพบที่ปอดซึ่งสามารถแพร่เชื้อได้ ทางติดเชื้อที่สำคัญของวัณโรคคือ ทางการหายใจ โดยผู้ติดชื้อจะหายใจเอาละอองเสมหะที่มีเชื้อวัณโรคปนอยู่ที่ลอยอยู่ในอากาศเข้าไป เมื่อได้รับเชื้อแล้วผู้ป่วยมีอาการแสดง ได้แก่ ไอเรื้อรัง ไอเป็นเลือด เหนื่อยง่าย เจ็บหน้าอก อ่อนเพลีย ไข้ต่ำๆ ซึ่งมักเป็นตอนบ่าย เหงื่อออกตอนกลางคืนหลังไข้ลด เบื่ออาหาร น้ำหนักลดโดยไม่ทราบสาเหตุ (อะเคื้อ, 2556, นาฏพธูและมนะพล, 2556, จามรี, 2554) ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดโรควัณโรคขึ้นอยู่กับความเข้มข้นของปริมาณเชื้อที่ได้รับ อายุในขณะที่ได้รับเชื้อ ภาวะโภชนาการและความยากจน และการติดเชื้อหรือการได้รับสารหรือยาบางชนิดที่กดภูมิคุ้มกัน (จามรี, 2554) รวมไปถึงระยะเวลาและการใกล้ชิดกับผู้ป่วยวัณโรค (สำนักวัณโรค, 2556) อีกทั้งหากมีการแพร่กระจายเชื้อวัณโรคจะส่งผลต่อการป่วยเป็นวัณโรค ระบบบริการ และสิ่งแวดล้อมด้วย (สำนักวัณโรค, 2556) ในผู้ป่วยวัณโรคที่มีการดื้อยาหลายขนาน (Multidrug resistance: MDR-TB) หรือผู้ป่วยที่กลับมารักษาซ้ำ หรือขาดยา จะมีผลต่อระยะเวลาในการรักษาที่นานขึ้น ทำให้คุณภาพชีวิตของผู้ป่วยลดลง เกิดความสูญเสียทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การหยุดงาน การปรับเปลี่ยนงาน มีข้อจำกัดด้านความสามารถ ทำให้ต้องให้การดูแลรักษาเพิ่มเติม และเกิดภาระค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นโดยเฉพาะวัณโรคที่ดื้อยา (การิมาน, 2554) จากปัญหาดังกล่าวพบว่า การดูแลผู้ป่วยตามแนวทางการดำเนินการควบคุมไม่มีประสิทธิภาพ ยังไม่บรรลุเป้าหมาย ทำให้อัตราการขาดยายังสูง (ปราชญ์, 2551, จิรัชยา, 2550) จึงชี้ให้เห็นว่า ผลกระทบทางด้านการเกิดโรคเพิ่มความรุนแรงมากขึ้น หากไม่มีการสกัดกั้นหรือหยุดยั้งปัญหา ทำให้เกิดการแพร่กระจายเชื้อได้ง่าย และส่งผลต่อการดื้อยาหลานขนานได้ อีกทั้งทำให้การรักษาให้ฟื้นหายจากการเจ็บป่วยต้องใช้ระยะเวลาที่ยาวนานมากขึ้น

ประชากรมุสลิมมีวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตที่แตกต่างจากศาสนาอื่นอย่างชัดเจน ทั้งในด้านการปฏิบัติศาสนกิจ ความเชื่อ การปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน รวมถึงข้อจำกัดด้านการออกกำลังกาย ส่งผลทำให้การออกกำลังกายน้อยลง และการจัดการความเครียดที่คล้อยตามหลักศาสนา โดยมีความเชื่อว่าความเจ็บป่วยและการหายป่วยเกิดจากพระเจ้า (อิสมาอีลลุตฟี, 2555) ซึ่งทุกการเจ็บป่วยย่อมมียารักษา และการรักษานั้นต้องไม่ขัดกับหลักการศาสนา (ยูซุฟและสุภัทร, 2551) แต่การรักษาบางอย่างทำให้ไม่สะดวกต่อการปฏิบัติศาสนกิจ ผู้ป่วยบางส่วนจึงปฏิเสธการรักษา (มาหามะและคณะ, 2552) จากผลการสำรวจสภาพสังคมพบว่า มุสลิมภาคใต้ส่วนใหญ่มักตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นกลุ่มในหมู่บ้าน ประกอบอาชีพด้วยกันในชุมชนเดียวกัน มีการประกอบพิธีกรรมร่วมกันเป็นสังคมเป็นกลุ่ม (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนราธิวาส, 2559) ในส่วนพฤติกรรมสุขภาพไม่แตกต่างจากมุสลิมภูมิภาคอื่นๆ อย่างไรก็ตามพฤติกรรมการดำเนินชีวิตอาจมีความแตกต่างตามวัฒนธรรมท้องถิ่นและบริบทพื้นที่ เช่น การ

รับประทานอาหารของมุสลิมภาคใต้ที่เน้นอาหารรสจัด และอาหารส่วนใหญ่มีส่วนผสมของกะทิ การอยู่รวมกันเป็นกลุ่มสังคม ประกอบพิธีกรรมทางศาสนารวมกันเป็นกลุ่ม เช่น การละหมาดวันทุกวันศุกร์ นอกจากนี้ยังมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่มากกว่ามุสลิมภูมิภาคอื่นๆ (มาหามะและคณะ, 2552) จากพฤติกรรมดังกล่าวข้างต้น ล้วนเป็นปัจจัยเสี่ยงสำคัญที่ก่อให้เกิดโรควัณโรคและการแพร่กระจายเชื้อวัณโรคได้ง่าย ส่งผลให้การระบาดของโรครุนแรงและรวดเร็วขึ้นในกลุ่มชาวไทยมุสลิม

ในการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเกิดโรควัณโรคครั้งนี้ได้นำเอาแนวคิดระบาดวิทยา (Epidemiology) เป็นกรอบแนวคิดการศึกษา ซึ่งโรคหรือปัญหาทางด้านสุขภาพเกิดจากการเสียสมดุลของตัวกำหนดโรค แบ่งปัจจัยออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ (Host) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสิ่งก่อโรค (Agent) และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม (Environment) เรียกความสัมพันธ์ของทั้ง 3 ปัจจัยนี้ว่า ปัจจัยสามทางระบาด (Epidemiologic triad) (คำนวณ, 2559) ในภาวะปกติไม่มีโรค ปัจจัยทั้งสามจะมีความสมดุลกัน แต่ในภาวะผิดปกติจะเกิดความไม่สมดุลกันระหว่างปัจจัยทั้งสาม อาจเนื่องจากสิ่งที่ทำให้เกิดโรคเปลี่ยนแปลง สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลง หรือตัวมนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงไปจากภาวะปกติ ทำให้เกิดโรคขึ้นและมีการระบาดเกิดขึ้นได้ ดังการศึกษาในผู้ป่วยวัณโรคพบว่า การสูบบุหรี่เป็นปัจจัยด้านมนุษย์มีความเสี่ยงต่อการป่วยเป็นวัณโรคสูงกว่าผู้ที่ไม่สูบบุหรี่ และผู้ที่มีประวัติการสูบบุหรี่จะพบความเสี่ยงการเกิดวัณโรคมากกว่าผู้ที่ไม่มีประวัติการสูบบุหรี่ 2.31 เท่า (Lin HH., Ezzati M., Chang HY., Muway M., 2009) อีกทั้งการไม่ได้รับวัคซีนป้องกันโรค การติดเชื้อเอชไอวีในผู้ป่วย การมีโรคประจำตัว เป็นปัจจัยด้านสิ่งที่ก่อโรคมีความสัมพันธ์กับการเกิดวัณโรค
(Lienhard C., Fielding K., Sillah JS., Manneh K., 2009) รวมถึงการอาศัยในบริเวณที่อยู่ที่แออัดเป็นปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมมีความเสี่ยงต่อการป่วยเป็นวัณโรค (Coker R., Mckee M., Atun R., Dimitrova E., Kuzmetsov S., 2006) จากการศึกษาดังกล่าวพบว่า การเกิดโรควัณโรคดังกล่าวมีความสัมพันธ์ต่อปัจจัยทั้งสามทางระบาด ซึ่งเป้าหมายสำคัญของการรักษาวัณโรค คือการรักษาหายขาด เข้าสู่การฟื้นหายซึ่งเป็นกระบวนการทำงานของร่างกายกลับสู่สภาพปกติหลังเจ็บป่วย ให้ร่างกายทำงานอย่างปกติอยู่ระดับเดียวกันเหมือนก่อนการเจ็บป่วย

ในฐานะของพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษานำร่องเพื่อดูว่ามีปัจจัยใดบ้างที่อาจมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการเกิดโรควัณโรคในมุสลิมที่ป่วยเป็นวัณโรคปอด การศึกษาครั้งนี้จะเป็นการศึกษาโดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ เนื่องจากมีการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้แล้วในชั้นต้นตามแบบบันทึกการรักษา (TB01) ที่จะศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดโรคในมุสลิมที่ป่วยเป็นวัณโรค ที่ทางกระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดแบบฟอร์มตามมาตรฐาน เพื่อให้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการดูแลช่วยเหลือผู้ป่วย ครอบครัว รวมถึงสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม รวมถึงเพื่อนำผลการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาระบบการดูแลกลุ่มผู้ป่วยวัณโรคมุสลิมที่ครอบคลุมและตอบสนองต่อความต้องการของผู้ป่วยทุกด้าน ซึ่งจะช่วยลดการแพร่กระจายเชื้อ ลดการดื้อยา ส่งผลต่อการฟื้นหายได้ดียิ่งขึ้นในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษานำร่องปัจจัยที่อาจมีความสัมพันธ์กับการเกิดวัณโรคในกลุ่มผู้ป่วยมุสลิมที่ป่วยด้วยวัณโรคปอด โดยใช้ข้อมูลตามแบบบันทึกการรักษาวัณโรค (TB01) ที่ทางกระทรวงสาธารณสุขกำหนดไว้

คำถามการวิจัย

ปัจจัยใดบ้างที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดโรคในกลุ่มผู้ป่วยมุสลิมที่ป่วยด้วยวัณโรคปอด

กรอบแนวคิด

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดระบาดวิทยา (Epidemiology) มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งการเกิดโรคเป็นความเจ็บป่วยอันเกิดจากสิ่งที่มีชีวิตหรือไม่มีชีวิต กระทำต่อร่างกายมนุษย์ แล้วเกิดความผิดปกติขึ้นในร่างกายแสดงออกมาเป็นอาการ การเกิดโรคสามารถเกิดขึ้นได้จากหลายปัจจัยที่เข้ามามีอิทธิพลเกี่ยวข้องกันอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วยปัจจัยด้านมนุษย์ (Host) ปัจจัยด้านสิ่งที่ก่อให้เกิดโรค (Agent) และปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) โดยเรียกปัจจัยทั้งสามนี้ว่า ปัจจัยสามทางระบาดวิทยา (Epidemiologic triad) (คำนวณ, 2559) ในภาวะปกติไม่มีโรค ปัจจัยทั้งสามจะมีความสมดุลกัน ในภาวะผิดปกติจะเกิดความไม่สมดุลกันระหว่างปัจจัยทั้งสาม อาจเนื่องจากสิ่งที่ทำให้เกิดโรคเปลี่ยนแปลง สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลง หรือตัวมนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงไปจากภาวะปกติ ทำให้เกิดโรคขึ้นหรือมีการระบาดของโรคเกิดขึ้นได้ และอีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้เกิดการฟื้นหายจากการเจ็บป่วยได้ด้วย ดังนี้

1. แนวคิดระบาดกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดโรคในมุสลิมที่ป่วยเป็นวัณโรคปอด

1.1. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ (Host) เป็นตัวกำหนดว่าบางคนป่วย บางคนไม่ป่วย ปัจจัยดังกล่าวในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ การสูบบุหรี่ โรคประจำตัว สถานภาพ ระดับการศึกษา และประวัติการได้รับการรักษาวัณโรคมาก่อน

1.2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ก่อให้เกิดโรค (Agent) เชื้อโรคแต่ละชนิดก็ทำให้เกิดการป่วยที่แตกต่างกันไป รุนแรงต่างกัน สิ่งที่ทำให้เกิดโรคไม่ได้หมายถึงเชื้อโรคเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงสารเคมีต่าง ๆ ที่ทำอันตรายต่อสุขภาพ กัมมันตภาพรังสีที่ทำให้เกิดการเจ็บป่วย พลังงานต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดการบาดเจ็บ สารเสพติดต่าง ๆ และยารักษาโรค (ฤทัยพรและผจงศิลป์, 2550, คำนวณ, ปฐม, วิทยา, และชุลีพร, 2559) ปัจจัยดังกล่าวในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ ประวัติการได้รับ BCG และประวัติการแพ้ยา

1.3. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม (Environment) หากสิ่งแวดล้อมมีผลต่อมนุษย์ก็จะทำให้มีสุขภาพดี หากสิ่งแวดล้อมมีผลต่อเชื้อโรค ก็จะส่งเสริมให้มีภัยคุกคามสุขภาพมากขึ้นเรื่อย ๆ (คำนวณ, 2559) นอกจากสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติหรือกายภาพแล้ว ระบบเศรษฐกิจสังคม และการเมืองยังเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมมนุษย์ หากไม่แก้ไขก็ไม่อาจควบคุมการแพร่ระบาดได้ (คำนวณและคณะ, 2559) ปัจจัยดังกล่าวในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ เขตที่อยู่อาศัย ประวัติการสัมผัสผู้ป่วยวัณโรค ความสะดวกในการเดินทางมารับการรักษา และจำนวนหน้าต่างห้องนอน

นิยามศัพท์

การเกิดโรควัณโรค หมายถึง การเกิดโรควัณโรคในเฉพาะกลุ่มผู้ป่วยมุสลิม โดยจำแนกตามผู้ป่วยที่ขึ้นทะเบียนการรักษาในแบบบันทึก TB01 (สำนักวัณโรค, 2556) คือ รายใหม่ กลับเป็นซ้ำ รักษาซ้ำภายหลังล้มเหลว รับโอน และอื่น ๆ ในการศึกษานี้จะจำแนกออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ป่วยวัณโรคมุสลิมรายใหม่และกลุ่มผู้ป่วยวัณโรคมุสลิมที่กลับเป็นซ้ำ

กลุ่มผู้ป่วยรายใหม่ หมายถึง กลุ่มผู้ป่วยวัณโรคมุสลิมที่ไม่เคยรักษาวัณโรคมาก่อน และเป็นกลุ่มผู้ป่วยมุสลิมที่เคยได้รับยาต้านวัณโรคมาน้อยกว่า 1 เดือน และไม่เคยขึ้นทะเบียนในแผนงานวัณโรคแห่งชาติมาก่อน (สำนักวัณโรค, 2556)

กลุ่มผู้ป่วยกลับเป็นซ้ำ/อื่นๆ หมายถึง กลุ่มผู้ป่วยวัณโรคมุสลิมที่เคยรักษาวัณโรคและได้รับการวินิจฉัยว่าหายแล้ว หรือรักษาครบแล้วแต่กลับมาเป็นวัณโรคอีก เป็นกลุ่มผู้ป่วยที่รักษาซ้ำหลังจากล้มเหลวโดยรักษาด้วยสูตรยาสำหรับผู้ป่วยใหม่ แต่ผลเสมหะเดือนที่ 5 เป็นพบเชื้อ และเป็นกลุ่มผู้ป่วยที่กลับมารักษาอีกหลังจากขาดการรักษาไป 2 เดือนติดต่อกันหรือมากกว่า (สำนักวัณโรค, 2556)

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยศึกษาย้อนหลังเชิงบรรยาย (Retrospective descriptive study design) โดยดูช่วงเวลาการเกิดโรค ใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากแบบบันทึกข้อมูลผู้ป่วย (TB01) ทำการศึกษาโดยใช้วิธีทางระบาดวิทยา ใช้รูปแบบการวิเคราะห์ข้อมูลในกลุ่มผู้ป่วยที่ขึ้นทะเบียนช่วงเวลาเดือนมกราคม–มิถุนายน 2559 ในกลุ่มผู้ป่วยไทยมุสลิมที่ขึ้นทะเบียนการรักษาโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนราธิวาส

ความสำคัญของงานวิจัย

1. ช่วยให้บุคลากรสาธารณสุขมีความเข้าใจปัจจัยที่อาจจะมีความสัมพันธ์กับการเกิดโรควัณโรคในผู้ป่วยชาวไทยมุสลิมได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสามารถนำไปเป็นแนวทางในการดูแลช่วยเหลือผู้ป่วย ครอบครัว และชุมชนได้อย่างเหมาะสม

2. สามารถนำไปกำหนดแผนกลยุทธ์ในการควบคุมการแพร่กระจายเชื้อวัณโรคในผู้ป่วยวัณโรคมุสลิม ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของผู้ป่วยวัณโรคและสมาชิกในครอบครัวดีขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ศึกษา คือ ข้อมูลของผู้ป่วยวัณโรคมุสลิมที่ขึ้นทะเบียนรักษาที่คลินิกวัณโรคโรงพยาบาลชุมชน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ ข้อมูลผู้ป่วยวัณโรคที่นับถือศาสนาอิสลาม มีการขึ้นทะเบียนจากโรงพยาบาลชุมชน ในจังหวัดนราธิวาส โดยศึกษาข้อมูลในช่วงระหว่างเดือน มกราคม–ธันวาคม 2559

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ความตรงของเครื่องมือ

การควบคุมคุณภาพของเครื่องมือแบบบันทึกปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดโรคในมุสลิมที่ป่วยเป็นวัณโรคปอด ผู้วิจัยควบคุมความตรงของเครื่องมือ โดยผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน 3 ท่าน คือ อายุรแพทย์ประจำคลินิกวัณโรค พยาบาลวิชาชีพชำนาญการประจำคลินิกวัณโรคที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยวัณโรคเฉพาะ และนักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการที่ดูแลผู้ป่วยวัณโรคปอด เป็นผู้ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การศึกษา ความซ้ำซ้อน และความชัดเจนของแบบบันทึก ความถูกต้อง ความครอบคลุม และความเหมาะสมของการใช้งาน ซึ่งเครื่องมือมีค่าดัชนีความตรง (CVI) เท่ากับ 1 โดยผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า

เครื่องมือแบบบันทึกปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดโรคและการฟื้นหายในมุสลิมที่ป่วยเป็นวัณโรคปอด มีความสอดคล้อง ถูกต้อง และชัดเจน และมีข้อเสนอแนะว่า แบบบันทึกการรักษาผู้ป่วยวัณโรค (TB01) มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ศึกษา หลังจากนั้นนำแบบบันทึกไปทดลองใช้เพื่อหาความเที่ยงของเครื่องมือก่อนนำไปใช้จริง

ความเที่ยงของเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือแบบบันทึกปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดโรคในมุสลิมที่ป่วยเป็นวัณโรคปอดที่ผ่านการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นเครื่องมือตามมาตรฐานของสำนักวัณโรค กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข มาตรวจสอบความสมบูรณ์และครบถ้วนของข้อมูล ก่อนนำไปเก็บข้อมูลจริง

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้คำนึงถึงจรรยาบรรณนักวิจัย ก่อนการดำเนินการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้เสนอโครงร่างวิทยานิพนธ์ที่ได้ผ่านการพิจารณารับรองจากคณะกรรมการประเมินงานวิจัยด้านจริยธรรมของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่างทุกราย โดยการชี้แจงข้อมูลอย่างเพียงพอและครบถ้วน และขอความร่วมมือในการเข้าถึงซึ่งการคัดลอกข้อมูลจากผู้มีอำนาจ/ผู้อำนวยการโรงพยาบาลชุมชน โดยให้ข้อมูลซึ่งเกี่ยวกับการวิจัยในเรื่องวัตถุประสงค์ ประโยชน์ วิธีการดำเนินการวิจัย ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย ในการบันทึกข้อมูลจะต้องได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการโรงพยาบาลชุมชนแต่ละแห่ง โดยปกปิดข้อมูลเป็นความลับ ไม่เปิดเผยข้อมูล ชื่อ หรือหมายเลขบัตรโรงพยาบาลของผู้ป่วย (ข้อมูลที่คัดลอก) และข้อมูลที่ได้ผู้วิจัยจะนำเสนอในภาพรวม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. **ขั้นเตรียมการ**

1.1. การเตรียมตัวผู้วิจัย ผู้วิจัยได้เตรียมการด้านความรู้ ซึ่งได้จากการทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องระบาดวิทยา วิถีชีวิตมุสลิม ปัจจัยในการเกิดโรคในมุสลิมที่ป่วยเป็นวัณโรคปอด

1.2. เสนอโครงร่างต่อคณะกรรมการประเมินงานวิจัยด้านจริยธรรม คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เพื่อพิจารณาเกี่ยวกับจริยธรรมในการวิจัย และติดตามผลการพิจารณา

1.3. ขอหนังสือรับรองจากคณบดีคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลชุมชน เพื่ออนุมัติเก็บรวบรวมข้อมูล

1.4. ผู้วิจัยนำหนังสือแนะนำตัวจากคณบดีคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลชุมชนทุกแห่งรวมถึงผู้ประสานงานวัณโรคในระดับจังหวัดและระดับอำเภอ เพื่อชี้แจงรายละเอียดให้ผู้บริหารหน่วยงาน ผู้รับผิดชอบเกี่ยวข้องงานวัณโรคในแต่ละโรงพยาบาลได้รับทราบ

1.5. ผู้วิจัยสำรวจรายชื่อผู้ป่วยวัณโรคมุสลิม จากทะเบียนผู้ป่วยวัณโรคมุสลิมในโรงพยาบาลชุมชน และคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่กำหนด

2. ขั้นดำเนินการ

2.1. ประชุมชี้แจงเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานวัณโรคในแต่ละโรงพยาบาล ซึ่งเป็นผู้ช่วยวิจัยทำหน้าที่คัดลอกข้อมูลโรงพยาบาลละ 1 คน เพื่อชี้แจงรายละเอียด วัตถุประสงค์การศึกษา และขั้นตอนวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูลจนเป็นที่เข้าใจในแนวทางเดียวกันก่อนทำการคัดลอกข้อมูลก่อนการเก็บข้อมูล โดยเปิดโอกาสให้มีการซักถามถึงปัญหาและข้อสงสัยรายละเอียดขั้นตอนการเก็บข้อมูล

2.2. เก็บข้อมูลโดยคัดลอกข้อมูลผู้ป่วยวัณโรคจากแบบบันทึกการรักษา (TB01) ตามช่วงระยะเวลาที่กำหนด

2.3. นำข้อมูลที่ได้มารวบรวมและตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนของข้อมูล

2.4. รวบรวมข้อมูลที่ได้ นำมาวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ภายหลังการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วน ความสมบูรณ์ของข้อมูลแล้วจึงดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป กำหนดระดับนัยสำคัญที่ .05 โดยใช้สถิติวิเคราะห์ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา เพื่อบรรยายลักษณะข้อมูล ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. ทดสอบความสัมพันธ์ชั้นต้น โดยใช้สถิติ Chi-square หรือ Fisher's exact test

ผลการวิจัย

การเกิดความเจ็บป่วย อิสลามไม่ได้ถือว่าความเจ็บป่วยเป็นเคราะห์กรรมหรือความโชคร้าย แต่เชื่อว่าความเจ็บป่วยนั้นเป็นไปตามพระประสงค์ของพระเจ้า และการหายหรือไม่หายจากการเจ็บป่วย หรือการตาย ก็เป็นพระประสงค์ของพระเจ้าเช่นกัน แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า ให้ผู้ป่วยนอนรอจนกว่าพระองค์จะกำหนดให้หายโดยไม่พยายามเยียวยารักษาป้องกัน อิสลามถือว่า ความเจ็บป่วยเป็นการทดสอบ วัดความศรัทธา ความอดทน ความยำเกรงต่อพระเจ้า นอกจากนี้ การที่พระองค์ให้เราเจ็บป่วยยังถือเป็นความเมตตา และไม่ให้เราท้อแท้สิ้นหวัง ให้รีบบำบัดเพื่อจะได้หาย ได้เคารพภักดีต่อพระองค์ต่อไป (อิสมาอีลลุตฟี, 2555) เมื่อมีการเกิดโรคขึ้นทำให้ร่างกายมีการเสียสมดุลไป เกิดความปกติที่เกิดขึ้นในร่างกายที่แตกต่างกันไปตามการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นแต่ละระบบต่างๆ ในร่างกาย โดยขึ้นอยู่กับความรุนแรงในการเกิดโรค จากผลการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดโรคในมุสลิมที่ป่วยเป็นวัณโรคปอด พบว่า ปัจจัยด้านมนุษย์ที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดโรคในมุสลิมที่ป่วยเป็นวัณโรคปอด คือ สถานภาพ มีความสัมพันธ์กับการเกิดโรคในมุสลิมที่ป่วยเป็นวัณโรคปอดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value=.042) สอดคล้องกับการศึกษาของ Lienhardt C. et al. (2009) พบว่า สถานภาพในผู้ป่วยวัณโรคมีความสัมพันธ์กับการเกิดโรค ส่วนใหญ่แล้วผู้ที่เป็นโสดมักจะมีสุขภาพไม่ดี มักจะมีการตายมากกว่าผู้ที่สถานภาพคู่ เนื่องจากมักจะดำรงชีวิตแบบง่ายๆ ไม่ค่อยสนใจในการดูแลตนเอง ซึ่งแตกต่างกับผู้ที่แต่งงานแล้วมีโอกาสได้รับการปลอบใจ หรือดูแลจากคู่สมรสในการดำเนินชีวิตและเวลาป่วยมากกว่าผู้ที่เป็นโสด (ฤทัยพรและผจงศิลป์, 2550) ส่วนปัจจัยเกี่ยวกับโรคประจำตัว มีความสัมพันธ์กับการเกิดโรคในมุสลิมที่ป่วยเป็นวัณโรคปอดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value=.017) จากการศึกษาของเก่ง (2551) พบว่า โรคประจำตัวอาจมีผลต่อการก่อโรค ที่อาจถูกถ่ายทอดกันมา การมีโรคประจำตัว หรือร่างกายมีโรคประจำตัวที่มีภูมิต้านทานของร่างกายอ่อนแอ เช่น

การติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ ผู้ที่ติดเชื้อเอชไอวีมีความเสี่ยงสูงต่อการติดเชื้อมากกว่า เมื่อผู้ป่วยได้รับเชื้อครั้งแรกอาจป่วยได้ในระยะเวลาอันรวดเร็ว และมีอาการรุนแรง (ทวี, 2551, WHO, 2010) การพิการแต่กำเนิด หรือการเจ็บป่วยเกี่ยวกับความผิดปกติของภูมิคุ้มกัน ในผู้ที่มีภูมิต้านทานต่ำ หรือบกพร่องได้รับเชื้อวัณโรคครั้งแรกเป็นจำนวนมาก ทำให้กลายเป็นวัณโรคได้ (ทวี, 2551) ผู้ที่มีโรคเบาหวานร่วมด้วยเมื่อมีการเจ็บป่วย มีโอกาสเกิดโรควัณโรคสูง และถ้าหากผู้ป่วยมีโรคไตร่วมด้วยมีโอกาสเกิดการเจ็บป่วย และเสียชีวิตด้วยวัณโรคปอดสูงขึ้น (Christopoulos et al., 2009) อีกทั้งสภาพภูมิต้านทานของร่างกาย มีความสัมพันธ์กับการเกิดโรคโดยตรงในผู้ที่มีประวัติการเข้ารับการรักษาตัวในโรงพยาบาล และมีประวัติการแพ้ยาผู้ที่มีภูมิคุ้มกันของร่างกายบกพร่อง อาจเกิดการติดเชื้อได้ง่ายขึ้น (เก่ง, 2556) และปัจจัยเกี่ยวกับโรคระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการเกิดโรคในมุสลิมที่ป่วยเป็นวัณโรคปอดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value=.026) การศึกษามีผลต่อการเกิดโรคได้ง่าย หากผู้ป่วยมีความรู้น้อย ส่งผลต่อความเข้าใจในการดูแลตัวเองน้อย คนที่มีการศึกษาดีพบว่ามักจะดูแลสุขภาพได้ดีกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อยกว่า (คำนวณและคณะ, 2559) ส่วนเพศ อายุ อาชีพ ประวัติการรักษาวัณโรคมาก่อน และการสูบบุหรี่ ไม่มีความสัมพันธ์กับการเกิดโรคในมุสลิมที่ป่วยเป็นวัณโรคปอดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value>.05) ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีอายุมากกว่าหรือเท่ากับ 60 ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มผู้สูงอายุ โดยพบว่าอายุที่มากกว่าจะมีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดวัณโรค 6.84 เท่าของอายุ 0-4 ปี (Lienhardt C. et al. 2009) แสดงให้เห็นว่าผู้ป่วยวัณโรคที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป จะมีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดวัณโรคได้มากกว่าผู้ป่วยที่มีอายุน้อยกว่า 60 ปี เนื่องจากเมื่อมีอายุมากขึ้น ทำให้สุขภาพร่างกายมีความสมบูรณ์ลดลง แข็งแรงลดลง มีความเสื่อมของร่างกายและความเสี่ยงจะเพิ่มตามอายุ (Heo et al, 2009) อายุมีความสัมพันธ์กับระบบภูมิต้านทานของร่างกาย บุคคลที่มีอายุมากการเกิดโรคจะง่ายขึ้น เนื่องจากร่างกายอ่อนแอลง จากข้อมูลสำนักวัณโรค (2557) พบว่า กลุ่มอายุที่มีการเกิดโรควัณโรคมากที่สุดคือ กลุ่มอายุ 65 ปี ขึ้นไป มีความเสี่ยงต่อการเกิดโรควัณโรคได้ง่ายกว่ากลุ่มอื่น เนื่องจากการสะสมของสิ่งที่เป็นพิษต่างๆของร่างกายเพิ่มขึ้นตามอายุที่ผ่านไป ภูมิคุ้มกันโดยธรรมชาติของร่างกายค่อยๆลดลง เมื่ออายุเพิ่มมากขึ้น (ฤทัยพรและผจงศิลป์, 2550) และเพศ อัตราการเกิดโรคในเพศชายและเพศหญิงมีความแตกต่างกัน เนื่องจากความแตกต่างด้านฮอร์โมน และการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคล จากการศึกษาพบว่าเพศ มีความสัมพันธ์กับการเกิดโรควัณโรคในมุสลิมที่ป่วยเป็นวัณโรคปอด สอดคล้องกับการศึกษาพบว่า เพศชายมีความสัมพันธ์กับการเกิดวัณโรคมากกว่าเพศหญิง (สำนักวัณโรค, 2556, พัฒนโชค, 2554, Lienhardt C. et al. 2009, Luu Thi Lien et al. 2009) ส่วนใหญ่เพศจะมีความสัมพันธ์กับการเกิดวัณโรคปอดในผู้ป่วย โดยเฉพาะเพศชาย เพราะเพศชายมักมีสภาวะทางอารมณ์และสังคมที่รุนแรง รวมทั้งมีพฤติกรรมเสี่ยงในการดำเนินชีวิตมากกว่าเพศหญิง เช่น พฤติกรรมการสูบบุหรี่ การดื่มแอลกอฮอล์ การจัดการสิ่งแวดล้อมบริเวณบ้านเรือน เป็นต้น

การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดโรคในมุสลิมที่ป่วยเป็นวัณโรคปอด พบว่า ปัจจัยด้านสิ่งที่ก่อให้เกิดโรคที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดโรคในมุสลิมที่ป่วยเป็นวัณโรคปอด คือ ประวัติแพ้ยา มีความสัมพันธ์กับการเกิดโรคในมุสลิมที่ป่วยเป็นวัณโรคปอดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value=.023) ผู้ป่วยที่มีประวัติแพ้ยาเดิมร่างกายมีภูมิต้านทานต่ำอยู่แล้ว โอกาสที่จะเกิดการติดเชื้อได้ง่าย หากผู้ที่สัมผัสและอยู่ร่วมกับผู้ป่วยวัณโรคบ่อยครั้งอย่างใกล้ชิด ความเสี่ยงต่อการเกิดโรควัณโรคจะเพิ่มขึ้นเมื่อได้รับเชื้อเป็นระยะเวลานาน ๆ ซึ่งการเคยสัมผัสกับผู้ป่วยวัณโรคมีความเสี่ยงต่อการเกิดวัณโรค 7.79 เท่าของคนที่ไม่เคยสัมผัส (Coker et al., 2006) ก่อให้เกิดระยะแสดงอาการของโรค (คำนวณและคณะ, 2559) ระยะนี้สิ่งที่ทำให้เกิดโรคได้ทำให้ร่างกายเกิดพยาธิสภาพจนร่างกายไม่สามารถทำงานได้ตามปกติ และเกิดอาการแสดงของการเจ็บป่วยเริ่มต้น และค่อย ๆ มากขึ้นจนแสดงอาการเกิดขึ้น เช่น ไอเสมหะปนเลือด ไข้ เหนื่อยหอบ อ่อนเพลีย เป็นต้น ซึ่งอาการดังกล่าวส่งผลให้

ร่างกายอ่อนแอ การติดเชื้อเข้าสู่ร่างกายได้ง่ายขึ้น ส่วนปัจจัยด้านการได้รับ BCG ไม่มีความสัมพันธ์กับการเกิดโรคในมุสลิมที่ป่วยเป็นวัณโรคปอดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value>.05) แตกต่างจากการศึกษาพบว่า การไม่ได้รับวัคซีนป้องกันวัณโรค BCG มีความสัมพันธ์กับการเกิดโรควัณโรค (Lienhardt C. et al, 2009) เนื่องจากร่างกายไม่มีภูมิต้านทานในการป้องกันโรค โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้ป่วยวัณโรคที่มีโรคประจำตัวร่วมด้วย โอกาสการเกิดโรคได้ง่าย และเกิดภาวะแทรกซ้อนได้ง่าย เช่น ผู้ป่วยที่ติดเชื้อเอชไอวี ผู้ป่วยที่มีโรคเบาหวาน ผู้ป่วยที่มีโรคไต เป็นต้น ซึ่งจากการศึกษาประสิทธิภาพของวัคซีนพบว่า วัคซีน BCG สามารถลดความเสี่ยงในการเกิดวัณโรคและลดอัตราการเกิดโรควัณโรคทั้งในปอดและนอกปอด (จามรี, 2554)

การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดโรคในมุสลิมที่ป่วยเป็นวัณโรคปอด ด้านสิ่งแวดล้อมที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดโรคในมุสลิมที่ป่วยเป็นวัณโรคปอดพบว่า เขตที่อยู่อาศัย มีความสัมพันธ์กับการเกิดโรคในมุสลิมที่ป่วยเป็นวัณโรคปอดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value=.038) และประวัติการสัมผัสผู้ป่วยวัณโรค มีความสัมพันธ์กับการเกิดโรคในมุสลิมที่ป่วยเป็นวัณโรคปอดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value=.027) จากการศึกษาพบว่าการเดินทางที่ลำบากหรืออาศัยอยู่บริเวณชนบท ต้องใช้ระยะเวลานานในการเดินทาง ผู้ป่วยต้องอาศัยระยะเวลา ส่งผลต่อการไม่ไปรับการรักษาอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการติดเชื้อ ดื้อยา และแพร่กระจายเชื้อได้ง่าย อีกทั้งการอาศัยในที่อยู่ที่มีความแออัดมีความเสี่ยงเกิดการป่วยด้วยโรควัณโรคปอด 2.99 เท่า (Coker et al., 2006) การมีญาติพี่น้องป่วยเป็นโรควัณโรค มีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดความเจ็บป่วยมากกว่าผู้ที่ไม่มีญาติป่วยเป็นวัณโรค (Lienhardt C. et al, 2009, Coker et al., 2006) ส่วนปัจจัยเกี่ยวกับความสะดวกในการเดินทาง และจำนวนหน้าต่าง ไม่มีความสัมพันธ์กับการเกิดโรคในมุสลิมที่ป่วยเป็นวัณโรคปอดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value>.05) แต่ในการดูแลผู้ป่วยและการนอนร่วมห้องกับผู้ป่วยวัณโรคมีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อวัณโรคมากกว่าผู้ที่นอนแยกห้องกับผู้ป่วย อีกทั้งลักษณะบ้านไม้ชั้นเดียว การถ่ายเทอากาศในห้องนอนไม่ดีมีผลต่อการเกิดโรคได้ง่ายด้วย โดยเฉพาะบ้านที่มีจำนวนหน้าต่างห้องนอนน้อย ทำให้การระบายอากาศได้ไม่ดีเท่าบ้านที่มีหน้าต่างหลายบาน

ข้อเสนอแนะ

1. ระดับหน่วยงานสาธารณสุข ควรมีการปฏิบัติงานแบบเชิงรุกในการค้นหาผู้ป่วยวัณโรครายใหม่ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ป่วยมุสลิมเนื่องจากบริบทในพื้นที่ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม รวมทั้งสร้างความตระหนักในการดูแลตนเองและการจัดการสิ่งแวดล้อมบริเวณบ้านผู้ป่วยเพิ่มขึ้น โดยนำหลักการศาสนามาปรับใช้ให้เหมาะสม

2. ระดับชุมชน ควรมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ สร้างความตระหนักแก่ผู้ป่วยวัณโรคมุสลิม โดยเฉพาะการได้รับวัคซีนในการป้องกันตั้งแต่แรกเกิดว่ามีผลดีต่อการเกิดโรคและการฟื้นหายจากโรค เช่น การประชาสัมพันธ์การรณรงค์ป้องกันการแพร่กระจายเชื้อร่วมกันเป็นต้น โดยการลงเชิงรุกเข้าสู่ชุมชน การให้ความรู้ในอสม. และให้ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการดูแลร่วมกัน เช่น ผู้นำศาสนา ครู และอื่นๆ.

3. ระดับการบริหารการพยาบาล สามารถนำปัจจัยที่สำคัญที่เกิดในกลุ่มผู้ป่วยมุสลิมเฉพาะ มาปรับแนวทางการให้การพยาบาล การบริการ การดูแลกลุ่มผู้ป่วยมุสลิมเฉพาะในเขตภาคอื่นๆ

บรรณานุกรม

การิมาน มะยิ. (2554). การวิเคราะห์ต้นทุน-ผลได้ในการดูแลผู้ป่วยวัณโรคแบบมีพี่เลี้ยงเป็นญาติและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขใน จังหวัดนราธิวาส. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.

คำนวณ อึ้งชูศักดิ์. (2559). ระบาดวิทยาเพื่อการบริหารงานสาธารณสุข. กรุงเทพมหานคร. แคนนา กราฟฟิค.

จามรี ธีรตกุลพิศาล. (2554). วัณโรคในเด็ก. ขอนแก่น. คลังนานาวิทยา.

จิรัชยา อินต๊ะบุญมา. (2550). *การพัฒนาแนวทางการปฏิบัติการให้บริการผู้ป่วยวัณโรค โรงพยาบาลเชียงดาว.* การศึกษาค้นคว้าแบบอิสระปริญญาศึกษาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมสุขภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

นาฏพธู สงวนวงศ์, และมนะพล กุลประณีต. (บรรณาธิการ). (2556). *แนวทางเวชปฏิบัติการรักษาวัณโรคในผู้ใหญ่ พ.ศ. 2555.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์.

ปราชญ์ บุณยวงศ์วิโรจน์. (2551). สถานการณ์วัณโรคของประเทศไทยและแนวทางแก้ไข. *วารสารวัณโรค โรคทรวงอกและเวชบำบัดวิกฤต,* 29, 170–172.

มาหามะ เมาะมูลา, และคณะ. (2552). *การบูรณาการองค์ความรู้บทบัญญัติศาสนาอิสลามกับการสร้างเสริมสุขภาพ: โรคเรื้อรัง.*สงขลา: สถาบันวิจัยระบบสุขภาพภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ยูซุฟ นิมะ และสุภัทร ฮากิจสุวรรณ. (2551). การแพทย์และการดูแลผู้ป่วยที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตมุสลิม. สงขลา: สถาบันวิจัยระบบสุขภาพภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนราธิวาส. (2559). รายงานผลการดำเนินงานสาธารณสุขประจำปี 2559. นราธิวาส : มปส.

สำนักระบาด กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2558). ผลการวิเคราะห์ระบบเฝ้าระวัง 5 กลุ่มโรค 5 มิติ. กรุงเทพมหานคร. ฮีซ์ จำกัด.

สำนักวัณโรค กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2556). *แนวทางการดำเนินงานควบคุมวัณโรคแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร*: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักวัณโรค กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2556). *สถานการณ์และยุทธศาตร์การดำเนินงานวัณโรค 2556.* กรุงเทพมหานคร: มปส.

สำนักวัณโรค กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2557). *หลักสูตรการอบรมแนวทางการดำเนินงานควบคุมวัณโรคแห่งชาติ สำหรับเจ้าหน้าที่คลินิกวัณโรคและผู้ประสานงานวัณโรคโรงพยาบาล.* กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

อะเคื้อ อุณหะเลขกะ. *(2556). การติดเชื้อในโรงพยาบาล : ระบาดวิทยาและการป้องกัน.* เชียงใหม่: มิ่งเมือง.

อิสมาอีลลุตฟี จะปะกียา. (2555). คู่มือผู้ป่วยและการจัดการตามหลักการอิสลาม. นนทบุรี: เฟิร์สออพเซ็ท.

Christian Lienhardt. Et al. (2009). Efficacy and Safety of a 4-Drug Fixed-Dose Combination Regimen Compared With Separate Drug for Treatment of Pulmonary Tuberculosis: The Study C Randomized Controlled Trial. JAMA, 305(14), 1415–1423.

Coker R, Mckee M, Atun R, Dimitrova B, Dodonova E, &Kuzmetsov S,. (2006). Risk factors for pulmonary tuberculosis in Russia: case-control study. *BMJ,* 332: 85-87.

Global Health and Diplomacy. (2017). *Eradicating Tuberculosis: A Challenge To Sustainable Development In Many Muslim Countries*. Retrieved from http://www.cghd.org/index.php/global-health-challenges/tb/94-eradicating-tuberculosis-a-challenge-to-sustainable-development-in-many-muslim-countries

Lin HH, Ezzati M, Chang HY, Murray M. (2009). Association between tobacco smoking and active Tuberculosis In Taiwan. Am J Respir Crit Care Med; 180: 475-480.

World Health Organization. (2016). Global Tuberculosis report 2016. Switzerland. World Health Organization

บทความวิจัย

การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานี

ฟิกรี แก้วนวล[*] ศักรินทร์ ชนประชา[**] อะห์มัด ยี่สุ่นทรง[***]

บทคัดย่อ

การวิจัยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานี ประกอบไปด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบริหารวิชาการ บริหารงบประมาณ บริหารบุคคล และบริหารทั่วไป การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา 2) เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา 3) เพื่อเสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยมี 2 กลุ่ม คือ 1) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 196 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) 2) กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการอภิปรายกลุ่ม จำนวน 9 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติ t-test สถิติ F-test

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานีโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาที่มีอายุ และระยะเวลาในการเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาที่ต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนระดับการศึกษาที่ต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ไม่

* [1]ศษ.ม. (การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน), นักศึกษาปริญญาโท ภาควิชาการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

** กศ.ด. (การศึกษาผู้ใหญ่), ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

*** คด. (อุดมศึกษา), ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาอิสลามศึกษา, วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

แตกต่างกัน 3) แนวทางการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา 4 ด้าน พบว่า ด้านวิชาการ 1) ต้องมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อให้ตรงกับความต้องการของโรงเรียนและชุมชน 2) ต้องมีส่วนร่วมในการประชุม เพื่อเสนอแนะในเรื่องต่าง ๆ ด้านการบริหารงบประมาณ 1) ต้องมีส่วนร่วมในการรับรู้รายละเอียดเกี่ยวกับงบประมาณในแต่ละปีของสถานศึกษา 2) ต้องมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและวางแผนการใช้งบประมาณภายในสถานศึกษา ด้านการบริหารงานบุคคล 1) ต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดคุณสมบัติ เกี่ยวกับการสรรหาบุคคลที่จะเข้ามาสอนในสถานศึกษา 2) ต้องมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา และด้านการบริหารทั่วไป 1) คณะกรรมการสถานศึกษาต้องมีส่วนร่วมในการจัดทำข้อมูลสารสนเทศและประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับข่าวสารของสถานศึกษา 2) ต้องมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ภายในสถานศึกษา

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

RESEARCH

The Participation of the Basic Educational Committee in Management the Opportunity Expansion School under the Pattani Primary Educational Service Area Offices

Fikree Kaewnuan[*], ***Sakkarin Chonpracha***[**], ***Ahmad Yeesunsong***[***]

Abstract

This study was aimed 1) to study the level of participation of the basic educational committee in management the opportunity expansion school under the Pattani primary educational service area office consists of 4 section; academic administration, budget administration, personnel administration and general administration. 2) to compare the participation of the basic educational committee in management the opportunity expansion school under the Pattani primary educational service area office consists of 4 section; academic administration, budget administration, personnel administration and general administration. The sample group was chosen by using stratified random sampling from the number of schools in each area in Pattani province. The total number of sampling was 196 samples. The research instrument consisted of questionnaire. Mean, Standard deviation, t-test independent group and F-test were employed in the data analysis.

The research's result were found as follows: 1) The level participation of the basic educational committee in management the opportunity expansion school under the Pattani primary educational service area office was high level in overall When considered in each aspect; academic administration, budget administration, personnel administration and general administration there were show the high level in all aspects. 2) Basic educational committee with different age and duration of works had different participation in educational management in opportunity expansion school as statistically significant at the 0.05 while the basic educational committee with different educational level had no different participation in educational management as statically significant at the 0.05

Keyword: The Participation, Basic Educational Committee

[*] *M.Ed. (Education for Sustainable Development), Graduate Student Department of Education, Faculty of Education Prince of Songkla University, Pattani Campus*

[**] *Ed.D. (Adult Education), Assistant Professor Department of Education, Faculty of Education Prince of Songkla University, Pattani Campus*

[***] *Ph.D. (Higher Education), Assistant Professor Islamic Studies, College of Islamic studies Prince of Songkla University, Pattani Campus*

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 คือกฎหมายแม่บทในการบริหารจัดการศึกษา หลักในการบริหารและจัดการศึกษาในพระราชบัญญัติการศึกษาฉบับนี้ ยึดหลัก 3 ประการที่สำคัญ คือ ข้อ 1) การกระจายอำนาจไปยังเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น มาตราที่ 39 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้าน วิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปไปยังคณะกรรมการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง ข้อ 2) การบริหารโดยคณะบุคคล มาตราที่ 40 ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาระดับอุดมศึกษา ระดับต่ำกว่าปริญญา และสถานศึกษาอาชีวศึกษาของแต่ละสถานศึกษาเพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์ หรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ และผู้ทรงคุณวุฒิ และ ข้อ 3) การมีส่วนร่วมของชุมชนและสังคม โดยให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น และต่างประเทศ แต่จากสภาพการณ์ในปัจจุบันคณะกรรมการสถานศึกษายังไม่สามารถปฏิบัติงานตามภารกิจของกระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ได้อย่างเต็มที่ ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการศึกษาในทุก ๆ ด้าน (มาเรียม นิลพันธ์, 2552: 9) สาเหตุสำคัญมาจากการที่คณะกรรมการสถานศึกษาส่วนใหญ่ ไม่มีความรู้ทางด้านการจัดการศึกษาเท่าที่ควร หรือไม่ได้ติดตามความเคลื่อนไหวของวงการการศึกษา ซึ่งสาเหตุดังกล่าวนี้ทำให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขาดความรู้ ความเข้าใจในการบริหารจัดการสถานศึกษา ส่งผลให้ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาที่ตามมา ไม่ประสบผลสำเร็จตามที่คาดหวัง โดยเฉพาะในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยที่ประชาชนกำลังประสบปัญหาและต้องอยู่ท่ามกลางสภาพแวดล้อมทางสังคมที่วิกฤต และอันตรายนานาประการ ทำให้ไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง ขาดโอกาสการเข้ารับบริการทางการศึกษาในระบบจำนวนมาก ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนโดยรวมอยู่ในระดับต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับชาติมาก (เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์, 2552: 79) ซึ่งเห็นได้ชัดจากการประเมินคุณภาพรอบ 3 ปี พ.ศ. 2554-2558 โดยโรงเรียนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ผ่านเกณฑ์การรับรองมาตรฐานการศึกษามีจำนวนใกล้เคียงกับโรงเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์การรับรองคุณภาพการศึกษา ซึ่งโรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์การรับรองมาตรฐานการศึกษาหรือโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในด้านการจัดการศึกษานั้นมีปัจจัยหลายอย่างที่ส่งผล ที่สำคัญการจัดการศึกษาที่สอดคล้องและสนองตอบต่อความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น จะต้องผ่านกระบวนการที่สำคัญจากหลากหลายฝ่าย และจากจิตสำนึกที่ดีของครูผู้สอน การบริหารจัดการศึกษาในสถานศึกษา จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาให้เข้าใจรอบด้าน และการใช้บุคคลทำงานให้ถูกต้องตามความถนัดและความชำนาญของแต่ละคน

จากสภาพสาเหตุดังกล่าว การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานโรงเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพราะคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นผู้ที่มีบทบาทและเป็นส่วนหนึ่งของระบบการจัดการศึกษาระดับท้องถิ่น หากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังไม่เข้าใจบทบาทอย่างแท้จริง เป็นสาเหตุทำให้การบริหารจัดการศึกษาด้อยประสิทธิภาพ ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานี เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษา ไปใช้ประโยชน์ต่อการบริหารงานโรงเรียน ประกอบการตัดสินใจในการกำหนดแผนปฏิบัติการ นโยบายต่าง ๆ ใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในจังหวัดปัตตานี โดยเน้นในเรื่องของการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาในสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานี
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานี
3. เพื่อเสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานี

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานี จำนวน 381 คน

กลุ่มตัวอย่างมีทั้งหมด 2 กลุ่ม ประกอบด้วย

1) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน 196 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้วิธีคำนวณจากสูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane. 1973: 725) ที่ความคลาดเคลื่อน .05

2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการทำอภิปรายกลุ่ม จำนวน 9 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แบบสอบถามการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานี ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการสร้างขึ้นและปรับปรุงโดยการศึกษาหลักการ ทฤษฎี และแนวคิดจากตำรา เอกสาร วารสาร และรายงานการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2) แบบบันทึกการอภิปรายกลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เป็นรายข้อ รายด้าน และรวมทุกด้าน โดยใช้เกณฑ์การแปลค่าเฉลี่ยเป็น 5 ระดับ (ชูศรี วงศ์รัตนะ 2550: 69)

2. เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานี จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาในการเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา โดยใช้สถิติทดสอบค่าคะแนน (t-test) และ (F-test) ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มตัวอย่างและสามกลุ่มตัวอย่างที่มีความเป็นอิสระจากกันตามลำดับ และทดสอบค่าคะแนน พร้อมหาผลการทดสอบพบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติ

3. จำแนกและจัดระบบข้อมูล สรุปอุปนัย (Analytic Induction) เพื่อหาแนวทางการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานี

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานี

ระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานี รายด้าน ได้แก่ ด้านบริหารวิชาการ ด้านบริหารงบประมาณ ด้านบริหารบุคคล และด้านบริหารงานทั่วไป แสดงผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานี รายด้าน

ด้าน	$\overline{X}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
บริหารวิชาการ	3.88	0.40	มาก
บริหารงบประมาณ	3.60	0.40	มาก
บริหารบุคคล	3.84	0.50	มาก
บริหารทั่วไป	4.14	0.37	มาก
รวม	**3.87**	**0.34**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานีโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.87) เมื่อพิจารณาเป้นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก โดยมีด้านบริหารทั่วไปมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ = 4.14) รองลงมาคือด้านบริหารวิชาการ ($\overline{X}$ = 3.88)

2. ผลการเปรียบเทียบ การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานี

2.1 จำแนกตาม อายุ

วิเคราะห์เปรียบเทียบ ค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานี จำแนกตาม อายุ เพื่อทดสอบสมมติฐาน ที่มีอายุต่างกัน การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้าน ต่างกัน โดยใช้ t-test ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา

ขั้นพื้นฐานในการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานี โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามอายุ

เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมตามอายุ	**ต่ำกว่า 40 ปี (n=24)**			**40 ปีขึ้นไป (n=156)**			t	P
	$\bar{X}$	**S.D**	**ระดับ**	$\bar{X}$	**S.D**	**ระดับ**		
1. ด้านบริหารวิชาการ	3.73	0.51	มาก	3.91	0.38	มาก	-2.08	.103
2. ด้านบริหารงบประมาณ	3.37	0.44	ปานกลาง	3.63	0.39	มาก	-2.75**	.003
3. ด้านบริหารบุคคล	4.01	0.39	มาก	3.82	0.51	มาก	2.08	.087
4. ด้านบริหารทั่วไป	3.79	0.36	มาก	4.19	0.34	มาก	-5.36**	.000
โดยรวม	3.72	0.38	มาก	4.07	0.47	มาก	-2.24**	.026

**p<.05

จากตารางที่ 2 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่างกัน การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไป มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมสูงกว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีอายุต่ำกว่า 40 ปี เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านบริหารงบประมาณ และด้านบริหารทั่วไป คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านบริหารวิชาการ และบริหารบุคคล ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 จำแนกตามระดับการศึกษา

วิเคราะห์เปรียบเทียบ ความแปรปรวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานี จำแนกตามระดับการศึกษา เพื่อทดสอบสมมติฐานที่มีระดับการศึกษาต่างกัน การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้าน ต่างกัน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบความแปรปรวน การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการ

บริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานี โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามระดับการศึกษา

การมีส่วนร่วม	ความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P
1. ด้านการบริหารวิชาการ	ระหว่างกลุ่ม	0.76	2	0.38	0.23	0.80
	ภายในกลุ่ม	29.15	177	0.16		
	รวม	29.22	179			
2. ด้านการบริหารงบประมาณ	ระหว่างกลุ่ม	0.67	2	0.34	2.03	0.13
	ภายในกลุ่ม	29.32	177	0.17		
	รวม	29.99	179			
3. ด้านการบริหารบุคคล	ระหว่างกลุ่ม	0.37	2	0.18	0.74	0.48
	ภายในกลุ่ม	43.70	177	0.25		
	รวม	44.06	179			
4. ด้านการบริหารทั่วไป	ระหว่างกลุ่ม	0.28	2	0.14	1.03	0.36
	ภายในกลุ่ม	24.29	177	0.14		
	รวม	24.57	179			

การมีส่วนร่วม	ความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P
	ระหว่างกลุ่ม	0.28	2	0.14	1.20	.303
โดยรวม	ภายในกลุ่ม	20.56	177	0.12		
	รวม	20.84	179			

**p<.05

จากตารางที่ 3 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่างกัน การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าคณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน

2.3 จำแนกตามระยะเวลาในการเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา

วิเคราะห์เปรียบเทียบ ความแปรปรวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานี จำแนกตามระยะเวลาการเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อทดสอบสมมติฐาน ที่มีระยะเวลาในการเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้าน ต่างกัน ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ตารางแสดงการเปรียบเทียบความแปรปรวน การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานี โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามระยะเวลาในการเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา

การมีส่วนร่วม	ความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P
1. ด้านการบริหารวิชาการ	ระหว่างกลุ่ม	6.40	2	3.20	24.81	0.00**
	ภายในกลุ่ม	22.83	177	0.13		
	รวม	29.22	179			
2. ด้านการบริหารงบประมาณ	ระหว่างกลุ่ม	3.11	2	1.56	10.24	0.00**
	ภายในกลุ่ม	26.88	177	0.15		
	รวม	29.99	179			
3. ด้านการบริหารบุคคล	ระหว่างกลุ่ม	4.29	2	2.14	9.54	0.00**
	ภายในกลุ่ม	39.77	177	0.22		
	รวม	44.06	179			
การมีส่วนร่วม	**ความแปรปรวน**	**SS**	**df**	**MS**	**F**	**P**
4. ด้านการบริหารทั่วไป	ระหว่างกลุ่ม	2.80	2	1.40	11.39	0.00**
	ภายในกลุ่ม	21.77	177	0.12		
	รวม	24.57	179			
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	3.94	2	1.97	20.63	0.00**
	ภายในกลุ่ม	16.90	177	0.10		
	รวม	20.84	179			

**p<.05

จากตารางที่ 4 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาในการเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน

3. แนวทางการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดปัตตานี

ด้านการบริหารวิชาการ

1.คณะกรรมการสถานศึกษาต้องมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อให้ตรงกับความต้องการของโรงเรียนและชุมชน

2.คณะกรรมการสถานศึกษาต้องมีส่วนร่วมในการประชุม เพื่อเสนอแนะในเรื่องต่าง ๆ

3.คณะกรรมการสถานศึกษาต้องมีส่วนร่วมในการสรรหาสื่อการเรียนการสอนให้แก่โรงเรียน

4.คณะกรรมการสถานศึกษาต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาร่วมกันกับโรงเรียน

5.คณะกรรมการสถานศึกษาต้องมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในด้านวิชาการ เช่น จัดนิทรรศการ งานวิชาการ เป็นต้น

6.คณะกรรมการสถานศึกษาต้องมีส่วนร่วมในการประสานความร่วมมือด้านวิชาการกับสถานศึกษาอื่น

7.คณะกรรมการสถานศึกษาต้องมีส่วนร่วมในการกำกับและติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษาที่วางไว้

8.คณะกรรมการสถานศึกษาต้องมีส่วนร่วมในการวางแผนแหล่งเรียนรู้ภายในและนอกโรงเรียน

ด้านการบริหารงบประมาณ

1.คณะกรรมการสถานศึกษาต้องมีส่วนร่วมในการรับรู้รายละเอียดเกี่ยวกับงบประมาณในแต่ละปีของสถานศึกษา

2.คณะกรรมการสถานศึกษาต้องมีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางการบริหารงบประมาณให้กับโรงเรียน

3.คณะกรรมการสถานศึกษาต้องมีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้งบประมาณร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษา

4.คณะกรรมการสถานศึกษาต้องมีส่วนร่วมในการจัดสรรงบประมาณร่วมกันกับผู้บริหาร

5.คณะกรรมการสถานศึกษาต้องมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้งบประมาณภายในสถานศึกษา

6.คณะกรรมการสถานศึกษาต้องมีส่วนร่วมในการระดมทุน/จัดหาแหล่งทุนให้กับสถานศึกษา

ด้านการบริหารบุคคล

1.คณะกรรมการสถานศึกษาต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดคุณสมบัติ เกี่ยวกับการสรรหาบุคคลที่จะเข้ามาสอนในสถานศึกษา

2.คณะกรรมการสถานศึกษาต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาภายในสถานศึกษา

3.คณะกรรมการสถานศึกษาต้องมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา

4.คณะกรรมการสถานศึกษาต้องมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการเพื่อสร้างขวัญเละกำลังใจแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา

5.คณะกรรมการสถานศึกษาต้องมีส่วนร่วมในการส่งเสริมวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้แก่นักเรียน

ด้านการบริหารทั่วไป

1.คณะกรรมการสถานศึกษาต้องมีส่วนร่วมในการจัดทำข้อมูลสารสนเทศและประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับข่าวสารของสถานศึกษา

2.คณะกรรมการสถานศึกษาต้องมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ภายในสถานศึกษา

3.คณะกรรมการสถานศึกษาต้องมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาโรงเรียน

4.คณะกรรมการสถานศึกษาต้องมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้โรงเรียนจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน

5.คณะกรรมการสถานศึกษาต้องมีส่วนร่วมในการดูแลอาคารสถานที่ของสถานศึกษา

6.คณะกรรมการสถานศึกษาต้องมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะในการออกระเบียบต่าง ๆ

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง "การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานี" สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

การมีส่วนร่วมในการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานีโดยรวม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบริหารวิชาการ บริหารงบประมาณ บริหารบุคคล และบริหารทั่วไป อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.87) แสดงว่า คณะกรรมการสถานศึกษาทราบบทบาทหน้าที่ของตัวเองเป็นอย่างดี ตามที่มีปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และ

แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ.2545 และในปัจจุบัน รัฐบาลได้มีนโยบายต่าง ๆ ที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนให้เข้ามาบริหารงานต่าง ๆ ในโรงเรียนร่วมกัน นอกจากนี้แล้ว โรงเรียนได้ให้ความสำคัญแก่คณะกรรมการสถานศึกษาในการมีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ เพราะคณะกรรมการสถานศึกษาเปรียบเสมือนเจ้าของชุมชน เจ้าของพื้นที่ รู้และเข้าใจปัญหาได้ดีกว่าคนอื่น ๆ อย่างแน่นอน จึงอาจเป็นสาเหตุหนึ่งให้การมีส่วนร่วมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ เบญจรงค์ แสงสุกวาว (2551: 168) การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารการศึกษา โรงเรียนสังกัดเทศบาลนครในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการศึกษาพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษา โรงเรียนสังกัดเทศบาลนครในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมและรายด้าน คือ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป อยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน ($\overline{X}$ = 3.83) และสอดคล้องกับ ประพนธ์ กระแสร์พันธุ์ (2554: 79-80) การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานสถานศึกษา เขตคุณภาพกบินทร์บุรี 7 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานสถานศึกษา เขตคุณภาพกบินทร์บุรี 7 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.53)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าการมีส่วนร่วมในการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานี ด้านการบริหารทั่วไป โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ = 4.14) อาจเป็นเพราะ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารงานโรงเรียน ด้านการบริหารทั่วไป เพราะการมีส่วนร่วมดังกล่าว ถือว่าเป็นเรื่องที่ใกล้ตัว คณะกรรมการสถานศึกษาสามารถที่จะร่วมกิจกรรม ได้สะดวก อีกทั้งในปัจจุบันรัฐบาลต้องการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมกันคิด แก้ปัญหาเกี่ยวกับการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนนั้น ๆ เพราะถือว่าคนในชุมชนรู้และเข้าใจปัญหาได้ดีที่สุด สอดคล้องกับ ถวิล เกษสุพรรณ์ (2552: 120-121) สภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ผลการศึกษาพบว่า การศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ด้านบริหารทั่วไปอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.57) และยังสอดคล้องกับ ประพนธ์ กระแสร์พันธุ์ (2554: 79-80-81) การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานสถานศึกษา เขตคุณภาพกบินทร์บุรี 7 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้น

พื้นฐานในการบริหารงานสถานศึกษา เขตคุณภาพกบินทร์บุรี 7 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.68)

ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานี จำแนกตามตัวแปรต้น สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

อายุต่างกัน พบว่าการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานีโดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานโรงเรียนนั้น ต้องอาศัยประสบการณ์ ความรอบคอบ ความชำนาญและวุฒิภาวะในหลาย ๆ ด้าน ต่อการตัดสินใจและลงมือปฏิบัติในเรื่องต่าง ๆ คณะกรรมการสถานศึกษาที่มีอายุต่างกัน อาจได้รับการมอบหมายภาระงานที่แตกต่างกันตามความเหมาะสมของภาระงาน ซึ่งสอดคล้องกับ ถวิล เกษสุพรรณ์ (2552: 127) สภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ผลการศึกษาพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีอายุต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ระดับการศึกษาต่างกัน พบว่าการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานีไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน เพราะว่า ระดับการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่แตกต่างกันนั้น ไม่ได้เป็นตัวชี้วัดหรือบ่งบอกว่าบุคคลนั้นจะมีความชำนาญ และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวปฏิบัติของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาส ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาที่ต่ำกว่า มีความชำนาญ ความเข้าใจที่มากกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาที่สูงกว่า จึงทำให้ระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาไม่ได้แตกต่างกัน สอดคล้องกับ เบญจรงค์ แสงสุกวาว (2551: 172-173) การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารการศึกษา โรงเรียนสังกัดเทศบาลนครในภาคตะวันออก เฉียงเหนือ ผลการศึกษาพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีระดับการศึกษาที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และยังสอดคล้องกับ รุสดีย์ ดอหะ (2556: 97) การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐที่จัดการศึกษาอิสลามแบบเข้ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนราธิวาส ผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารจัดการการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐที่

จัดการเรียนการสอนอิสลามแบบเข้มข้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส จำแนกตามตัวแปรวุฒิการศึกษาต่างกัน ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

ระยะเวลาในการเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาต่างกัน พบว่าการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานีแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน เพราะว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งมากกว่า มีประสบการณ์ ความชำนาญ ทักษะต่าง ๆ ที่ใช้ในการบริหาร มากกว่าคณะกรรมการสถานศึกษาที่มีระยะเวลาดำรงตำแหน่งน้อยกว่า ซึ่งคณะกรรมการสถานศึกษาที่มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งน้อยกว่า มีประสบการณ์ ความชำนาญ ทักษะต่าง ๆ ไปใช้ในการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาส ในการช่วยกันคิด แก้ปัญหาพัฒนาสถานศึกษาอาจจะไม่ดีเท่ากับคณะกรรมการสถานศึกษาที่มีระยะเวลาในการเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาที่นานกว่า จึงเป็นสาเหตุให้มีความคิดเห็นในการบริหารงานโรงเรียนที่แตกต่างกันไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ กับ เบญจรงค์ แสงสุกวาว (2551: 171-172) การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารการศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครในภาคตะวันออก เฉียงเหนือ ผลการศึกษาพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีระยะเวลาในการเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษา โรงเรียนสังกัดเทศบาลนครในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ในส่วนของแนวทางการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการจัดอภิปรายกลุ่ม ได้อภิปรายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาทั้ง 4 ด้าน เป็นไปตามกรอบการบริหารของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 พร้อมกับให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อให้รูปแบบการมีส่วนร่วมสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น สาเหตุอาจจะมาจาก สถานศึกษากระจายอำนาจในการตัดสินใจ และให้บทบาทแก่ชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานมากกว่าในอดีต ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งมีใจความว่า ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้าน วิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปไปยังคณะกรรมการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง พร้อมกันนั้นให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาระดับอุดมศึกษา ระดับต่ำกว่าปริญญา และสถานศึกษาอาชีวศึกษาของแต่ละสถานศึกษาเพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริม สนับสนุนกิจการของสถานศึกษา และที่สำคัญที่สุดคือ ชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปศึกษาวิเคราะห์ เพื่อนำไปปรับใช้กับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของคณะกรรมการสถานศึกษาต่อไปฯ

1.2 คณะกรรมการสถานศึกษาต้องรู้บทบาทหน้าที่ ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านระบบการจัดการศึกษาในปัจจุบัน เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงานด้านงบประมาณ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2 ควรวิจัยความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสีย ต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

บรรณานุกรม

กิ่งกาญจน์ ชมอิทร์. (2549). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1.* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเพรชบุรี).

ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2550). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 10.* กรุงเทพฯ: ไทยเนรมิตกิจอินเตอร์โปรแกรสซิฟ.

ถวิล เกษสุพรรณ์. (2552). *การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 5.* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี).

นาวาลย์ ปานากาเซ็ง. (2544). *คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้.* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์).

เบญจรงค์ แสงสุกวาว. (2551). *การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารการศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี).

ประพนธ์ กระแสร์พันธุ์. (2554). *การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารสถานศึกษาเขตคุณภาพกบินทร์บุรี 7 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2.* (งานนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).

มาเรียม นิลพันธ์. (2552). *การศึกษาการเรียนรู้และแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.* วารสารศิลปากรศึกษาศาสตร์วิจัย, ปีที่ 1 ฉบับที่ 1, หน้า 5.

รุสดีย์ ดอหะ. (2556). *การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐที่จัดการศึกษาอิสลามแบบเข้ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนราธิวาส.* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์).

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ และคณะ. (2552). *สภาพการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้. วารสารวิชาการ.* ปีที่ 33. หน้า 79-82.

สุรัยยา วามุ. (2554). *ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานวิชาการของครู ตามทัศนะของครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี.* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์).

Yamane, T. (1973). *Statistics, an introductory analysis. 3rd ed.* New York: Harper & Row.

บทความวิจัย

การพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และแนวคิดการเสริมพลังการทำงาน เพื่อพัฒนาความสามารถการเป็นนักวิจัยด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการวิจัยในชั้นเรียนของครูปฐมวัย

สุภาพร สิมลี *, สมชาย วรกิจเกษมสกุล*, ชาติชาย ม่วงปฐม*, นิทรา ช่อสูงเนิน*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนายุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และแนวคิดการเสริมพลังการทำงาน 2) ศึกษาผลการใช้ยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และแนวคิดการเสริมพลังการทำงาน วิธีดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะ ได้แก่ **ระยะที่ 1** ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน แนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ และแนวคิดการเสริมพลังการทำงาน การจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการวิจัยในชั้นเรียนปฐมวัย และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและครูผู้สอน **ระยะที่ 2** พัฒนายุทธศาสตร์การจัด การเรียนรู้จากการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้ในระยะที่ 1 มาสร้างเป็นยุทธศาสตร์แล้วตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ **ระยะที่ 3** ศึกษาผลการใช้ยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ นำยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และแนวคิดการเสริมพลังการทำงานไปทดลองใช้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนระดับปฐมวัย ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 20 คน เป็นครูในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสุวรรณคูหา 3 อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ใช้ระยะเวลาในการทดลอง ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 รวมเวลา 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 8 ชั่วโมง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการอบรม 2) แบบทดสอบวัดความรู้ด้านความสามารถการเป็นนักวิจัย ด้านความรู้ ความเข้าใจ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ 3) แบบทดสอบวัดความรู้ด้านความสามารถการเป็นนักวิจัย ด้านความรู้ ความเข้าใจการวิจัยในชั้นเรียน 4) แบบประเมินแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ 5) แบบสังเกตพฤติกรรมการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ 6) แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อยุทธศาสตร์ของครูปฐมวัย วิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยที่ใช้แบบทดลองแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลังการทดลอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระ

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1.ผลการพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และแนวคิดการเสริมพลังการทำงาน ทำให้ได้ยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ที่มี หลักตามแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และแนวคิดการเสริมพลังการทำงาน ประกอบด้วย 5 ส่วน คือ 1) จุดมุ่งหมายของ

* Faculty of Education, Udonthani Rajabhat University

ยุทธศาสตร์ 2) แนวคิดทฤษฎีพื้นฐาน 3) หลักการของยุทธศาสตร์ 4) องค์ประกอบของยุทธศาสตร์ด้านกระบวนการเรียนรู้ ประกอบด้วยขั้นตอนการเรียนรู้ 5 ขั้น ได้แก่ 4.1) ขั้นทำความรู้จักและเข้าใจตนเอง 4.2) ขั้นสร้างทีมและทำงานเป็นทีม 4.3) ขั้นลงมือปฏิบัติงานจริง 4.4) ขั้นประยุกต์ใช้ 4.5) ขั้นการสะท้อนผล และองค์ประกอบด้าน การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ด้านการมีส่วนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนและด้านการนิเทศ ติดตาม ซึ่งผลการประเมินยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ผลการใช้ยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ พบว่า 2.1) ครูผู้สอนปฐมวัย มีความรู้ ความเข้าใจในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้หลังทดลอง สูงกว่าก่อนทดลอง 2.2) ครูผู้สอนปฐมวัย มีความรู้ ความเข้าใจในด้านการวิจัยในชั้นเรียน หลังทดลอง สูงกว่าก่อนทดลอง 2.3) แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และพฤติกรรมการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครูนักวิจัยปฐมวัย ทั้งระยะนิเทศ ติดตามและระยะติดตามผล มีคุณภาพระดับดีเยี่ยม และ 3) ครูผู้สอนปฐมวัยมีความพึงพอใจที่มีต่อยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : ทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์, แนวคิดการเสริมพลัง, นักวิจัยของครูปฐมวัย, ยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้

RESEARCH

The Development of Learning Management Strategies Based on Experiential Learning Theory and Empowerment Approach for Enhancing Learning Experience and Classroom Research Ability of Preschool Teachers

Supaporn Simlee [*], Somchai Vorakitkasemsakul [*], Chatchai Muangpatom [*], Nittra Chorsungnern [*]

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to develop learning management strategies based on experiential learning theory and empowerment approach 2) to study the results of learning management strategies based on experiential learning theory and empowerment approach. The research method was divided into 3 phases: **Phase 1,** study basic information, concepts, experiential learning theory, and empowerment approach concept based on the literature on experiential learning theory and the classroom research, interview experts and preschool teachers. **Phase 2,** develop learning management strategies based on the synthesis of data obtained in phase 1, create the strategy and quality checked by the experts. **Phase 3,** study the results of learning management strategies; implemented the learning management strategies based on experiential learning theory and empowerment approach. The sample consisted of 20 preschool teachers in the second semester of the academic year 2016 of the Suwannakhuha Educational Quality Development Center 3, Suwannakhuha district, Nongbualamphu province under Nongbualamphu Primary Education Service Area 2. The experiment lasted 4 weeks, 8 hours a week in the second semester of the academic year 2016. The research instruments included 1) training plan 2) the test on the research ability, knowledge and understanding of the enhancing of the learning experience 3) a test on the research ability, knowledge and understanding of the classroom research 4) an evaluation form on the learning experience 5) an observation behavior form on the learning experience 6) a satisfaction questionnaire on the strategy of the preschool teachers. The design of this research was a one group pretest-posttest design. The mean, percentage, standard deviation and t-test for dependent samples were used for data analysis.

The findings of this research were as follows:

1. The results of learning management strategies based on experiential learning theory and empowerment approach consisted of 5 sections: 1) the aim of the strategy 2) basic theory 3) principles of strategy 4) elements of the learning process strategy consisted of 4 stages of learning; 4.1) know and

[*] Faculty of Education, Udonthani Rajabhat University

understand yourself 4.2) team building and teamwork 4.3) actual work 4.4) application 4.5) reflection, and composition on learning environment, involvement of school administrators, and supervision, following up, the result of the evaluation of learning management strategies by the experts, management learning strategy was at a very good level.

2. The results of learning management strategies found that 2.1) the preschool teachers' posttest mean score on knowledge and understanding of enhancing of the learning experience was higher than that of the pretest, 2.2) the preschool teachers' posttest mean score on knowledge and understanding of classroom research was higher than that of the pretest, 2.3) enhancing of the learning experience plan and the behavior of the learning experience of the preschool teachers under supervision and following up was at an excellent quality and 3) the preschool teachers' satisfaction with learning management strategies was at a very good level

1.บทนำ

การพัฒนาครูที่มีประสิทธิภาพจะต้องมีหลักสูตรการอบรมที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของครู มีการดำเนินการอบรมที่ครูมีส่วนร่วมรับผิดชอบ มีการนิเทศกำกับติดตามผลการปฏิบัติงานตามสภาพจริง และการสะท้อนผลการปฏิบัติงานของครู (อัมรา เขียวรักษา, 2548; วัชรี เหล่มตระกูล, 2549) ดังนั้น การพัฒนาครูซึ่งถือเป็นเป้าหมายสำคัญตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง จึงต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของครู ให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและแนวทางการพัฒนา เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จ นั่นคือ การพัฒนาครูต้องมีการกำหนดวิธีการที่จะนำไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน เป็นการดำเนินการที่สอดคล้องกับแนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์นั่นเอง เซอร์โตและปีเตอร์ (Certo & Peter, 1995) โดยการพัฒนาคุณภาพครูเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวจำเป็นต้องยึดตามแนวทางของการปฏิรูปการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายแม่บท หมวด 4 ว่าด้วยแนวการจัดการศึกษาทั้งนี้ เพื่อให้การพัฒนาครูมีความสอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียนตามนัยของกฎหมายนี้บทบาทของครู จึงต้องเปลี่ยนแปลงไปตามข้อกำหนด ซึ่งเป็นเสมือนพันธกิจที่ครูต้องปฏิบัติ ได้แก่ มาตรา 24 (5) กำหนดให้มีการส่งเสริม สนับสนุนให้ครูสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ โดยครูอาจเรียนรู้ไปพร้อมกับผู้เรียนจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ และในมาตรา 30 กำหนดไว้ว่า ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ครูสามารถวิจัย เพื่อพัฒนา การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545: 14-15,17) แสดงให้เห็นว่าครูได้ถูกคาดหวังให้มีบทบาทในฐานะครูนักวิจัย เพื่อใช้กระบวนการวิจัยในการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ และนำผลการวิจัยไปพัฒนาการเรียนการสอน ซึ่งตามบทบาทนี้ของครูถือเป็นบทบาทที่สอดคล้องกับแนวโน้มของการปฏิรูปการศึกษาทั่วโลก และสอดคล้องกับความคิดเห็นของนักการศึกษาอนุบาลยุคใหม่ เช่น มีลส์ (Miels, 2001: 1-2) ได้กล่าวว่า ครูอนุบาลเป็นผู้ที่อยู่ในสถานะเหมาะสมที่สุดในการช่วยขยายความรู้เกี่ยวกับการศึกษาเรื่องเด็ก เพราะในปัจจุบันเรามีข้อมูลเป็นจำนวนมากเกี่ยวกับการเรียนรู้ของเด็ก แต่ยังไม่มีข้อมูลเพียงพอในเรื่อง วิธีการที่เด็กมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสถานการณ์ต่างๆ ในห้องเรียน ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ไม่สามารถหาจากแหล่งอื่นใดมาทดแทนได้ นอกจากการทำวิจัยของครู และผลการวิจัยหลายเรื่องให้ข้อสรุปตรงกันว่า การที่ครูทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนส่งผลให้เกิดการพัฒนาตัวครู สติปัญญาและพฤติกรรมการสอนของครู (นันทวัน สวัสดิ์ภูมิ; ประภัสสร วงษ์ดี; ลัดดา ดำพลงาม, 2540; Loughran, 2002)

ดังนั้น การพัฒนาความสามารถการเป็นนักวิจัยให้กับครูปฐมวัยด้านความสามารถในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และความสามารถในการวิจัยในชั้นเรียน สำหรับสภาพการเป็นครูนักวิจัย และปัญหา อุปสรรคของครูในระดับปฐมวัยเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียน ขณะนี้ยังขาดองค์ความรู้ในเรื่องนี้อยู่มาก (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2, 2557: 49) ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะงานของครูปฐมวัย มีลักษณะแตกต่างจากงานของครูระดับอื่นๆ อันเนื่องมาจากวัยของผู้เรียน กล่าวคือ งานของครูปฐมวัยเป็นการอบรมเลี้ยงดูควบคู่กับการให้การศึกษาแก่เด็กอายุ 3-6 ปี ครูจึงไม่ค่อยประสบปัญหาในการพัฒนาการเรียนการสอนมากนัก กอปรกับครูมีภาระงานในการดูแลเด็กและต้องแก้ไขปรับพฤติกรรมเด็กเป็นประจำทุกวันตามปกติอยู่แล้ว การทำงานของครูปฐมวัย จึงถูกมองว่า เป็นงานที่ไม่ซับซ้อน และไม่จำเป็นต้องใช้ศาสตร์ทางการสอนอย่างลึกซึ้ง จนกระทั่งในช่วงปฏิรูปการศึกษาได้มีการปรับปรุงหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พ.ศ. 2540 มาเป็นหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546 ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมีการกำหนดบทบาทของครูปฐมวัยอย่างชัดเจนไว้ในคู่มือหลักสูตรโดยกรมวิชาการว่า ครูอนุบาลหรือครูปฐมวัยควรมีบทบาทสำคัญ 4

ประการ คือ บทบาทในฐานะผู้เสริมสร้างการเรียนรู้ บทบาทในฐานะผู้ดูแลเด็ก บทบาทในฐานะนักพัฒนาเทคโนโลยีการสอน และบทบาทในฐานะผู้บริหารหลักสูตร (กรมวิชาการ, 2546: 99-100) นอกจากนี้ กิจกรรมสำคัญที่กำหนดไว้ในการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ดังกล่าว ยังชี้ให้เห็นอย่างเด่นชัดว่า หากครูขาดคุณลักษณะของการทำงานเป็นระบบ การบันทึกข้อมูล และการมีคุณธรรมจริยธรรมของครูนักวิจัยแล้ว ย่อมไม่สามารถนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติได้บรรลุตามเป้าหมายอย่างแน่นอน

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการวิจัยในชั้นเรียน พบว่า แนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ เป็นการศึกษาของผู้ใหญ่บางครั้งสองคำนี้ใช้ในความหมายเดียวกัน เบอร์นาด(Bernard, 1996: 45) มีแนวคิดสำคัญ คือ ถือว่าประสบการณ์ของผู้เรียนเป็นทรัพยากรหลักของการเรียนรู้ จึงเน้นที่กระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเปลี่ยนประสบการณ์ไปสู่ความรู้ คอล์ป (Kolb, 1996: 38) ความเชื่อเกี่ยวกับกระบวนการการเรียนรู้ของบุคคลตามทฤษฎีนี้ เกี่ยวข้องกับสติปัญญา อารมณ์ ความรู้สึก คุณค่า และการรับรู้ระหว่างบุคคล ซึ่งต่างจากการศึกษาแบบดั้งเดิมที่ให้ความสมดุลระหว่างมิติด้านความรู้ และเจตคติ เนื่องจากเห็นว่าทั้งสองสิ่งนี้เป็นสิ่งสำคัญของการเรียนรู้ที่ยากจะแยกออกจากกัน โดยรวมถึงแนวคิดการเสริมพลังการทำงานซึ่งเป็นแนวคิดที่มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ในสังคมศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก แนวคิดนี้มีความสำคัญ เพราะเป็นการพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้สามารถทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยช่วยให้บุคคลเปลี่ยนโลกทัศน์เกี่ยวกับการมองตนเองและสังคมอย่างสร้างสรรค์ คือ รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า มีความสามารถ และสามารถเปลี่ยนแปลงการทำงานของตนให้ดีขึ้น ผู้วิจัยจึงพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และแนวคิดการเสริมพลังการทำงาน เพื่อพัฒนาความสามารถการเป็นนักวิจัยด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการวิจัยในชั้นเรียนของครูปฐมวัย โดยมุ่งเน้นพัฒนาครูผู้สอนนำกระบวนการดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับครูปฐมวัย และตามบริบทที่เหมาะสมได้เป็นอย่างดี เป็นการส่งเสริมให้ครูปฐมวัยมีลักษณะใฝ่เรียนใฝ่รู้คู่คุณธรรมอย่างต่อเนื่องและใช้ทักษะกระบวนการวิจัยอย่างมีจรรยาบรรณสืบต่อไป

2. วัตถุประสงค์

ในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และแนวคิดการเสริมพลังการทำงาน เพื่อพัฒนาความสามารถการเป็นนักวิจัยของครูปฐมวัย

2. เพื่อศึกษาผลการใช้ยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และแนวคิดการเสริมพลังการทำงาน เพื่อพัฒนาความสามารถการเป็นนักวิจัยของครูปฐมวัย ดังนี้

2.1 ศึกษาและเปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ระหว่างก่อนและหลังการใช้ยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้

2.2 ศึกษาและเปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจการวิจัยในชั้นเรียน ระหว่างก่อนและหลังการใช้ยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้

2.3 ศึกษาความสามารถการเป็นนักวิจัยของครูปฐมวัย ดังนี้

2.3.1 การจัดทำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

2.3.2 การวิจัยในชั้นเรียน

3. ศึกษาความพึงพอใจของครูปฐมวัย ที่มีต่อยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ตามทฤษฎีแบบเน้นประสบการณ์และแนวคิดการเสริมพลังการทำงาน

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย

3.1.1 ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนปฐมวัยในโรงเรียนประถมศึกษาที่เปิดสอนระดับปฐมวัย ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 150 คน

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

3.1.2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นครูผู้สอนปฐมวัย ซึ่งเป็นโรงเรียนประถมศึกษาที่เปิดสอนระดับปฐมวัย ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 20 คน ซึ่งเป็นครูในศูนย์เครือข่ายสุวรรณคูหา 3 อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 กลุ่มเป้าหมายนี้ได้มาโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ซึ่งเป็นศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา ที่ผู้วิจัยรับผิดชอบ ดูแล อำนวยความสะดวกด้านการบริหารจัดการศึกษาตลอดจนด้านการจัดการเรียนรู้

3.2 ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

3.2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ การดำเนินการตามยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และแนวคิดการเสริมพลังการทำงาน

3.2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

3.2.2.1 ความรู้ ความเข้าใจการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

3.2.2.2 ความรู้ ความเข้าใจการวิจัยในชั้นเรียน

3.2.2.3 ความสามารถการเป็นนักวิจัยของครูปฐมวัย ซึ่งได้แก่

1) การจัดทำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

2) การทำวิจัยในชั้นเรียน

3) ความพึงพอใจของครูนักวิจัยระดับปฐมวัยที่มีต่อยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และแนวคิดการเสริมพลังการทำงาน

3.3 เนื้อหาสาระ

เนื้อหาที่นำมาใช้ในการพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และแนวคิดการเสริมพลังการทำงาน เพื่อพัฒนาความสามารถการเป็นนักวิจัย ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการวิจัยในชั้นเรียนของครูปฐมวัยครั้งนี้ คือ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการวิจัยในชั้นเรียน โดยแบ่งเป็น 7 หน่วย ดังนี้

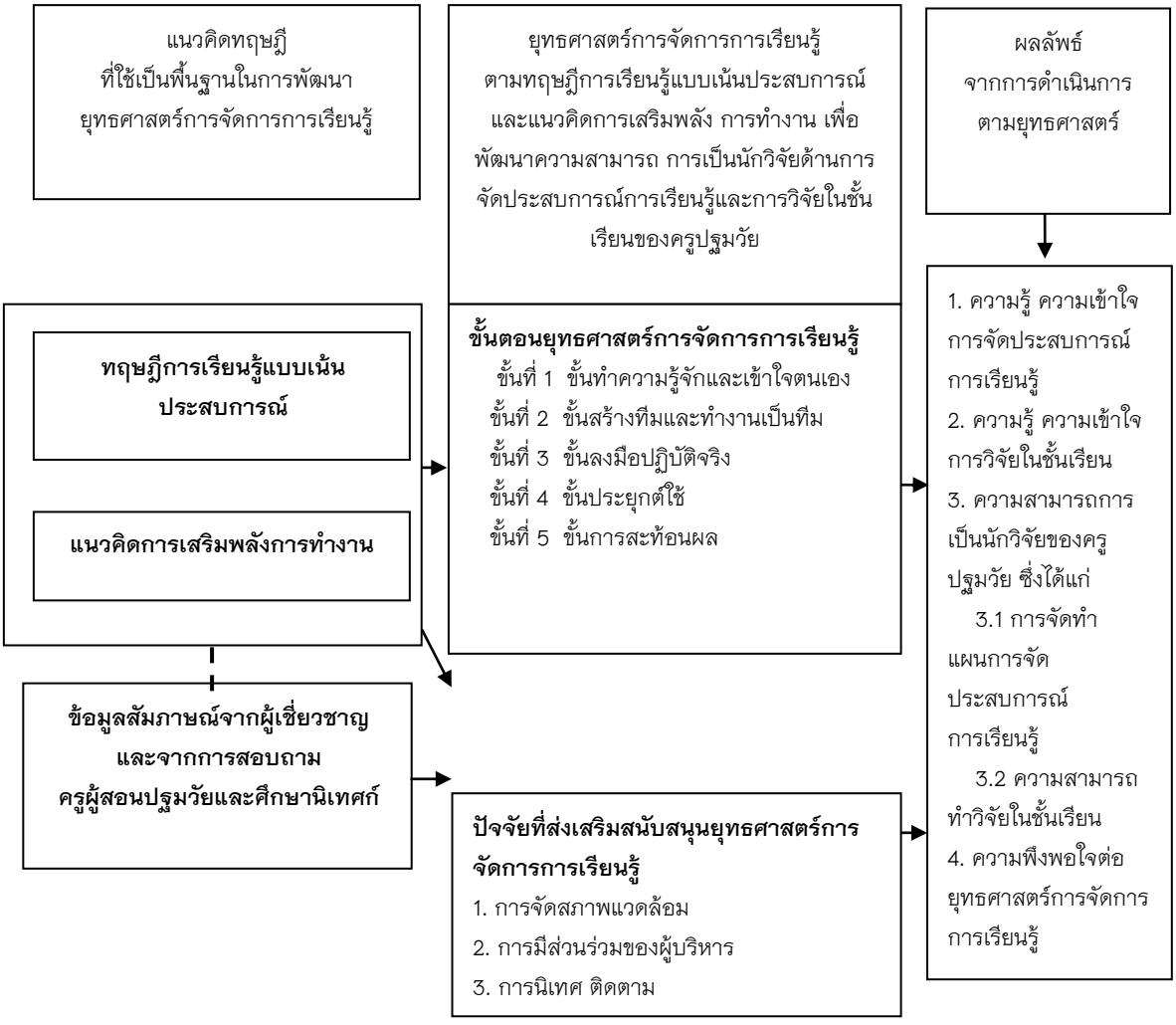
(1) หน่วยที่ 1	มโนมติพื้นฐานด้านการจัดประสบการณ์	เวลา	3	ชั่วโมง
(2) หน่วยที่ 2	การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ปฐมวัย	เวลา	6	ชั่วโมง
(3) หน่วยที่ 3	สื่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้	เวลา	2	ชั่วโมง
(4) หน่วยที่ 4	การวัดผลและประเมินผล	เวลา	3	ชั่วโมง
(5) หน่วยที่ 5	การวางแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้	เวลา	6	ชั่วโมง
(6) หน่วยที่ 6	มโนมติของครูนักวิจัย	เวลา	3	ชั่วโมง
(7) หน่วยที่ 7	ทักษะที่จำเป็นในการเป็นครูนักวิจัย	เวลา	9	ชั่วโมง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดทำแผนการอบรม จำนวน 7 หน่วย รวม 32 ชั่วโมง

3.4 ระยะเวลาดำเนินการ
การดำเนินการในระยะที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยเพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และแนวคิดการเสริมพลังการทำงาน เพื่อพัฒนาความสามารถการเป็นนักวิจัย ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการวิจัยในชั้นเรียนของครูปฐมวัย ดังภาพที่ 1

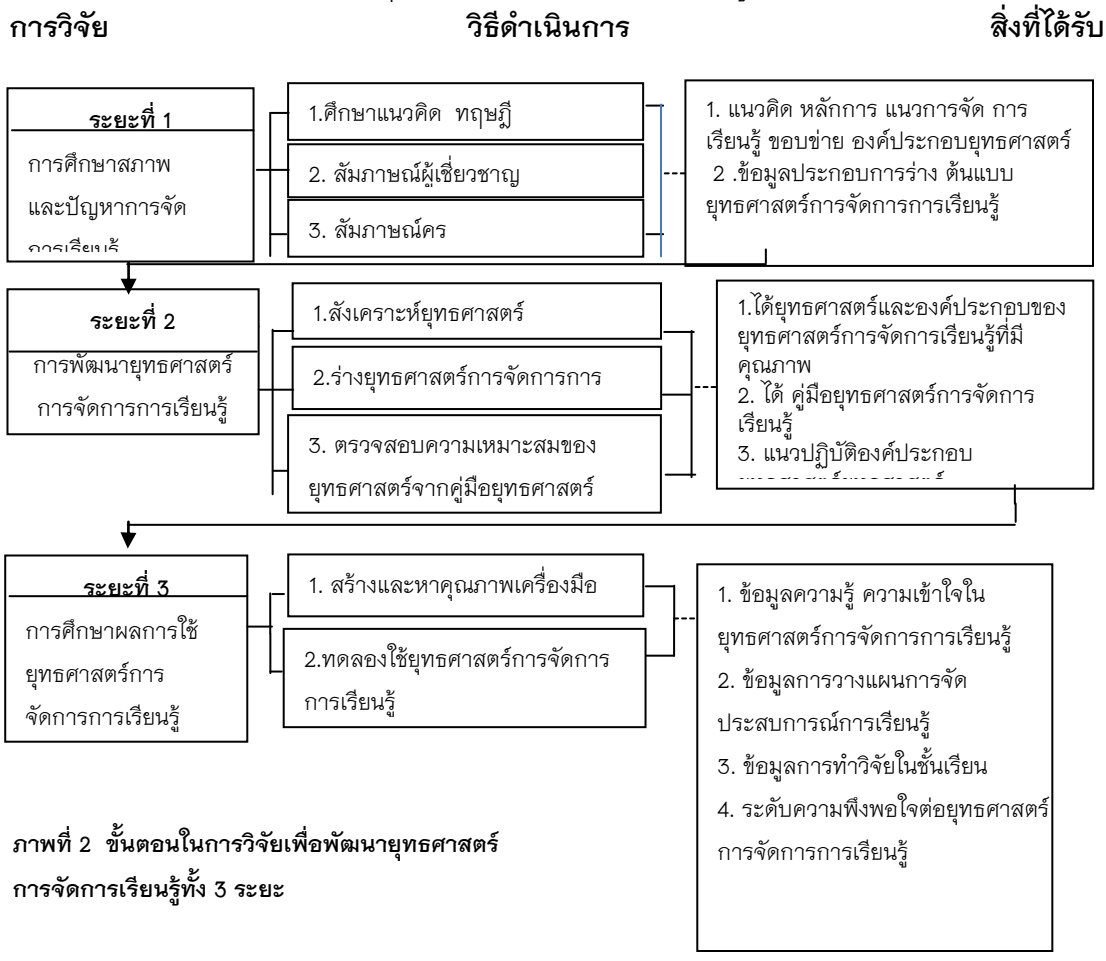
ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และแนวคิดการเสริมพลังการทำงาน เพื่อพัฒนาความสามารถการเป็นนักวิจัยด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการวิจัยในชั้นเรียนของครูปฐมวัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและครูผู้สอน 2) แผนการจัดกิจกรรมการอบรม มีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือมีความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย 4.65 3) แบบทดสอบวัดความรู้ มีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ มีผลการประเมินได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ หาความยากง่าย(p) อำนาจจำแนก (r) หาค่าความเชื่อมั่นแบบทดสอบตามวิธีการของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder – Richardson) ด้วยสูตร KR –20 ได้ค่าความยากง่าย ระหว่าง 0.20–0.75 และค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.30–0.50 4) แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ มีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC มีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ มีผลการประเมินได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ 5) แบบประเมินมีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC มีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ มีผลการประเมินได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ 6) แบบประเมินผลงานวิจัยในชั้นเรียน มีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC มีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ มีผลการประเมินได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ 7) แบบสอบถามความพึงพอใจ มีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ มีผลการประเมินได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที แบบกลุ่มเดียว การทดสอบที แบบไม่อิสระ

4.3 ขั้นตอนในการวิจัยเพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ทั้ง 3 ระยะดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ขั้นตอนในการวิจัยเพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการเรียนรู้ทั้ง 3 ระยะ

5. ผลการวิจัย

5.1 ยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และแนวคิดการเสริมพลังการทำงาน มีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) ความเป็นมาและความสำคัญ 2) หลักการของยุทธศาสตร์ 3) จุดมุ่งหมายของยุทธศาสตร์ 4) แนวคิดของยุทธศาสตร์ 5) กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามยุทธศาสตร์ ได้แก่ 5.1)กระบวนการด้านการจัดการการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และแนวคิดการเสริมพลังการทำงาน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ (1) ขั้นทำความรู้จักและเข้าใจตนเอง (2) ขั้นสร้างทีมและทำงานเป็นทีม (3) ขั้นลงมือปฏิบัติงานจริง มีขั้นตอนดำเนินกิจกรรม มี 4 ขั้นตอน ดังนี้ 3.1) ขั้นประสบการณ์ 3.2) ขั้นนำเสนอ 3.3) ขั้นอภิปรายและสรุป และ 3.4) ขั้นบันทึกผลการเรียนรู้ (4) ขั้นประยุกต์ใช้ และ (5) ขั้นการสะท้อนผล

5.2) ปัจจัยสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยปัจจัยสนับสนุน 2 ด้านได้แก่ ด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ และด้านการมีส่วนร่วมของผู้บริหารโรงเรียน 6) การประเมินผลของยุทธศาสตร์การจัดการเรียนรู้ โดยผลการประเมินยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

5.2 ผลการใช้ยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ พบว่า

5.2.1 ครูปฐมวัย มีความรู้ ความเข้าใจ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ หลังการใช้ยุทธศาสตร์ สูงกว่าก่อนการใช้ยุทธศาสตร์

5.2.2 ครูปฐมวัย มีความรู้ ความเข้าใจการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ หลังการใช้ยุทธศาสตร์ มีคะแนนสูงกว่าเกณฑ์

5.2.3 ครูปฐมวัย มีด้านความรู้ ความเข้าใจการวิจัยในชั้นเรียน หลังการใช้ยุทธศาสตร์ สูงกว่าก่อนการใช้ยุทธศาสตร์

5.2.4 ครูปฐมวัย มีความรู้ ความเข้าใจการวิจัยในชั้นเรียน หลังการใช้ยุทธศาสตร์ มีคะแนนสูงกว่าเกณฑ์

6. อภิปรายผล

6.1 การพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ ผู้วิจัยอภิปรายผลตามลำดับดังนี้

ยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และแนวคิดการเสริมพลังการทำงาน เพื่อพัฒนาความสามารถการเป็นนักวิจัย ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และด้านการวิจัยในชั้นเรียนของครูปฐมวัย มีค่าเฉลี่ยรวม 4.59 คะแนนมีความเหมาะสมระดับมากที่สุด เนื่องจากกระบวนการจัดการความรู้ที่นำมาประยุกต์ใช้ แนวคิดตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และแนวคิดการเสริมพลังการทำงาน พบว่า แนวคิดทั้งสองส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถการเป็นนักวิจัย ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และด้านการวิจัยในชั้นเรียนของครูปฐมวัย ได้อย่างมีประสิทธิภาพตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทำให้ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์แนวทางการพัฒนา ยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ ได้แก่ หลักการ องค์ประกอบ ขั้นตอนกระบวนการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผลของยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ ได้เหมาะสมกับวัยและความสามารถของครูผู้สอนปฐมวัย ซึ่งกระบวนการตามแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ที่นำมาปรับประยุกต์ใช้ช่วยให้ครูผู้สอนเน้นการให้ประสบการณ์ จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนประสบด้วยตนเอง นำเสนอผลการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดนิทรรศการ จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

เรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การได้ร่วมคิดตัดสินใจจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของในกิจกรรมมากขึ้น ทำให้ประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้ร่วมกัน สรุปมโนมติเป็นกระบวนการสร้างความคิดรวบยอดจากรับรู้ การจัดประเภท แยกแยะ และสรุปเมื่อได้รับประสบการณ์ใหม่ เชื่อมโยงสิ่งเรียนรู้ใหม่กับหลักการที่เคยเรียนรู้มาแล้ว และประยุกต์ ใช้สถานการณ์ใหม่ ตลอดจนเมื่อได้รับการดูแลให้ความช่วยเหลือตามแนวคิดการเสริมพลังการทำงาน ทำให้ครูปฐมวัยมีความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ ที่เป็นพลังความสามารถในการทำงาน ยึดหลักความเป็นประชาธิปไตย การส่งเสริมให้ทำงานร่วมกันเป็นทีม และการกำหนดเป้าหมายในการทำงานด้วยตนเองแบบท้าทาย

นอกจากนั้นยังมีการพัฒนายุทธศาสตร์อย่างมีขั้นตอน มีการออกแบบยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้อย่างชัดเจน จึงทำให้ตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และแนวคิดการเสริมพลังการทำงานเพื่อพัฒนาความสามารถการเป็นนักวิจัย ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และด้านการวิจัยในชั้นเรียนของครูปฐมวัย มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด และความคิดที่เกิดจากประสบการณ์ สอดคล้องกับแนวคิดของ เซโต้ และปีเตอร์ (Certo & Peter, 1995: 92) ที่กล่าวว่า กระบวนการพัฒนายุทธศาสตร์จะต้องมีระบบมีขั้นตอนมีการวิเคราะห์ปัจจัยข้อมูลพื้นฐาน มีทิศทางของการพัฒนา มีการกำหนดแผนงานการนำไปปฏิบัติและประเมินผลย่างชัดเจน และสอดคล้องกับแนวคิดของ ไพรัช ถิ่นธานี (2556: 16) กล่าวว่า การจัดการหรือการบริหารเชิงกลยุทธ์ มีกระบวนการจำแนกเป็นขั้นตอนได้ 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การตรวจสอบสภาพแวดล้อมและการประเมินองค์การ 2) การกำหนดเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ การสร้างสรรค์ทางเลือกกลยุทธ์ และการประเมินและตัดสินใจเลือกกลยุทธ์3) การดำเนินตามกลยุทธ์ และการควบคุมกลยุทธ์และการให้ข้อมูลย้อนกลับ ได้มีการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ ในการกำหนดเป็นยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์

6.2 ผลการใช้ยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ ผู้วิจัยอภิปรายผลตามลำดับดังนี้

6.2.1 ความรู้ ความเข้าใจในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครูปฐมวัย พบว่า จากการใช้ยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และแนวคิดการเสริมพลังการทำงาน พบว่า เมื่อเปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจความรู้ ความเข้าใจในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครูปฐมวัย หลังการทดลองสูงกว่าก่อน การทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์แล้ว พบว่า คะแนนที่ได้ไม่น้อยกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 ทั้งนี้เนื่องจากยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ ได้พัฒนาขึ้นภายใต้แนวคิด ทฤษฎีพื้นฐาน หลักการที่มีความเหมาะสมในการพัฒนาความสามารถของครูผู้สอนปฐมวัย โดยมีหลักการสำคัญคือ การให้ประสบการณ์ นำเสนอผล เรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สรุปมโนมติ และประยุกต์ใช้สถานการณ์ใหม่ ดังแนวคิดของ วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2541: 7) ที่ได้เสนอไว้ว่าทฤษฎีนี้มีหลักฐานความเชื่อมาจากการพัฒนาการทางปัญญาที่ว่า ความรู้เกิดจากประสบการณ์และกระบวนการในการสร้างความรู้หรือเกิดจากการกระทำ โดยที่ผู้เรียนสร้างเสริมความรู้ผ่านกระบวนการทางจิตวิทยาด้วยตนเอง ครูผู้สอน ไม่สามารถปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางปัญญาของผู้เรียนได้ แต่สามารถช่วยให้ผู้เรียนปรับขยายโครงสร้างทางปัญญา โดยการจัดสภาพการณ์ที่ทำให้เกิดภาวะเสียสมดุลหรือก่อให้เกิดความขัดแย้งทางปัญญา ดังแนวคิดของ ทิศนา แขมมณี (2555: 87) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์เป็นการดำเนินการอันจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมาย โดยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ในเรื่องที่เรียนรู้ก่อน และให้ผู้เรียนสังเกต ทบทวนสิ่งที่เกิดขึ้นและนำสิ่งที่เกิดขึ้นมาคิดพิจารณาไตร่ตรองร่วมกัน จนกระทั่งผู้เรียนสามารถสร้างความคิดรวบยอดหรือสมมติฐานต่างๆในเรื่องที่เรียนรู้แล้วจึงนำความคิดหรือสมมติฐานเหล่านั้นไปทดลองหรือประยุกต์ไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ๆ

6.2.2 ความรู้ ความเข้าใจในการวิจัยในชั้นเรียนของครูปฐมวัย

จากการใช้ยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และแนวคิดการเสริมพลังการทำงาน พบว่า เมื่อเปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจความรู้ ความเข้าใจ ในการวิจัยในชั้นเรียนของครูปฐมวัย หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์แล้วพบว่า คะแนนที่ได้ไม่น้อยกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เนื่องจากยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ ได้พัฒนาขึ้นภายใต้แนวคิด ทฤษฎีพื้นฐาน หลักการที่มีความเหมาะสมในการพัฒนาความสามารถของครูผู้สอนปฐมวัย และนำผลการวิจัยไปพัฒนาการเรียนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ สอดคล้องกับ จังค์ (Junk สัมภาษณ์โดย ชาตรี มณีโกศล, 2539: 254) ที่กล่าวว่า การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนมีความสำคัญ เพราะเป็นความคาดหวังเกี่ยวกับสถานภาพทางวิชาชีพ ความรับผิดชอบของการเป็นครูที่ดี ความรับผิดชอบต่อห้องเรียน นักเรียน โรงเรียน ทำให้ครูเกิดความคิดว่าควรทำสิ่งนี้สิ่งนั้น และทำให้เกิดขั้นตอนสำหรับการปฏิบัติงาน เมื่อครูได้รับข้อมูลย้อนกลับมากๆ ขึ้นครูก็มีความรับผิดชอบมาก และสามารถดำเนินการปรับปรุงการปฏิบัติงานของตนเองได้ หากครูต้องเป็นผู้ทำตามในสิ่งที่มีคนอื่นบอกให้ทำนั่นเป็นลักษณะของครูที่เป็นผู้รับ เป็นลักษณะที่ไม่ดีสำหรับครู ซึ่งสอดคล้องกับ น้อมศรี เคท (2545) ที่กล่าวว่า การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเป็นการทำงานของครูเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนของตนเอง โดยใช้กระบวนการวิจัย ซึ่งหมายถึงการศึกษาอย่างเป็นระบบประกอบด้วย การระบุปัญหา การวิเคราะห์สาเหตุ การลงมือแก้ปัญหาการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล และการสรุปผล ผลที่เกิดขึ้นจากการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู คือ ครูได้พัฒนาการจัดการเรียนการสอนของตน

6.2.3 ความสามารถในการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ พบว่า

ผลการศึกษาความสามารถในการจัดทำแผนจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครูนักวิจัยปฐมวัย ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นระยะนิเทศ ติดตาม 2 ครั้ง พบว่า ครูนักวิจัยปฐมวัย มีพัฒนาการในการเขียนองค์ประกอบของแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความสอดคล้องและเขียนรายละเอียดของแผนการจัดแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความสอดคล้องกับธรรมชาติของพัฒนาการของปฐมวัยดีขึ้นตามลำดับ ดังแนวคิดของ วัชรีย์ ร่วมคิด (2551) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างความสามารถของครูอนุบาลในการออกแบบและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ประกอบด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วยกระบวนการเรียนการสอนหลัก 4 ขั้นตอน ขั้นที่ 1 การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้รายหน่วย ขั้นที่ 2 การกำหนดเป้าหมาย การเรียนรู้รายคาบ ขั้นที่ 3 การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง ขั้นที่ 4 การปฏิบัติการใช้ความรู้ ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอน พบว่า 1) กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการออกแบบการสอนสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) กลุ่มทดลอง มีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ผลผลิตของการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างความสามารถของครูอนุบาลในการออกแบบและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้และแบบประเมินความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูอนุบาล

6.2.4 ผลการประเมินผลงานวิจัยในชั้นเรียนของครูนักวิจัยปฐมวัย ระยะประเมินผล จากการใช้ยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ พบว่า ผลการประเมินผลงานวิจัยในชั้นเรียนของครูนักวิจัยปฐมวัย ระยะ

ประเมินผล มีค่าเฉลี่ยระดับคุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับมาก เพราะครูมีการวางแผนการทำงานเป็นทีม สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์และมีการเผยแพร่ผลงานวิจัย ดัง สมบัติ ท้ายเรือคำ (2546) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของครูสังกัดสำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาหลักสูตรการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพในการพัฒนาหลักสูตรทุกขั้นตอน การศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับครูนักวิจัยในช่วงก่อนปฏิรูปการศึกษา 2 ปี พบว่า มีการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาครูเพื่อให้เป็นครูนักวิจัยโดยการศึกษาถึงสมรรถภาพที่จำเป็นของครูนักวิจัยและเส้นทางการพัฒนาครูนักวิจัย ลักษณะรวมของสมรรถภาพครูนักวิจัยที่นำมาศึกษาครั้งนี้ ดังนั้น การวิจัยในชั้นเรียน มีผลดีต่อครูและโรงเรียน พบว่า ครูทุกคนได้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีแนวทางและ มีตัวตัวอย่างที่มีขั้นตอนการจัดกิจกรรมที่สะท้อนผล ช่วยให้เห็นผลต่อเนื่องจากการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ หลังสอนเห็นข้อควรเสริมเพิ่มเติมปรับปรุงแก้ไข คือ การทำวิจัยใน ชั้นเรียน นอกจากนี้ครูยังให้ข้อมูลว่า กิจกรรมการนิเทศติดตามของผู้นิเทศจากทีมงานจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและผู้บริหารโรงเรียนให้การสนับสนุน ให้ข้อเสนอแนะ ช่วยให้ครูมีพลังใจในการจัดกิจกรรมการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

6.2.5 ผลการศึกษาความความพึงพอใจของครูนักวิจัยปฐมวัยต่อยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้หลังการใช้ยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ เฉลี่ย 4.52 อยู่ในระดับมากที่สุด น่าจะเป็นผลมาจากกระบวนการจัดการการเรียนรู้ของยุทธศาสตร์ที่กำหนดตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และแนวคิดการเสริมพลังการทำงาน สอดคล้องกับ โวลแมน (Wolman, 1987) ให้คำจำกัดความของความพึงพอใจไว้ว่า หมายถึง ความรู้สึกที่ดีมีความสุข เมื่อมนุษย์เราได้รับผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย (Goals) ความต้องการ (Need) หรือแรงจูงใจ (Motivation) สอดคล้องกับ เควิร์ค (Quirk, 1987) กล่าวถึง ความพึงพอใจว่า เป็นความรู้สึกที่ดี เมื่อประสบความสำเร็จ หรือได้รับสิ่งที่ต้องการ นอกจากนั้น ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยออกนิเทศติดตาม เพื่อกระตุ้น แนะนำ ช่วยเหลือในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จัดให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นำเสนอผลงานเพื่อร่วมอภิปรายสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ ปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งการจัดนิทรรศการแสดงผลการจัดการการเรียนรู้ มอบรางวัล ประกาศเกียรติคุณเพื่อเป็นการยกย่องและชื่นชมผลงานร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

1.ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 เนื่องจากผลการพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ และแนวคิดการเสริมพลังการทำงาน เพื่อพัฒนาความสามารถการเป็นนักวิจัย ด้านความสามารถการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และความสามารถการวิจัยในชั้นเรียนของครูปฐมวัยเป็นรูปธรรม เพราะว่าสามารถพัฒนาความสามารถการเป็นนักวิจัย ด้านความสามารถการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้และความสามารถการวิจัยในชั้นเรียนของครูปฐมวัยได้ จึงนับเป็นทางเลือกหนึ่งสำหรับบุคคลที่สนใจสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม และสามารถแก้ปัญหาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีคุณธรรมใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมอย่างปกติสุข

1.2 ยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ ตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ และแนวคิดการเสริมพลังการทำงาน เพื่อพัฒนาความสามารถการเป็นนักวิจัย ด้านความสามารถการจัดประสบการณ์การ

เรียนรู้และความสามารถการวิจัยในชั้นเรียนของครูปฐมวัย เปิดโอกาสแก่ครูผู้สอนปฐมวัยได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เสนอแนวคิด นำเสนอผลงานเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในชั้นเรียนของตนเอง ให้ครูผู้สอนได้สรรค์สร้างงานร่วมกัน ครูเกิดความตื่นตัว และมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากขึ้น ทุกคนรู้จักบทบาทตัวเองในกลุ่ม และสามารถปรับบทบาทของสมาชิกในกลุ่ม เกิดมีพลังในการทำงานทำให้บรรยากาศการทำงานเป็นทีมดีขึ้น

1.3 การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมและบรรยากาศทั้งในจัดตกแต่งสภาพของห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอน มีแหล่งสืบค้นข้อมูลที่ทันสมัยเพียงพอต่อการบริการ และจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน ควรจัดให้มีการส่งเสริมการเรียนรู้ การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน มีอาคารสถานที่และบริเวณโรงเรียนให้สะอาด ปลอดภัย สวยงาม

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผู้มีความสนใจในการพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ และแนวคิดการเสริมพลังการทำงาน เพื่อพัฒนาความสามารถการเป็นนักวิจัย ในด้านความสามารถการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และความสามารถการวิจัยในชั้นเรียนของครูปฐมวัย ควรมีการวิจัย ดังนี้

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ และแนวคิดการเสริมพลังการทำงาน เพื่อพัฒนาความสามารถการเป็นนักวิจัย ด้านความสามารถการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และความสามารถการวิจัยในชั้นเรียนของครูปฐมวัย ในการพัฒนาคุณภาพของเด็กด้านความรู้ ทักษะที่จำเป็นเกี่ยวข้องต่อไป

2.2 ควรนำยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ และแนวคิดการเสริมพลังการทำงานที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้ เพื่อเสริมสร้างความสามารถของครูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในสาขาวิชาอื่น ที่ยังต้องการพัฒนาความสามารถด้านการวิจัยในชั้นเรียนที่จะส่งเสริมความก้าวหน้าในวิชาชีพของครูให้สูงยิ่งขึ้นไป

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยองค์ประกอบหรือปัจจัยอื่นๆที่สนับสนุนยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับทักษะสำคัญแห่งศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาความสามารถของครูและผู้เรียนระดับชั้นอื่นในบริบทที่แตกต่างกัน

บรรณานุกรม

กรมวิชาการ. . (2546). **คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

ชาตรี มณีโกศล. (2539). **การพัฒนาหลักสูตรการวิจัยปฏิบัติการสำหรับครูประถมศึกษา.** ปริญญานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ทิศนา แขมมณี. (2555). **รูปแบบการเรียนการสอนทางเลือกที่หลากหลาย.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

น้อมศรี เคท. (2545). **การวิจัยในชั้นเรียนระดับอนุบาล.** กรุงเทพฯ: พัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.).

นันทวัน สวัสดิ์ภูมิ. (2540). **เส้นทางการพัฒนาครูนักวิจัย: การวิจัยรายกรณีของครูดีเด่นระดับ ประถมศึกษา.** วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ไพรัช ถิ่นธานี. (2556). **การบริหารเชิงกลยุทธ์.** สืบค้นเมื่อ 13 กันยายน 2557, จาก http://www.docstoc.com/docs/24189061/Communication-Management-Policy.

ลัดดา ดำพลงาม. (2540). **กระบวนการและผลของการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนที่มีผลต่อพฤติกรรม การสอน: พหุกรณีศึกษาของครูนักวิจัยในโรงเรียนประถมศึกษา.** วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วัชรี เหล่มตระกูล. (2549). **การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาสมรรถภาพการสอนแบบเน้นกระบวนการคิดตามแนวทฤษฎีสติปัญญาสามศร สำหรับครูประจำการ.** วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วัชรีย์ ร่วมคิด. (2551). **การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับ และการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างความสามารถของครูอนุบาลในการออกแบบและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน.** วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2541). **การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง.** กรุงเทพฯ: เลิฟแอนด์ลิพเพรส.

สมบัติ ท้ายเรือคำ. (2546). **การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาหลักสูตรการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนสำหรับครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.** วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2. (2557). **รายงานผลการสำรวจ ความต้องการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูปฐมวัย.** หนองบัวลำภู: กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). **แผนการศึกษาแห่งชาติ. (พ.ศ. 2545-2559).** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

อัมรา เขียวรักษา. (2548). **การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม เรื่อง การประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สำหรับครูประถมศึกษา.** ปริญญานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Barnard, C. I. (1996). **The functions of the executive.** London: Harvard University.

Certo, S. C., & Peter, J. P. (1995). **Strategies management: Concept and applications.** New York: McGraw-Hill.

Kolb, D. A. (1996). **Organizational behavior: An experiential approach to human behavior in organization.** Englewood Cliffs, NJ.: Prentice-Hall.

Miels, J. (2001). **The seven faces of the early childhood educator.** Retrieved September 10, 2003, from www.earlychildhood.com.

Quirk, R. (1987). **Longman dictionary of contemporary English.** 2nd ed. London, England: Richard Clay.

Wolman, B. B. (1987). **Dictionary of behavior science.** New York: Van Nostrand Rinehold.

บทความวิจัย

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้

ธเนษฐ์ศักดิ์ เพชรรัตน์[*] *พฤทธ์สรรค์ สุทธิไชยเมธี*[**]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร การบริหารการจัดการที่ดี และประสิทธิผลองค์กรของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้ (2) ศึกษาอิทธิพลปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร การบริหารการจัดการที่ดี ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้ (3) หาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย กรรมการ ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ จำนวน 227 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ 1.การมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ 2.การสร้างแรงบันดาลใจ 3.การกระตุ้นทางปัญญา 4.การคำนึงถึงความเป็นเอกัตถะบุคคล องค์ประกอบของการบริหารการจัดการที่ดี ได้แก่ 1.หลักนิติธรรม 2. หลักคุณธรรม 3. หลักความโปร่งใส 4. หลักการมีส่วนร่วม 5.หลักความรับผิดชอบ 6. หลักความคุ้มค่า และประสิทธิผลองค์กรของสหกรณ์ ได้แก่ 1. ความสามารถในการปรับตัวขององค์กร 2. ประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กร 3. ความพึงพอใจในงาน 4. ความภักดีต่อองค์กร

2. อิทธิพลปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร การบริหารการจัดการที่ดี ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ และด้านการคำนึงถึงความเป็นเอกัตถะบุคคลมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้ การบริหารการจัดการที่ดีด้านหลักนิติธรรม หลักความมีส่วนร่วม หลักความคุ้มค่ามีอิทธิพลต่อประสิทธิผลสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้

3. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้ ได้แก่ 1. การสร้างแรงบันดาลใจ 2. การคำนึงถึงความเป็นเอกัตถะบุคคล หลักการบริหารการจัดการที่ดี ได้แก่ 1. หลักนิติธรรม 2 .หลักความมีส่วนร่วม 3. หลักความคุ้มค่า และประสิทธิผลองค์กร ได้แก่ 1. ความสามารถในการปรับตัวขององค์กร 2. ประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กร 3. ความพึงพอใจในงาน 4. ความภักดีต่อองค์กร และผลการประเมิน ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำความเปลี่ยนแปลง, สหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้

---

[*] หลักสูตรบริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต ,มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

[**] รองศาสตราจารย์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

RESEARCH

The Transformational Leadership Development Of Directers Of Southern Teachers Saving And Credit Co-Operative Ltd.

Abstract

The purposes of this research were: (1) to study leadership change management factors, Good Governance, and Organizational effectiveness of Southern Teacher Savings Cooperative and credit co-operative LTD. (2) to study the influence of leadership change management factors and Good Governance that affect Organizational effectiveness of Southern Teacher Savings Cooperative and credit co-operative LTD. (3) to fine transformational leadership of directors Southern Teacher Savings Cooperative and credit co-operative LTD. The research samples consisted of 227 committee, manager, and authorities. By used questionnaire. Statistical methods to analyze data were used such as frequency, percentage, mean, standard deviation, Evaluate the suitability. The results of this research were as follows:

1. The leadership change management it consisted of 1) Ideological influence 2) Motivational 3) Intellectual Stimulation 4) Taking into account individuality and Good Governance factors 1) Rule of law 2) Moral principle 3) Main Transparency 4) Principle of participation 5) Accountability 6) Core value. Organizational effectiveness of cooperatives was 1) the ability to adapt the organization 2) Performance of the organization 3) Job satisfaction 4) Loyalty to the organization.

2. The influence of leadership change management factors and Good Governance that affect Organizational effectiveness of Southern Teacher Savings Cooperative and credit co-operative LTD. The leadership change management –Motivational and the consideration of individuality influence Organizational effectiveness of cooperatives. The management of good governance on the rule of law, Principle of participation, Core value influence on the effectiveness of Southern Teacher Savings Cooperative.

3. The transformational leadership of directors Southern Teacher Savings Cooperative and credit co-operative LTD was 1) Motivational 2) Taking into account individuality, and Good Governance factors 1) Rule of law 2) Principle of participation 3) Core value, Organizational effectiveness of cooperatives was 1) the ability to adapt the organization 2) Performance of the organization 3) Job satisfaction 4) Loyalty to the organization. The evaluation results were at the highest level.

Keywords: transformational Leadership, southern teachers saving and credit co-operative ltd.

บทนำ

ประเทศไทยต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในหลายบริบท ทั้งนี้เป็นโอกาสและข้อจำกัดต่อการพัฒนาประเทศจึงต้องมีการเตรียมความพร้อมของคนและระบบให้สามารถปรับตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต(Pruethsan Sutthichaimethee, 2017) และแสวงหาประโยชน์อย่างรู้เท่าทันโลกาภิวัฒน์และสร้างภูมิคุ้มกันให้กับทุกภาคส่วน (ชุมนุมสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนแห่งประเทศไทย, 2552) การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลทั้งทางบวกและทางลบ (Pruethsan Sutthichaimethee, 2016a,b) ที่ผ่านมาองค์กรต่างๆ ต้องเผชิญกับสภาวะวิกฤติเศรษฐกิจอย่างรุนแรงและยังมีผลกระทบต่อเนื่องทุกองค์การทั้งภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ ภาคเอกชน และสหกรณ์ มีความจำเป็นที่จะต้องมีการวิเคราะห์ตนเอง เพื่อให้เห็นความสำคัญและความเร่งด่วนในการที่จะต้องปรับเปลี่ยนหรือเปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อ ไปสู่สิ่งที่ดีกว่า (รัตติกรณ์ จงวิศาล, 2550 หน้า 21) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2504 แต่ละแผนมีระยะเวลาประมาณ 5 ปี ปัจจุบันอยู่ในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 (พ. ศ. 2555 -2559) โดยทั่วไปเนื้อหาสาระของแผนฯ บ่งบอกถึงทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ทุกองค์การต้องมีการปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการเพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาฯ เพื่อให้องค์กรมีประสิทธิผลการดำเนินงานที่ดี (Pruethsan Sutthichaimethee and Danupon Ariyasajjakorn, 2017a,b,c) นอกจากนี้ การมีผู้นำที่ดีมีการบริหารการจัดการที่ดี บุคลากรที่ มีขีดความสามารถสูง มีประสิทธิ ภาพ มีความมุ่งมั่นในการทำงาน มีความสามารถในการสื่อสารทั้งภายในองค์กรและระหว่างองค์ กรซึ่งขณะเดียวกันก็ต้องสามารถสร้างความสัมพันธ์ ให้เกิดขึ้นจากการทำงานร่วมกันอย่างเต็มใจ เป็นการนำองค์กรไปสู่ความก้าวหน้าและลดปัญหาความขัดแย้งในการประสานงานกับบุคคลรอบข้างได้ (Sutthichaimethee Pruethsan and Sawangdee Yothin, 2016a,b) ผู้นำสมัยใหม่จะประสบความสำเร็จได้ต้องหมั่นศึกษาหาความรู้ ให้ทันต่อสภาวะของการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่รุมเร้าอยู่ตลอดเวลา ผู้นำที่มีขีดความสามารถสูงจะสามารถทำให้ผู้ร่วมงานทำงานได้อย่างมีคุณภาพ เต็มความสามารถและส่งผลให้องค์กรมีประสิทธิ ผลในโลกของการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำที่สามารถแก้ปัญหาอันอาจจะเกิดขึ้นในอนาคตโดยการกระตุ้นให้บุคคลอื่นเชื่อถือและยอมรับวิธีการทำงานของตน (ธงชัย สันติวงษ์. 2550,หน้า 156) ผู้บริหารสหกรณ์เช่นเดียวกับผู้บริหารสถาบันการเงินอื่น ๆ เมื่อมีการกล่าวถึงความสำเร็จและความก้าวหน้าของสหกรณ์ การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ๆ การริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ การบุกเบิกความรู้ใหม่ก็จะพบว่าปัจจัยหนึ่งอยู่ เบื้องหลังความสำเร็จ คือบทบาทภาวะผู้นำความเปลี่ยนแปลงและความสามารถในการบริหารการจัดการของผู้บริหารระดับสูงขององค์กรนั้น

สหกรณ์ออมทรัพย์ครูถือเป็นส่วนหนึ่งของสหกรณ์ในประเทศ เป็นสถาบันการเงินที่มีสมาชิกเป็นบุคคลที่มีอาชีพอย่างเดียวกันหรืออาศัยในที่ชุมชนเดียวกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักการออมทรัพย์ และจัดหาเงินทุนมาให้กู้ยืมเงินเมื่อเกิดความจำเป็นหรือเพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์งอกเงยในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยของสถาบันการเงินอื่น ๆ เช่น ธนาคารพาณิชย์ สหกรณ์ออมทรัพย์ครูได้รับการจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 การดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูที่สำคัญ เช่น การรับฝากเงิน การให้เงินกู้แก่สมาชิก และการฝากหรือการลงทุนจากสภาพปัญหาอัตราดอกเบี้ยเงินกู้สูง ดอกเบี้ยเงินฝากต่ำไม่คุ้มค่ากับเงินที่เก็บออมไว้ ในบัญชีและยังขาดแหล่งเงินทุนในการบริโภคของข้าราชการครูเมื่อคราวจำเป็น จึงได้มีการรวมกลุ่มของอาชีพก่อตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์ครูขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันด้วยการรวบรวมเงินออมและจัดหาเงินทุนมาให้สมาชิกกู้ และจากปมการบริหารจัดการที่ ไม่โปร่งใสภายใน

ของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนคลองจั่นนำมาซึ่ง “บทเรียน” ของผู้ฝากเงินที่จะต้องบริหารความเสี่ยงอย่างรอบด้าน เกิดปัญหาคดีการยักยอกเงินของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนคลองจั่น อันนำมาซึ่งความเสียหายเป็นมูลค่านับหมื่นล้านบาท ที่กำลังอยู่ระหว่างขั้นตอนการตรวจสอบจากหลายหน่วยงานในขณะนี้ ถือเป็นการตอกย้ำชัดๆ ให้เห็นถึงความสำคัญของปัญหาเรื่องนี้ ต่อระบบสหกรณ์ทั่วประเทศ เพราะเรื่องนี้ไม่ใช่ แค่ปัญหาของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนคลองจั่น แต่มีหลายสหกรณ์ชื่อดังเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ในฐานะ “เจ้าหนี้ ” จำนวนมาก รวมถึงประชาชนทั่วไป

ปัจจุบันนอกจากปัญหาในกระบวนการบริหารแล้วสหกรณ์ออมทรัพย์ครู ต้องแข่งขันกับสถาบันการเงินอื่น ๆ เช่น ธนาคารพาณิชย์ ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่สหกรณ์ออมทรัพย์เองต้องพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อให้ บริการด้านต่างๆ ให้ทันกับสหกรณ์ในภูมิภาคเดียวกันและให้ทันกับสถาบันการเงินอื่น ซึ่งจะทำให้สหกรณ์มีความมั่นคงและเป็นที่ พึ่งของสมาชิกได้ จากสภาพปัญหาดังกล่าวของผู้ บริหารสหกรณ์ที่มีความสลับซับซ้อนในมิติหลายด้าน ไม่ว่าในลักษณะเชิงโครงสร้างในบางครั้งต้องคิดนอกกรอบบ้าง เพื่อความคล่องตัวในการทำงาน ด้านการบริหารการจัดการควรใช้ คนให้ตรงกับงาน ด้านความเป็นผู้นำ ผู้นำจึงต้องเรียนรู้อยู่เสมอ และต้องมีหลักการบริหารจัดการที่ดี(Good Governance) เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมอันจะทำให้องค์กรก้าวหน้าพฤติกรรมการบริหารนับว่ามีส่วนสำคัญเป็นอย่างมาก กล่าวคือถ้ามีการบริหารและการจัดการที่ดีงานก็จะบรรลุจุดหมายได้อย่างมีประสิทธิผล เพราะการบริหารและการจัดการที่ดีเป็นปัจจัยขาดของความสำเร็จ(ประเวศ วะสี,2541,หน้า 56) การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสหกรณ์อมทรัพย์ครู ภาคใต้ให้มีศักยภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงและปรับสภาพองค์กรให้ สอดคล้องเข้ากับสถานการณ์ของโลกที่ไร้พรหมแดนในยุค ปัจจุบัน สิ่งเหล่านี้ เป็นความสำคัญเร่งด่วนที่ผู้ บริหารจะต้องตระหนักและเข้าใจปัญหา เพราะผู้บริหารมีส่วนเกี่ยวข้อง และมีรวมหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในอันที่จะผลักดันให้เกิดผลดังกล่าว และไม่ยึดติดกับการบริหารแบบเดิมที่มุ่งทำตามนโยบายหรือตามที่ส่วนกลางกำหนดเท่านั้น มิฉะนั้นก็จะส่งผลกระทบต่อการบริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์ครูในภาคใต้ในหลายด้าน เช่น ด้านความเชื่อมั่นของสมาชิกและองค์กรที่ เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของสหกรณ์ ประเด็นเหล่านี้ล้วนเป็นปัญหา ท้าทายความรู้ ความสามารถ และวิสัยทัศน์ในระดับผู้นำหรือความมีภาวะผู้นำความเปลี่ยนแปลงที่จะนำพาองค์กรให้มีการพัฒนานำไปสู่เป้าหมายที่จัดเจนและมีประสิทธิผลอย่างแท้จริง

ด้วยเหตุและผลปัญหาดังกล่าวข้างต้น งานวิจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้จึงมีกุญแจสำคัญไขปัญหาในการบริหารงาน และส่งผลให้สหกรณ์มีประสิทธิผลในการดำเนินงานที่ดี ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจและต้องการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร การบริหารการจัดการที่ดี และประสิทธิผลองค์กรของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร การบริหารการจัดการที่ดี ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้
3. เพื่อหาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

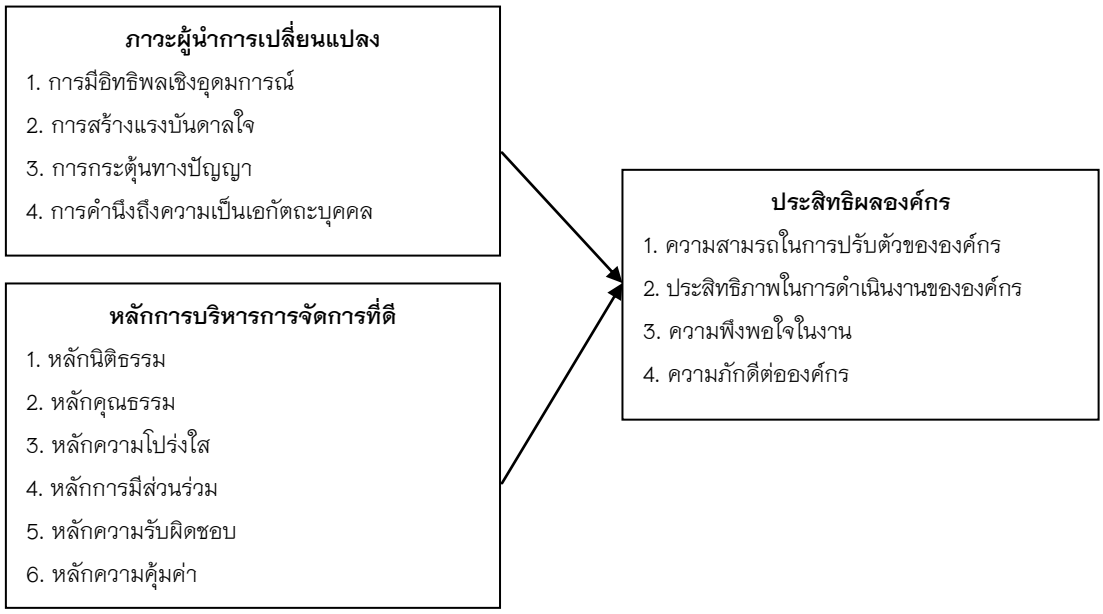
ทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นทฤษฎีของการศึกษาภาวะผู้นำแนวใหม่ หรือกระบวนทัศน์ใหม่ (New paradigm) ของภาวะผู้นำโดยมี Bass & Avolio เป็นสองท่านแรกที่ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยแสดงให้เห็นเป็นทฤษฎี ของการศึกษาภาวะผู้นำแนวใหม่ เนื่องจากภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ไปสู่ความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ (Visionary) และมีการกระจายอำนาจ หรือเสริมสร้างพลังจูงใจ (Empowering) และเป็นผู้ มีคุณธรรม (Moral agents) และกระตุ้นผู้ตามให้มีความเป็นผู้นำ ทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในทัศนะของ Bass & Avoli (2006) ได้พัฒนารูปร่างขึ้น โดยการศึกษาวิจัยรวบรวมข้อมูลพัฒนาและฝึกอบรมจากทุกระดับในองค์การและในสังคม ทั้งกับผู้นำทุกระดับในสังคม ทั้งกับผู้นำทุกระดับและไม่มีประสิทธิภาพ ไม่มีกิจกรรมจนถึงผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูง มีความกระตือรือร้น ทั้งในวงการธุรกิจอุสาหกรรม ราชการทหาร โรงพยาบาล สถานศึกษา ในต่างเชื้อชาติและต่างวัฒนธรรม ผลการศึกษาแสดงให้ เห็นว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ที่วัดโดยเครื่องมือวัดภาวะผู้นำพหุองค์ประกอบ ที่สร้างและพัฒนาโดย Bass & Avoli เป็นภาวะผู้นำที่มี ประสิทธิภาพ และให้ความพึงพอใจมากกว่าภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยน มีงานวิจัยเชิงประจักษ์และการศึกษาเชิงทฤษฎี จำนวนมาก แสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีอิทธิ พลอย่างมีนัยสำคัญต่อการเพิ่มการปฏิบัติงานของบุคลากร

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ Bass & Avoli (2006) มีองค์ประกอบ 4 ประการคือ 1) การคำนึงถึงความเป็นเอกัตถะบุคคลเป็นกระบวนการที่ผู้นำประพฤติทำตนเป็นผู้มุ่งเน้นการพัฒนา วินิจฉัยและยกระดับความต้องการของผู้ตามมีการติดต่อกับผู้ตามเป็นรายบุคคล และติดต่อสื่อสารแบบสองทาง เอาใจใส่ความต้องการตามความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้ตามกระจายอำนาจความรับผิดชอบส่งเสริมให้ผู้ตามเกิดจินตภาพด้วยตนเอง 2) การกระตุ้นทางปัญญา เป็นกระบวนการที่ผู้นำกระตุ้นผู้ตามให้เห็นวิธีการ หรือแนวทางใหม่ในการแก้ปัญหาโดยการกระทำให้ผู้ตามมีความพอใจและมีความตั้งใจด้วยการใช้สัญลักษณ์ จินตนาการและภาษาที่เข้าใจง่าย ส่งเสริมให้ผู้ตามเข้าใจในบทบาทและยอมรับในบทบาท 3) การสร้างแรงบันดาลใจ เป็นกระบวนการที่ผู้นำทำให้ผู้ตามเกิดอารมณ์กระตุ้น จูงใจให้ไม่เห็นประโยชน์ส่วนตน แต่อุทิศตนเพื่อทีมงาน เห็นคุณค่าของผลการปฏิบัติงาน 4)การมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ ผู้นำแสดงพฤติกรรมตามบทบาท ทำให้ผู้ตามมีความชื่นชม มีความภูมิใจ จงรักภักดี และเชื่อถือในตัวผู้นำและผู้นำได้วางแผนกำหนดแนวทางให้ ผู้ตามแสดงตามโดยการสร้างวิสัยทัศน์ (Vision) ร่วมกัน โดยผู้นำซึ่งเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ (Vision) และรู้ถึงพันธกิจ (Mission)

แนวคิดและทฤษฎีการบริหารจัดการที่ดี ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ได้กล่าวถึงหลักธรรมมาภิบาลว่ามีองค์ประกอบหลักสำคัญ 6 ประการ ประกอบด้วย 1) หลักนิติธรรม การตรากฎหมาย กฎข้อบังคับ ต่าง ๆ ให้ทันสมัยและเป็นธรรมเป็นที่ยอมรับของสังคมและสังคมยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎหมาย กฎข้อบังคับเหล่านั้น 2) หลักคุณธรรม การยึดมั่นในความถูกต้องดีงามโดยรณรงค์ให้บุคลากร ยึดถือหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่ ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน 3) หลักความโปร่งใส การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ปรับปรุงกลไกการทำงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้ให้ มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมา และมีการตรวจสอบได้ถูกต้องชัดเจน 4) หลักความมีส่วนร่วม การเปิดโอกาสให้บุคลากรและชุมชนมีส่วนร่วมรับรู้ และเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญต่าง ๆ 5) หลักความรับผิดชอบ การตระหนักในสิทธิ หน้าที่ มีจิตสำนึกในความรับผิดชอบใส่ใจในปัญหาและการกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา 6)

หลักความคุ้มค่า การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชนสูงสุดแก่ส่วนรวม โดยรณรงค์ให้บุคลากร มีความประหยัดใช้ของอย่างคุ้มค่า สร้างสรรค์ การปฏิบัติงานและบริการที่ มีคุณภาพ

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการเก็บข้อมูลจากหลายแหล่งหลายวิธีการเพื่อตรวจสอบและยืนยันความถูกต้องของข้อมูล ข้อมูลการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative data) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาศึกษาปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร การบริหารการจัดการที่ดีและประสิทธิผลองค์กรของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้ โดย การเก็บรวมรวมข้อมูล จากเอกสารแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อค้นพบการวิเคราะห์เอกสารเพื่อกำหนดองค์ประกอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาอิทธิพลปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร การบริหารการจัดการที่ดี ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้

ขั้นตอนที่ 3 หาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กรรมการ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ รวมทั้งสิ้น 521 คน ของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้ จำนวน 14 แห่ง

กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane (1976), อ้างถึงใน สุทธนู ศรีไสย์,2551) นั่นคือจะต้องใช้ ขนาดตัวอย่าง อย่างน้อยเท่ากับ 227 ตัวอย่างจึงจะสามารถประมาณค่าร้อยละโดยมีความผิดพลาดไม่เกินร้อยละ 5 ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ดังนั้นเพื่อความสะดวกในการประเมินผล และการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงใช้ ขนาดกลุ่มตัวอย่างเพิ่มจากสูตรที่คำนวณได้ร้อยละ 5 = 27 นั่นคือ จำนวนผู้ที่ตอบแบบสอบถามมีจำนวนทั้งสิ้น 27 + 227 = 254 คน และทำการแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ เจ้าหน้าที่ และคณะกรรมการ ทำการกำหนดตามสัดส่วนตามพื้นที่สหกรณ์ การประเมินความเหมาะสม ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารสหกรณ์ ซึ่งเป็นผู้บริหารระดับสูงของสหกรณ์ออมทรัพย์ ครูภาคใต้ จำนวน 6 คน ได้มาจากการแบบเจาะจง (Purposive Selected)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 2 ชุด คือ

ชุดที่ 1 แบบสอบถามความคิดเห็นเพื่อหาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้ มี 5 ตอน ซึ่งเป็นแบบปลายเปิด จากแบบสอบถามตอนที่ 2 ตอนที่ 3 ตอนที่ 4 ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตรวัดประเมินค่า (rating scale) แบ่งความคิดเห็นเป็น 5 ระดับ

ชุดที่ 2 ประเมินความเหมาะสมของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารสหกรณ์ จำนวน 6 คน

การทดสอบคุณภาพของแบบสอบถามหาค่าความเที่ยงตรงทางด้านเนื้อหาของแบบสอบถาม (Content Validity) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ทำการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม (IOC) โดยใช้ ค่าดัชนีความสอดคล้องที่ไม่ต่ำกว่า 0.50 การทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นและผ่านการตรวจสอบจากผู้ เชี่ยวชาญซึ่งได้ทำการปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว ไปทดลองใช้ (Try Out) กับบุคลากรที่ไม่ใช่ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้แบบสอบถามมีขั้นตอน ดังนี้ ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก กลุ่มตัวอย่าง และมีผู้ช่วยทำหน้าที่จดบันทึกรายละเอียดการพูดคุยและทำการบันทึกเทป ในการสนทนากลุ่มและชี้แจงแบบสอบถามให้ทราบโดยละเอียดเพื่อช่วยเก็บข้อมูลและทุกคนปฏิบัติได้ตามแนวทางเดียวกัน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วย สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การหาค่าร้อยละ เพื่อนำเสนอข้อมูลลักษณะทั่วไปในหมวดหมู่ของตัวแปรต้นและ ตัวแปรตาม ใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) เพื่อเปรียบเทียบดูการกระจายของข้อมูล และสถิติเชิงอนุมาน ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการทดสอบความอิทธิพลของตัวแปรต้นและตัวแปรตามโดยการวิเคราะห์ การวิเคราะห์ Multiple Regression

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร การบริหารการจัดการที่ดี และประสิทธิผลสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้ พบว่าระดับ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.48, S.D. = .35) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้ดังนี้ การสร้างแรงบันดาลใจในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.52, S.D. = .39) รองลงมาคือ การมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ ($\bar{X}$ = 4.51, S.D. = .43) การกระตุ้นทางปัญญา ($\bar{X}$ = 4.45, S.D. = .49) และลำดับสุดท้ายคือ การคำนึงถึงความเป็นเอกัตถะบุคคล ($\bar{X}$ = 4.43, S.D. = .44) ตามลำดับ ส่วนปัจจัยการบริหารการจัดการที่ดี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.41, S.D. = .40) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย 3 ลำดับแรก ได้ดังนี้ หลักความโปร่งใส ($\bar{X}$ = 4.49, S.D. = .48) รองลงมาคือ หลักความคุ้มค่า ($\bar{X}$ = 4.42, S.D. = .50) และหลักคุณธรรม ($\bar{X}$ = 4.41, S.D. = .56) ตามลำดับ และ ปัจจัยประสิทธิผลองค์กรโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.51, S.D. = .36) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดจำนวน 2 ข้อ เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้ดังนี้ ความภักดีต่อองค์กร ($\bar{X}$ =4.68, S.D. = .41) รองลงมาคือ ความพึงพอใจในงาน ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = .47) และอยู่ในระดับมากจำนวน 2 ข้อ เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้ดังนี้ ประสิทธิภาพในการ ดำเนินงานขององค์กร ($\bar{X}$ = 4.42,S.D. =.51) และความสามารถในการปรับตัวขององค์กร ($\bar{X}$ = 4.39, S.D.=.48) ตามลำดับ

2. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลอิทธิพลปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารมีอิทธิพลต่อพบว่าตัวแปรอิสระ 4 ตัว มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้ ในระดับปานกลางคือ .607 ตัวแปรทั้ง 4 ตัวสามารถอธิบายความผันแปรของระดับประสิทธิผลสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้ ได้ร้อยละ 36.9 ที่ระดับความเคลื่อน .291 สามารถเขียนสมการพยากรณ์ได้ดังนี้ $Y = 1.770 + 0.016X_1 + 0.236X_2 + 0.075X_3 + 0.286X_4$

สรุปได้ว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารด้านอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ และด้านการกระตุ้นทางปัญญา ไม่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้ ส่วนภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารด้านการสร้างแรงบันดาลใจ และด้านการคำนึงถึงความเป็นเอกัตถะบุคคลมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลอิทธิพลปัจจัยการบริหารการจัดการที่ดีมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้ประเมินรูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้ พบว่าตัวแปรอิสระ 6 ตัว มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้ ในระดับปานกลางคือ .705 ตัวแปรทั้ง 6 ตัวสามารถอธิบายความผันแปรของระดับประสิทธิผลสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้ ได้ร้อยละ 49.8 ที่ระดับความเคลื่อน .261 สามารถเขียนสมการพยากรณ์ได้ดังนี้ $Y = 1.594 + 0.141X_5 + 0.024X_6 + 0.061X_7 + 0.126X_8 + 0.059X_9 + 0.367X_{10}$

สรุปได้ว่าการบริหารการจัดการที่ดีด้านหลักนิติธรรม หลักความมีส่วนร่วม หลักความคุ้มค่ามีอิทธิพลต่อประสิทธิผลสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้ ส่วนการบริหารการจัดการที่ดีด้านหลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ ไม่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้

3. สรุปผลการการประเมินภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารสหกรณ์ ซึ่งเป็นผู้บริหารระดับสูงของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้ จำนวน 6 คน พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.38, S.D. = 0.19) เมื่อพิจารณา

เป็นรายด้านพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้ มีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.56, S.D. = 0.24) ส่วนด้านอื่นอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้ดังนี้ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้ มีความเหมาะสม ($\bar{x}$ = 4.40, S.D. = 0.28) รองลงมาคือ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้ มีความเป็นประโยชน์ ($\bar{x}$ = 4.36, S.D. = 0.43) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้มีความสอดคล้อง ($\bar{x}$= 4.19, S.D. = 0.24) และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้มีความเป็นประโยชน์ ($\bar{x}$= 4.18, S.D. = 0.24) ตามลำดับ

การอภิปรายผล

ปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร ประกอบด้วย 1. การมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ 2. การสร้างแรงบันดาลใจ 3. การกระตุ้นทางปัญญา 4. การคำนึงถึงความเป็นเอกัตถะบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับ แคทลียา ศรีใส (2548) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามทฤษฎีของ Bass ซึ่งสรุปได้ 4 องค์ประกอบ คือ การมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา การคำนึงถึงความเป็นเอกัตถะบุคคล รวมทั้งสอดคล้องกับ ดรุณี ขันขวา (2551) และภิรมย์ ถินถาวร (2550) สุภาวดี จิตติรัตนกุล (2550) พบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมี 4 องค์ประกอบเช่นเดียวกัน ส่วนองค์ประกอบของการบริหารการจัดการที่ดี ประกอบด้วย 1. หลักนิติธรรม 2. หลักคุณธรรม 3. หลักความโปร่งใส 4. หลักความมีส่วนร่วม 5. หลักความรับผิดชอบ 6. หลักความคุ้มค่า และประสิทธิผลองค์กรของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้ ประกอบด้วย 1. ความสามารถในการปรับตัวขององค์กร 2. ประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กร 3. ความพึงพอใจในงาน 4. ความภักดีต่อองค์กร สอดคล้องกับ Lee and Tseng (2005, p. 164) ทำการวัดถึงประสิทธิผลขององค์การโดยใช้ตัวแปรที่ใกล้เคียงกับ Schmid (2002, p. 380) ศึกษาองค์การเพื่อผลประโยชน์สาธารณะใช้ตัวแปร 3 ตัวแปรในการอธิบายถึงความมีประสิทธิผลขององค์การ ได้แก่ ความพึงพอใจของลูกค้า ผลการปฏิบัติงาน และการปรับตัวให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้า

ปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร การบริหารการจัดการที่ดี และประสิทธิผลสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้ พบว่าระดับ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้ดังนี้ การสร้างแรงบันดาลใจในระดับมาก รองลงมาคือ การมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ การกระตุ้นทางปัญญา และลำดับสุดท้ายคือ การคำนึงถึงความเป็นเอกัตถะบุคคล ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับ ปิยดา สว่างศิลป์ (2545) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์การ: ศึกษากรณี บริษัท มิตซุยสุมิโตโม อินชัวรันซ์ จำกัด สาขาประเทศไทย พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลขององค์การมากที่สุดเรียงตามลำดับ ประกอบด้วย บรรยากาศองค์การ แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน การบริหารทรัพยากรบุคคลกระบวนการติดต่อสื่อสารโครงสร้างบริษัทการบริหารการเปลี่ยนแปลง คุณลักษณะของพนักงานด้านความรู้ความสามารถ สภาพการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม วัฒนธรรมองค์การ สภาพเศรษฐกิจและเป้าหมายและภารกิจขององค์การ ส่วนปัจจัยการบริหารการจัดการที่ดี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย 3 ลำดับแรก ได้ดังนี้ หลักความโปร่งใส รองลงมาคือ หลักความคุ้มค่า และหลักคุณธรรมตามลำดับ และ ปัจจัยประสิทธิผลองค์กรโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ใน

ระดับมากที่สุดจำนวน 2 ข้อ เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้ดังนี้ ความภักดีต่อองค์กร รองลงมา คือ ความพึงพอใจในงาน และอยู่ในระดับมากจำนวน 2 ข้อ เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้ดังนี้ ประสิทธิภาพในการ ดำเนินงานขององค์กร และความสามารถในการ ปรับตัวขององค์กร ตามลำดับ ซึ่ง Schein and Price (อ้างถึงในเพ็ญตุลา ชาญชัยศักดิ์, 2551, หน้า 15) มีความเห็นตรงกันต่อสมรรถภาพ (capacity) ในการปรับตัวขององค์การในการอยู่รอด (survival) ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญของประสิทธิผลองค์การ ซึ่งGeorgopoulos and Tannenbaum (อ้างถึงใน ภรณี (กีร์ติบุตร)มหานนท์,2529, หน้า 64) เห็นว่า การปรับตัวเพื่อความอยู่รอดเกี่ยวข้องกับความยืดหยุ่นขององค์การในรูปของความเร็วในการปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงภายในองค์การ และความสำเร็จในการปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงซึ่งเกิดขึ้นนอกองค์การ ซึ่งมีความเห็นสอดคล้องกับ Gibson et al. (อ้างถึงใน ภรณี (กีร์ติบุตร) มหานนท์, 2529, หน้า 107-137) ที่เห็นว่า การปรับตัว เป็นความสามารถขององค์การที่จะสนองตอบต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกองค์การ รวมถึงการพัฒนาตนเองเพื่อเพิ่มพูนสมรรถนะที่จะอยู่รอดได้ในระยะยาวโดยการฝึกอบรมบุคลากรตลอด จนวิธีการทางจิตวิทยาและสังคมวิทยาเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้องค์การสามารถอยู่รอด และดำรงอยู่ต่อไปได้ในสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบองค์การนั้นขณะที่ Campbell (อ้างถึงใน พิทยา บวรวัฒนา, 2541, หน้า 180-184) ก็มีความเห็นในลักษณะที่คล้ายกันว่าความสามารถในการปรับตัวเพื่อความอยู่รอด เป็นปัจจัยด้านประสิทธิผลองค์การที่สำคัญ โดยเห็นว่าความยืดหยุ่น/การปรับตัว(flexibility/adaptation)เป็นความสามารถขององค์การในการเปลี่ยนแปลงการทำงาน ขององค์การ การมีความยืดหยุ่นของโครงสร้าง เพื่อให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อม ทั้งนี้เพื่อสร้างความสามารถขององค์การในการอยู่รอด ท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง โดยองค์การต้องสามารถสร้างและรักษาความเข้าใจอันดีกับบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ ในสภาพแวดล้อม เช่น องค์การมีความสัมพันธ์อันดีกับลูกค้าประจำ ผู้หาปัจจัยนำเข้า หน่วยงานของรัฐบาล และบุคคลต่าง ๆ ที่มีอำนาจสามารถสร้างความเสียหายต่อการดำเนินงานขององค์การได้

อิทธิพลปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารมีอิทธิพลต่อ พบว่าตัวแปรอิสระ 4 ตัว มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้ ในระดับปานกลางคือ .607 ตัวแปรทั้ง 4 ตัว สามารถอธิบายความผันแปรของระดับประสิทธิผลสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้ ได้ร้อยละ 36.9 ที่ระดับความเคลื่อน .291 สรุปได้ว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารด้านอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ และด้านการกระตุ้นทางปัญญา ไม่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Bohn (2002, p. 76) และตรีเนตร ตันตระกูล (2559) ที่พบว่า ความเป็นผู้นำมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติค่อนข้างมากต่อการบรรลุ ผลขององค์การ ซึ่งหมายถึง มีอิทธิพลโดยตรงต่อการรับรู้ถึงการบรรลุผลขององค์การนั่นเอง

ส่วนภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารด้านการสร้างแรงบันดาลใจ และด้านการคำนึงถึงความเป็นเอกัตถะบุคคลมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้ ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก ในระบบเศรษฐกิจปัจจุบัน ทุนเป็นปัจจัยสำคัญของการเจริญเติบโตของธุรกิจ แต่ถ้าธุรกิจนั้นจะอาศัยเพียงทุนของตนเองเพียงอย่างเดียว ก็จะไม่สามารถเจริญเติบโตแข่งกับธุรกิจอื่นได้ ต้องอาศัยแหล่งเงินทุนจากภายนอกด้วย ได้แก่สถาบันการเงินและตลาดทุน แต่การจะเข้าถึงแหล่งทุนภายนอกได้ธุรกิจนั้นจะต้องสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่ผู้ลงทุน หรือสถาบันการเงินที่ให้กู้ยืมว่าหุ้นที่ลงทุนหรือเงินที่ให้กู้ยืมจะไม่สูญหายและได้ผลตอบแทนคุ้มค่า สหกรณ์ซึ่งเป็นธุรกิจรูปแบบหนึ่ง ก็ต้องได้รับความเชื่อถือจากสมาชิกและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นสำคัญ เพราะถ้าขาด ความเชื่อถือ จะสร้างได้อย่างไรนั้นเป็นคำตอบที่สั้นที่สุดคือสหกรณ์ต้องมี ธรร

มาภิบาล ในการประกอบธุรกิจ เพราะการที่สหกรณ์กระกอบธุรกิจอย่างมีธรรมาภิบาลจะช่วยให้สหกรณ์สามารถดำเนินงานไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพเกิดผลดีกับมวลสมาชิก

อิทธิพลปัจจัยการบริหารการจัดการที่ดีมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้ พบว่าตัวแปรอิสระ 6 ตัว มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้ ในระดับปานกลางคือ .705 ตัวแปรทั้ง 6 ตัว สามารถอธิบายความผันแปรของระดับประสิทธิผลสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้ ได้ร้อยละ 49.8 ที่ระดับความเคลื่อน .261 สรุปได้ว่าการบริหารการจัดการที่ดีด้านหลักนิติธรรม หลักความมีส่วนร่วม หลักความคุ้มค่ามีอิทธิพลต่อประสิทธิผลสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้ ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากสหกรณ์เปิดโอกาสให้ทุกฝ่าย ได้แก่สมาชิก กรรมการ และฝ่ายจัดการ มีส่วนในการร่วมรับรู้ ร่วมแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจทั้งในด้านการบริหารการจัดการและการพัฒนาสหกรณ์ เพื่อสร้างสรรค์และจรรโลงความเผาสุกของส่วนรวม รวมถึงรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงานของสหกรณ์ด้วย รวมทั้งสหกรณ์ได้กำหนดข้อบังคับ ระเบียบต่างๆ เป็นไปตามพระราชบัญญัติสหกรณ์โดยคำนึงถึงสิทธิ เสรีภาพ และความยุติธรรมของทุกฝ่ายในสหกรณ์ และใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติด้วยความเที่ยงธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ Watana Vinitwatanakhun (2002) ศึกษาถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลขององค์การ พบว่าปัจจัยด้านรูปแบบความเป็นผู้นำ (leadership style) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (human resource development) เทคโนโลยี (technology) และการวางแผนกลยุทธ์ (strategic planning) เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลขององค์การ โดยที่รูปแบบความเป็นผู้นำเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุด

ส่วนการบริหารการจัดการที่ดีด้านหลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ ไม่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้ ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาการยึดมั่นในความถูกถูกต้องดีงาม ทุกฝ่ายในสหกรณ์ ปฏิบัติงาน ในหน้าที่ของตนอย่างเต็มความสามารถด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต และเสมอภาค ประพฤติ ปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณที่ร่วมกันกำหนด และส่งเสริมสนับสนุน ยกย่อง ผู้กระทำความดี รวมถึง การส่งเสริมให้มีการพัฒนาทุกฝ่ายในสหกรณ์อย่างเท่าเทียมจากการบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีระบบการควบคุมภายในที่ดี มีกิจกรรมหรือแผนงานที่ส่งเสริม สนับสนุน การประหยัด ลดค่าใช้จ่าย เพิ่มรายได้ ส่งเสริมระแบบสวัสดิการ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของทุกฝ่ายในระบบสหกรณ์ และหรือสังคมภายนอก ประกอบกับการที่ทุกฝ่ายในสหกรณ์ตระหนักใน สิทธิหน้าที่ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และผลจากการทำของตน ตลอดจนเคารพความคิดเห็นที่แตกต่างของผู้มีส่วนร่วมในสหกรณ์ รวมถึงไม่เพิกเฉยต่อปัญหาสาธารณะ และการช่วยเหลือเอื้ออาทรต่อสังคม

การประเมินภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้ พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้ มีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านอื่นอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้ดังนี้ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้ มีความเหมาะสม รองลงมาคือ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้ มีความเป็นประโยชน์ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้มีความสอดคล้อง และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้มีความเป็นประโยชน์ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

สำหรับการวิจัยครั้งนี้

1. ควรมีการทบทวนว่าภาคธรรมาภิบาลของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูที่เป็นอยู่ในปัจจุบันว่ามีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และมีความโปร่งใสมากน้อยเพียงใด

2. ควรมีการกำหนดรูปแบบและกระบวนการดำเนินตามหลักธรรมาภิบาลของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคแล้วออกเป็นข้อกำหนด เพื่อปฏิบัติต่อไป

สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการทดลองนำภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้ไปทดลองใช้

2. การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเพียงสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้ ควรมีการศึกษาวิจัยกับพื้นที่ในภาคอื่นๆ ซึ่งมีบริบทของพื้นที่ต่างกัน

3. การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยที่ทำการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ กรรมการหรือบุคลากรที่ปฏิบัติงานอยู่ในสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้เท่านั้น ควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้วย

บรรณานุกรม

แคทลียา ศรีใส. (2548). ความสัมพันธ์ ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการสร้างทีมงานของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สำนักผู้ตรวจราชการประจำเขตตรวจราชการที่ 3วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.

ดรุณี ขันขวา. (2551). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนในอำเภอหนองเรือสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 5. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.(การบริหารการศึกษา). ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ตรีเนตร ตันตระกูล (2559). การสร้างผู้นำในองค์กร Creating Organizational Leaders. การประชุมทางวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ. มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น.

ประยุทธ ชูสอน. (2548). พฤติกรรมภาวะผู้นำและแนวทางการพัฒนาสู่ความเป็นผู้บริหาร มืออาชีพของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ประเวศ วะสี, (2541). ภาวะผู้นำ. พยาธิสภาพในสังคมไทยและวิธีการแก้ไข (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร. สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน

ประเสริฐ สมพงษ์ธรรม. (2537). การวิเคราะห์ภาวะผู้นำของศึกษาธิการจังหวัดที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลองค์การสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. สาขาการนิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปิยดา สว่างศิลป์. (2545). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์การ:ศึกษากรณีบริษัท มิตซุยสุมิโตโม อินชัวรันซ์ จำกัด สาขาประเทศไทย.วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิทยา บวรวัฒนา. (2541). ทฤษฎีองค์การสาธารณะ (พิมพ์ครั้งที่ 5).กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศักดิโสภาการพิมพ์.

เพ็ญตุลา ชาญชัยศักดิ์. (2551). การพัฒนาตัวบ่งชี้รวมประสิทธิผลขององค์การตามแนวคิดการแข่งขันคุณค่าสำหรับ โรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา.

ภรณี (กีร์ติบุตร) มหานนท์. (2529). การประเมินประสิทธิผลองค์การ. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

ภิรมย์ ถินถาวร. (2550). การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของข้าราชการครู โรงเรียนในอำเภอบ้านโพธิ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทราเขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2550). มนุษยสัมพันธ์ : พฤติกรรมมนุษย์ในองค์การ. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุทธนู ศรีไสย์, (2551). หลักการนิเทศการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุภาวดี จิตติรัตนกุล. (2550). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของนายกเทศมนตรี กรณีศึกษา: เทศบาลเมืองพังงา อำเภอเมือง จังหวัดพังงา. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตสาขาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Bass.B.M.&Avolio.B.J.,(2006). Improving organization effectiveness through transformation Leadership.Thousand Oaks: Sage.

Bohn, H. (2002). Government asset and liability management in an era of vanishing public Debt. Santa Barbara: University of California at Santa Barbara.

Lee, T. Z., & Tseng, Y. F. (2005). A study of the relationship between organizational culture and organizational effectiveness of the electronic industries in Taiwan. Retrieved October 15, 2007, fromhttp://www.kurims.kyotou.ac.

Pruethsan Sutthichaimethee. (2017). VARIMAX Model to Forecast the emission of Carbon Dioxide from Energy Consumption in Rubber and Petroleum industries sectors in Thailand. Journal of Ecological Engineering, 18 (3), 112-117.

Pruethsan Sutthichaimethee. (2016). Modeling Environmental Impact of Machinery Sectors to Promote Sustainable Development of Thailand. , Journal of Ecological Engineering, 17 (1).

Pruethsan Sutthichaimethee , Danupon Ariyasajjakorn. (2017). Forecasting Model of GHG Emission in Manufacturing Sectors of Thailand. Journal of Ecological Engineering, 18 (1), 18–24.

Pruethsan Sutthichaimethee , Danupon Ariyasajjakorn. (2017). Forecasting Energy Consumption in Short-Term and Long-Term Period by using Arimax Model in the Construction and Materials Sector in Thailand. Journal of Ecological Engineering, 18 (4), 52-59.

Pruethsan Sutthichaimethee, Danupon Ariyasajjakorn. (2017). The Revised Input-Output Table to Determine Total Energy Content and Total Greenhouse Gas Emission Factors in Thailand. , Journal of Ecological Engineering, 18 (6), 166-170.

Pruethsan Sutthichaimethee, Yothin Sawangdee. (2016). Indicator of Environmental Problems of Agricultural Sectors under the Environmental Modeling. Journal of Ecological Engineering, 17 (2).

Schein, E. H. (1970). Organizational psychology (2nd ed.). Englewood Cliffs,NJ: Prentice-Hall.

Schmid, H. (2002). Relationships between organizational properties andorganizational effectiveness in three types of nonprofit human service organizations. Public Personnel Management, 31(3), 377-395.

Sutthichaimethee Pruethsan, Sawangdee Yothin. (2016). Model of Environmental Impact of Service Sectors to Promote Sustainable Development of Thailand .Ethics Sci Environ Polit, 16(1).

Sutthichaimethee Pruethsan and Sawangdee Yothin. (2016). Indicator of Environmental Problems Priority Arising from the use of Environmental and Natural Resources in Machinery Sectors of Thailand . Environmental and Climate Technologies .17(1), 18-29 .

Watana Vinitwatanakhun. (2002). Factors affecting organizational effectiveness of nursing institute in Thailand. Retrieved October 14, 2007

บทความวิจัย

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีวประวัติบรรดาศาสดาของนักศึกษา หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การสอนแบบร่วมมือ

หัสนีย๊ะห์ นะดารานิง[*]
เนาวรัตน์ มะลีลาเต๊ะ[**]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีวประวัติบรรดาศาสดาของนักศึกษาโดยใช้การสอนแบบร่วมมือ เทคนิคเล่ารอบวง (Round Robin) และ 2) ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนวิชาชีวประวัติบรรดาศาสดาโดยใช้การสอนแบบร่วมมือเทคนิคเล่ารอบวง (Round Robin) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาการสอนอิสลามศึกษา ชั้นปีที่ 2 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 28 คน โดยการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงทดลองแบบ One Group Pre-test Post-test Design

ผลการวิจัยพบว่า 1) นักศึกษาที่ได้รับการสอนโดยใช้การสอนแบบร่วมมือ เทคนิคเล่ารอบวงมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 2) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคเล่า รอบวง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.68 ซึ่งอยู่ในระดับดีมาก

คำสำคัญ: ชีวประวัติ, ศาสดา, การสอนแบบร่วมมือ

[*] อาจารย์ สาขาการสอนอิสลามศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

[**] อาจารย์ สาขาการสอนอิสลามศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

RESEARCH

Achievement Biography of Prophets Subject B.Ed. Student in Teaching Islamic Education Program By Cooperative Learning

Hasniyah Nadaraning[*]
*Naowarart Malilate***

ABSTRACT

This research aims to study 1) to development the students' achievement in Biography of Prophets subject by Round Robin Technique. 2) To study the student' satisfaction in the Biography of Prophets subject by Cooperative Learning using Round Robin technique the population were 28 students in bachelor of teaching Islamic Education program who were studied the Islamic and General Science subject in the 1st semester of Academic Year 2016.The data was collected by using quasi-experimental research from namely one group pretest-posttest design

The result of this research were as follows : 1) The Students who have been taught by Cooperative Learning using Round Robin technique instruction higher achievement after class than before class at the .01 level of significance. 2) The students were satisfied with the learning plan according to the Cooperative Learning using Round Robin technique an average at 4.68 which is very good.

Keywords: Biography, Prophets, Cooperative Learning

[*] Lecturer, Department of Teaching Islamic Education, Faculty of Education, Yala Rajabhat University

[**] Lecturer, Department of Teaching Islamic Education, Faculty of Education, Yala Rajabhat University

บทนำ

การศึกษาในอิสลามเป็นสิ่งสำคัญในชีวิตมุสลิม เพราะการอยู่รอดของมนุษย์ไม่ว่ายุคใดก็ตามต้องอาศัยการเรียนรู้ต่อสิ่งที่อยู่รอบข้าง สิ่งที่เป็นอดีตหรือสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต การพัฒนาในเรื่องของความรู้จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อมวลมนุษยชาติ เมื่อมนุษย์มีความรู้มนุษย์ก็สามารถที่จะพัฒนาตัวเองเพื่อดำเนินชีวิตได้ทั้งโลกนี้และโลกหน้าโดย การศึกษาประวัติศาสตร์อิสลามของบรรดารอซูล เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาอิสลาม เพราะอิสลามได้ถูกประทานลงมาโดยผ่านบรรดานบีต่างๆตั้งแต่มนุษย์คนแรก คือ นบีอาดัมเรื่อยมาจนถึงนบีคนสุดท้าย คือ ท่านนบีมุฮัมมัด ที่มายืนยันภารกิจและคำสอนของนบีก่อนหน้านั้นและทำให้คำสอนของพระผู้เป็นเจ้าสมบูรณ์ เรื่องราวของบรรดารอซูลต่างๆได้ถูกบอกเล่ามายังท่านนบีมุฮัมมัดเพื่อเป็นอุทาหรณ์แก่คนในสมัยของท่านและเป็นบทเรียนแก่มนุษยชาติ เพราะธรรมชาติของมนุษย์ไม่เคยเปลี่ยนแปลงไม่ว่าโลกจะเปลี่ยนแปลงไปหรือมีความเจริญก้าวหน้ามากน้อยเพียงใดดังนั้น สิ่งที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ในอดีตก็ย่อมเกิดขึ้นได้ในปัจจุบันและอนาคต ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมที่ปฏิเสธคำสอนของนบี การดูถูกเหยียบดหยามการท้าทาย และอื่นๆมากมาย ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวก็ยังมีให้เห็นในปัจจุบันและในอนาคต เพียงแต่วิธีการหรือเครื่องมือที่ใช้เท่านั้นที่อาจมีการเปลี่ยนแปลง ฉะนั้น วัตถุประสงค์สำคัญที่ได้เล่าเรื่องราวของบรรดานบีในสมัยก่อนก็เพื่อที่จะมาตักเตือนมนุษย์ให้ได้รู้ว่าทุกครั้งที่นบีแต่ละคนนำคำสอนมาตักเตือน มนุษย์มักจะไม่เชื่อฟัง ต่อต้านและท้าทายและผลพวงของการกระทำดังกล่าวนั้นเป็นสาเหตุที่ทำให้มนุษย์หลายชนชาติในอดีตต้องถูกทำลาย

การศึกษาเรื่องราวในอดีตโดยเฉพาะบทเรียนที่ได้รับจากเรื่องราวของกลุ่มชนสมัยก่อนซึ่งมีความหมายมากข้าพเจ้าถือว่าการศึกษาชีวประวัติบรรดาศาสดาเป็นเรื่องที่สำคัญเพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ของบรรดาท่านศาสดาที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นศาสนฑูตเพื่อเป็นข้อคิดเตือนใจให้กับมุสลิมและเพื่อเรียนรู้ถึงพฤติกรรมของกลุ่มคนที่ศรัทธาและปฏิเสธการศรัทธาและผลตอบแทนจากการกระทำ อีกทั้งยังเป็นหลักศรัทธา ข้อหนึ่งของมุสลิมทุกคนต้องเชื่อและทราบถึงประวัติของบรรดาศาสดาที่เป็นศาสนทูต

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545ได้มีความมุ่งหมายที่ต้องการให้การศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรมจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข(พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545,2545 : 3)ซึ่งสอดคล้องกับการละหมาด เพราะการละหมาดจะทำให้มนุษย์มีความสุขทั้งร่างกาย จิตใจและสติปัญญา มีคุณธรรมจริยธรรม อีกทั้งยังสามารถดำรงชีวิตอยู่กับผู้อื่นในสังคมได้ โดยเฉพาะหมวดที่ 4 ว่าด้วยการจัดการศึกษา “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ดังนั้นกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ” (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545,2545:13)โดยครูจะต้องเน้นหลักในการสอนที่ว่าสอนให้คิดมากกว่าจำ สอนให้ทำมากกว่าท่องจำครูต้องเน้นการสอนให้มีคุณภาพ เพราะว่าคุณภาพการสอนของครูย่อมส่งผลดีต่อนักเรียนและเยาวชนของชาติการประเมินคุณภาพของครูจึงสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องประเมินจากตัวเด็กและเยาวชนของชาติ

ในอดีตการจัดการศึกษาของมนุษย์ถูกจำกัดในวงแคบๆ ซึ่งต่างกับยุคปัจจุบันที่การศึกษาของมนุษย์ถูกจัดไว้ในหลากรูปแบบ มีโรงเรียนและสถาบันที่ให้ความรู้กับผู้คนมากมาย มีมหาวิทยาลัยทั้งของรัฐ และเอกชนมีศาสตร์การศึกษาที่หลากหลาย และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ได้

กำหนดสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ ซึ่งมีกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและศิลปวัฒนธรรม (หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551) มีเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ที่ผู้เรียนต้องศึกษาและปราชญ์มุสลิมได้จำแนกศาสตร์ในอิสลามไว้หลากหลาย เช่น อีหม่ามอัลฆอซาลี ได้จำแนกศาสตร์ต่างๆ ออกเป็นสี่ระบบ ระบบที่ได้รับความนิยมกว้างขวางคือ การจำแนกศาสตร์ออกเป็นสองประเภท คือ ศาสตร์ชัรอียะฮและอักลียะฮ ซึ่งศาสตร์ที่เป็นชัรอียะฮประกอบด้วยศาสตร์ที่เป็นรากฐาน ได้แก่ วิชาเตาฮีด วิชาชีวประวัติของท่านศาสดา เป็นต้น และศาสตร์อักลียะฮประกอบด้วยคณิตศาสตร์ ตรรกศาสตร์ ฟิสิกส์ และอภิปรัชญา(อิบบรอเฮม ณรงค์รักษาเขต, 2551: 99)

วิชาประวัติศาสตร์อิสลามเป็นวิชาที่มีความสำคัญเพราะเป็นรากฐานของการศึกษา เป็นศาสตร์ที่มุสลิมต้องศึกษาเพราะข้อมูลทางประวัติศาสตร์สามารถนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของมุสลิม การศึกษาวิชาประวัติศาสตร์อิสลามไม่ว่าจะเป็นชีวประวัติของบรรดาศาสดา ประวัติสมัยคอลีฟะฮฺหรือหลังจากนั้น ล้วนแล้วสามารถมองได้หลายมุมมองแต่มุมมองที่สำคัญคือจะต้องมองถึงประโยชน์และบทเรียนที่จะได้รับจากประวัติศาสตร์เหล่านั้นแต่ปัญหาของการสอนวิชาประวัติศาสตร์นั้นมีหลากหลาย ทั้งในด้านของเนื้อหาที่เข้มข้นที่ต้องอธิบายหลายครั้งบางคนจึงไม่ชอบ และการใช้เทคนิคการสอนของครูซึ่งครูสามารถเลือกใช้เทคนิคการสอนได้หลากหลายในการจัดการเรียนการสอน ที่ส่งผลต่อความเข้าใจในเนื้อหาและความคงทนของความรู้

ดังนั้นรูปแบบการสอนแบบร่วมมือ เทคนิคการเล่ารอบวงเป็นรูปแบบการสอนที่นิยมใช้และเกิดประสิทธิภาพต่อผู้เรียนการเรียนการสอนโดยให้นักเรียนได้ปฏิบัติสืบค้นด้วยตนเองเป็นหัวใจของการศึกษาประวัติศาสตร์เพราะเป็นการให้ผู้เรียนได้เล่าเรื่องราวในประวัติศาสตร์โดยทุกคนจะต้องเล่าทุกคนโดยการเล่าต่อๆกันไปจนครบ โดยเฉพาะเนื้อหาวิชาที่ต้องจำเกี่ยวกับบุคคล มีช่วงเวลาและเหตุการณ์ ผู้วิจัยจึงได้ใช้การสอนแบบร่วมมือโดยเลือกใช้เทคนิคเล่ารอบวง (Round Robin) เพราะเป็นเทคนิคที่ทำให้ผู้เรียนทุกคนสามารถเล่าและเขียนเรื่องราวเหตุการณ์ต่างๆที่เป็นชีวประวัติได้สามารถเกิดความเข้าใจในเนื้อหาและเกิดความคงทนของความรู้ได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีวประวัติบรรดาศาสดาของนักศึกษาโดยใช้การสอนแบบร่วมมือ เทคนิคเล่ารอบวง (Round Robin)

2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนวิชาชีวประวัติบรรดาศาสดาโดยใช้การสอนแบบร่วมมือ เทคนิคเล่ารอบวง (Round Robin)

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาเกี่ยวกับเนื้อหาในรายวิชาชีวประวัติของบรรดาศาสดาเป็น จำนวน 10 สัปดาห์โดยมีเนื้อหาที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้

1. ชีวประวัตินบีอาดัมอะลัยฮิสลามและนบีนูฮฺอะลัยฮิสลาม
2. ชีวประวัตินบีฮูดอะลัยฮิสลามและนบีซอและหฺ อะลัยฮิสลาม
3. ชีวประวัตินบีอิบรอฮีม อะลัยฮิสลาม,นบีลูฏอะลัยฮิสลาม, นบีอิสมาอีลอะลัยฮิสลาม,

นบีอิสฮากอะลัยฮิสลาม

4. ชีวประวัตินบียะอฺกูบ อะลัยฮิสลาม,นบีอัยยูบ อะลัยฮิสลาม
5. ชีวประวัตินบียูซูฟ อะลัยฮิสลาม
6. ชีวประวัตินบีชูไอบอะลัยฮิสลามและนบียูนุสอะลัยฮิสลาม
7. ชีวประวัตินบีมูซาอะลัยฮิสลาม
8. ชีวประวัตินบีดาวูดอะลัยฮิสลามและนบีสุไลมานอะลัยฮิสลาม,
9. ชีวประวัตินบีอีซาอะลัยฮิสลาม,
10. ชีวประวัตินบีมุฮัมหมัด (ศ็อลฯ)

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ขอบเขตด้านประชากรชั้นปีที่ 1-4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ปีการศึกษา 2559 จำนวน 120 คนนักศึกษาสาขาการสอนอิสลามศึกษา

2. ขอบเขตด้านกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาการสอนอิสลามศึกษา จำนวน 28 คนโดยวิธีเจาะจง (Purposive Sampling)

ขอบเขตด้านตัวแปร

1. ตัวแปรอิสระ
   การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค Round Robin
2. ตัวแปรตาม
   ผลการเรียนการสอนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค Round Robin ด้าน
   - ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีวประวัติของบรรดาศาสดา
   - ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนวิชาชีวประวัติบรรดาศาสดา

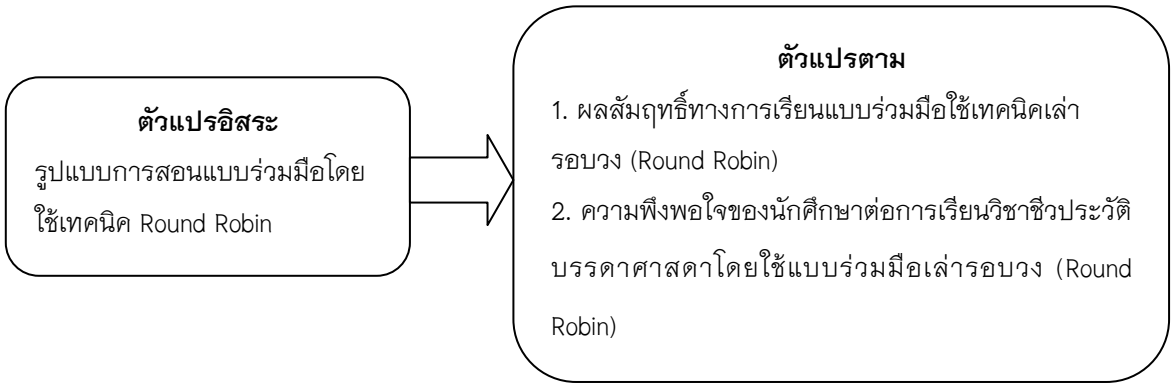
สมมติฐานการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนโดยใช้การสอนแบบร่วมมือเทคนิคการเล่า รอบวงหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

2. ความพึงพอใจของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาการสอนอิสลามศึกษาที่มีต่อกิจกรรมการเรียนแบบร่วมมือด้วยเทคนิคการเล่ารอบวง อยู่ในระดับมาก

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการงานวิจัย เรื่อง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีวประวัติบรรดาศาสดาของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การสอนแบบร่วมมือเทคนิคการเล่ารอบวง ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาการสอนอิสลามศึกษา ชั้นปีที่ 1-4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ปีการศึกษา 2559 จำนวน 120 คนนักศึกษาสาขาการสอนอิสลามศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักศึกษาชั้นปีที่ 2 หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาการสอนอิสลามศึกษา จำนวน 28 คน โดยวิธีการเลือกเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ลักษณะเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มี 2 ชนิดได้แก่

1.1 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาชีวประวัติของบรรดาศาสดา

1.2 แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการเรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคเล่ารอบวง เรื่อง ชีวประวัติของบรรดารอซูล

2. วิธีการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีวิธีการสร้างและหาคุณภาพ ดังนี้

1) ศึกษาวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบร่วมมือเทคนิคการเล่า รอบวง การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ จุดมุ่งหมายของการพัฒนาผู้เรียน

2) จัดทำขอบข่าย (scope) ของเนื้อหาที่จะนำไปใช้จัดการเรียนรู้ เรื่อง ชีวประวัติของบรรดารอซูล จำนวน 10 เรื่อง

แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจ เรื่องชีวประวัติบรรดารอซูล มีวิธีการสร้างและหาคุณภาพ ดังนี้

1) ยกร่างแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจเรื่องประวัติบรรดาศาสดา จำนวน 30 ข้อ

2) นำแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจที่สร้างขึ้นหาค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ โดยการทดลองกับกลุ่มนักศึกษาชั้นปีที่ 1 หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนอิสลามศึกษา

3) เลือกข้อสอบที่มีความยากง่ายตั้งแต่ .2 –.8 ค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ .20 ขึ้นไปตรวจสอบความครบถ้วนของแบบทดสอบ นำแบบทดสอบที่เลือกไปหาความเชื่อมั่นทั้งฉบับปรับปรุงให้ได้ความเชื่อมั่น ตั้งแต่ 0.8 ขึ้นไป

4) จัดทำแบบทดสอบฉบับสมบูรณ์ไว้ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการเรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิคเล่ารอ**บวง** มีวิธีการสร้างและหาคุณภาพ ดังนี้

1) ร่างแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคเล่ารอบวง

2) ร่างแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนให้ครอบคลุมลักษณะที่ต้องการประเมินโดยผู้วิจัยสร้างระดับการประเมินความพึงพอใจ 5 ระดับ คือ พึงพอใจมากที่สุด พึงพอใจมาก พึงพอใจปานกลาง พึงพอใจน้อย และพึงพอใจน้อยที่สุด และกำหนดคะแนนเป็น 5 4 3 2 และ 1 ตามลำดับ

3) นำแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้ แบบร่วมมือเทคนิคเล่ารอบวง ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ปรับปรุงตามคำแนะนำ

4) จัดทำแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิคเล่ารอบวง ฉบับสมบูรณ์ ไว้ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยในลักษณะการวิจัยเชิงทดลองแบบ One Group Pre-test Post-test Designโดยมีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเตรียมการ

1. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาจัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานในการวิจัยโดยผู้เสนอโครงการเป็นหัวหน้าคณะทำงาน

2. ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือ และหาคุณภาพของเครื่องมือสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นปฏิบัติการ

1. นำแบบทดสอบที่จัดทำขึ้นไปทดลองใช้หาค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นเพื่อความเหมาะสมของข้อสอบ

2. ทดสอบก่อนเรียนกับนักเรียนด้วยแบบทดสอบ จำนวน 30 ข้อ แล้วรวบรวมคะแนนไว้เป็นคะแนนก่อนเรียน

3. ดำเนินการสอนโดยใช้แผนการสอนแบบร่วมมือ เทคนิคการเล่ารอบวง สำหรับนักศึกษาสาขาการสอนอิสลามศึกษา ชั้นปีที่ 2 จำนวน 7 แผน ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559

4. ทดสอบหลังเรียนกับนักเรียนด้วยแบบทดสอบ จำนวน 30 ข้อ ฉบับเดียวกับที่ใช้ทดสอบก่อนเรียน

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตรวจสอบข้อมูล

1. นำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการทดสอบผู้เรียนมาตรวจสอบความสมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย

1. นำข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบมาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ

ขั้นตอนที่ 5 ขั้นรายงานและเผยแพร่

1. เขียนรายงานผลจากข้อมูลที่วิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการหาคุณภาพของเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการวิเคราะห์ ดังนี้

1.1 แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจ เรื่องชีวประวัติบรรดารอซูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t-test

1.2 แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการเรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคการเล่ารอบวง เรื่อง ชีวประวัติบรรดาศาสดา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยแบบสอบถามความพึงพอใจที่สร้าง เป็นแบบมาตรส่วนประมาณค่า มีระดับการประเมินเป็น ความพึงพอใจ 5 ระดับ คือ พึงพอใจมากที่สุด ให้ 5 คะแนน พึงพอใจมาก ให้ 4 คะแนน พึงพอใจปานกลาง ให้ 3 คะแนน พึงพอใจน้อย ให้ 2 คะแนนและพึงพอใจน้อยที่สุด ให้ 1 คะแนน โดยใช้เกณฑ์ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 162)

ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง นักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึง นักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง นักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง นักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึง นักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์หาคุณภาพของเครื่องมือ

สถิติที่ใช้หาคุณภาพของเครื่องมือ

1) ค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา
2) ค่าความยากง่าย (Difficulty) ของแบบทดสอบ
3) ค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบ
4) ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ โดยใช้วิธีการของ โลเวท (Lovett) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์การวิเคราะห์ข้อมูล

1) ค่าเฉลี่ย
2) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3) ค่า t-test แบบ Paired samples test

ผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีวประวัติบรรดาศาสดาของนักศึกษาหลักสูตร ครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การสอนแบบร่วมมือ เทคนิคเล่ารอบวง (Roun Robin) มีความรู้ความเข้าใจเรื่องชีวประวัติบรรดารอซูลสูงกว่าก่อนเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 23.89 อย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ 0.01

2. ความพึงพอใจของนักเรียนต่อแผนการจัดการเรียนรู้ วิชาชีวประวัติบรรดาศาสดาของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การสอนแบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิคเล่ารอบวง (Roun Robin) ด้วยค่าเฉลี่ย 4.68 ซึ่งแสดงว่านักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีวประวัติบรรดาศาสดาของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การสอนแบบร่วมมือ เทคนิคเล่ารอบวง (Roun Robin) มีความรู้ความเข้าใจเรื่องชีวประวัติบรรดานบีหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 23.89 อย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้เทคนิคเล่ารอบวงมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องชีวประวัติบรรดานบีสูงขึ้น อาจเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิคเล่ารอบวง เป็นการจัดการเรียนรู้ที่คละความสามารถและเป็นการจัดกลุ่มที่นักเรียนต้องลงมือด้วยตนเองจึงทำให้ความรู้ที่ได้นั้นมีความคงทน รวมถึงเป็นการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการร่วมมือและถ่ายทอดความรู้ระหว่างเพื่อนในกลุ่ม สอดคล้องกับงานวิจัยของศิริกานดา แหยมคง (2553 : 61) ได้ศึกษาการสร้างและพัฒนาชุดการเรียนแบบร่วมมือ เรื่องสถิติสำหรับการวิจัยเบื้องต้น พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่เรียนด้วยชุดการเรียนแบบร่วมมือรู้ รายวิชาการวิจัยทางธุรกิจ เรื่องสถิติเบื้องต้นสำหรับงานวิจัย หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ผลจากการสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยรูปแบบร่วมมือเทคนิคเล่ารอบวง ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าในภาพรวมนักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนแบบร่วมมือเทคนิคเล่ารอบวง อยู่ในระดับมาดที่สุด ($\overline{X}$ 4.68 S.D 4.57) และพบว่าด้านที่มีความพึงพอใจโดยรวมมากที่สุด คือ ด้านเนื้อหา คือ 4.76 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.43 รองลงมาคือ ด้านการวัดและการประเมินผล คือ 4.75 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.43 ด้านการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอน คือ 4.7 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.46 และด้านสื่อและอุปกรณ์ คือ 4.5 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.49 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสำราญ ไผ่นวล (2555 : 27) นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยวิธีร่วมกิจกรรมเพื่อนคู่คิดอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการศึกษาวิจัยนั้น แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องชีวประวัติบรรดาศาสดา เพราะนักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ได้ศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งครูจะต้องเตรียมสื่อการเรียนการสอนได้ครบ มีการวัดและประเมินผลที่ชัดเจนในการจัดการเรียนการสอนและที่สำคัญจะต้องเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมให้เข้าใจถึงวิธีการเรียนด้วยเทคนิคเล่ารอบวงที่ทุกคนจะต้องมีบทบาทและหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบและการเสริมแรงโดยการให้รางวัลช่วยส่งเสริมให้การเรียนสัมฤทธิ์ผล ดังนั้นครูผู้สอนที่ทำการเรียนการสอนสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนหรือประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนได้ อนึ่งครูผู้สอนที่สอนในรายวิชาอื่น เช่น วิชาประวัติศาสตร์อิสลาม สามารถนำเทคนิคเล่ารอบวงไปใช้สอนได้เช่นกัน

2. ครูผู้สอนจะต้องศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบเล่ารอบวงอย่างละเอียดเพื่อความเข้าใจที่ถูกต้อง ชัดเจน และนำไปสอนจนเกิดความชำนาญ ครูและผู้เรียนมีความเข้าใจในกิจกรรมการเรียนการสอนเล่ารอบวงตรงกัน

ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบเทคนิคการสอนแบบเล่ารอบวงกับเทคนิคการสอนแบบปกติหรือแบบอื่นๆ เพื่อศึกษาว่าการสอนแบบใดที่จะช่วยให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจที่สูงกว่า จะได้นำวิธีการนั้นๆ มาเป็นแนวทางในการฝึกต่อไป

2. ควรได้มีการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคเล่ารอบวงในเนื้อหาวิชาอื่นๆ

3. ควรศึกษาทัศนคติของนักเรียนต่อวิชาประวัติศาสตร์ว่าหลังจากที่ได้เรียนโดยใช้เทคนิคเล่ารอบวง ผู้เรียนมีทัศนคติต่ออวิชานั้นอย่างไรเพื่อที่จะสามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาต่อไป

บรรณานุกรม

กาญจนา อรุณสุขรุจี. (2553).**การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยวิธีการสอนแบบร่วมมือ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา.** วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

จันทราป ตันติพงศานุรักษ์. (2543). **"การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning)"วิชาการ.**

ชวลิต ชูกำแพง. (2553). **การวิจัยหลักสูตรและการสอน.** พิมพ์ครั้งที่ 2. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ทิศนา แขมมณี. (2545). **กลุ่มสัมพันธ์เพื่อการทำงานและการจัดการเรียนการสอน**. กรุงเทพฯ: นิชินแอดเวอร์ไทซิ่ง จำกัด.

_____. (2546). **รูปแบบการเรียนการสอนทางเลือกที่หลากหลาย**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2551). **ศาสตร์การสอน.** พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิวากร ศรีตะวัน. (2551). **การเปรียบเทียบผลการเรียนรูวิชากลุมสาระการเรียนรูวิทยาศาสตรเรื่องระบบสุริยะและพลังงานแสง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปที่ 4 ระหวางการสอนโดยใชบทเรียนคอมพิวเตอรและการสอนแบบรวมมือกันเรียนรู้.** วิทยานิพนธ์ (กศ.ม. เทคโนโลยีการศึกษา). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ณรงค์ กาญจนะ. (2553). **เทคนิคและทักษะการสอนเบื้องต้น เล่ม 2**. กรุงเทพฯ : จรัลสนิทวงศ์การพิมพ์.

ณรงค์ สังข์มุรินทร์. (2549). **ผลการจัดกิจกรรมการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทร์เกษม.

บุษบา โชคชวยชู. (2536). **ผลการเรียนแบบรวมมือที่มีตอความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปที่ 6 ที่มีผลสัมฤทธิ์สูงทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ.** วิทยานิพนธ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ มหาวิทยาลัย.

ปฐมพงษ์ พืชสิงห์. (2553). **การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยวิธีการสอนแบบร่วมมือ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาราชภัฏมหาสารคาม**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน) มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2544). **การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ : แนวคิดวิธีและเทคนิคการสอน 2**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ.

พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2550). **หลักการวัดและประเมินผลทางการศึกษา.** พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เฮ้าส์ ออฟ เคอร์มิสท์.

มูหัมมะริดวาน เละนุ. (2556). **การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรูอิสลามศึกษา กลุมสาระการเรียนรูอัลฟกฮฺ เรื่อง การละหมาด ระดับอิสลามศึกษาตอนกลาง (มูตาวาซีเฏาะฮฺ) ปที่2 ดวยการสอนแบบรวมมือ**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต (การสอนอิสลามศึกษา) มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

ลักขณา โกษาแสง. (2554). **การพัฒนาบุคลากรในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบรวมมือโรงเรียนนาหวาพิทยาคม อำเภอนาหวา จังหวัดนครพนม**.

แวมยุรา คำสุข. (2558). **เจตคติทางการเรียนของนักศึกษาต่อวิธีการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสอนแบบร่วมมือกันแข่งขันทำกิจกรรม รายวิชาการจัดการ การผลิตและการดำเนินงาน (IM 2153).** วารสารบริหารธุรกิจเทคโนโลยีมหานครปริทัศน์.

สุวิทย์และอรทัย มูลคำ. (2547). **19 วิธีการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะ.** (พิมพ์ครั้งที่ 5) . พิมพ์ที่ กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนสำกัด ภาพพิมพ์

สุขสันต์ หัตถสาร. (2550). **สุขสันต์ หัตถสาร. ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบร่วมมือ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทักษะการทำงานกลุ่ม การเห็นคุณค่าในตนเอง และเจตคติต่อการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต(หลักสูตรและการสอน) มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

อุทัยวรรณ ธะนะคำมา. (2554) **การพัฒนากิจกรรมการเรียนรูที่เน้นทักษะการแกปญหาทางคณิตศาสตร์ โดย ใชรูปแบบการสอนแบบรวมมือกันเรียนรู เทคนิค STAD เรื่อง เศษสวน ชั้นประถมศึกษา ปที่ 4.** วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Kagan, S. 1995. Cooperative Learning & Wee Science. San Clemento : Kagan Cooperative Learning,.

_____. 1996. Cooperative Learning and Mathematics. San Juan Capistrano : Kagan Cooperative Learning,.

บทความวิจัย

แบบจำลองนวัตกรรมการส่งออกของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย

ปิยภา แดงเดช*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาปัจจัยด้านนวัตกรรมการส่งออกที่ส่งผลต่อผลดำเนินการส่งออกของผู้ประกอบการ SMEs ในประเทศไทย (2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อนวัตกรรมการส่งออกของผู้ประกอบการ SMEs ในประเทศไทย และ (3) เพื่อสร้างแบบจำลองนวัตกรรมการส่งออกของผู้ประกอบการ SMEs ในประเทศไทย โดยเป็นการวิจัยแบบผสมผสานด้วย วิธี Explanatory Research ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดและสร้างเครื่องมือแบบสอบถามสำหรับการวิจัยเพื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มผู้ประกอบการส่งออกของ SMEs และเป็นสมาชิกของกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงอุตสาหกรรม และกระทรวงพาณิชย์ จำนวน 500 ราย ตัวแปรที่ศึกษามี จำนวน 5 ตัวแปร ได้แก่ นวัตกรรมการส่งออก คุณลักษณะของผู้ประกอบการ การมุ่งเน้นการตลาด ความผันผวนของสภาพแวดล้อม และผลดำเนินการส่งออก โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องมือทางเทคนิคสถิติ (Structural Modeling: SEM) โดยโปรแกรม AMOS และนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์เชิงปริมาณมาสรุปเป็นแบบจำลองทางสถิติ และดำเนินการวิจัยด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เพื่อยืนยันผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า คุณลักษณะของผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงต่อนวัตกรรมการส่งออก และส่งผลทางตรงต่อผลดำเนินการส่งออก โดยการมุ่งเน้นการตลาดมีอิทธิพลทางตรงต่อนวัตกรรมการส่งออก และส่งผลทางตรงต่อผลดำเนินการส่งออก ซึ่งความผันผวนของสภาพแวดล้อมมีอิทธิพลทางตรงต่อนวัตกรรมการส่งออก และส่งผลทางตรงต่อการมุ่งเน้นการตลาดกับผลดำเนินการส่งออก และนวัตกรรมการส่งออกมีอิทธิพลทางตรงต่อผลดำเนินการส่งออก ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางบวก

คำสำคัญ: นวัตกรรมการส่งออก, คุณลักษณะของผู้ประกอบการ, การมุ่งเน้นการตลาด, ความผันผวนของสภาพแวดล้อม และผลดำเนินการส่งออก

* มหาวิทยาลัยศรีปทุม บริหารธุรกิจ ดุษฎีบัณฑิต Dr.piyapa2532@gmail.com

RESEARCH

THE MODEL OF EXPORT INNOVATION'S ON SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES IN THAILAND

Abstract

The objectives of this research were to (1) study factors of export innovation on export performance of Thailand's Small and Middle-Sized Enterprises (SMEs) (2) to examine factors on export innovation of Thailand's SMEs entrepreneurs (3) to build up models of SMEs entrepreneurs' export innovation. The research was a mix methods research in form of an explanatory research. Concepts and theories were reviewed to define conceptual framework and create questionnaires as a research instrument for data collection. Date was collected from Five hundred persons of sampling group including SMEs export entrepreneurs and members of Department of International Trade Promotion, Ministry of Industry and Ministry of Commerce, based on Thailand's Exporters Directory. Five variables, including Export Innovation, Entrepreneurial Orientation, Marketing Orientation, Environment Turbulent and Export Performance were studied. Five variants included Marketing Orientation, Environment Turbulent and Export Performance. Research instruments were questionnaire and data analysis by AMOS program as statistical technique of Structural Modeling: SEM. Findings from quantitative research were summarized as statistical model and in-depth interview to affirm the findings.

According to the findings, Entrepreneurial Orientation gave direct impact on Export Innovation and Export Performance. Marketing Orientation had a direct influence in Export Innovation and Export Performance. Environment Turbulent dominated over Export Innovation, Marketing Orientation and Export Performance. Export Innovation gave direct impact on Export Performance which was an influence with positive meaning.

Keyword: Export Innovation, Entrepreneurial Orientation, Market Orientation, Environment Turbulent, Export Performance

บทนำ

การส่งออกสินค้าของไทยยังคงมีปัจจัยเสี่ยงจากความไม่แน่นอนของเศรษฐกิจโลกและขาดความพร้อมในภาคการส่งออก ซึ่งส่งผลต่อความเชื่อมั่นทางเศรษฐกิจที่ลดลงและกระทบต่อการบริโภคของภาคเอกชนให้ชะลอตัวลง ปกติแล้ว SMEs ที่มีการส่งออกในประเทศไทย ยังขาดการสร้างแบรนด์สินค้า แพ็คเกจจิ้ง การพัฒนาเพื่อการวิจัยตลอดจนความรู้ในการส่งออก เพราะบางครั้งผู้ประกอบการมีโอกาสไปพบเจอลูกค้าแต่ยังขาดเทคนิคในการเจรจาต่อรอง การทำเอกสารและขาดความสามารถในการคำนวณต้นทุน (เจษฎา ปุรินทวรกุล 2559) เนื่องจากการส่งออกเป็นธุรกิจที่สามารถนำเงินตราจากต่างประเทศเข้ามาสู่ประเทศไทยเป็นหลัก ในแต่ละปีมีรายได้จากการส่งออกจำนวนมากและรายได้ส่วนใหญ่ถูกนำมาใช้ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ ดังนั้นเพื่อให้ธุรกิจการส่งออกประสบความสำเร็จ ผู้ประกอบการที่จะเข้ามาในธุรกิจนี้จำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ ทำความเข้าใจถึงขั้นตอนต่างๆ ในการส่งออกสินค้าให้ดีเสียก่อน เนื่องจากขั้นตอนดังกล่าวในการส่งออกสินค้าเป็นสิ่งที่ต้องทำความเข้าใจและปฏิบัติให้ถูกต้องเพื่อให้การประกอบธุรกิจส่งออกสะดวกและคุ้มค่าต่อการลงทุน (ธุรกิจภาคการส่งออก 2557)

นวัตกรรมการส่งออกเป็นอีกหนึ่งยุทธศาสตร์หลักและนโยบายของรัฐบาลในการผลักดันความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยมีการตื่นตัวและให้ความสำคัญกับการสร้างนวัตกรรมอย่างมาก โดยเฉพาะองค์กรภาคธุรกิจขนาดใหญ่ที่มีการปรับโครงสร้างองค์กรให้สอดคล้องกับนโยบายการส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมอย่างต่อเนื่องเพื่อผลักดันให้เกิดการคิดนอกกรอบ ซึ่งในมุมมองของผู้ประกอบการ SMEs ที่มีการส่งออก อาจจะไม่มีความพร้อมในเรื่องของเงินทุน บุคลากรและเรื่องของเวลา อาจเป็นเรื่องยากที่ผู้ประกอบการจะมีเงินทุนและเวลามาสร้างหรือพัฒนานวัตกรรมใหม่ๆ (นวัตกรรม: ก้าวใหม่ SMEs สู่ธุรกิจยั่งยืน 2558)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านนวัตกรรมการส่งออกที่ส่งผลต่อผลดำเนินการส่งออกของผู้ประกอบการ SMEs ในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อนวัตกรรมการส่งออกของผู้ประกอบการ SMEs ในประเทศไทย
3. เพื่อสร้างแบบจำลองนวัตกรรมการส่งออกของผู้ประกอบการ SMEs ในประเทศไทย

สมมติฐานการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง แบบจำลองนวัตกรรมการส่งออกของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย มีสมมติฐานในการศึกษาวิจัย ดังนี้

สมมติฐานที่ 1: คุณลักษณะของผู้ประกอบการ มีอิทธิพลต่อนวัตกรรมการส่งออกของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย

สมมติฐานที่ 2: คุณลักษณะของผู้ประกอบการ มีอิทธิพลต่อผลดำเนินการส่งออกของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย

สมมติฐานที่ 3: การมุ่งเน้นการตลาด มีอิทธิพลต่อนวัตกรรมการส่งออกของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย

สมมติฐานที่ 4: การมุ่งเน้นการตลาด มีอิทธิพลต่อผลดำเนินการส่งออกของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย

สมมติฐานที่ 5: ความผันผวนของสภาพแวดล้อม มีอิทธิพลต่อนวัตกรรมการส่งออกของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย

สมมติฐานที่ 6: ความผันผวนของสภาพแวดล้อม มีอิทธิพลต่อผลดำเนินการส่งออกของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย

สมมติฐานที่ 7: นวัตกรรมการส่งออก มีอิทธิพลต่อผลดำเนินการส่งออกของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย

นิยามศัพท์

1.นวัตกรรมการส่งออก (Export Innovation) หมายถึง ความสามารถในการแนะนำผลิตภัณฑ์ บริการ ความคิด หรือแนวคิดใหม่ หรือสิ่งที่ต่อยอดจากสิ่งที่มีอยู่แล้วจากการรวบรวมระหว่างความรู้เดิมและความรู้ใหม่นำมาบูรณาการเข้าด้วยกัน ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ

1.1นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (Product Innovation) หมายถึง ความสามารถในการสร้าง พัฒนา หรือเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์ใหม่ บริการใหม่ที่แตกต่างเป็นเอกลักษณ์ไม่ซ้ำใครให้เหมาะสมกับการส่งออกมากกว่าคู่แข่ง

1.2นวัตกรรมกระบวนการ (Process Innovation) หมายถึง ความสามารถในการเปลี่ยนแปลงกระบวนการผลิตหรือกระบวนการนำเสนอผลิตภัณฑ์ด้วยเครื่องจักร อุปกรณ์ใหม่ๆโดยการวิจัยและพัฒนาด้านเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่องเพื่อลดต้นทุนการผลิตด้วยวิธีการแบบใหม่ๆ

1.3นวัตกรรมพฤติกรรม (Behavioral Innovation) หมายถึง ความคิดริเริ่มด้านต่างๆ การวัดนวัตกรรมพฤติกรรมไม่สามารถทำได้ด้วยหลักฐานเพียงชิ้นเดียว เช่น ระดับพฤติกรรมอาจสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมอย่างต่อเนื่องในการพัฒนานวัตกรรม เช่น พฤติกรรมสามารถสร้างให้เกิดนวัตกรรมที่ ดีขึ้น พฤติกรรมนวัตกรรมในระดับบุคคลถือได้ว่าเป็นการเปลี่ยนพฤติกรรมและความเต็มใจที่จะพัฒนาสิ่งใหม่ๆ พฤติกรรมนวัตกรรมในระดับทีม คือการปรับตัวของทีมไม่ใช่แค่ปรับเปลี่ยนนวัตกรรมโดยคนๆ เดียวเท่านั้น ในขณะที่นวัตกรรมพฤติกรรมในระดับการบริหาร คือความมุ่งมั่นของผู้บริหารที่ต้องทำการปรับปรุงสินค้าหรือบริการของสิ่งที่มีอยู่พัฒนาให้ดีขึ้นกว่าเดิม

2.คุณลักษณะของผู้ประกอบการ (Entrepreneurial Orientation) หมายถึง บุคคลที่ทำหน้าที่ในการใช้โอกาสที่มีอยู่เกี่ยวกับการจัดการเพื่อแสวงหาโอกาสต่างๆ โดยนำทรัพยากรมาใช้ และยังแบกรับความเสี่ยงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในองค์กร ประกอบด้วย 2 ด้าน คือ

2.1การทำงานเชิงรุก (Proactive) หมายถึง การแสวงหาโอกาสใหม่ การริเริ่มที่ล้ำหน้าคู่แข่ง ผู้ประกอบการสามารถตัดสินใจแก้ปัญหาเฉพาะหน้าด้วยตัวเอง ต้องมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตน มีความคิดสร้างสรรค์และมีความพยายาม

2.2การกล้าเสี่ยง (Risk Taking) หมายถึง ความกล้าในการลงทุนในเทคโนโลยีใหม่ โดยมีนโยบายที่เข้มแข็งในการตัดสินใจอย่างรวดเร็วภายใต้สภาพแวดล้อมที่ไม่แน่นอน

3.การมุ่งเน้นการตลาด (Market Orientation) หมายถึง วัฒนธรรมองค์กรและแนวคิดด้านพฤติกรรมที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการสร้างมูลค่าและให้ความสำคัญกับลูกค้าทั้งในปัจจุบันและอนาคต ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ

3.1การมุ่งเน้นลูกค้า (Customer Orientation) หมายถึง การทำความเข้าใจและตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าที่อยู่บนพื้นฐานความพึงพอใจของลูกค้า

3.2การมุ่งเน้นคู่แข่งขัน (Competitor Orientation) หมายถึง การวิเคราะห์สถานการณ์ต่างๆ ของคู่แข่ง โดยมีการปรึกษาหารือถึงจุดแข็งและจุดอ่อน และมีการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์เพื่อแสวงหาโอกาสที่ได้เปรียบกว่าคู่แข่ง

3.3การประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน (Inter-functional Coordination) หมายถึง การประสานงานเป็นการบูรณาการการใช้ทรัพยากรของบริษัทเพื่อสร้างคุณค่าที่เหนือกว่าให้กับลูกค้าเป้าหมาย เพื่อวางกลยุทธ์โดยการทำงานเป็นทีม

4.ความผันผวนของสภาพแวดล้อม (Environment Turbulent) หมายถึง สถานการณ์ที่คาดเดาไม่ได้ เป็นองค์ประกอบทั้งหมดที่อยู่ภายนอกธุรกิจ ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาขึ้นอยู่กับตลาดและเทคโนโลยีที่ใช้ ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ

4.1ความไม่แน่นอนของตลาด (Market Uncertainty) หมายถึง ระดับความต้องการของลูกค้าและการเปลี่ยนแปลงในรสนิยมของลูกค้า ซึ่งลูกค้าแต่ละรายมีความต้องการที่แตกต่างกัน

4.2ความไม่แน่นอนของเทคโนโลยี (Technology Uncertainty) หมายถึง ความปั่นป่วนต่อการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการผลิตที่มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เพื่อสร้างโอกาสในการเข้าสู่ตลาดต่างประเทศ

4.3ความรุนแรงในการแข่งขัน (Competitive Intensity) หมายถึง การแข่งขันที่บริษัทต้องเผชิญ เป็นลักษณะในเรื่องของราคา การส่งเสริมการตลาด ซึ่งเป็นการแข่งขันที่รุนแรงในตลาดส่งออก

4.4ความวุ่นวายของกฎระเบียบทางการค้าระหว่างประเทศ (Regulatory Turbulence) หมายถึง กฎข้อบังคับของบริษัทที่ทำการส่งออก โดยต้องทำการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับกฎระเบียบอย่างละเอียดก่อนดำเนินการส่งออก

5.ผลดำเนินการส่งออก (Export Performance) หมายถึง ความสามารถขององค์กรครอบคลุมการวัดการทำงานทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยมีวิธีการวัดผลการดำเนินงานโดยใช้การวัดที่เป็นตัวเงินและไม่ใช่ตัวเงิน ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ

5.1ผลดำเนินการส่งออกทางการเงิน (Financial Export Performance) หมายถึง การประเมินผลเชิงปริมาณ เช่น ผลกำไรจากการส่งออก ยอดการส่งออก เป็นการวัดผลดำเนินงานเพื่อทราบถึงความสำเร็จในการส่งออก

5.2ผลดำเนินการส่งออกเชิงกลยุทธ์ (Strategic Export Performance) หมายถึง ความสามารถของบริษัทในการแข่งขันเพื่อเข้าสู่ตลาดต่างประเทศ โดยการเพิ่มส่วนแบ่งทางการตลาด การปรับปรุงการแข่งขันและเครื่องหมายการค้า

5.3ความพึงพอใจในการส่งออก (Satisfaction with the Export Firm) หมายถึง ความสำเร็จในการส่งออกที่ทำให้บริษัทเกิดความพึงพอใจและประสบความสำเร็จเกินความคาดหวัง

6.ผู้ประกอบการส่งออกธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย (Small and Medium Enterprises in Thailand) หมายถึง กลุ่มผู้ประกอบการส่งออกของ SMEs ที่จดทะเบียนตามรายชื่อสถานประกอบการที่ได้รับ

อนุญาตให้ประกอบกิจการ ในปี พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นสมาชิกของกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงอุตสาหกรรมและกระทรวงพาณิชย์ จำนวน 22,450 ราย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษา กลุ่มผู้ประกอบการส่งออกของ SMEs และเป็นสมาชิกของกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงอุตสาหกรรมและกระทรวงพาณิชย์ตามฐานข้อมูลรายชื่อผู้ส่งออกในประเทศไทย (Thailand's Exporters Directory) จำนวน 22,450 ราย โดยเป็นวิสาหกิจขนาดย่อม จำนวน 19,708 ราย และเป็นวิสาหกิจขนาดกลาง จำนวน 2,742 ราย (รายงานสถานการณ์วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม 2558)

2. กลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างหลายขั้นตอน (Multi-Stage-Sampling) โดยขั้นแรก แบ่งตัวอย่างเป็น 2 กลุ่มตามประเภทของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่เป็นสมาชิกของกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงอุตสาหกรรม และกระทรวงพาณิชย์ และตอนที่ 2 ทำการจัดสรรขนาดของตัวอย่างในแต่ละสนามแบบสัดส่วน (Proportional Allocation) เนื่องจากจำนวน SMEs ในแต่ละกลุ่มไม่เท่ากัน ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) อย่างเป็นสัดส่วน (บุญเรียง ขจรศิลป์ 2549) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 500 ราย ดังตารางที่ 1.1

ตารางที่ 1.1 ขนาดของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและวิสาหกิจขนาดย่อม

ประเภท	ประชากร	สัดส่วน %	กลุ่มตัวอย่าง
วิสาหกิจขนาดย่อม	19,708	88	439
วิสาหกิจขนาดกลาง	2,742	12	61
รวม	**22,450**	**100.0**	**500**

ที่มา: (รายงานสถานการณ์วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม 2558)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 8 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสำรวจรายการ (Check List) เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสำรวจรายการ (Check List) เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการส่งออกของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 3 เป็นมาตรการประมาณค่า (Rating Scale) เป็นข้อคำถามเพื่อสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ประกอบการ

ส่วนที่ 4 เป็นมาตรการประมาณค่า (Rating Scale) เป็นข้อคำถามเพื่อสอบถามเกี่ยวกับการมุ่งเน้นการตลาด

ส่วนที่ 5 เป็นมาตรการประมาณค่า (Rating Scale) เป็นข้อคำถามเพื่อสอบถามเกี่ยวกับความผันผวนของสภาพแวดล้อม

ส่วนที่ 6 เป็นมาตรการประมาณค่า (Rating Scale) เป็นข้อคำถามเพื่อสอบถามเกี่ยวกับนวัตกรรมการส่งออก

ส่วนที่ 7 เป็นมาตรการประมาณค่า (Rating Scale) เป็นข้อคำถามเพื่อสอบถามเกี่ยวกับผลดำเนินการส่งออก (ผลการดำเนินการของธุรกิจ)

ส่วนที่ 8 ข้อเสนอแนะ

ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีกระบวนการดำเนินการ 10 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources)

ขั้นตอนที่ 2 การร่างแบบสอบถามการวิจัย โดยผู้วิจัยทำการร่างแบบสอบถามการวิจัยจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและการทบทวนวรรณกรรมต่างๆ โดยเนื้อหารายละเอียดจะแสดงอย่างละเอียดในบทที่ 2

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับกลุ่มผู้ประกอบการส่งออกของ SMEs เพื่อนำผลที่ได้จากการลงพื้นที่มาวิเคราะห์และเพื่อยืนยันตัวแปรและปัจจัยต่างๆ ว่ามีความเหมาะสมและสอดคล้องอย่างไร

ขั้นตอนที่ 4 นำผลที่ได้จากการลงพื้นที่ในการสำรวจข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพมาทำการวิเคราะห์สร้างและพัฒนา เพื่อยืนยันกรอบแนวคิดโดยนำผลมาวิเคราะห์เป็นตัวแบบโครงสร้างตัวแปรเพื่อสร้างเครื่องมือแบบสอบถามในการศึกษาเชิงปริมาณ

ขั้นตอนที่ 5 การทดสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) ด้วยการนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้ทำการพัฒนาขึ้นมาให้ผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยได้ค่า IOC มากกว่า 0.50 คือได้ค่าอยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00

ขั้นตอนที่ 6 ผู้วิจัยดำเนินการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) หรือความสอดคล้องภายในด้วยค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ด้วยการนำแบบสอบถามไปดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกันกับกลุ่มตัวอย่างการวิจัย ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 ตัวอย่าง โดยพบว่าค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของนวัตกรรมการส่งออก มีค่าเท่ากับ 0.93 คุณลักษณะของผู้ประกอบการ มีค่าเท่ากับ 0.86 การมุ่งเน้นการตลาด มีค่าเท่ากับ 0.91 ความผันผวนของสภาพแวดล้อม มีค่าเท่ากับ 0.85 และผลดำเนินการส่งออก มีค่าเท่ากับ 0.85 ซึ่งจะเห็นได้ว่า ตัวแปรสังเกตได้จำนวน 15 ตัว

แปร ตัวแปรที่ผู้วิจัยใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาความเชื่อมั่นมากกว่า 0.70 ซึ่งยอมรับได้ George and Mallery (2003)

ขั้นตอนที่ 7 การวิเคราะห์เชิงปริมาณโดยในขั้นตอนนี้เป็นการดำเนินการวิจัยในรูปแบบ Survey Research โดยมีการเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มผู้ประกอบการส่งออกของ SMEs จำนวน 500 ราย

ขั้นตอนที่ 8 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคทางสถิติที่เป็นสถิติพรรณนาและสถิติเชิงอนุมานด้วยการประเมินแบบจำลองการวัดเพื่อตรวจสอบความเที่ยงของตัวแปรและการตรวจสอบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นและแบบจำลองโครงสร้าง (Structural Equation Modeling : SEM)

ขั้นตอนที่ 9 การนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์เชิงปริมาณ มาสรุปเป็นแบบจำลองทางสถิติ และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อยืนยันแบบจำลองและนำมาใช้ในการอภิปรายผล

ขั้นตอนที่ 10 สรุปผล อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะในการวิจัย

วิธีการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaire) กับกลุ่มผู้ประกอบการส่งออกของ SMEs เนื่องจากผู้ประกอบการส่งออกมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการบริหารงานจึงเป็นบุคคลที่เหมาะสมที่สุดในการให้ข้อมูล รวมถึงเป็นบุคคลที่มีความรู้ถึงรายละเอียดของข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับธุรกิจส่งออกมากที่สุดเกี่ยวกับสิ่งที่ผู้วิจัยต้องการจะศึกษา โดยผู้วิจัยได้กำหนดให้ธุรกิจส่งออก 1 แห่ง มีผู้ตอบแบบสอบถามเพียง 1 คน ซึ่งการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 500 ราย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการกำหนดสถิติที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับข้อมูลทางสถิติเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีเนื้อหา 4 ส่วน ดังนี้

1. สถิติการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิเคราะห์สถิติพรรณนาลักษณะของตัวแปรสังเกต พบว่าตัวแปรสังเกตได้ส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.83 – 3.66 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีค่าคะแนนเฉลี่ย อยู่ระหว่าง 0.83 – 0.58

2. สถิติการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันระหว่างตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 15 ตัวแปร พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งหมด 105 คู่ มีขนาดของความสัมพันธ์หรือค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.435 – 0.795 และค่าสถิติ Bartlett's test of sphericity พบว่า มีค่าเท่ากับ 6794.289, df = 105, P-value = 0.000 แสดงว่า เมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ไม่เป็นเมทริกซ์เอกลักษณ์ (Indentity martix) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

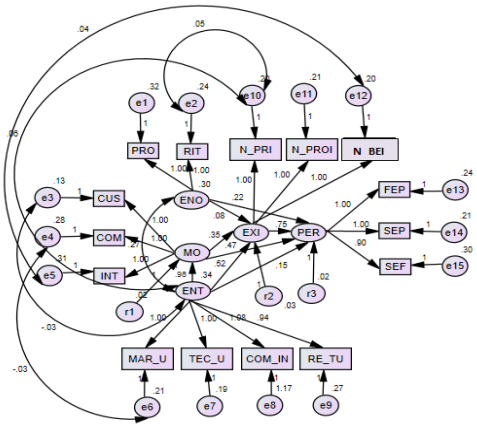
3. สถิติการวิเคราะห์ความเที่ยงของตัวแปรแฝงและค่าเฉลี่ยของความแปรปรวนที่ถูกสกัดได้

ผู้วิจัยพิจารณาความเที่ยงตรงของตัวแปรแฝง (Construct Reliability: ρ_C) และค่าเฉลี่ยของความแปรปรวนที่ถูกสกัดได้ (Average Variance Extracted: ρ_V) โดยมีค่า $\boldsymbol{\rho}_C$ อยู่ระหว่าง 0.971 – 1.000 ซึ่งมากกว่า 0.60 และค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ด้วยองค์ประกอบมีค่า $\boldsymbol{\rho}_V$ อยู่ระหว่าง 0.896 – 1.000 ซึ่งมากกว่า 0.05 แสดงว่า

จากการประเมินโมเดลมาตรวัดได้หลักฐานที่ชัดเจนว่า การนิยามปฏิบัติการตัวแปรแฝงทั้งหมดถูกต้องและเชื่อถือได้

4. สถิติการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์ด้วยวิธีการ Maximum Liklihood ด้วยโปรแกรม AMOS เพื่อทำการเปรียบเทียบถึงความกลมกลืนระหว่างโมเดลที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจาก χ^2/ df = 1.26, df = 82, P-value = 0.05, CFI = 0.99, GFI = 0.97, AGFI = 0.96, RMSEA = 0.02 และ SRMR = 0.03 ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอได้ดังภาพประกอบที่ 1.1 แสดงการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลรวม

Chi-Square = 103.856, df = 82, P-value = 0.05, RMSEA = 0.02

ภาพประกอบที่ 1.1 แสดงการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลรวม

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 55.40) ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 30-40 ปี (ร้อยละ 32.6) รองลงมามีอายุ 41-50 ปี (ร้อยละ 30.2) ส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 50.0) รองลงมามีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี (ร้อยละ 29.0) ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงาน 5-10 ปี (ร้อยละ 34.8) รองลงมา น้อยกว่า 5 ปี (ร้อยละ 24.8)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีการส่งออกในประเทศไทย

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ส่งออกสินค้าหลักอยู่ในกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม (ร้อยละ 23.2) รองลงมาคือ อื่นๆ (ร้อยละ 21.6) ส่วนใหญ่มีจำนวนพนักงาน ไม่เกิน 50 คน (ร้อยละ 49.8) รองลงมามีจำนวนพนักงาน 51-250 คน (ร้อยละ 30.4) ส่วนใหญ่กิจการมีเงินลงทุนต่ำกว่า 500,000 บาท (ร้อยละ 42.0) รองลงมา กิจการมีเงินลงทุน 5,000,001 – 10,000,000 บาท (ร้อยละ 35.4) ส่วนใหญ่บริษัทส่งออกมาแล้ว 6-9 ปี ร้อยละ 36.2 รองลงมา 10-19 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.8 ส่วนใหญ่บริษัทส่งออกที่กลุ่มประเทศอาเซียน (ร้อยละ 40.8) รองลงมาคือ ประเทศจีน (ร้อยละ 20.8) ส่วนใหญ่กิจการจดทะเบียนในรูปแบบบุคคลธรรมดา (ร้อยละ 42.8) รองลงมาคือ จดทะเบียนในรูปแบบบริษัทจำกัด (ร้อยละ 25.4) ส่วนใหญ่กิจการมีทุนจดทะเบียนน้อยกว่า 5 ล้านบาท (ร้อยละ 32.8) รองลงมาคือ ทุนจดทะเบียน 5-50 ล้านบาท (ร้อยละ 30.6) ส่วนใหญ่กิจการไม่ได้จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ (ร้อยละ 74.0) ส่วนใหญ่กิจการมีสัดส่วน

การส่งออกในตลาดต่างประเทศ 21-40% (ร้อยละ 54.6) รองลงมาคือ สัดส่วนการส่งออกในตลาดต่างประเทศ 1-20% (ร้อยละ 21.0)

ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลแบบจำลองนวัตกรรมการส่งออกของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย

ผลการวิเคราะห์ในครั้งแรก ค่าดัชนีความกลมกลืนยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการปรับโมเดล (Model Modification) ด้วยการปรับพารามิเตอร์โดยยินยอมให้ผ่อนคลายข้อตกลงเบื้องต้นให้ค่าความคลาดเคลื่อนสัมพันธ์กันได้ ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความกลมกลืนของโมเดลรวมหลังจากที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับโมเดล พบว่า โมเดลสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยมีค่าดัชนีความกลมกลืนทั้ง 7 ดัชนีที่ผ่านเกณฑ์ การยอมรับ คือ ค่าดัชนี χ^2/ df = 1.26, df = 82, P-value = 0.05, CFI = 0.99, GFI = 0.97, AGFI = 0.96, RMSEA = 0.02 และ SRMR = 0.03 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า โมเดลแบบจำลองสมการโครงสร้างมีความเหมาะสมกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

อภิปรายผลการวิจัย

(1) คุณลักษณะของผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงต่อนวัตกรรมการส่งออก โดย Slater (1995) กล่าวว่า ผู้ประกอบการสร้างธุรกิจใหม่ภายใต้นโยบายเดิมเป็นความกระตือรือร้นที่มีต่อการสร้างผลิตภัณฑ์และการลงทุนใหม่ๆ และการมีส่วนร่วมในการแข่งขัน ลักษณะของความกล้าหาญและความอดทนที่กล้าเสี่ยงในการเข้าสู่ตลาดใหม่ แต่ไม่รวมถึงการวิเคราะห์ในตลาดหรือความพยายามในการเรียนรู้

(2) คุณลักษณะของผู้ประกอบการ มีอิทธิพลทางตรงต่อผลดำเนินการส่งออก โดย Wang (2008) กล่าวว่า คุณลักษณะของผู้ประกอบการเป็นกระบวนการและกิจกรรมในการตัดสินใจในการสนับสนุนกิจกรรมต่อการเข้าสู่งานใหม่ (Lumpkin and Dess 2001, Kropp, Lindsay and Shoham 2006) โดยมีการศึกษาถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การทำงานเชิงรุก และการกล้าเสี่ยง ซึ่งการดำเนินงานของธุรกิจขนาดเล็กมีความเสี่ยงน้อย แต่มีการทำงานเชิงลึกหรือพัฒนาผลิตภัณฑ์อยู่ตลอดเวลาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

(3) การมุ่งเน้นการตลาด มีอิทธิพลทางตรงต่อนวัตกรรมการส่งออก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Phasuk 2014, Vila 2011, Engin Deniz Eris 2012, Han et al. 1998, Jabeen et al. 2013) โดย Godwin (2013) ยอมรับว่า การพัฒนานวัตกรรมส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับความตั้งใจของบริษัทที่จะนำเสนอกลยุทธ์ที่มุ่งเน้นการตลาด โดยการสร้างและการเผยแพร่ข้อมูลของตลาด เหตุผลที่อยู่เบื้องหลังตลาด คือการตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้า ในการแสวงหา พัฒนาโดยนำเสนอผลิตภัณฑ์ใหม่เพื่อตอบสนองความพึงพอใจและความความต้องการของลูกค้า

(4) การมุ่งเน้นการตลาด มีอิทธิพลทางตรงต่อผลดำเนินการส่งออก โดย Hussain (2015) กล่าวว่า การมุ่งเน้นการตลาดมุ่งเน้นไปที่การจัดหาคุณค่าที่เหนือกว่าสำหรับลูกค้า โดยทำการวิเคราะห์ลูกค้าเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า ครอบคลุมไปถึงการดำเนินงานให้เหนือกว่าคู่แข่งขัน ซึ่งช่วยให้องค์กรมีการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพส่งผลให้ผลการดำเนินงานของบริษัทมีความยั่งยืนในระยะยาว

(5) ความผันผวนของสภาพแวดล้อม มีอิทธิพลทางตรงต่อนวัตกรรมการส่งออก โดย Mike (2014) กล่าวว่า เนื่องจากตลาดมีความแตกต่างกันในสภาพแวดล้อมที่วุ่นวาย บริษัทเผชิญกับความซับซ้อนในการดำเนินธุรกิจในต่างประเทศ ความต้องการของลูกค้ากลายเป็นความซับซ้อนที่ทำให้ตลาดเกิดความปั่นป่วน ดังนั้นบริษัทต้องมีการแนะนำผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าในสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

(6) ความผันผวนของสภาพแวดล้อมมีอิทธิพลทางตรงต่อการมุ่งเน้นการตลาด โดย Kohli and Jaworski (1990) กล่าวว่า ในสถานการณ์ที่บริษัทต้องเผชิญกับกลุ่มผู้บริโภคโดยมีการกำหนดแนวทางอย่างช้าๆ การเปลี่ยนแปลงด้านความต้องการของผู้บริโภคในแบบที่ช้าไม่จำเป็นต้องปรับส่วนประสมทางการตลาดกับความผันผวนของตลาดที่เพิ่มขึ้น แต่ในเชิงบวกการมุ่งเน้นการตลาดมีความสัมพันธ์กับผลดำเนินงาน มีความสำคัญต่อเนื่องจากความน่าจะเป็นที่เพิ่มขึ้นของความแตกต่างระหว่างสิ่งที่บริษัทเสนอให้กับผู้บริโภค (Hooley et al. 2003, Kohli 1993)

(7) ความผันผวนของสภาพแวดล้อมมีอิทธิพลทางตรงต่อผลดำเนินการส่งออก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ โดย (Mugler 1998) กล่าวว่า ผู้ประกอบการ SMEs มีการดำเนินงานในตลาดที่มีความผันผวนทั้งในด้านของลูกค้าและซับพลายเออร์ เช่นเดียวกับการแข่งขันที่เพิ่มขึ้น ซึ่งในยุคโลกาภิวัตน์สามารถมองเห็นปัจจัยดังกล่าวที่ส่งผลต่อกัน สภาพแวดล้อมแบบไดนามิกมีความไม่แน่นอนสูงเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านสินค้าและความคาดหวังของลูกค้า ซึ่งประกอบด้วย โอกาสทางธุรกิจจำนวนมากอาจนำไปสู่ความได้เปรียบทางการแข่งขัน

(8) นวัตกรรมการส่งออก มีอิทธิพลทางตรงต่อผลดำเนินการส่งออก โดยการพัฒนาธุรกิจให้เป็นเลิศนั้น ต้องมีการนำแนวคิดด้านนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้Slater (1995) อธิบายว่า นวัตกรรมการส่งออกต้องมีการปรับกลยุทธ์การมุ่งเน้นการตลาดในด้านของการให้ความสำคัญกับลูกค้า คู่แข่ง รวมถึงการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานขององค์กรถึงจะสามารถสร้างผลดำเนินงานทางธุรกิจได้ในที่สุด โดย Hult (2004) พบว่า องค์กรมีการสร้างนวัตกรรมเพื่อให้องค์กรอยู่รอดในสภาวะแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีการแข่งขันที่สูง

ข้อจำกัดของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaire) กับกลุ่มผู้ประกอบการส่งออกของ SMEs โดยแบ่งตัวอย่างเป็น 2 กลุ่มตามประเภทของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่เป็นสมาชิกของกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ดังนั้นผู้ที่จะนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้จะต้องคำนึงถึงข้อจำกัดดังกล่าวนี้ด้วย

2. การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องต่างๆ จากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) เพื่อให้ได้รับความรู้พื้นฐานในการวิจัย และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาและกำหนดกรอบแนวคิดการ ดังนั้นผู้ที่จะนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ จะต้องคำนึงถึงข้อจำกัดดังกล่าวนี้ด้วย

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ส่วน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ข้อเสนอแนะด้านการจัดการ

1) ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะของผู้ประกอบการ ด้านการทำงานเชิงรุกและการกล้าเสี่ยง มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อนวัตกรรมการส่งออก และผลดำเนินการส่งออก เพื่อทำให้ผลดำเนินการส่งออกของ SMEs สูงขึ้น โดยให้ความสำคัญต่อคุณลักษณะของผู้ประกอบการมากขึ้น โดยผู้บริหารในองค์กรมีการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เช่น การดำเนินงานเชิงรุก โดยแสวงหาโอกาสในตลาดส่งออกใหม่ๆ พัฒนาผลิตภัณฑ์ แนวคิดใหม่ๆ และการกล้าเสี่ยงต่อสถานการณ์ที่มีความรุนแรงในปัจจุบัน กล้าเสี่ยงที่จะนำทรัพยากรที่มีอยู่ไปลงทุนในตลาดส่งออกที่ไม่เคยทำมาก่อน

2) ผลการวิจัยพบว่า การมุ่งเน้นการตลาด ด้านการมุ่งเน้นลูกค้า การมุ่งเน้นคู่แข่งขัน และการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อนวัตกรรมการส่งออก และผลดำเนินการส่งออก เพื่อให้ SMEs ให้ความสำคัญกับการมุ่งเน้นการตลาด เนื่องจากผลการวิจัย พบว่า การมุ่งเน้นการตลาดเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อนวัตกรรมการส่งออก ทั้งนี้ การที่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต้องให้ความสำคัญกับความ

ต้องการและความคิดเห็นของลูกค้ามากขึ้น มีความตั้งใจในการนำเสนอสินค้าและบริการที่หลากหลาย เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้า เนื่องจากวิสาหกิจขนาดใหญ่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของตลาดได้อย่างทั่วถึง

3) ผลการวิจัยพบว่า ความผันผวนของสภาพแวดล้อม ด้านความไม่แน่นอนของตลาด ความไม่แน่นอนของเทคโนโลยี ความรุนแรงในการแข่งขัน และความวุ่นวายของกฎระเบียบทางการค้าระหว่างประเทศ มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อนวัตกรรมการส่งออก และผลดำเนินการส่งออก เพื่อให้ SMEs ที่มีการส่งออกดำเนินการด้านความผันผวนของสภาพแวดล้อมในการส่งเสริมให้เกิดเทคนิคด้านนวัตกรรม ขณะที่ความซับซ้อนของสภาพแวดล้อมทำให้เกิดนวัตกรรมด้านการบริหารและทางเทคนิค ซึ่งในด้านของความผันผวนของสภาพแวดล้อมไม่ว่าจะเป็นสภาพแวดล้อมด้านเทคโนโลยีหรือสภาพแวดล้อมด้านตลาด บริษัทต้องมีการปรับปรุงและให้ความสำคัญกับการพัฒนานวัตกรรมใหม่ๆ อยู่สม่ำเสมอเพื่อให้สินค้าและบริการขายได้และเป็นที่ต้องการของลูกค้ามากขึ้น

4) ผลการวิจัยพบว่า นวัตกรรมการส่งออก ด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ นวัตกรรมกระบวนการ และนวัตกรรมพฤติกรรม มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลดำเนินการส่งออกเพื่อให้SMEs ที่มีการส่งออกควรดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในเรื่องของนวัตกรรมการส่งออกเป็นสำคัญ โดยควรมีแนวคิดด้านนวัตกรรมใหม่ๆ อยู่เสมอ เช่น การจัดจำหน่ายสินค้าและบริการใหม่ มีกระบวนการดำเนินงานใหม่ๆ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการต่อตลาดส่งออกในต่างประเทศเพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ในปัจจุบัน และเพื่อให้ธุรกิจการส่งออกประสบความสำเร็จ ผู้ประกอบที่จะเข้ามาในธุรกิจนี้ จำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ ทำความเข้าใจถึงขั้นตอนต่างๆ ในการส่งออกสินค้าให้ดีเสียก่อน

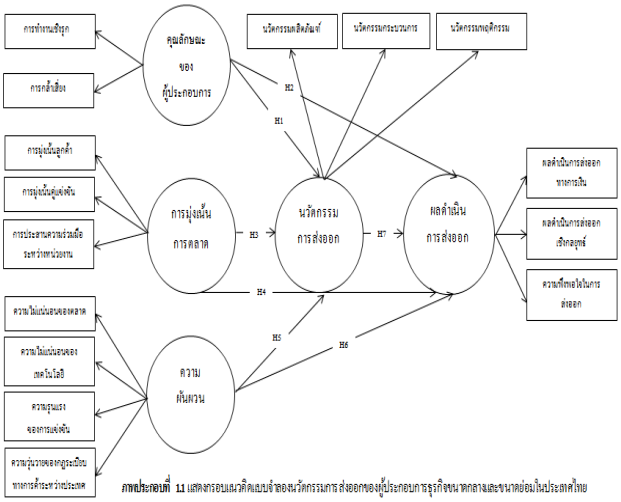
ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการวิจัยครั้งต่อไป

1) การวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับกลุ่มผู้ประกอบการส่งออกของ SMEs เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่ชัดเจนมากขึ้น

2) การวิจัยครั้งต่อไป ควรทำการศึกษาในส่วนของตัวแปรความผันผวนของสภาพแวดล้อม (Environment Turbulent) ควรนำมาศึกษาเป็นตัวแปรแทรกแซงระหว่างการมุ่งเน้นการตลาดกับผลดำเนินการส่งออก จากผลการศึกษามีหลากหลายงานวิจัยที่ระบุว่าสามารถนำมาเป็น Moderator ไม่สมควรที่จะเป็นตัวแปรอิสระเพื่อให้งานวิจัยดูน่าสนใจ เกิดความท้าทาย และเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยในอนาคต

3) การวิจัยครั้งต่อไป ควรทำการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างความผันผวนของสภาพแวดล้อมกับการมุ่งเน้นการตลาดในกลุ่มผู้ประกอบการส่งออกของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย เพื่อเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยในอนาคต

4.การวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยด้านอื่นๆ ที่นอกเหนือจากการศึกษาครั้งนี้ เช่น การเรียนรู้ขององค์กร (Learning Orgnization) การจัดการคลังสินค้า (Warehouse Management) การตลาดแบบบูรณาการ(Integrate marketing) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างลูกค้า (Customer Relation Management) และการทำงานโดยหุ่นยนต์ (Robot) เป็นต้น

ภาพประกอบที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีของนวัตกรรมการส่งออกของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย

บรรณานุกรม

ชมัยพร วิเศษมงคล. (2550). **ตลาดใหม่ที่น่าจับตามอง.** สืบค้นเมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2559, จากhttp://cms.sme.go.th/cms/c/journal_articles/view_article_content?article_id=SMARTSMES-20032008-2&article_version=1.0

ธุรกิจภาคการส่งออก. (2557). **การพัฒนาและแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจทางธุรกิจภาคการส่งออกของไทย.** สืบค้น 5 พฤษจิกายน 2559 จาก http://www.eksperyansla.info/tag/.

นวัตกรรม: ก้าวใหม่ SMEs สู่ธุรกิจยั่งยืน. (2558). สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร์. สืบค้น 14 กุมภาพันธ์ 2559 จาก http://www.parliament.go.th/library.

บุญเรียง ขจรศิลป์. (2549). สถิติวิจัย 1. พิมพ์ครั้งที่ 9, กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

รายงานสถานการณ์วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2558). สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. สืบค้น 27 กันยายน 2559 จาก http://www.sme.go.th/th/index.php/data-alert/alert/report-smes-year/report-_year/report-year-2558.

Diamantopoulos, A. S., A.D. (2000). **Introducing LISREL : A guide for the uninitiated.** Sage Publications, London.

Engin Deniz Eris, O. N. T. O. (2012). **The Effect of Market Orientation, Learning Orientation and Innovativeness on Firm Performance: A Research from Turkish Logistics Sector.** International Journal of Economic Sciences 5, 77-108.

George, D. & P. Mallery. (2003). **SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference.**

Han, J. K. Kim, N. Srivastava & R. K. (1998). **Market Orientation and Organizational Performance: Is Innovation a Missing Link?** Journal of Marketing, 62, 30-45.

Hooley, G., J. Fahy, G. Greenley, J. Bera´cs, K. Fonfara & B. Snoj. (2003). **Market orientation in the service sector of the transition economies of central Europe.** European Journal of Marketing, 37, 86 – 106.

Hult, G. T. M., Hurley, R. F., & Knight, G. A. (2004). **Innovativeness: Its antecedents and impact on business performance.** Industrial Marketing Management, 33, 429-438.

Hussain J, I. K., Akhtar CS. (2015). **Market Orientation and Organizational Performance: Case of Pakistani SMEs.** Arabian J Bus Manag Review, 5 145-157.

Jabeen, R., J. M. E. Alekam, K. A. M. Aldaoud, N. K. N. Mat, B. N. I. Zureigat, A. K. Nahi, A. M. F. l. a. Junaidi & Hassan. (2013) Antecedents of Firm'S Performance. Empirical Evidence from Yemeni Sme'S American Journal of Economics, 3, 18-22.

Kohli, A. K. & B. J. Jaworski (1990). **Market Orientation: The Construct, Research Propositions, and Managerial Implications.** Journal of Marketing, 54, 1-18.

Kohli, B. J. J. a. A. K. (1993). **Market Orientation: Antecedents and Consequences.** Journal of Marketing, 57, 53-70.

Kropp, F., N. J. Lindsay & A. Shoham. (2006). **Entrepreneurial, market, and learning orientations and international entrepreneurial business venture performance in South African firms.** International Marketing Review, 23, 504-523.

Lumpkin, G. T. & G. Dess. (2001). **Linking Two Dimensions of Entrepreneurial Orientation to Firm Performance: The Moderating Role of Environment and Industry Life Cycle.** Journal of Business Venturing, 16, 429-451.

Mike Chen-ho Chao, S. F., Fuan Li. (2014). **The Journey from Market Orientation to New Product Performance in the Host Country: A Knowledge and Learning Perspective.** Journal of Marketing Development and Competitiveness 8.

Mugler, J. (1998). **Betriebswirtschaftslehre der Klein- und Mittelbetriebe.** Vienna/New York: Springer., 1.

Phasuk, W. (2014). **Market Orientation and Learning Orientation in Improving Innovativeness and Organizational Performance of Medium Sized Industrial Businesses.** Journal of Market Focused Management.

Slater, S., Narver, J. (1995). **Market Orientation and Learning Organizations.** Journal of Marketing, 50, 20-35.

Vila, I. K. a. N. (2011). **The market orientation–innovation–success relationship: The role of internationalization strategy.** Innovation: Management, Policy & Practice, 13.

Wang, C. L. (2008). **Entrepreneurial Orientation, Learning Orientation, and Firm Performance, Entrepreneurship Theory and Practice.** 32, 635-657.

บทความวิจัย

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องเลขยกกำลังของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้น (5 STEPs)

จุฬาลักษณ์ ใจอ่อน, ศศิวิภา พระสุธาพิทักษ์***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องเลขยกกำลัง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้มีจำนวนนักเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเฉลี่ยร้อยละ 70 ขึ้นไป โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้น กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 โรงเรียนภูเก็ตไทยหัวอาเซียนวิทยา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 26 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง เลขยกกำลัง ที่จัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้น จำนวน 13 แผน เวลา 13 ชั่วโมง 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่องเลขยกกำลัง เป็นแบบทดสอบแบบเลือกตอบชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ คะแนนเฉลี่ย($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.) และร้อยละ(Percentage)

ผลการวิจัยพบว่า

การจัดการเรียนการสอนในหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่องเลขยกกำลัง โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้น ทำให้นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 73.08 และมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเฉลี่ย มีค่าเท่ากับ 16.63 คิดเป็นร้อยละ 83.15 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีค่าเท่ากับ 1.42 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

คำสำคัญ: กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้น, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

* อาจารย์ ประจำสาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

** อาจารย์ ประจำสาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

RESEARCH

Improving Grade 7 Students' Mathematics Achievement in Exponents Using the 5-Step Learning Process

Julaluk Jai-on*, Sasivipa Prasutapitak**

Abstract

The objective of this research is to improve the learning achievement in exponents of Grade 7 students to ensure that not less than 70% of the students achieve the average learning achievement of 70% or more, using the 5-step learning process. The subjects of this study are 26 Grade 7 students (Class 7/2) of Phuket Thai Hua ASEAN Wittaya School in the first semester of academic year 2017. The specified sampling method was used for sample selection. The tools used in this study include (1) 13 teaching plans of the 3rd learning unit on exponents using the 5-step learning process, lasting 13 hours, and (2) achievement test of the 3rd learning unit on exponents, consisting of 20 multiple-choice questions. Statistics used for data analysis are average (x), standard deviation (S.D.), and percentage.

The research findings revealed that the instruction of the 3rd learning unit on exponents, using the 5-step learning process enabled 17 out of 20 students (accounting for 7.08%) to pass the criterion of 70%. The students' average post-instruction achievement assessment score was 16.63 or 83.15% and the standard deviation achieved was 1.42, which was higher than the criterion set.

Keywords: The 5-Step Learning Process, Mathematics Achievement

* Lecturer of Mathematics, Faculty of Education, Phuket Rajabhat University.

** Lecturer of Mathematics, Faculty of Education, Phuket Rajabhat University.

บทนำ

สิ่งสำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ คือการพัฒนาคน คนที่มีคุณภาพจะช่วยนำประเทศชาติก้าวหน้ารู้เท่าทัน โลกยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงและมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเทคโนโลยี การสื่อสารการคมนาคม ตลอดจนการรับส่งข้อมูลข่าวสารและวิทยาการต่างๆ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมหรือด้านอื่นๆ ดังนั้นการเตรียมทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพเพื่อรองรับและให้รู้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกจึงมีความจำเป็นและสำคัญยิ่ง การศึกษาจึงเป็นทางหนึ่งที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพมนุษย์ให้มีศักยภาพมากพอที่จะนำพาประเทศให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับนานาประเทศได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) ทั้งนี้คณิตศาสตร์เป็นเครื่องมือในการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และศาสตร์อื่นๆ อันเป็นรากฐานในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติให้มีคุณภาพและพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้ทัดเทียมกับนานาชาติ การศึกษาคณิตศาสตร์จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทันสมัยและสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในยุคโลกาภิวัตน์ คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2560) นอกจากนี้คณิตศาสตร์ยังเป็นเครื่องมือพื้นฐานในการดำรงชีวิตและการพัฒนาตนเองไปสู่ความเจริญก้าวหน้าในด้านการศึกษา การเพิ่มสติปัญญาแก่มนุษย์ และความสามารถในการคิดคำนวณ การคิดอย่างมีระบบจึงเป็นการพัฒนาประสิทธิภาพของมนุษย์ ดังนั้นคณิตศาสตร์จึงจำเป็นต่อการเรียนรู้และการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544)

ปัจจุบันวิวัฒนาการต่างๆ ของโลกกำลังพัฒนาสู่สากลมากขึ้น แต่การศึกษาของไทยกำลังถอยหลังลงคลองในบางเรื่อง โดยเฉพาะการเรียนการสอนในรายวิชาคณิตศาสตร์ที่ว่า เด็กไทยทุกวันนี้ให้ความสนใจการเรียนวิชาคณิตศาสตร์น้อยลง คิดว่าวิชาคณิตศาสตร์เป็นเรื่องยาก น่าเบื่อ เรียนไปแล้วนำไปใช้ในชีวิตได้ไม่ค่อยเป็นรูปธรรม ดังจะเห็นได้จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน(O-NET) วิชาคณิตศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในปีที่ผ่านๆ มา ตั้งแต่ปี 2557 ถึงปี 2559 พบว่า ปี 2557 คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 29.65 คะแนน ปี 2558 คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 32.40 คะแนน และปี 2559 คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 29.31 คะแนน ซึ่งจะเห็นว่าคะแนนเฉลี่ยของปี 2558 เพิ่มขึ้น แต่เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยในการสอบทั้งสามปียังคงไม่ถึง 50% (งานวัดและประเมินผลการศึกษา, 2559)

การพัฒนานักเรียนให้สามารถเรียนรู้ สร้างความรู้ด้วยตนเองเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่เน้นให้จัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งการเรียนการสอนในปัจจุบันได้เตรียมปรับกระบวนทัศน์ให้มีกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้น ซึ่งจะเป็นบันไดให้นักเรียนพัฒนาไปสู่คุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยครูจะต้องมีความเข้าใจและมีความสามารถในการพัฒนาผู้เรียนตามกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้น ประกอบด้วย การเรียนรู้ระบุคำถาม (Learning to Question) การเรียนรู้แสวงหาสารสนเทศ (Learning to Search) การเรียนรู้เพื่อสร้างความรู้(Learning to Construct) การเรียนรู้เพื่อสื่อสาร(Learning to Communicate) และการเรียนรู้เพื่อตอบแทนสังคม (Learning to Service) (พิมพันธ์ เดชะคุปต์, 2556) การเรียนรู้ของนักเรียนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้น จะทำให้นักเรียนเกิดการเสริมสร้างทักษะการคิด ซึ่งเป็นการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้เกิดแก่นักเรียนได้ และจากการศึกษารายงานวิจัยยังพบว่า การสอนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้น สามารถทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และสามารถเข้าใจเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ได้ดียิ่งขึ้น ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการ

เรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (นารี มะรุตพันธ์, 2558; สุภาณี เส็งศรี และวลีพร ปันนา,2559; วิชิต เทพประสิทธิ์ และคณะ,2560)

โรงเรียนภูเก็ตไทยหัวอาเซียนวิทยา อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต ซึ่งเป็นโรงเรียนเอกชนขนาดใหญ่ มีผลการทดสอบ O-NET วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2558 มีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 30.55 และปีการศึกษา 2559 มีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 30.83 (ฝ่ายวิชาการโรงเรียนภูเก็ตไทยหัวอาเซียนวิทยา, 2559) ซึ่งผลคะแนนเฉลี่ยทั้งสองปีการศึกษาที่ผ่านมาไม่ถึงร้อยละ 50 และจากการสอบถามครูผู้สอนในรายวิชาคณิตศาสตร์เกี่ยวกับปัญหาในการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ พบว่า นักเรียนขาดความสนใจในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ โดยเฉพาะเนื้อหาเรื่องเลขยกกำลังที่จะเห็นว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนลดลง และสมรรถภาพในด้านการคำนวณ ความเข้าใจด้านการให้เหตุผลอยู่ในระดับต่ำ นักเรียนไม่สามารถเรียนเรื่องเลขยกกำลังได้ดี ซึ่งส่งผลต่อการเรียนในเนื้อหาอื่นๆ ตามมาด้วย ดังนั้นจึงจำเป็นต้องพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาเรื่องเลขยกกำลัง เนื่องจากเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการเรียนเนื้อหาอื่นๆ ในวิชาคณิตศาสตร์ อาทิเช่น เนื้อหาเรื่องการแก้สมการ อสมการ ความสัมพันธ์และฟังก์ชัน ฟังก์ชันเอกซ์โพเนนเชียล และฟังก์ชันลอการิทึม เป็นต้น ถ้านักเรียนขาดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาเรื่องเลขยกกำลังก็จะไม่สามารถเรียนเนื้อหาอื่นๆ ต่อไปให้ดีขึ้นได้

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้น มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาคณิตศาสตร์เรื่องเลขยกกำลัง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพื่อแก้ปัญหานักเรียนตามที่กล่าวมาในข้างต้น ให้สามารถเข้าใจเนื้อหาได้มากขึ้น ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้มากขึ้นอันจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้น และยังช่วยให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามต้องการ

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่องเลขยกกำลัง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้มีจำนวนนักเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเฉลี่ยร้อยละ 70 ขึ้นไป

สมมติฐาน

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้น (5 STEPs) ในเรื่องเลขยกกำลัง จำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเฉลี่ยร้อยละ 70 ขึ้นไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน** หมายถึง คะแนนของนักเรียน ที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องเลขยกกำลัง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้น โดยกำหนดเกณฑ์ให้นักเรียนจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเฉลี่ยร้อยละ 70 ขึ้นไป

2. **กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้น** หมายถึง การเรียนรู้ของนักเรียนที่ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) การเรียนรู้ตั้งคำถาม 2) การเรียนรู้แสวงหาสารสนเทศ 3) การเรียนรู้เพื่อสร้างความรู้ 4) การเรียนรู้เพื่อสื่อสาร และ 5) การเรียนรู้เพื่อตอบแทนสังคม โดยมีรายละเอียดแต่ละขั้นตอนดังนี้

2.1 ขั้นการเรียนรู้ตั้งคำถาม หมายถึง กระบวนการที่เน้นให้นักเรียนตั้งคำถามเพื่อสร้างความรู้สึกอยากรู้อยากเรียน เห็นคุณค่าความสำคัญและประโยชน์ของสิ่งที่จะเรียน

2.2 ขั้นการเรียนรู้แสวงหาสารสนเทศ หมายถึง กระบวนการที่เน้นให้นักเรียนได้วางแผนการเรียนรู้ของตนเอง โดยร่วมกันกำหนดขอบเขต แนวทาง วิธีการเรียนรู้ ประเด็นเนื้อหาย่อย แนวทางการบันทึกและสรุปผลการ เรียนรู้ จัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการเรียนรู้ และลงมือศึกษาค้นคว้า ศึกษารวบรวมข้อมูล ศึกษาปัญหา ทดลอง ตามแผนที่วางไว้ เป็นการแสวงหาความรู้และค้นพบความรู้ด้วยตนเอง

2.3 ขั้นการเรียนรู้เพื่อสร้างความรู้ หมายถึง กระบวนการที่เน้นให้นักเรียนนำข้อมูลมาร่วมกันวิเคราะห์ อภิปราย เปรียบเทียบเชื่อมโยงความสัมพันธ์ ประเมินค่า สรุปความคิดรวบยอด ความสำคัญ แนวคิด แนว ทางการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน และสรุปขั้นตอนกระบวนการเรียนรู้ รวมถึงความรู้ของตนเอง

2.4 ขั้นการเรียนรู้เพื่อสื่อสาร หมายถึง กระบวนการที่เน้นให้นักเรียนได้นำความรู้ ข้อค้นพบ ข้อสรุปที่ได้จากการเรียนรู้มานำเสนอเป็นชิ้นงานรูปแบบต่างๆ ตามความสนใจ พร้อมทั้งบอกเล่าเรื่องราว เกี่ยวกับขั้นตอนวิธีการเรียนรู้ และแสดงความรู้สึกต่อชิ้นงาน

2.5 ขั้นการเรียนรู้เพื่อตอบแทนสังคม หมายถึง กระบวนการที่เน้นให้นักเรียนนำชิ้นงานมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และประเมินซึ่งกันและกัน รวมทั้งวางแผนการต่อยอดการเรียนรู้จากความสนใจ

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการทำวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 โรงเรียนภูเก็ตไทยหัวอาเซียนวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต จำนวน 4 ห้องเรียน มีนักเรียนทั้งหมด 96 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทำวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 ทั้งห้องจำนวน 26 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) (บุญชม ศรีสะอาด. 2545:44)

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้น

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

3. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาในการวิจัยเพื่อทำการสอนและเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยในหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่องเลขยกกำลัง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล รายละเอียดของเครื่องมือ มีดังนี้

4.1 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้น หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่องเลขยกกำลัง จำนวน 13 แผน เวลา 13 ชั่วโมง

4.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบทดสอบแบบเลือกตอบชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยและครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์โรงเรียนภูเก็ตไทยหัวอาเซียนวิทยาได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นไปตามลำดับขั้น ดังนี้

5.1 ประชุมปรึกษาหารือเกี่ยวกับแผนการดำเนินการวิจัย และร่วมกันศึกษาเอกสารหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กลุ่มสาระคณิตศาสตร์ เกี่ยวกับคำอธิบายรายวิชา มาตรฐานตัวชี้วัด ในหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่องเลขยกกำลัง

5.2 ศึกษาแนวคิดและกระบวนการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

5.3 สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกิจกรรมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จำนวน 13 แผน

5.4 เสนอแผนการจัดการเรียนรู้ต่อผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา และผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม และความถูกต้องขององค์ประกอบต่างๆ ของแผน

5.5 ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ จำนวน 13 แผน เวลา 13 ชั่วโมง

5.6 ทดสอบหลังเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน และผ่านการทดสอบความยากง่าย ซึ่งเป็นแบบทดสอบแบบเลือกตอบชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ โดยนำคะแนนที่ได้จากการทดสอบไปวิเคราะห์ผลและแปลผลข้อมูลต่อไป

สรุปผลการวิจัย

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องเลขยกกำลัง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้น พบว่า

นักเรียนที่มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 มีจำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 73.08 และมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเฉลี่ย($\bar{x}$) มีค่าเท่ากับ 16.63 คิดเป็นร้อยละ 83.15 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.) มีค่าเท่ากับ 1.42 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือให้มีจำนวนนักเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยร้อยละ 70 ขึ้นไป

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องเลขยกกำลัง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้น ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 ผลการวิจัยพบว่า จำนวนนักเรียนร้อยละ 73.08 มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเฉลี่ยร้อยละ 83.15 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ ให้มีจำนวนนักเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยร้อยละ 70 ขึ้นไป ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของนารี มะรุตพันธ์ (2558) สุภาณี เส็งศรี และวลีพร ปันนา (2559) วิชิต เทพประสิทธิ์ และคณะ (2560) ที่พบว่า การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้น ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้น ในระดับมาก นอกจากนี้กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้น ยังทำให้นักเรียนได้รับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (พิมพันธ์ เดชะคุปต์, 2556) เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้น ที่ผู้วิจัยนำมาปรับใช้มี

กระบวนการที่ส่งผลให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง มีการสังเกต การสำรวจค้นหาความรู้ การตั้งคำถาม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และช่วยให้เกิดการพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ สามารถสรุปและสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง

ทั้งนี้ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้น ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างหลากหลายวิธี โดยเริ่มจากการตั้งคำถาม ข้อสงสัย และได้เรียนรู้เพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการสรุปความรู้ที่ถูกต้องตรงประเด็นเนื้อหา การนำเสนอเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันที่น่าสนใจ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะขั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5 ขั้น แต่ละขั้นเน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างหลากหลายวิธี นักเรียนได้เรียนรู้อย่างอิสระ เน้นกระบวนการกลุ่ม แสวงหาความรู้จากแหล่งที่หลากหลาย ได้แสดงออกด้านความรู้ความคิด และด้านการสื่อสารนั่นเอง

ข้อเสนอแนะ

1.ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1) การจัดการเรียนรู้ใช้เวลาค่อนข้างมาก ดังนั้นครูผู้สอนต้องจัดสรรเวลาในแต่ละขั้นตอนให้เหมาะสม

2) การจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ครูทำหน้าที่เป็นเพียงผู้แนะนำในสิ่งที่นักเรียนสงสัยหรือคอยช่วยเหลือในแต่ละขั้นของกิจกรรม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้น ในเนื้อหาหน่วยอื่นๆ ที่เหมาะสม หรือระดับชั้นอื่นๆ

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). **หลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

นารี มะรุตพันธ์. (2558). **รายงานผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาคณิตศาสตร์ เรื่องการคูณจำนวนสองหลักกับจำนวนสองหลัก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ 5 STEPs ปีการศึกษา 2557**. โรงเรียนอนุบาลน้องหญิง.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรงเทพฯ : สุวีริยาสาสน.

ฝ่ายวิชาการโรงเรียนภูเก็ตไทยหัวอาเซียนวิทยา. (2559). **รายงานประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา ปีการศึกษา 2559**. ภูเก็ต: โรงเรียนภูเก็ตไทยหัวอาเซียนวิทยา.

พิมพันธ์ เดชะคุปต์. (2556). **เอกสารประกอบการพัฒนาครู (ผู้บริหารโรงเรียน และศึกษานิเทศก์) โครงการพัฒนาครูโดยใช้กระบวนการสร้างระบบการชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยง โดย สพม.1 สพม. 42 สพป.ระยอง 2 และสพป.ตราด กับคณะครุศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิชิต เทพประสิทธิ์และคณะ. (2560). การจัดการเรียนรู้กระบวนการการเรียนรู้ 5 ขั้นตอนโดยใช้สื่อ eDLTV เพื่อพัฒนาการเรียนรู้วิชากลุ่มสาระคณิตศาสตร์. **วารสารการวิจัยกาสะลอง**. 11(3), 157-162.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2560). **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. ค้นเมื่อ 25 กันยายน 2560, จาก http://www.fth1.com/uppic/10105600/news/10105600_1_20170825-162814.pdf

งานวัดและประเมินผลการศึกษา. (2559). **รายงานผลการดำเนินงานการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน ประจำปีการศึกษา 2559**. กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545 – 2549.** กรุงเทพฯ: อรรถพลการพิมพ์.

สุภาณี เส็งศรี และวลีพร ปันนา. (2559). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยกระบวนการเรียนรู้ QSCCS ร่วมกับการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อส่งเสริมความสามารถการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา. **เอกสารประกอบการประชุมวิชาการระดับชาติ"นเรศวรวิจัย"ครั้งที่ 12**. (หน้า 1354-1373). พิษณุโลก: กองบริหารการวิจัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.

บทความวิจัย

การพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้โดยบูรณาการแนวคิดการจัดการความรู้ และการสอนงาน เพื่อพัฒนาความสามารถในการสอนการอ่านเพื่อความเข้าใจ และการเขียนเชิงสร้างสรรค์สำหรับครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา

รัตนาภรณ์ คำมูล [*]
ชาติชาย ม่วงปฐม[*]
สมชาย วรกิจเกษมสกุล[*]
พรสวรรค์ ศิริกัญจนาภรณ์[*]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนายุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา โดยบูรณาการแนวคิดการจัดการความรู้และการสอนงาน เพื่อพัฒนาความสามารถในการสอนการอ่านเพื่อความเข้าใจและการเขียนเชิงสร้างสรรค์ 2) ศึกษาผลการใช้ยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา โดยบูรณาการแนวคิด การจัดการความรู้และการสอนงาน ประกอบด้วย 2.1) ศึกษาและเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสอนการอ่านเพื่อความเข้าใจและการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ระหว่างก่อนและหลังการใช้ยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ 2.2) ศึกษาความสามารถในการสอนการอ่านเพื่อความเข้าใจและการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ดังนี้ 2.2.1) ศึกษาความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้การอ่านเพื่อความเข้าใจ และการเขียนเชิงสร้างสรรค์ 2.2.2) ศึกษาพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้การอ่านเพื่อความเข้าใจ และการเขียนเชิงสร้างสรรค์ 3) ศึกษาความพึงพอใจของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาต่อยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ และ 4) ศึกษาความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจและการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ 1) ครูภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 13 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง 2) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 5 ห้องเรียน จำนวน 100 คน เป็นนักเรียนของครูกลุ่มตัวอย่าง โดยการเลือกแบบเจาะจง ใช้รูปแบบวิจัยแบบหนึ่งกลุ่มทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (One Group Pretest – Posttest Design) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพ แล้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทำการทดสอบที (t) แบบไม่เป็นอิสระ และแบบกลุ่มเดียว

ผลการวิจัยพบว่า

1. ยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ โดยบูรณาการแนวคิดการจัดการความรู้และแนวคิดการสอนงาน มีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการของยุทธศาสตร์ 2) แนวคิดของยุทธศาสตร์

[*] Faculty of Education, Udonthani Rajabhat University

3) จุดมุ่งหมายของยุทธศาสตร์ 4) กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามยุทธศาสตร์ ได้แก่ 4.1) กระบวนการด้านการจัดการการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น โดยบูรณาการแนวคิดการจัดการความรู้และการสอนงาน ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ (1) ขั้นการสร้างความตระหนัก (2) ขั้นการเรียนรู้และร่วมสร้างงาน (3) ขั้นการปฏิบัติการพัฒนาและเรียนรู้ ครั้งที่ 1 (4) ขั้นการสะท้อนความรู้ครั้งที่ 1 (5) ขั้นการปฏิบัติการพัฒนาและเรียนรู้ ครั้งที่ 2 (6) ขั้นการสะท้อนความรู้ ครั้งที่ 2 และ (7) ขั้นการนำเสนอผลงาน 4.2) ปัจจัยสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยปัจจัยสนับสนุน 2 ด้านได้แก่ ด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ และด้านการมีส่วนร่วมของผู้บริหารโรงเรียน 5) การวัดและประเมินผลของยุทธศาสตร์การจัดการเรียนรู้ โดยผลการประเมินยุทธศาสตร์ การจัดการการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการใช้ยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ พบว่า

2.1) ครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา มีความรู้ ความเข้าใจในการสอนการอ่านเพื่อความเข้าใจและการเขียนเชิงสร้างสรรค์ หลังการใช้ยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการใช้ยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ และมีคะแนนสูงกว่าเกณฑ์

2.2) ครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา มีความสามารถในการแผนการจัดการการเรียนรู้หลังการใช้ยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้สูงกว่าเกณฑ์

2.3) ครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา มีพฤติกรรมการจัดการการเรียนรู้ หลังการใช้ยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้สูงกว่าเกณฑ์

2.4) ครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด

2.5) นักเรียนมีความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจ หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์

2.6) นักเรียนมีความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์

คำสำคัญ: แนวคิดการจัดการความรู้, แนวคิดการสอนงาน, ความสามารถในการสอนการอ่านและการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา, ยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้

RESEARCH

The Development of Learning Management Strategy by Integrating Knowledge Management and Coaching Approaches for Enhancing Reading Comprehension and Creative Writing Teaching Abilities for the Primary School Thai Language Teachers

Rattanaporn Khammoon [*]
Chatchai Muangpatom [*]
Somchai Vorakitkasemsakul [*]
Pornsawan Sirikanjanaporn [*]

ABSTRACT

The purposes of this research were: 1) to develop the learning management strategy for the primary school Thai language teachers by integrating knowledge management and coaching approaches for enhancing reading comprehension and creative writing teaching abilities, 2) to study the efficiency of the learning management strategy by integrating knowledge management and coaching approaches consisted of; 2.1) to study and compare the reading comprehension and creative writing teaching before and after being taught by learning management strategy 2.2) to study the competency in reading comprehension and creative writing teaching which were; 2.2.1) to study the competency in planning for learning management to reading comprehension and creative writing teaching 2.2.2) to study learning behavior for reading comprehension and creative writing 3) to study the Thai teachers' satisfaction towards the learning management strategy, and 4) to study the ability for reading comprehension and creative writing of the students. The sample were; 1) 13 Thai teachers in the 2nd semester of the academic year of 2016 selected by purposive sampling, 2) 100 students from 5 classes selected by purposive sampling. This research was conducted under One Group Pretest-Posttest Design. Both qualitative and quantitative data were collected and analyzed for mean, standard deviation, and t-test for dependent samples.

The research findings were as follows:

1. The Learning Management Strategy for the primary school Thai language teachers by integrating knowledge management and coaching approaches for enhancing reading comprehension and creative writing teaching abilities were 5 components as follows: 1) Strategy Principle 2) Theory 3) Strategy Objectives

[*] Faculty of Education, Udonthani Rajabhat University

4) Strategic learning management process were; 4.1) The learning management process developed by integrating the concepts of knowledge management and coaching approaches composed of 7 steps; (1) Raising awareness; (2) Learn and create jobs; (3) Development and Learning for the first time; (4) Reflection of knowledge for the first time; (5) Development and Learning for the second time; (6) Reflection of knowledge for the second time; and (7) Presentation 4.2) Factors supporting learning management were 2 Factors; The environment for learning and Collaboration with school administrators. 5) Evaluating the strategy.

2. The results of the implementation of the learning management strategy were found that:

2.1) The primary school Thai language teachers had more knowledge and understanding for enhancing reading comprehension and creative writing teaching abilities than before the use of learning management strategies and the Post test mean score was higher than 75 percent.

2.2) The primary school Thai language teachers had ability to plan learning management after learning management strategies and the Post test mean score was higher than 75 percent.

2.3) The primary school Thai language teachers' behavior in learning management strategies and Post test mean score was higher than 75 percent.

2.4) The primary school Thai language teachers were satisfied with learning management by using the learning management strategy at a high level.

2.5) Students had the ability in reading comprehension after learning more than 75 percent.

2.6) Students had the ability in creative writing after learning more than 75 percent.

บทนำ

การพัฒนาพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูสามารถทำได้หลายวิธีแต่วิธีที่น่าจะส่งผลโดยตรงทำให้ครูสามารถปรับปรุงและพัฒนาการการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือการเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาตนเองและการสอน จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของการพัฒนาครู ของ พลสัณฑ์ โพธิ์ศรีทอง (2555: 3) พบว่าปัจจุบันการพัฒนาครูยังไม่สามารถพัฒนาได้ อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการอบรมเน้นทฤษฎีมากกว่าการปฏิบัติ หลักสูตรการอบรม ไม่สอดคล้องกับความต้องการ เน้นให้ความรู้มากกว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม กิจกรรมไม่น่าสนใจขาดการมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการอบรม และการอบรมไม่ต่อเนื่อง สอดคล้องกับ สำลี ทองทิว (2545: 122) ที่ได้แสดงความคิดเห็นว่าการอบรมขาดความเข้าใจ ในปัญหาการสอนของครู ขาดความตระหนักในความสัมพันธ์ระหว่างพื้นฐานประสบการณ์และความสนใจของผู้เรียนกับกระบวนการสอน ส่งผลให้การอบรมเป็นเพียงการให้สาระความรู้เพิ่มเติมให้ครู สอดคล้องกับรายงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551: 12) ที่ระบุว่ากระบวนการอบรมครูขาดระบบที่ส่งเสริมสนับสนุน รวมทั้งการชี้แนะกำกับติดตามเพื่อให้เกิดผลอย่างจริงจัง ในทางปฏิบัติพบว่าครูยังทำการสอนแบบเดิม นำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปพัฒนาการเรียนการสอนน้อยมาก และจากการสังเคราะห์ผลการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาครู และการสรุปผลการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้สาระภาษาไทย ประจำปีการศึกษา 2558 ของกลุ่มนิเทศติดตามประเมินผลการจัดการศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4, 2558: 10-25) พบว่า ปัญหาในการพัฒนาครูสามารถสรุปได้ดังนี้ 1) การอบรมไม่ตรงกับความต้องการและปัญหาที่ประสบ คือ การสอนอ่านเพื่อความเข้าใจและการเขียนเชิงสร้างสรรค์ 2) วิธีการอบรมไม่เหมาะสม ครูไม่มีโอกาสได้ฝึกทักษะให้เกิดความเข้าใจอย่างแท้จริง

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย พบว่าแนวคิดและทฤษฎีที่มีความเหมาะสมในการพัฒนามีสองแนวคิดที่สอดคล้องกันและสามารถนำมาส่งเสริมความสามารถในการสอนการอ่านเพื่อความเข้าใจและการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของครูผู้สอนภาษาไทยระดับประถมศึกษาได้อย่างเหมาะสม แนวคิดที่หนึ่ง คือแนวคิดการจัดการความรู้ โดยที่ โอเดล และเกรย์สัน (O'Dell & Grayson, 1998: 143) และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติ (2553: 51) ศึกษาที่พบว่าการจัดการความรู้เป็นกิจกรรมการส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้กันสามารถสร้างแรงจูงใจ เกิดการชื่นชมผลสำเร็จโดยการนำผลงานไปต่อยอดหรือเผยแพร่ จนได้สิ่งที่เป็นการปฏิบัติที่เป็นเลิศ แนวคิดที่สอง คือ แนวคิดการสอนงาน เป็นกระบวนการที่ใช้เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาครูให้มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะเฉพาะตัวในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ ตามเป้าหมายที่กำหนด สอดคล้องกับการศึกษาของ คอสต้า และแกร์มสตัน (Costa & Garmston, 2002: 179) และสามารถ ทิมนาค (2553: 18-19) ที่พบว่า การสอนงานเป็นการทำงานเชิงลึก ช่วยให้ครูพัฒนาไปสู่การทำความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น โดยอาศัยกระบวนการลงมือปฏิบัติและทำงานร่วมกัน ผู้วิจัยจึงพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้โดยบูรณาการแนวคิดการจัดการความรู้และการสอนงาน เพื่อพัฒนาความสามารถในการสอนการอ่านเพื่อความเข้าใจและการเขียนเชิงสร้างสรรค์ สำหรับครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา โดยมุ่งเน้นพัฒนาครูผู้สอนภาษาไทยให้มีความรู้และเข้าใจในการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจนสามารถนำไปปรับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

2.1 เพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ โดยบูรณาการแนวคิดการจัดการความรู้และการสอนงานเพื่อพัฒนาความสามารถในการสอนการอ่านเพื่อความเข้าใจและการเขียนเชิงสร้างสรรค์ สำหรับครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา

2.2 เพื่อศึกษาผลการใช้ยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ โดยบูรณาการแนวคิด การจัดการความรู้และการสอนงาน เพื่อพัฒนาความสามารถในการสอนการอ่านเพื่อความเข้าใจและการเขียนเชิงสร้างสรรค์ สำหรับครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา

2.3 ศึกษาความพึงพอใจของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาต่อยุทธศาสตร์การจัดการ การเรียนรู้

2.4 ศึกษาความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจ และการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่เรียนกับครูที่ได้รับการอบรมปฏิบัติการตามยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

3.1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ

3.1.1.1 ครูภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ในปีการศึกษา 2559 จำนวน 175 คน ซึ่งทำหน้าที่สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3.1.1.2 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ในปีการศึกษา 2559 จำนวน 1,825 คน

3.1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ

3.1.2.1 กลุ่มครูภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 13 คน ซึ่งเป็นครูภาษาไทยในกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนภูพาน อำเภอกุดจับ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงซึ่งพิจารณาจากรายงานโครงการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้สาระวิชาภาษาไทย ปีการศึกษา 2558

3.1.2.2 กลุ่มนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการสอนจากครูที่ได้รับการอบรมปฏิบัติการตามยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ สำหรับศึกษาความสามารถ ในการปฏิบัติการสอนการอ่านเพื่อความเข้าใจและการเขียนเชิงสร้างสรรค์ระหว่างดำเนินการตามยุทธศาสตร์ จำนวน 13 ห้องเรียน นักเรียน 245 คน ในระยะสิ้นสุดการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ จำนวน 5 ห้องเรียน จำนวน 100 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง ซึ่งพิจารณาจากความสมัครใจและการอาสาเป็นตัวแทนครูภาษาไทยกลุ่มตัวอย่าง เพื่อรับการติดตาม และประเมินผลการจัดการการเรียนรู้จากผู้วิจัย สำหรับใช้ในการตรวจสอบยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้

3.2 ตัวแปรในการวิจัย ประกอบด้วย

3.2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ การดำเนินการตามยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ โดยบูรณาการแนวคิดการจัดการความรู้และการสอนงาน เพื่อพัฒนาความสามารถในการสอนการอ่านเพื่อความเข้าใจและการเขียนเชิงสร้างสรรค์ สำหรับครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา

3.2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

3.2.2.1 ความรู้ ความเข้าใจในการสอนการอ่านเพื่อความเข้าใจและการเขียนเชิงสร้างสรรค์

3.2.2.2 ความสามารถในการสอนการอ่านเพื่อความเข้าใจและการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่

1) ความสามารถในการเขียนแผนการจัดการการเรียนรู้ และ

2) พฤติกรรมการจัดการการเรียนรู้

3.2.2.3 ความพึงพอใจของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาต่อยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้

3.2.2.4 ความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่เรียนกับครูที่ได้รับการพัฒนาตามยุทธศาสตร์

3.2.2.5 ความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่เรียนกับครูที่ได้รับการพัฒนาตามยุทธศาสตร์

3.3 เนื้อหาสาระ

เนื้อหาที่ใช้ในการอบรมครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาตามยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการสอนการอ่าน เพื่อความเข้าใจและการเขียนเชิงสร้างสรรค์สำหรับครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา แบ่งเป็น 5 หน่วย ดังนี้

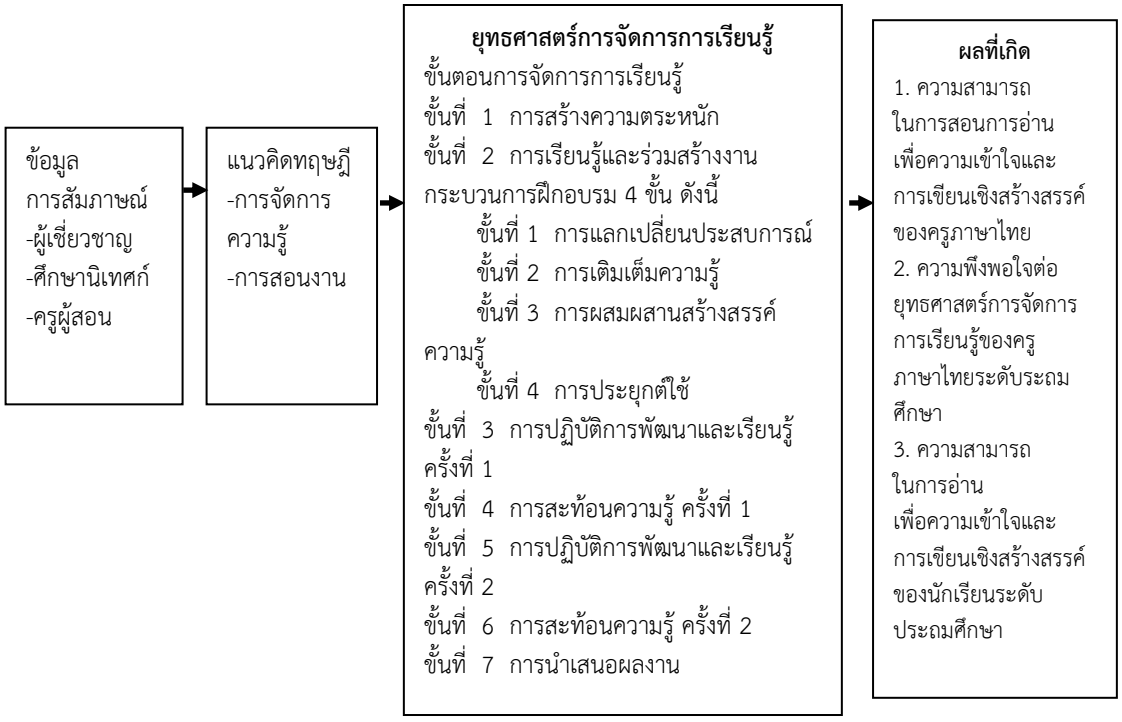
3.3.1 หน่วยที่ 1 การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เวลา 4 ชั่วโมง

3.3.2 หน่วยที่ 2 การสอนการอ่านเพื่อความเข้าใจ เวลา 3 ชั่วโมง
3.3.3 หน่วยที่ 3 การสอนการเขียนเชิงสร้างสรรค์ เวลา 3 ชั่วโมง
3.3.4 หน่วยที่ 4 การเขียนแผนการจัดการการเรียนรู้ เวลา 5 ชั่วโมง
3.3.5 หน่วยที่ 5 การวัดและประเมินผลการอ่านเพื่อความเข้าใจและการเขียน เชิงสร้างสรรค์ เวลา 5 ชั่วโมง ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดทำแผนการอบรมจำนวน 5 หน่วย รวมเวลา 20 ชั่วโมง

3.4 ระยะเวลาในการดำเนินการ
ผู้วิจัยได้ดำเนินการในระยะที่ 3 ใช้เวลาดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยเพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้โดยบูรณาการแนวคิดการจัดการความรู้และการสอนงานเพื่อพัฒนาความสามารถในการสอนการอ่านเพื่อความเข้าใจและการเขียนเชิงสร้างสรรค์ สำหรับครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา ดังภาพที่ 1

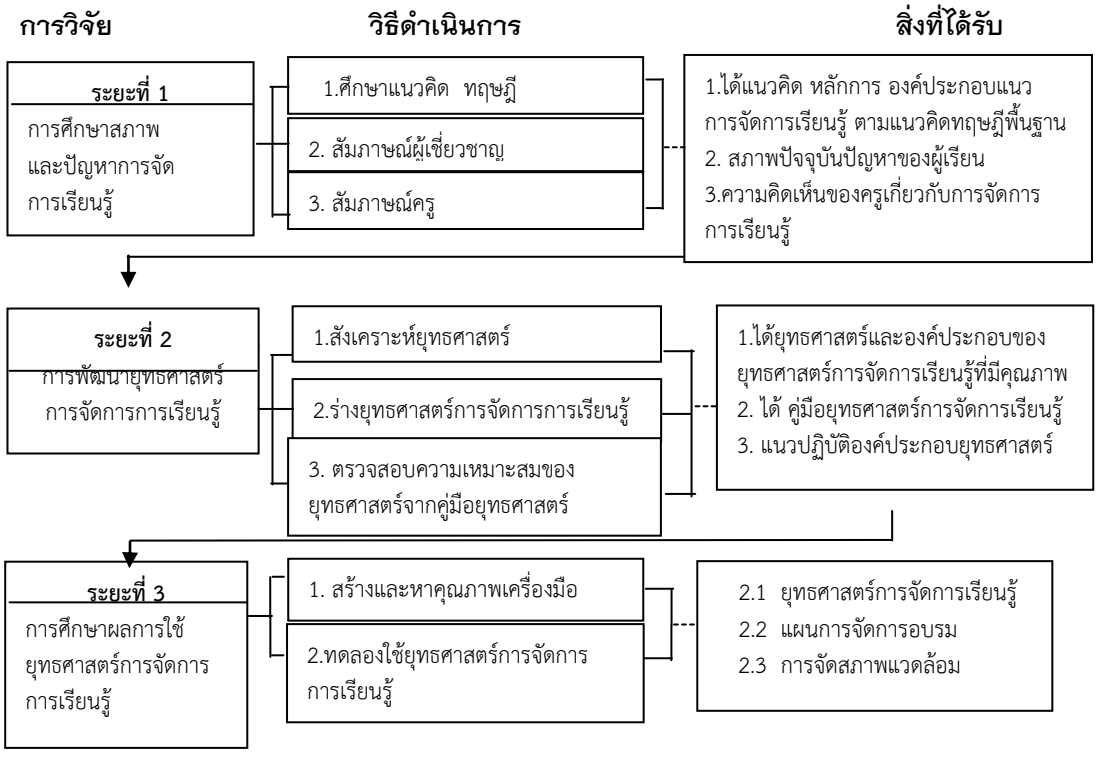
ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการการพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ โดยบูรณาการแนวคิดการจัดการความรู้และการสอนงานเพื่อพัฒนาความสามารถในการสอนการอ่านเพื่อความเข้าใจและการเขียนเชิงสร้างสรรค์ สำหรับครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและครูผู้สอน 2) แผนการจัดกิจกรรมการอบรม มีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือมีความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย 4.50 3) แบบทดสอบวัดความรู้ มีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ มีผลการประเมินได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ หาความยากง่าย(p) อำนาจจำแนก (r) หาค่าความเชื่อมั่นแบบทดสอบตามวิธีการของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder – Richardson) ด้วยสูตร KR -20 ได้ค่าความยากง่าย ระหว่าง 0.25-0.75 และค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.25-0.80 4) แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ มีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC มีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ มีผลการประเมินได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ 5) แบบประเมินมีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC มีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ มีผล การประเมินได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที แบบกลุ่มเดียว การทดสอบที แบบไม่อิสระ

4.3 ขั้นตอนในการวิจัยเพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ทั้ง 3 ระยะดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ขั้นตอนในการวิจัยเพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการเรียนรู้ทั้ง 3 ระยะ

5. ผลการวิจัย

5.1 ยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ โดยบูรณาการแนวคิดการจัดการความรู้และแนวคิดการสอนงาน มีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการของยุทธศาสตร์ 2) แนวคิดของยุทธศาสตร์ 3) จุดมุ่งหมายของยุทธศาสตร์ 4) กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามยุทธศาสตร์ ได้แก่ 4.1)กระบวนการด้านการจัดการการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น โดยบูรณาการแนวคิดการจัดการความรู้และการสอนงาน ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ (1) ขั้นการสร้างความตระหนัก (2) ขั้นการเรียนรู้และร่วมสร้างงาน (3) ขั้นการปฏิบัติการพัฒนาและเรียนรู้ ครั้งที่ 1 (4) ขั้นการสะท้อนความรู้ ครั้งที่ 1 (5) ขั้นการปฏิบัติการพัฒนาและเรียนรู้ ครั้งที่ 2 (6) ขั้นการสะท้อนความรู้ ครั้งที่ 2 และ (7) ขั้นการนำเสนอผลงาน 4.2) ปัจจัยสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยปัจจัยสนับสนุน 2 ด้านได้แก่ ด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ และด้านการมีส่วนร่วมของผู้บริหารโรงเรียน5) การวัดและประเมินผลของยุทธศาสตร์การจัดการเรียนรู้ โดยผลการประเมินยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

5.2 ผลการใช้ยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ พบว่า

5.2.1 ครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา มีความรู้ ความเข้าใจในการสอนการอ่าน

เพื่อความเข้าใจและการเขียนเชิงสร้างสรรค์ หลังการใช้ยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการใช้ยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ และมีคะแนนสูงกว่าเกณฑ์

5.2.2 ครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา มีความสามารถในการแผนการจัดการการเรียนรู้ หลังการใช้ยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้สูงกว่าเกณฑ์

5.2.3 ครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา มีพฤติกรรมการจัดการการเรียนรู้ หลังการใช้ยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้สูงกว่าเกณฑ์

5.2.4 ครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด

5.2.5 นักเรียนมีความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจ หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์

5.2.6 นักเรียนมีความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์

6. อภิปรายผล

6.1 การพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ ผู้วิจัยอภิปรายผลตามลำดับดังนี้

ยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา โดยบูรณาการแนวคิดการจัดการความรู้และการสอนงาน เพื่อพัฒนาความสามารถในการสอนการอ่านเพื่อความเข้าใจและการเขียนเชิงสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยรวม 4.52 คะแนน มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด เนื่องจากกระบวนการจัดการความรู้ที่นำมาประยุกต์ใช้เน้นให้ครูผู้สอนกำหนดสิ่งที่ต้องเรียนรู้ แสวงหาความรู้ สร้างความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้การจัดเก็บความรู้ การถ่ายโอนความรู้ การใช้ประโยชน์และการประเมินผลความรู้ โดยขั้นตอนดังกล่าวข้างต้นล้วนแล้วแต่จะช่วยเสริมสร้างให้ครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาเกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาความสามารถในการสอนมากขึ้น และเมื่อได้รับการดูแลให้ความช่วยเหลือตามแนวคิดการสอนงานให้สามารถจัดระบบความคิด ทบทวนการทำงานที่ผ่านมา และแสวงหาแนวทางในการพัฒนางาน แก้ปัญหาการทำงานด้วยตนเอง และการให้ข้อมูลป้อนกลับเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ครูสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา แขมมณี (2545: 9) ที่กล่าวว่า ความรู้เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นด้วยตนเอง การเรียนรู้เนื้อหาความรู้ต่างๆ สามารถเปลี่ยนแปลงและพัฒนาให้งอกงามขึ้นไปเรื่อยๆ โดยอาศัยกระบวนการทางปัญญา และสอดคล้องกับแนวคิดของ เพียเจท์ (Piaget,

1978: 85) ที่กล่าวว่า ความรู้หรือประสบการณ์เดิมเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนแสวงหา และใช้ความรู้เกี่ยวกับโลกรอบตัว จนพัฒนาความรู้ หรือประสบการณ์ใหม่ผ่านการลงมือกระทำด้วยตนเอง และสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของบูรเนอร์ (Bruner, 1977: 139) ที่กล่าวว่าผู้เรียนแต่ละคนมีประสบการณ์และพื้นฐานที่แตกต่างกัน โดยที่ผู้เรียนจะรับรู้ในสิ่งที่ตนสนใจและใส่ใจการเรียนรู้เกิดจากกระบวนการที่ผู้เรียนค้นหา ค้นพบสิ่งที่ต้องการด้วยตนเอง (Discovery Learning) ทำให้ความรู้ที่มีอยู่นั้นเพิ่มพูนขึ้นและทำให้เกิดความมั่นใจในความรู้ที่มีอยู่มากยิ่งขึ้น

6.2 ผลการใช้ยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ ผู้วิจัยอภิปรายผลตามลำดับดังนี้

6.2.1 ความรู้ ความเข้าใจในการสอนการอ่านเพื่อความเข้าใจและการเขียนเชิงสร้างสรรค์ครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา หลังการใช้ยุทธศาสตร์สูงกว่าก่อนการใช้ยุทธศาสตร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์แล้วพบว่า คะแนนที่ได้สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 ดังนั้นยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาโดยบูรณาการแนวคิดการจัดการความรู้ และการสอนงานส่งผลต่อความรู้ ความเข้าใจในการสอนการอ่านเพื่อความเข้าใจ และการเขียนเชิงสร้างสรรค์และ ระหว่างก่อนและหลังการใช้ยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังการใช้ยุทธศาสตร์สูงกว่าก่อนใช้ยุทธศาสตร์ ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เนื่องจากยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ ได้พัฒนาขึ้นภายใต้แนวคิด ทฤษฎีพื้นฐาน หลักการที่มีความเหมาะสม ในการพัฒนาความสามารถของครูผู้สอนภาษาไทยระดับประถมศึกษา โดยมีหลักการสำคัญ คือเน้นให้ครูผู้สอนกำหนดสิ่งที่ต้องเรียนรู้ แสวงหาความรู้ สร้างความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ การจัดเก็บความรู้ การถ่ายโอนความรู้และการใช้ประโยชน์ และการประเมินผลความรู้ สอดคล้องกับแนวคิดของ ดาเวนพอร์ทและพรูเซค (Davenport & Prusak, 1998: 162) ที่กล่าวว่า การนำความรู้มาใช้ในการพัฒนางานอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องมีกระบวนการหรือขั้นตอนในการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ สามารถนำมาอภิปรายกระบวนการย่อยๆ ที่มีความเชื่อมโยงและสัมพันธ์กัน สอดคล้องกับแนวคิดของ โนนากะ (Nonaka, 1998: 125) ที่กล่าวว่า กิจกรรมการแลกเปลี่ยนความรู้ จะทำให้ความรู้ที่มีอยู่ยกระดับขึ้นเรื่อยๆ อย่างไม่จบสิ้น และสอดคล้องกับแนวคิดของ วิจารณ์ พานิช (2548: 11-12) ที่กล่าวว่า ในการทำอะไรก็แล้วแต่ ต้องสร้างความรู้ขึ้นมาใช้งาน ซึ่งไม่ได้แปลว่าสร้างขึ้นใหม่ร้อยเปอร์เซ็นต์ เช่น ไปดูงานโรงเรียน X กลับมาเราไม่ต้องเชื่อโรงเรียน X ทั้งหมด เราไม่ต้องทำตามทั้งหมด แต่เราสร้างความรู้บางส่วนขึ้นเสริม

นอกจากนี้ยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับหลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ของโนลส์ (Knowles, 1980: 79) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่าผู้ใหญ่แต่ละคนมีวุฒิภาวะที่สมบูรณ์มีความต้องการและความสามารถที่จะเป็นผู้ชี้นำตนเอง ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดีในสภาพบรรยากาศที่เป็นการเรียนรู้ร่วมกัน การได้รับการยอมรับ เป็นผู้มีเกียรติ และมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น ดังนั้นผู้วิจัยจึงเน้นสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีความเป็นกันเอง ไม่เป็นทางการที่เคร่งครัดเกินไป เน้นความเป็นประชาธิปไตย การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้วิจัยกับครูผู้สอน สนับสนุนให้ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้อื่น เปิดโอกาสให้ได้สนทนาแสดงความคิดเห็นของตนเองกับผู้อื่น คอยให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ อำนวยความสะดวก ส่งผลให้ครูผู้สอนภาษาไทยระดับประถมศึกษามีความกระตือรือร้น มุ่งมั่น และตั้งใจในการร่วมกิจกรรม สอดคล้องกับความคิดเห็นของ บิกส์ และ มัวร์ (Biggs & Moore, 1993: 95) ที่กล่าวว่า ผู้มีแรงจูงใจภายในสูงความผูกพันกับงานก็มีมาก ย่อมมีความทุ่มเทและมุ่งมั่นในภาระงาน ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาจึงส่งผลให้ครูผู้สอนภาษาไทยมีคะแนนความสามารถในการสอนการอ่านเพื่อความเข้าใจสูงกว่าก่อนทดลอง และมีคะแนนเฉลี่ยไม่น้อยกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ซึ่งครูผู้สอนภาษาไทยระดับประถมศึกษาพึงพอใจต่อยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับ

ประถมศึกษา โดยบูรณาการแนวคิดการจัดการความรู้และการสอนงาน หลังการใช้ยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ เฉลี่ย 4.51 อยู่ในระดับมากที่สุด น่าจะเป็นผลมาจากกระบวนการจัดการการเรียนรู้ของยุทธศาสตร์ที่กำหนดตามแนวคิดการจัดการความรู้และการสอนงาน สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ตามหลักการของโนลส์ (Knowles, 1980: 200) ที่กล่าวว่าผู้ใหญ่ต้องการเรียนรู้เรื่องที่เกี่ยวกับเรื่องที่สามารถนำไปใช้ในโลกแห่งความเป็นจริงได้ การจัดเนื้อหาการเรียนรู้ให้กับผู้ใหญ่จึงต้องมีความหมายต่อผู้ใหญ่มาก หากเขารู้สึกว่าสามารถนำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ไปใช้ในการทำงานได้จริง สอดคล้องกับความเห็นของ ศิริวัฒน์ เฮงไชโย (2542: 47) ที่ว่า หลักการหรือทฤษฎีต่างๆ อาจมีการเปลี่ยนแปลง การกำหนดเนื้อหาวิชาจะต้องเป็นเนื้อหาวิชาที่ต้องเรียน ควรเรียน ไม่ใช่เป็นเพียงประโยชน์ที่จะเรียนเท่านั้น และจะต้องเป็นเนื้อหาที่มีความถูกต้องและสำคัญ สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง เหมาะสมกับวุฒิภาวะ ประสบการณ์ ความต้องการ และความสนใจของผู้เรียน ซึ่งการจัดกระบวนการเพื่อพัฒนาความสามารถในการสอนการอ่านเพื่อความเข้าใจและการเขียนเชิงสร้างสรรค์ สำหรับครูผู้สอนภาษาไทย ระดับประถมศึกษาในครั้งนี้ สอดคล้องกับหลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ โดยการระดมความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหาร ครูภาษาไทย ศึกษานิเทศก์ เพื่อชี้แจงการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ที่พัฒนาขึ้น และสร้างความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาความสามารถในการสอนการอ่านเพื่อความเข้าใจและการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ร่วมกันกำหนดรายละเอียดในการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการจัดการความรู้และการสอนงาน ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยออกนิเทศ ติดตาม เพื่อกระตุ้น แนะนำ ช่วยเหลือในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จัดให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นำเสนอผลงานเพื่อร่วมอภิปรายสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ ปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งการจัดนิทรรศการแสดงผลการจัดการการเรียนรู้ มอบรางวัล ประกาศเกียรติคุณเพื่อเป็นการยกย่องและชื่นชมผลงานร่วมกัน

6.2.2 ผลการศึกษาความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจ และการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่เรียนกับครูที่ได้รับการอบรมปฏิบัติการตามยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ พบว่าคะแนนเฉลี่ยหลังทดลองของนักเรียนสูงกว่าก่อนทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์แล้วพบว่าคะแนนที่ได้ไม่น้อยกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 ดังนั้นยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา โดยบูรณาการแนวคิดการจัดการความรู้และการสอนงาน ส่งผลต่อความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจและการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียน เป็นผลเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้มีความรู้ ความเข้าใจ มีความคิดรวบยอดในเนื้อหาและสามารถสรุปออกมาเป็นหลักการแนวคิดได้ โดยนำเสนอตัวอย่างสถานการณ์ปัญหาที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวัน ปัญหาที่ท้าทายน่าสนใจ อยู่รอบตัว และอยู่ในท้องถิ่นมาให้นักเรียนได้พิจารณาไตร่ตรอง หาคำตอบ แล้วใช้คำถามกระตุ้นให้เกิดความคิดวิเคราะห์ มีการอภิปรายร่วมกันซักถามหาแนวทางคำตอบ สอดคล้องกับ ทฤษฎีการสร้างความรู้ของ เฮนเดอร์สัน (Henderson, 1996: 29) ที่ระบุว่าความรู้ของบุคคลใด คือโครงสร้างทางปัญญาของบุคคลนั้นที่สร้างขึ้นจากประสบการณ์ในการคลี่คลายสถานการณ์ที่เป็นปัญหาและสามารถนำไปใช้เป็นฐานในการแก้ปัญหาหรืออธิบายสถานการณ์อื่นๆได้ และสอดคล้องกับความคิดเห็นของบลูม (Bloom, 1976: 139) ได้ทำการศึกษา พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับองค์ประกอบทางสติปัญญา ความสามารถทางสมอง แรงจูงใจ วิธีการเรียนที่มีประสิทธิภาพ และสิ่งแวดล้อม ด้วยกิจกรรมที่กล่าวมาจึงส่งผลให้ นักเรียนกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและมีคะแนนเฉลี่ยไม่น้อยกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้

นอกจากนี้การจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมที่เป็นกันเอง โดยเฉพาะบรรยากาศทางด้านจิตใจถ้าผู้เรียนรู้สึกสบายใจมีความอบอุ่น มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน มีความรักและความศรัทธาต่อครู มีอิสระ กล้าแสดงออก จะทำให้

ผู้เรียนมีความสุข อบอุ่น ขยันเรียนส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สอดคล้องกับคำกล่าวของ สุมน อมรวิวัฒน์ (2547: 87) ที่กล่าวว่าการจัดบรรยากาศทางกายภาพที่เอื้ออำนวยความสะดวกต่อการจัดการเรียนรู้จะสร้างความสนใจใฝ่รู้และศรัทธาต่อการเรียน สอดคล้องกับคำกล่าวของ อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา (2548: 84) ที่กล่าวว่า การจัดบรรยากาศที่ดีมีความปลอดภัย อบอุ่น ส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน และสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการสร้างความรู้ บรูคส์ และ บรูคส์ (Brooks & Brooks, 1993: 39) ที่กล่าวว่าบรรยากาศของห้องเรียนในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะเริ่มจากรายละเอียดย่อยไปสู่การสรุปเป็นความคิดรวบยอดโดยเน้นกระบวนการคิด แสวงหาคำตอบจากคำถาม กิจกรรมเน้นหนักแหล่งข้อมูลและสิ่งที่อยู่รอบตัวของนักเรียน ผู้เรียนคิดค้นแสวงหาสร้างความรู้ด้วยตัวเองมีการทำงานเป็นกลุ่ม ครูมีหน้าที่กระตุ้นและอำนวยความสะดวกให้กับนักเรียนค้นหาความคิดของนักเรียน จากการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมดังกล่าว ส่งผลให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจและการเขียนเชิงสร้างสรรค์สูงกว่าก่อน และมี คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ไม่น้อยกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

7.1.1 เนื่องจากผลการพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา โดยบูรณาการแนวคิดการจัดการความรู้และการสอนงาน เพื่อพัฒนาความสามารถในการสอนการอ่านเพื่อความเข้าใจและการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ให้ผลที่น่าพอใจว่าสามารถพัฒนาความสามารถในการสอนการอ่านเพื่อความเข้าใจและการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ของครูภาษาไทยได้ จึงนับเป็นทางเลือกให้บุคคลที่สนใจสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมตามลักษณะเฉพาะของสถาบันและกลุ่มผู้เรียน

7.1.2 ยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาโดยบูรณาการแนวคิดการจัดการความรู้และการสอนงาน เพื่อพัฒนาความสามารถในการสอนการอ่านเพื่อความเข้าใจและการเขียนเชิงสร้างสรรค์ สำหรับครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาได้เปิดโอกาสให้ครูผู้สอนทุกคนสามารถแลกเปลี่ยนความรู้ความคิด นำเสนอผลงานเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนของตนเอง แล้วยังพบว่าครูผู้สอนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมเช่นนี้ เพราะทำให้ครูผู้สอนมีความตื่นตัว และมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากขึ้น แต่สิ่งที่ควรให้ความสนใจ คือ ต้องคอยสังเกตการทำงานเป็นกลุ่มของครูผู้สอน หากพบว่าสมาชิกคนใดคนหนึ่งมีบทบาทที่มากเกินไป หรือไม่มีบทบาทในกลุ่ม จะต้องปรับบทบาทของสมาชิกในกลุ่ม เพื่อให้บรรยากาศการทำงานภายในกลุ่มดีขึ้น

7.1.3 ผู้สอนวิชาภาษาไทยหรือผู้เกี่ยวข้องที่จะนำยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา โดยบูรณาการแนวคิดการจัดการความรู้และการสอนงานเพื่อพัฒนาความสามารถในการสอนการอ่านเพื่อความเข้าใจและการเขียน เชิงสร้างสรรค์ ไปใช้ควรศึกษาคู่มือยุทธศาสตร์ให้เข้าใจก่อนนำไปใช้ และควรมีการเตรียมสื่อวัสดุอุปกรณ์ในการเรียนการสอนให้ครบถ้วน ในกิจกรรมแต่ละขั้นตอนสามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับลักษณะ และบริบทแต่ละท้องถิ่น

7.1.4 การจัดเตรียมสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ ควรจัดให้มีความเหมาะสมกับวัย และมีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับเนื้อหาที่จะเรียนรู้หรือสืบค้นข้อมูลจัดตกแต่งสภาพของห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอน จัดสภาพแวดล้อมให้ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันผ่านกระบวนการกลุ่ม จัดที่นั่งอย่างพอเพียง มีบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ความเป็นกันเอง มีสื่อการเรียนการสอนในห้องเรียนที่น่าสนใจ การจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียนให้คำนึงถึงสภาพความเป็นธรรมชาติในท้องถิ่น โดยจัดให้เชื่อมโยงกับความรู้ในเนื้อหาการเรียน

7.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผู้มีความสนใจในการพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา โดยบูรณาการแนวคิดการจัดการความรู้และการสอนงาน เพื่อพัฒนาความสามารถในการสอนการอ่านเพื่อความเข้าใจและการเขียน เชิงสร้างสรรค์ ควรมีการวิจัย ดังนี้

7.2.1 เนื่องจากยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา โดยบูรณาการแนวคิดการจัดการความรู้และการสอนงาน พัฒนาความสามารถในการสอนการอ่านเพื่อความเข้าใจและการเขียนเชิงสร้างสรรค์ เมื่อครูผู้สอนได้เรียนรู้แล้วสามารถนำไปใช้ได้จริง โดยไม่ลืมจึงจะเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง ดังนั้นจึงควรได้มีการศึกษาถึงความคงทนของยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา โดยบูรณาการแนวคิด การจัดการความรู้และการสอนงาน เพื่อพัฒนาความสามารถในการสอนการอ่านเพื่อความเข้าใจและการเขียน เชิงสร้างสรรค์ ที่พัฒนาขึ้น ว่าจะยังคงเดิมหรือเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร

7.2.2 ควรนำยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาโดยบูรณาการแนวคิดการจัดการความรู้และการสอนงานที่พัฒนาขึ้น ไปทดลองใช้เพื่อเสริมสร้างความสามารถของครูหรือนักเรียนในสาขาวิชาอื่น

7.2.3 ควรมีการศึกษายุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา โดยบูรณาการแนวคิดการจัดการความรู้และการสอนงาน โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ

บรรณานุกรม

ทิศนา แขมมณี. (2545). **ศาสตร์การสอน.** กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พลสัณห์ โพธิ์ศรีทอง. (2555). **การพัฒนาสมรรถนะ (Competency) ของ บุคลากร : ผู้บริหารสถานศึกษา.** กรุงเทพฯ : คุรุสภา.

วิจารณ์ พานิช. (2547). **การจัดการความรู้กับการบริหารราชการไทย.** กรุงเทพฯ: สถาบันการจัดการความรู้เพื่อสังคม.

ศิริวัฒน์ เฮงไชโย. (2542). **การประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาต่อกระบวนการเรียนการสอน ระดับปริญญาตรี โปรแกรมวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ กลุ่มสถาบันราชภัฏภาคใต้.** วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี กรุงเทพมหานคร.

สามารถ ทิมนาค. (2553). **การพัฒนารูปแบบการนิเทศการสอนตามแนวคิดของกลิ๊กแมนเพื่อพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนรู้ด้านทักษะการอ่านของครูภาษาไทย.** วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุดรธานี เขต 4. (2558). **รายงานผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติราชการ ประจำปีการศึกษา 2557.** อุดรธานี: กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุดรธานี เขต 4.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). **เอกสารประกอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาไทย . (2553). **ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง พ.ศ. 2552.** กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิก.

สำลี ทองทิว. (2545). **หลักและแนวปฏิบัติในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา: กรณีวิชา วิทยาศาสตร์ระดับสถานศึกษา.** กรุงเทพฯ: ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา. (2548). **การพัฒนาศักยภาพอย่างสมบูรณ์.** กรุงเทพฯ: รามาการพิมพ์.

Biggs, John B. & Moore, Phillip J. (1993). **Process of Learning. 3thed.** Sydney: Prentice Hall.

Bloom, B. S. (1976). **Human characteristics and school learning.** New York: McGraw-Hill.

Brooks, J. G., & Brooks., M. G. (1993). **In Search of Understanding: The Case for the Constructivist Classroom.** Alexandria , VA : ASCD.

Bruner, Jerome. (1977). **The Process of Education.** Massachustts: Harvard University Press

Costa, Arthur L. & Robert. J. Garmston. (2002). **Cognitive Coaching Foundations Seminar Learning Guide.** Highlands Ranch, Co: Center for Cognitive Coaching.

Davenport, T. H. & Prusak, L. (1998). **Working Knowledge: How Organizations Manage What They Know.** Harvard Business School Press, Boston, MA.

Henderson, J. G. (1996). **Reflective Teaching : The Study of your Constructivists Practices.** Englewood Cliffs. New Jersey: Prentice Hall.

Knowles, M. S. (1980). **The modern practice of adult education: From pedagogy to andragogy.** Englewood Cliffs: Prentice Hall/Cambridge.

Nonaka, I. (1998). The knowledge-creating company. **Harvard Business Review,** 69(6), 96-104.

O'Dell, C. & Grayson, C. J. (1998). **If only we knew what we know: identification and transfer of internal best practice.** California Management Review.

Piaget, J. (1978). **Behavior and evolution (D. Nicholson-Smith, Trans.)** New York: Random House.

บทความวิจัย

การบริหารจัดการเพื่อนำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการให้บริการประชาชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการบริหารจัดการยุคดิจิทัล

*วิรัช วิรัชนิภาวรรณ**

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อศึกษา (1) ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการเพื่อนำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการให้บริการประชาชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการบริหารจัดการยุคดิจิทัล (2) แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อนำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการให้บริการประชาชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการบริหารจัดการยุคดิจิทัล และ (3) ยุทธศาสตร์ของแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อนำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการให้บริการประชาชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการบริหารจัดการยุคดิจิทัล ทั้งนี้ ได้นำแนวคิดการบริหารจัดการในยุคดิจิทัล 10 ด้าน มาปรับใช้เป็นกรอบแนวคิดสำคัญของการศึกษาครั้งนี้

ระเบียบวิธีวิจัยของการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ออกแบบรูปแบบการวิจัยให้เป็นวิธีการวิจัยแบบผสม โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลัก และใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นข้อมูลเสริม การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามซึ่งผ่านการทดสอบเพื่อหาค่าความเที่ยงตรง ได้ค่าเท่ากับ 0.92 และผ่านการหาค่าความเชื่อถือได้ ที่ระดับ 0.83 ประชากร คือ ประชาชนในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 456,965 คน กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 1,112 คน ซึ่งได้มาจากการคำนวณโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ การเก็บรวบรวมข้อมูลสนามดำเนินการระหว่างวันที่ 1-31 สิงหาคม 2560 เก็บรวบรวมแบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับคืนมาได้จำนวน 950 คน คิดเป็นร้อยละ 85.43 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 1,112 คน การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์ในรูปตาราง รวมทั้งใช้รูปแบบการวิเคราะห์เชิงพรรณนา สำหรับสถิติเชิงพรรณนาที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการสัมภาษณ์แนวลึกเฉพาะผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน แบบตัวต่อตัว คนละ 60 นาที โดยใช้แบบสัมภาษณ์แนวลึกที่มีโครงสร้าง จากนั้น จึงนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาประมวล แปลความ และวิเคราะห์ไว้ในตารางพร้อมคำบรรยาย

ผลการศึกษาพบว่า (1) ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการที่สำคัญคือ กรุงเทพมหานครนำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการให้บริการประชาชนตามแนวคิดการบริหารจัดการยุคดิจิทัลไม่มากเท่าที่ควร (2) แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการดังกล่าวที่สำคัญคือ กรุงเทพมหานครควรนำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการให้บริการประชาชนในทิศทางที่ให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของ

* อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย จังหวัดปทุมธานี 12100

ประชาชน รวมทั้งตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างกว้างขวาง ครอบคลุม และทั่วถึง และ (3) กรุงเทพมหานครกำหนดยุทธศาสตร์ของแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อนำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการให้บริการประชาชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการบริหารจัดการยุคดิจิทัล ยุทธศาสตร์ดังกล่าวเฉพาะที่สำคัญ 6 ด้านเรียงตามลำดับความสำคัญได้ ดังนี้ ด้าน (1) การให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของประชาชน (2) ความสะดวกรวดเร็ว (3) ความน่าเชื่อถือ (4) การริเริ่มสร้างสรรค์ (5) การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย และ (6) การประสานงานอย่างเป็นเครือข่าย

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ เทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัย การให้บริการประชาชน กรุงเทพมหานคร แนวคิดการบริหารจัดการยุคดิจิทัล

RESEARCH

Administration of Modern Technology and Social Network Adoption for People Services of the Bangkok Metropolitan Authority according to the Digital Era Administration Concept

*Wiruch Wiruchnipawan**

Abstract

Objectives of this study were mainly to explore (1) problems of administration of modern technology and social network adoption for people services of the Bangkok Metropolitan Authority according to the Digital Era Administration Concept, (2) development guidelines of administration of modern technology and social network adoption for people services of the Bangkok Metropolitan Authority according to the Digital Era Administration Concept, and (3) strategies of administration of modern technology and social network adoption for people services of the Bangkok Metropolitan Authority according to the Digital Era Administration Concept. The Digital Era Administration Concept of 10 aspects was applied as major conceptual framework of this study.

Methodology of this study was constructed the research design as a mixed methods research using quantitative research as principal measure and supported by qualitative research. The quantitative research was survey research collecting large field data with questionnaires. The questionnaires passed try out of validity check at level of 0.92 and reliability check at level of 0.83. Population was all 456,965 people residing in the areas the Bangkok Metropolitan Authority. Total of 1,112 samples were calculated by using Taro Yamane's formula. Field data collection was conducted during August 1-31, 2017, and total 950 completed sets of questionnaire which equaled with 85.43 % of the 1,112 total samples were returned. Data analysis was represented in contingency table with descriptive approach. Descriptive statistics exercised were mean, and standard deviation. For qualitative data, in-depth interview of 9 experts, for 30 minutes each, and face to face interview with structured in-depth interview form was also applied. The interviewed data then was processed, interpreted and analyzed in table with description.

Research results were (1) the major problem of administration was the Bangkok Metropolitan Authority' s insufficient adoption of modern technology and social network for people services according

* Asst. Prof. and Lecturer of Doctor Of Public Administration Program, Eastern Asia University.

to the Digital Era Administration Concept, (2) the major development guidelines of administration were the Bangkok Metropolitan Authority should adopt the modern technology and social network for people services in terms of giving significances to people benefits and serving people needs extensively, comprehensively and thoroughly, and (3) the Bangkok Metropolitan Authority should establish the strategy of administration of modern technology and social network adoption for people services the Bangkok Metropolitan Authority according to the Digital Era Administration Concept. The significant strategy should respectively consist of 6 aspects: People, Convenience, Dependability, Initiative, Technology, and Coordination network.

Keywords: Administration, modern technology and social network, people services, the Bangkok Metropolitan Authority, the Digital Era Administration Concept

บทนำ

การบริหารจัดการได้มีวิวัฒนาการและมีการปรับเปลี่ยนเป็นยุคต่าง ๆ มาตามลำดับ การจัดแบ่งยุคของการบริหารจัดการอาจเหมือนหรือแตกต่างกันได้ขึ้นอยู่กับจุดเน้นและมุมมองของผู้จัดแบ่ง ในที่นี้ ได้จัดแบ่งออกเป็น 4 ยุค ตามลำดับ ได้แก่ ยุคเกษตรกรรม ยุคอุตสาหกรรม ยุคข้อมูลข่าวสาร และยุคดิจิทัล การให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการยุคดิจิทัล (Digital Era Administration) โดยเฉพาะในเรื่องของการใช้เทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยเพื่อให้บริการประชาชนของหน่วยงานของรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการบริหารจัดการยุคดิจิทัลจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจ ทันสมัย และทันต่อเหตุการณ์ โดยเฉพาะการนำแนวคิดการบริหารจัดการยุคดิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการของกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นเมืองหลวง เป็นมหานครที่มีประชากรอาศัยอยู่เป็นจำนวนนวนมาก เป็นศูนย์กลางทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง รวมทั้งเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นขนาดใหญ่ที่จัดตั้งขึ้นโดยกฎหมายพิเศษอันได้แก่ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 102 ตอนที่ 115 ฉบับพิเศษ หน้า 1 วันที่ 31สิงหาคม 2528) และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ทำให้กรุงเทพมหานครมีศักยภาพ และมีแนวโน้มที่จะนำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการให้บริการประชาชนตามแนวคิดการบริหารจัดการยุคดิจิทัลสูงกว่าหน่วยการปกครองท้องถิ่นอื่น เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล

กรุงเทพมหานครเป็นหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกและให้บริการประชาชนตามกฎหมายดังกล่าว รวมทั้งยังมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 114ก ตอนที่ 48 ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน 2542) ตัวอย่างเช่น การส่งเสริมอาชีพ การทะเบียน การโยธา การรักษาที่สาธารณะ การระบายน้ำ การสาธารณสุข การจัดเก็บรายได้ การรักษาความสะอาด และการดำเนินการเกี่ยวกับการศึกษา เป็นต้น อำนาจหน้าที่ดังกล่าวนี้ ครอบคลุมไปถึงการบริหารจัดการเพื่อให้บริการประชาชนโดยใช้โดยใช้เทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยด้วย

การบริหารจัดการยุคดิจิทัลถือว่าเป็นแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ที่มีแนวโน้มเข้ามาแทนแนวคิดการบริหารจัดการเดิม เช่นนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Jonathan Boston et al. (1996, pp. 25-26). ที่ให้ความสำคัญกับการจัดการภาครัฐแนวใหม่โดยนำเทคนิควิธีการจัดการสมัยใหม่เข้ามาใช้มากขึ้น

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์ หรือการบริหารจัดการภาครัฐที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการของกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐโดยเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นขนาดใหญ่ที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายพิเศษ อยู่ในสังกัดของราชการบริหารส่วนท้องถิ่น อันเป็นลักษณะของการศึกษาเพื่อ "พัฒนาหน่วยงาน คือ กรุงเทพมหานคร" หรือ "พัฒนาการบริหารจัดการของกรุงเทพมหานคร" ที่เน้นเรื่องการบริหารจัดการเพื่อนำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการให้บริการประชาชนตามแนวคิดการบริหารจัดการยุคดิจิทัล โดยการศึกษาครั้งนี้ มีปัญหาการวิจัย ซึ่งเป็นปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการ อันได้แก่ "กรุงเทพมหานครบริหารจัดการ หรือดำเนินการเพื่อนำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการให้บริการประชาชนอย่างไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร" ซึ่งหมายถึง "กรุงเทพมหานครปฏิบัติงานเพื่อนำเทคโนโยลีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการอำนวยความสะดวกและให้บริการประชาชนอย่างไม่กว้างขวางครอบคลุม และทั่วถึงเท่าที่ควร" ทั้งนี้ เทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัย (modern technology and social network) นั้น หมายถึง การที่กรุงเทพมหานครอำนวยความสะดวกและให้บริการประชาชนโดยนำเทคโนโลยีที่

ทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ และสมาร์ท โฟน (smart phone) พร้อมทั้งนำเครือข่ายที่ทันสมัย หรือสื่อสังคมทางออนไลน์ (online social media) เช่น ผ่านทางเว็บไซต์ (website) ไลน์ (Line) และเพสบุ๊ค (Facebook) มาใช้ในพื้นที่ความรับผิดชอบ เป็นต้น

ตัวอย่างปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการเพื่อนำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการให้บริการประชาชนในทิศทางที่ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควรของหน่วยการปกครองท้องถิ่น โดยเฉพาะเทศบาลขนาดใหญ่ มีให้เห็นเสมอมา เป็นต้นว่า การขอคิว หรือการนัดหมายเวลาล่วงหน้าสำหรับการแจ้งเกิดแจ้งตาย การแจ้งย้ายที่อยู่ การแก้ไขเอกสารการทะเบียนราษฎร์ การทำบัตรประชาชน การเสียภาษีโรงเรียนและที่ดินภาษีป้าย การจ่ายค่าบริการหรือค่าธรรมเนียม การให้บริการข้อมูลข่าวสาร รวมไปถึงการแจ้งเหตุ หรือการแจ้งปัญหาในชุมชนก็ไม่ได้เปิดให้บริการผ่านเครือข่ายและเทคโนโลยีที่ทันสมัยอย่างได้มาตรฐานและมีประสิทธิภาพอีกด้วย (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2560 : 108-121.) บทความวิจัย "ศักยภาพในการบริหารจัดการโดยใช้เทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยเพื่อให้บริการประชาชนของเทศบาลในจังหวัดสมุทรปราการตามแนวคิด PANT-ITERMS", *UMT-POLY Journal* (วารสารมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น) ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2560, หน้า 108-121.) ไม่เพียงเท่านั้น เทศบาลบางแห่งยังใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น รถกวาดและดูดขยะ รถอัดขยะ รถคัดแยกขยะ และรถยกถ่ายขยะอัตโนมัติ ในการจัดเก็บขยะไม่มากเพียงพอ หรือไม่มากเท่าที่ควร รวมไปถึงการที่เทศบาลใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการจัดเก็บขยะอย่างไม่คุ้มค่าและไม่เกิดประโยชน์สูงสุด เป็นต้น (นันทพร สุริยกุล ณ อยุธยา และวิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2560) ทั้งนี้ ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการเพื่อนำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการให้บริการประชาชนของหน่วยงานของรัฐ ซึ่งรวมทั้งหน่วยการปกครองท้องถิ่น มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น

ในส่วนของกรุงเทพมหานคร ซึ่งอาจนับได้ว่าเป็นเทศบาลขนาดใหญ่ที่สุดก็ได้ประสบปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการโดยใช้เทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยเพื่อให้บริการประชาชนตามแนวคิดการบริหารจัดการในยุคดิจิทัล 10 ด้าน บางประการ ดังตัวอย่างเช่น **(1) ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านการให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของประชาชน (People)** เช่น กรุงเทพมหานครบริหารจัดการ หรือนำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการให้บริการประชาชนโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ หรือความต้องการของประชาชนไม่มากเท่าที่ควร **(2) ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านความเป็นมืออาชีพ (Professional)** เช่น กรุงเทพมหานครนำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการให้บริการประชาชนโดยไม่ได้ใช้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ด้านการบริหารจัดการสูงเพียงพอ **(3) ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านความน่าเชื่อถือ (Dependability)** เช่น กรุงเทพมหานครนำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการให้บริการประชาชนโดยมีระบบรักษาความปลอดภัยข้อมูลของประชาชนหรือของผู้รับบริการที่ไม่น่าเชื่อถือ หรือไม่น่าไว้วางใจมากเท่าที่ควร **(4) ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านความเป็นประชาธิปไตย (Democracy)** เช่น กรุงเทพมหานครนำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการให้บริการประชาชนโดยไม่มีนโยบาย และแนวปฏิบัติตามแนวทางประชาธิปไตยเพื่อรองรับการปฏิบัติงานของบุคลากรของกรุงเทพมหานครมากเท่าที่ควร **(5) ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านการริเริ่มสร้างสรรค์ (Initiative)** เช่น กรุงเทพมหานครนำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการให้บริการประชาชนในทิศทางที่ไม่เหมาะสมหรือไม่สอดคล้องกับสังคมไทย **(6) ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านการปรับปรุงตลอดเวลา (Improvement)** เช่น กรุงเทพมหานครนำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการให้บริการประชาชนโดยไม่มีการปรับปรุงหน่วยงานให้

ทันสมัยเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปล (7) **ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านความสะดวกรวดเร็ว (Convenience)** เช่น กรุงเทพมหานครนำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการให้บริการประชาชนโดยไม่ได้มีการลดขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ทำให้ล่าช้า หรือไม่จำเป็น (8) **ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านการประสานงานอย่างเป็นเครือข่าย (Coordination Network)** เช่น กรุงเทพมหานครนำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการให้บริการประชาชนโดยใช้เครือข่ายภายในของกรุงเทพมหานคร เช่น สำนักงานเขต หรือฝ่ายต่าง ๆ ไม่มากเท่าที่ควร (9) **ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย (Technology)** เช่น กรุงเทพมหานครนำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการให้บริการประชาชนโดยไม่ได้ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ และสมาร์ทโฟน (smart phone) เท่าที่ควร และ (10) **ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านการทำงานเป็นทีม หรือทีมงาน (Teamwork)** เช่น กรุงเทพมหานครนำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการให้บริการประชาชนโดยไม่ได้ทำงานเป็นทีม เหล่านี้เป็นต้น (ที่มา : จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 2 คน ได้แก่ (1) นายประเสริฐ ชัยกิจเด่นนภาลัย อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประธานกรรมาธิการการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2554-2556 สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 3 กันยายน 2560 ระหว่างเวลา 10.00 น.-11.10 น. รวม 70 นาที ณ กรุงเทพมหานคร และ (2) นางสาวกมลวรรณ วิเศษอุดมศักดิ์ ตำแหน่งนักประชาสัมพันธ์ปฏิบัติการ กรุงเทพมหานคร สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 4 กันยายน 2560 ระหว่าง 13.00 น.-14.00 น. รวม 60 นาที ณ กรุงเทพมหานคร)

หากปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการ โดยเฉพาะปัญหาที่กรุงเทพมหานครบริหารจัดการ หรือปฏิบัติงาน หรือนำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการให้บริการประชาชนอย่างไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควรดังกล่าวไม่ได้รับการพัฒนาหรือปรับปรุงแก้ไข ย่อมทำให้เกิดผลเสียต่อหน่วยงาน คือ กรุงเทพมหานคร เช่น ทำให้ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเพื่อนำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการอำนวยความสะดวกและให้บริการประชาชนของกรุงเทพมหานครไม่สูงเท่าที่ควร ไม่รวดเร็ว และไม่เป็นมาตรฐานเท่าที่ควร อีกทั้งยังทำให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ตลอดจนประชาชนและสังคมไม่ยอมรับขาดความเลื่อมใสศรัทธา และยังคงต้องเผชิญกับปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการในเรื่องดังกล่าวของกรุงเทพมหานครต่อไป

ด้วยเหตุผลที่แสดงถึงความเป็นมา ความสำคัญและความจำเป็น อำนาจหน้าที่ ปัญหาการวิจัย ตลอดจนตัวอย่างปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการดังกล่าว จึงทำให้ผู้ศึกษาสนใจศึกษาเรื่องนี้ โดยนำแนวคิดการบริหารจัดการในยุคดิจิทัล 10 ด้านมาปรับใช้เป็นกรอบแนวคิดการวิจัย พร้อมทั้งคาดหวังว่าผลการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ทั้งด้านวิชาการ เช่น การเรียนการสอนการวิจัย การนำเสนอผลงานวิจัย การเสนอแนวคิดการบริหารจัดการดังกล่าว และการศึกษาต่อยอด รวมทั้งเป็นประโยชน์ด้านการปฏิบัติงานของหน่วยงาน โดยเฉพาะกรุงเทพมหานครและหน่วยงานภาครัฐอื่น โดยนำข้อเสนอแนะ แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการและยุทธศาสตร์ของการศึกษาครั้งนี้ไปปรับใช้ ในส่วนของประชาชนย่อมได้ประโยชน์จากการนำข้อมูลทั้งที่เป็นข้อเท็จจริง และความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการเพื่อนำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการให้บริการประชาชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการบริหารจัดการยุคดิจิทัลไปใช้เป็นแนวทางสำหรับเข้ามามีส่วนร่วมในการอภิปราย ติดตาม และตรวจสอบการบริหารจัดการของหน่วยงานของรัฐตามบทบัญญัติของกฎหมาย

วัตถุประสงค์การวิจัย

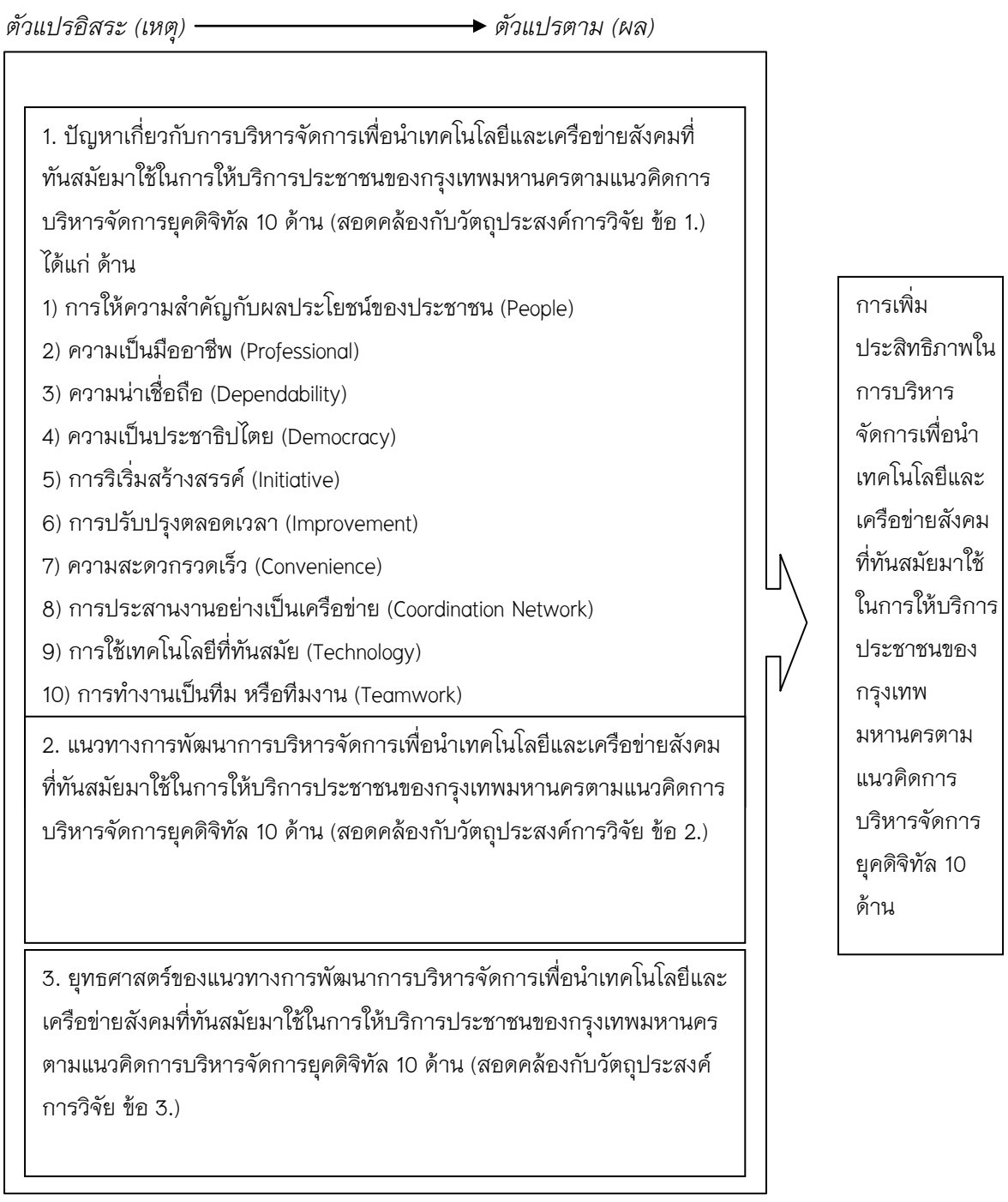
1. ศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการเพื่อนำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการให้บริการประชาชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการบริหารจัดการยุคดิจิทัล

2. ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อนำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการให้บริการประชาชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการบริหารจัดการยุคดิจิทัล

3. ศึกษายุทธศาสตร์ของแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อนำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการให้บริการประชาชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการบริหารจัดการยุคดิจิทัล

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ แบ่งกรอบแนวคิดการวิจัยสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณออกเป็น กรอบแนวคิดการวิจัยส่วนที่เป็นตัวแปรอิสระ หรือเหตุ (cause) และกรอบแนวคิดการวิจัยส่วนที่เป็นตัวแปรตาม หรือผล (effect) ทั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดให้ตัวแปรอิสระและตัวแปรตามมีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่เป็นเหตุเป็นผลต่อกัน (causality) กล่าวคือ ผู้ศึกษาได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยส่วนที่เป็นตัวแปรอิสระ คือ "แนวคิดการบริหารจัดการยุคดิจิทัล" (Digital Era Administration Concept) หรือเรียกว่า 2(PDICT) 10 ด้าน ได้แก่ ด้าน (1) การให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของประชาชน (People) (2) ความเป็นมืออาชีพ (Professional) (3) ความน่าเชื่อถือ (Dependability) (4) ความเป็นประชาธิปไตย (Democracy) (5) การริเริ่มสร้างสรรค์ (Initiative) (6) การปรับปรุงตลอดเวลา (Improvement) (7) ความสะดวกรวดเร็ว (Convenience) (8) การประสานงานอย่างเป็นเครือข่าย (Coordination Network) (9) การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย (Technology) และ (10) การทำงานเป็นทีมหรือทีมงาน (Teamwork) (ที่มา : วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2560). ต่อจากนี้ไปเรียกว่า "แนวคิดการบริหารจัดการยุคดิจิทัล 10 ด้าน" ทั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดให้ตัวแปรอิสระ (เหตุ) ประกอบด้วย 3 ส่วนย่อยซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่ (1) ปัญหาเกี่ยวกับการบริหาร (2) แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการ และ (3) ยุทธศาสตร์ของแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อนำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการให้บริการประชาชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการบริหารจัดการยุคดิจิทัล โดยตัวแปรอิสระทั้ง 3 ส่วนนี้ นำไปสู่ตัวแปรตาม (ผล) ซึ่งหมายถึง การบริหารจัดการในทิศทางที่ดีกว่าเดิม หรือมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น อันได้แก่ "การเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเพื่อนำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการให้บริการประชาชนของกรุงเทพมหานครตามแแนวคิดการบริหารจัดการยุคดิจิทัล 10 ด้าน" ดังภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัยที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม
สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณที่จัดกลุ่มตามวัตถุประสงค์การวิจัย 3 ข้อ ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้

ระเบียบวิธีวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัยแบ่งเป็น 4 ส่วน ได้แก่ (1) รูปแบบการวิจัย (2) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (4) การเก็บรวบรวมข้อมูล ตลอดจน (5) วิธีวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ตามลำดับ ดังนี้

รูปแบบการวิจัย (research design) ผู้ศึกษาได้ออกแบบรูปแบบการวิจัยให้เป็นวิธีการวิจัยแบบผสม (mixed methods research) (John W. Creswell and Vicki L. Plano Clark, 2011: 174-175) วิธีการวิจัยแบบผสมนั้น ในทางทฤษฎีหรือในทางวิชาการ หมายถึง การผสมในขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลเท่านั้น โดยในการศึกษาครั้งนี้ ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) เป็นหลัก ซึ่งมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 80 และใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) เป็นข้อมูลเสริม ซึ่งมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 20 ในส่วนที่เกี่ยวกับการวิจัยเชิงปริมาณนั้น เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ (survey study) ที่ให้ความสำคัญกับการเก็บรวบรวมข้อมูลสนาม (field data collection) หรือการวิจัยสนาม (field research) เป็นหลักเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงปริมาณซึ่งมีประชากรหรือกลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวนมาก โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรหรือกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร คือ ประชาชนทั้งหมดในเขตพื้นที่สำนักงานเขต 4 เขต ได้แก่ เขตบางกอกน้อย เขตสวนหลวง เขตวังทองหลาง และเขตหลักสี่ของกรุงเทพมหานคร รวม (117,503+116,688+113,725+109,049=) 456,965 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนดังกล่าวที่ตอบแบบสอบถาม รวม (286+284+277+265=) 1,112 คน จำนวนนี้ได้มาจากการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane). (2012) ที่ระดับความเชื่อมั่น 97.0% หรือความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ระดับ 0.03 การเลือกกลุ่มตัวอย่างเช่นนี้ เป็นการสุ่มตัวอย่างประเภทที่ใช้ความน่าจะเป็น (probability sampling) (Ernest L. Cowles and Edward Nelson, 2015: 13-34) ซึ่งหมายถึง การเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้หลักวิชาการทางสถิติ และเป็นการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (simple random sampling) โดยกลุ่มตัวอย่างในประชากรมีโอกาสถูกสุ่มหรือถูกเลือกมาเป็นกลุ่มตัวอย่างเท่าๆ กัน

ในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพ เนื่องจากประชากรของการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นประชากรแฝง หรือประชากรที่ไม่อาจระบุจำนวนได้อย่างชัดเจน หรือได้ง่าย (hidden or hard-to-reach populations) ดังเช่นประชากรและกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยเชิงปริมาณ (Rowland Atkinson and John Flint, 2001) เมื่อเป็นเช่นนี้ ผู้ศึกษาจึงใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างตามแนวคิดสโนว์บอล (Snowball Sampling Concept) (Patrick Biernacki and Dan Waldorf, 1981: 141-163) วิธีการสุ่มตัวอย่างเช่นนี้ เป็นการสุ่มตัวอย่างประเภทที่ไม่ใช้ความน่าจะเป็น (non probability sampling) (Greg Guest, Emily E. Namey, and Marilyn L. Mitchell, 2013: 47) หรือไม่ใช้หลักวิชาการทางสถิติ ซึ่งหมายถึงการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ดุลพินิจของผู้ศึกษามากกว่าวิธีการทางสถิติทั่วไป ดังเช่นการวิจัยเชิงปริมาณ ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ผู้เชี่ยวชาญ (experts) หรือผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) เพื่อทำการสัมภาษณ์แนวลึกเฉพาะผู้เชี่ยวชาญ (in-depth interview of experts) หรือผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 9 คน ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารจัดการเพื่อนำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการให้บริการประชาชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการบริหารจัดการยุคดิจิทัล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลจากประชากรเป็นจำนวนมาก โดยแบบสอบถามได้ผ่านการทดสอบเพื่อหาค่า

ความเที่ยงตรง (validity) ซึ่งเป็นการทดสอบเพื่อหาค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหา หรือหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย (Index of item Objective Congruence หรือ IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ได้ค่าความเที่ยงตรงเท่ากับ 0.92 และได้ทำการทดสอบ (pretest หรือ try out) จำนวน 50 ชุด เพื่อหาความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม หรือหาค่าครอนบาค (Cronbach) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ ได้ค่าความเชื่อถือได้ (reliability) ที่ระดับ 0.83

ส่วนเนื้อหาภายในแบบสอบถาม ประกอบด้วยคำถามปิดและข้อคำถามเปิด โดยแบ่งแบบสอบถามเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ และระดับการศึกษา ส่วนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อปัญหาเกี่ยวกับปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการเพื่อนำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการให้บริการประชาชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการบริหารจัดการยุคดิจิทัล 10 ด้าน ส่วนที่ 3 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อนำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการให้บริการประชาชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการบริหารจัดการยุคดิจิทัล 10 ด้าน ส่วนที่ 4 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อยุทธศาสตร์ของแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อนำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการให้บริการประชาชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการบริหารจัดการยุคดิจิทัล 10 ด้าน

ส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่มีโครงสร้าง (structured in-depth interview form) เป็นเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผ่านการทดสอบหาความเที่ยงตรงจากผู้เชี่ยวชาญ 2 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้ศึกษา และผู้ช่วยอีก 8 คน ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 1-31 สิงหาคม 2560 โดยแจกแบบสอบถามจำนวน 1,112 ชุด/คน และเก็บรวบรวมแบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับคืนมาได้จำนวน 950 คน/ชุด (n=950) คิดเป็นร้อยละ 85.43ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 1,112 คน สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ศึกษาได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 9 คน ด้วยตนเอง และเป็นการสัมภาษณ์ตัวต่อตัว (face to face interview) ทีละคน ๆ ละไม่น้อยกว่า 60 นาที

วิธีวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษานำข้อมูลเชิงปริมาณมาทำการประมวลและวิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับคอมพิวเตอร์ โดยวิธีวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์ในรูปตาราง (contingency analysis) รวมทั้งใช้รูปแบบการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive analytical approach) อันเป็นการนำเสนอข้อมูลในตารางและเขียนบรรยายใต้ตาราง สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นสถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ให้ข้อมูลหลักมาประมวล แปลความ วิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูลในเชิงพรรณนา หรือวิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive interpretation and analysis) โดยเขียนบรรยายข้อมูลไว้ในตาราง ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพซึ่งนำมาเสริม หรือเทียบเคียงกับข้อมูลเชิงปริมาณซึ่งเป็นข้อมูลหลักของการศึกษาครั้งนี้

ผลของการวิจัย

ผลการวิจัยข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 67.05) เป็นหญิง และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 65.05) มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า หรือสูงกว่าปริญญาตรี สำหรับผลการวิจัยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย 3 ข้อ มีดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการเพื่อนำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการให้บริการประชาชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการบริหารจัดการยุคดิจิทัล 10 ด้าน (สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อ 1.) พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ล้วนเห็นด้วยในระดับปานกลางทั้ง 10 ด้าน โดยปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\overline{X}$ 2.12) คือ ด้านการให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของประชาชน ได้แก่ คำถามที่ว่า "กรุงเทพมหานครบริหารจัดการ หรือนำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการให้บริการประชาชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการบริหารจัดการยุคดิจิทัลไม่มากเท่าที่ควร" ดังตาราง 1

ตาราง 1 ค่าสถิติการวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการตามแนวคิดการบริหารจัดการยุคดิจิทัล 10 ด้าน	ระดับความเห็นด้วย					S.D.	ระดับความเห็นด้วย	ลำดับ
	มาก (n) (%)	ปานกลาง (n) (%)	น้อย (n) (%)	รวม (n) (%)	ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$)			
1. การให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของประชาชน (People)	(258) 27.2	(551) 58.0	(141) 14.8	(950) 100.0	2.12	0.63	ปานกลาง	1
2. ความเป็นมืออาชีพ (Professional)	(48) 5.0	(599) 63.1	(303) 31.9	(950) 100.0	1.73	0.54	ปานกลาง	7
3. ความน่าเชื่อถือ (Dependability)	(258) 27.2	(497) 52.3	(195) 20.5	(950) 100.0	1.93	0.68	ปานกลาง	2
4. ความเป็นประชาธิปไตย (Democracy)	(36) 3.8	(556) 58.5	(358) 37.7	(950) 100.0	1.76	0.54	ปานกลาง	6
5. การริเริ่มสร้างสรรค์ (Initiative)	(135) 14.2	(494) 52.0	(321) 33.8	(950) 100.0	1.80	0.66	ปานกลาง	4
6. การปรับปรุงตลอดเวลา (Improvement)	(395) 41.6	(438) 46.1	(117) 12.3	(950) 100.0	1.71	0.67	ปานกลาง	9
7. ความสะดวกรวดเร็ว (Convenience)	(107) 11.3	(516) 54.3	(327) 34.4	(950) 100.0	1.77	0.63	ปานกลาง	5
8. การประสานงานอย่างเป็นเครือข่าย (Coordination Network)	(116) 12.2	(451) 47.5	(383) 40.3	(950) 100.0	1.72	0.68	ปานกลาง	8
9. การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย (Technology)	(158) 16.6	(451) 47.5	(341) 35.9	(950) 100.0	1.81	0.70	ปานกลาง	3
10. การทำงานเป็นทีมหรือทีมงาน (Teamwork)	(58) 6.1	(530) 55.8	(362) 38.1	(950) 100.0	1.68	0.58	ปานกลาง	10

2. แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อนำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการให้บริการประชาชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการบริหารจัดการยุคดิจิทัล 10 ด้าน (สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อ 2.) พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ล้วนเห็นด้วยในระดับปานกลางทั้ง 10 ด้าน โดยแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\overline{X}$ 2.24) คือ ด้านการให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของประชาชน ได้แก่ คำถามที่ว่า "กรุงเทพมหานครควรบริหารจัดการ หรือนำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการให้บริการประชาชนในทิศทางที่ให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของ

ประชาชน รวมทั้งคำนึงถึงความต้องการและการตอบสนองความต้องการของประชาชนเพิ่มขึ้นอย่างกว้างขวาง ครอบคลุม และทั่วถึง" ดังตาราง 2

ตาราง 2 ค่าสถิติการวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการ

แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการตามแนวคิดการบริหารจัดการยุคดิจิทัล 10 ด้าน	ระดับความเห็นด้วย				ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$)	S.D.	ระดับความเห็นด้วย	ลำดับ
	มาก (n) (%)	ปานกลาง (n) (%)	น้อย (n) (%)	รวม (n) (%)				
1. การให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของประชาชน (People)	(361) 38.0	(445) 46.8	(144) 15.2	(950) 100.0	2.24	0.69	ปานกลาง	1
2. ความเป็นมืออาชีพ (Professional)	(57) 6.0	(565) 59.5	(328) 34.5	(950) 100.0	1.71	0.57	ปานกลาง	10
3. ความน่าเชื่อถือ (Dependability)	(284) 29.9	(522) 54.9	(144) 15.2	(950) 100.0	2.15	0.655	ปานกลาง	3
4. ความเป็นประชาธิปไตย (Democracy)	(79) 8.3	(585) 61.6	(286) 30.1	(950) 100.0	1.78	0.58	ปานกลาง	5
5. การริเริ่มสร้างสรรค์ (Initiative)	(91) 9.6	(549) 57.8	(310) 32.6	(950) 100.0	1.76	0.61	ปานกลาง	6
6. การปรับปรุงตลอดเวลา (Improvement)	(78) 8.2	(536 56.4	(336) 35.4	(950) 100.0	1.72	0.60	ปานกลาง	9
7. ความสะดวกรวดเร็ว (Convenience)	(335) 35.3	(483) 50.8	(132) 13.9	(950) 100.0	2.21	0.67	ปานกลาง	2
8. การประสานงานอย่างเป็นเครือข่าย (Coordination Network)	(43) 4.5	(628) 66.1	(279) 29.4	(950) 100.0	1.75	0.53	ปานกลาง	7
9. การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย (Technology)	(364) 38.3	(419) 44.1	(167) 17.6	(950) 100.0	1.79	0.72	ปานกลาง	4
10. การทำงานเป็นทีม หรือทีมงาน (Teamwork)	(54) 5.7	(587) 61.8	(309) 32.5	(950) 100.0	1.73	0.56	ปานกลาง	8

สำหรับผลการสัมภาษณ์แนวลึกเฉพาะผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 9 คน ต่อแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดดังกล่าวนั้น พบว่า ผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 9 คน ล้วนเห็นด้วยต่อแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการดังกล่าว

3. ยุทธศาสตร์ของแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อนำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการให้บริการประชาชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการบริหารจัดการยุคดิจิทัล 10 ด้าน (สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อ 3.) พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ล้วนเห็นด้วยในระดับมากทุกข้อคำถามทั้ง 10 ด้าน โดยยุทธศาสตร์ของแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด (ค่าเฉลี่ย 2.74) คือ ด้านการให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของประชาชน ได้แก่ คำถามที่ว่า "การที่กรุงเทพมหานครมีนโยบายและแผนงานที่ชัดเจนและต่อเนื่องที่สนับสนุนให้นำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการอำนวยความสะดวกและการให้บริการประชาชนในทิศทางที่คำนึงถึงผลประโยชน์ ความต้องการ และการตอบสนองความต้องการของประชาชน รวมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นและผู้บริหารทุกระดับควรทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องดังกล่าวด้วย" ดังตาราง 3

ตาราง 3 ค่าสถิติการวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อยุทธศาสตร์ของแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการ

ยุทธศาสตร์ของแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการตามแนวคิดการบริหารจัดการยุคดิจิทัล 10 ด้าน	ระดับความเห็นด้วย				ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$)	S.D.	ระดับความเห็นด้วย	ลำดับ
	มาก (n) (%)	ปานกลาง (n) (%)	น้อย (n) (%)	รวม (n) (%)				
1. การให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของประชาชน (People)	(734) 77.3	(185) 19.5	(31) 3.3	(950) 100.0	2.74*	0.51	มาก	1
2. ความเป็นมืออาชีพ (Professional)	(578) 60.9	(346) 36.4	(26) 2.7	(950) 100.0	2.58	0.55	มาก	8
3. ความน่าเชื่อถือ (Dependability)	(684) 72.0	(229) 24.1	(37) 3.9	(950) 100.0	2.68	0.54	มาก	3
4. ความเป็นประชาธิปไตย (Democracy)	(557) 58.6	(344) 36.2	(49) 5.2	(950) 100.0	2.53	0.59	มาก	9
5. การริเริ่มสร้างสรรค์ (Initiative)	(633) 66.6	(296) 31.2	(21) 2.2	(950) 100.0	2.64	0.52	มาก	4
6. การปรับปรุงตลอดเวลา (Improvement)	(470) 49.5	(420) 44.2	(60) 6.3	(950) 100.0	2.43	0.61	มาก	10
7. ความสะดวกรวดเร็ว (Convenience)	(724) 76.2	(183) 19.3	(43) 4.5	(950) 100.0	2.71	0.54	มาก	2

8. การประสานงานอย่างเป็นเครือข่าย (Coordination Network)	(627) 66.0	(285) 30.0	(38) 4.0	(950) 100.0	2.62	0.56	มาก	6
9. การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย (Technology)	(628) 66.1	(290) 30.5	(32) 3.4	(950) 100.0	2.63	0.55	มาก	5
10. การทำงานเป็นทีม หรือทีมงาน (Teamwork)	(598) 62.9	(318) 33.5	(34) 3.6	(950) 100.0	2.59	0.56	มาก	7

สำหรับผลการสัมภาษณ์แนวลึกเฉพาะผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน ต่อยุทธศาสตร์ของแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อนำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการให้บริการประชาชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการบริหารจัดการยุคดิจิทัลด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดดังกล่าวนั้น พบว่าผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่จำนวน 8 คน จากทั้งหมด 9 คน เห็นด้วยกับคำถามดังกล่าว ในขณะที่ผู้เชี่ยวชาญอีก 1 คน ไม่มีความเห็น

สำหรับความเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการ แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการ และยุทธศาสตร์ของแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อนำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการให้บริการประชาชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการบริหารจัดการยุคดิจิทัล 10 ด้าน ผู้ศึกษาได้สรุปเปรียบเทียบทั้ง 3 เรื่อง ไว้ในตารางโดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) จากมากไปน้อย และหากเกิดกรณีที่ด้านใดมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ผู้ศึกษาได้นำค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) มาแสดงไว้ด้วย โดยเรียงค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานต่ำสุดไว้เป็นลำดับแรก ดังตาราง 3

ตาราง 3 สรุปเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ จำนวน 3 เรื่อง

ค่าเฉลี่ยแต่ละด้านเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย		
1. ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการ (กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ล้วนเห็นด้วยในระดับปานกลาง)	**2. แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการ (กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ล้วนเห็นด้วยในระดับปานกลาง)**	**3. ยุทธศาสตร์ของแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการ (กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ล้วนเห็นด้วยในระดับมาก)**
1) ด้านการให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของประชาชน 2.12 ได้แก่ คำถามที่ว่า "กรุงเทพมหานครบริหารจัดการ หรือนำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการให้บริการประชาชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิด	1) ด้านการให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของประชาชน 2.24 ได้แก่ คำถามที่ว่า "กรุงเทพมหานครควรบริหารจัดการ หรือนำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการให้บริการประชาชนในทิศทางที่ให้ความสำคัญกับ	1) ด้านการให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของประชาชน 2.74 ได้แก่ คำถามที่ว่า "การที่กรุงเทพมหานครมีนโยบายและแผนงานที่ชัดเจนและต่อเนื่องที่สนับสนุนให้นำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการอำนวยความสะดวกและการ

ค่าเฉลี่ยแต่ละด้านเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย		
1. ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการ (กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ล้วนเห็นด้วยในระดับปานกลาง)	**2. แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการ (กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ล้วนเห็นด้วยในระดับปานกลาง)**	**3. ยุทธศาสตร์ของแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการ (กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ล้วนเห็นด้วยในระดับมาก)**
การบริหารจัดการยุคดิจิทัลไม่มากเท่าที่ควร"	ผลประโยชน์ของประชาชน รวมทั้งคำนึงถึงความต้องการและการตอบสนองความต้องการของประชาชนเพิ่มขึ้นอย่างกว้างขวาง ครอบคลุม และทั่วถึง"	ให้บริการประชาชนในทิศทางที่คำนึงถึงผลประโยชน์ ความต้องการและการตอบสนองความต้องการของประชาชน รวมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น และผู้บริหารทุกระดับควรทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องดังกล่าวด้วย"
2) ด้านความน่าเชื่อถือ 1.93	2) ด้านความสะดวกรวดเร็ว 2.21	2) ด้านความสะดวกรวดเร็ว 2.71
3) ด้านการใช้เทคโนโลยี 1.81ที่ทันสมัย	3) ด้านความน่าเชื่อถือ 2.15	3) ด้านความน่าเชื่อถือ 2.68
4) ด้านการริเริ่มสร้างสรรค์ 1.80	4) ด้านการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย 1.79	4) ด้านการริเริ่มสร้างสรรค์ 2.64
5) ด้านความสะดวกรวดเร็ว 1.77	5) ด้านความเป็นประชาธิปไตย 1.78	5) ด้านการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย 2.63
6) ด้านความเป็นประชาธิปไตย 1.76	6) ด้านการริเริ่มสร้างสรรค์ 1.76	6) ด้านการประสานงานอย่างเป็นเครือข่าย 2.62
7) ด้านความเป็นมืออาชีพ 1.73	7) ด้านการประสานงานอย่างเป็นเครือข่าย 1.75	7) ด้านการทำงานเป็นทีม หรือทีมงาน 2.59
8) ด้านการประสานงานอย่างเป็นเครือข่าย 1.72	8) ด้านการทำงานเป็นทีม หรือทีมงาน 1.73	8) ด้านความเป็นมืออาชีพ 2.58
9) ด้านการปรับปรุงตลอดเวลา 1.71	9) ด้านการปรับปรุงตลอดเวลา 1.72	9) ด้านความเป็นประชาธิปไตย 2.53

ค่าเฉลี่ยแต่ละด้านเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย			
1. ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการ (กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ล้วนเห็นด้วยในระดับปานกลาง)	**2. แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการ (กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ล้วนเห็นด้วยในระดับปานกลาง)**	**3. ยุทธศาสตร์ของแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการ (กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ล้วนเห็นด้วยในระดับมาก)**	
10) ด้านการทำงาน	10) ด้านความเป็น	10) ด้านการปรับปรุง	2.43
1.68	1.71	ตลอดเวลา	
เป็นทีมหรือทีมงาน	มืออาชีพ		

การอภิปรายผล

ผู้ศึกษาได้นำผลแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการ และยุทธศาสตร์ของแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการมาอภิปรายผล กล่าวคือ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยในระดับปานกลางกับแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการที่ว่า "กรุงเทพมหานครควรบริหารจัดการ หรือนำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการให้บริการประชาชนในทิศทางที่ให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของประชาชน รวมทั้งคำนึงถึงความต้องการและการตอบสนองความต้องการของประชาชนเพิ่มขึ้นอย่างกว้างขวาง ครอบคลุม และทั่วถึง" ขณะเดียวกัน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ยังเห็นด้วยในระดับมากต่อยุทธศาสตร์ของแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการที่ว่า "การที่กรุงเทพมหานครมีนโยบายและแผนงานที่ชัดเจนและต่อเนื่องที่สนับสนุนให้นำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการอำนวยความสะดวกและการให้บริการประชาชนในทิศทางที่คำนึงถึงผลประโยชน์ ความต้องการ และการตอบสนองความต้องการของประชาชน รวมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น และผู้บริหารทุกระดับควรทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องดังกล่าวด้วย"

สำหรับเหตุผลสำคัญทำให้กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นประชาชนในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยส่วนใหญ่ล้วนเห็นด้วยต่อคำถามดังกล่าวนั้น ผู้ศึกษามีความเห็นว่า ถึงแม้กลุ่มตัวอย่างพึงพอใจ หรือนิยมชมชอบข้อเสนอแนะ หรือแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการ พร้อมทั้งเห็นด้วยอย่างยิ่งกับยุทธศาสตร์ของแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการที่ให้ความสำคัญกับความต้องการของประชาชน การเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น และการที่ผู้บริหารทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีดังกล่าวก็ตาม ความเห็นของกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับความเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 9 คน โดยผู้เชี่ยวชาญให้เหตุผลที่สำคัญไว้ว่า การให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของประชาชน การตอบสนองความต้องการของประชาชน รวมทั้งการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม หรือการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชน ล้วนเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นยิ่งสำหรับการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ เหตุผลเช่นนี้ พอเทียบเคียงได้กับแนวคิดของ Robert B. Denhardt, Janet V. Denhardt, and Tara A. Blanc (2014) ที่ให้ความสำคัญกับการจัดการภาครัฐแนวใหม่ที่เน้นหลักการของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมและการให้ความสำคัญกับประชาชนเพื่อมุ่งให้เกิดการบริหารจัดการที่ดีโดยหน่วยงานภาครัฐและเจ้าหน้าที่ไม่เพียงแต่ตอบสนองความต้องการของประชาชนเท่านั้น แต่ต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชนด้วย แต่ในเวลาเดียวกัน กลุ่มตัวอย่างก็ยังไม่แน่ใจว่า กรุงเทพมหานครจะนำแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการดังกล่าวไปปฏิบัติและประสบความสำเร็จได้จริง อีกทั้งกลุ่มตัวอย่างยังคงเผชิญกับปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการ ดังเช่น (1) ปัญหาด้านความน่าเชื่อถือ คือ กรุงเทพมหานคร

นำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการให้บริการประชาชนโดยมีระบบรักษาความปลอดภัยข้อมูลของประชาชนหรือของผู้รับบริการที่ไม่น่าเชื่อถือ หรือไม่น่าไว้วางใจมากเท่าที่ควร ($\overline{X}$ 1.93) และ (2) ปัญหาด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย คือ กรุงเทพมหานครนำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการให้บริการประชาชนโดยไม่ได้ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ และสมาร์ท โฟน (smart phone) เท่าที่ควร ($\overline{X}$ 1.81) เป็นต้น ด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงมีส่วนสำคัญทำให้กลุ่มตัวอย่างจึงมีความเห็นในระดับปานกลางต่อแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการดังกล่าว

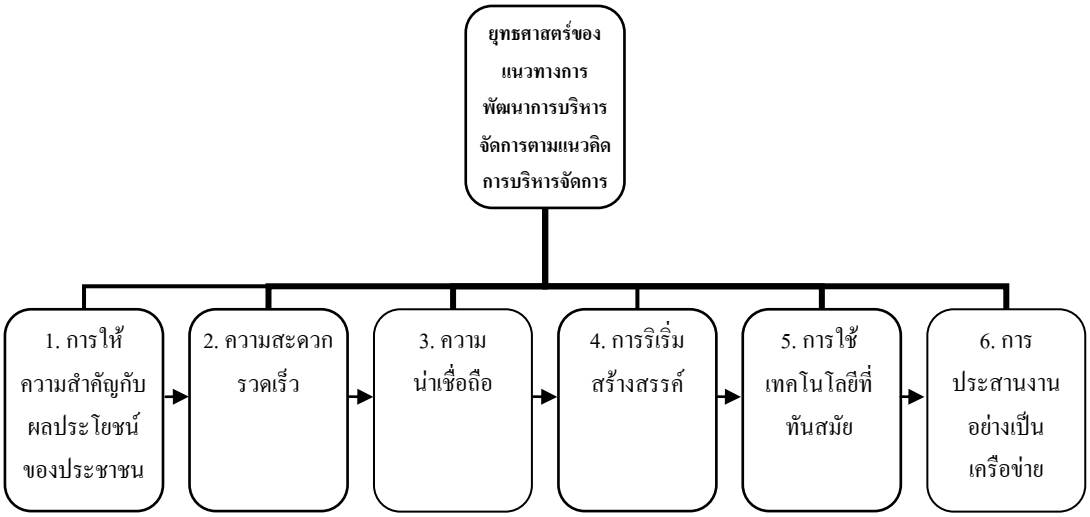
ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารของกรุงเทพมหานครควรบริหารจัดการ หรือนำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการให้บริการประชาชนในทิศทางที่ให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของประชาชน รวมทั้งคำนึงถึงความต้องการและการตอบสนองความต้องการของประชาชนเพิ่มขึ้นอย่างกว้างขวาง ครอบคลุม และทั่วถึง นอกจากนั้น กรุงเทพมหานครควรบริหารจัดการโดยใช้เครือข่ายที่หลากหลายและทันสมัย พร้อมทั้งร่วมกันทำงานเป็นทีมด้วยการสร้างทีมงานที่เกาะเกี่ยวกันเป็นเครือข่ายอย่างมืออาชีพและมีประสิทธิภาพสูงขึ้นในหน่วยงาน เช่นนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Michael Nir (2014) ที่ให้ความสำคัญกับแนวทางการสร้างทีมงานที่เกาะเกี่ยวกันเป็นเครือข่ายอย่างมืออาชีพและมีประสิทธิภาพสูงขึ้นในหน่วยงาน

1.2 กรุงเทพมหานครสร้างและนำยุทธศาสตร์ของแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการไปปรับใช้ อันได้แก่ "การที่กรุงเทพมหานครมีนโยบายและแผนงานที่ชัดเจนและต่อเนื่องที่สนับสนุนให้นำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการอำนวยความสะดวกและการให้บริการประชาชนในทิศทางที่คำนึงถึงผลประโยชน์ ความต้องการ และการตอบสนองความต้องการของประชาชน รวมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น และผู้บริหารทุกระดับควรทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องดังกล่าวด้วย" แนวคิดในเรื่องที่ผู้บริหารกรุงเทพมหานครควรทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีนั้น พอเทียบเคียงได้กับแนวคิดของ วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2552, หน้า 21-29). ที่ว่า ผู้บริหารของหน่วยงานควรทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี เช่น ไม่สนับสนุนระบบพวกพ้อง หรือระบบอุปถัมภ์ รวมทั้งเห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นของการปรับเปลี่ยนทัศนคติหรือค่านิยมอย่างเพื่อส่วนรวมต่อเนื่อง เป็นต้น

1.3 กรุงเทพมหานครควรสร้างและนำแนวคิดการบริหารจัดการในยุคดิจิทัล เฉพาะที่สำคัญมาปรับใช้ในการวางแผน การกำหนดวิสัยทัศน์ รวมตลอดไปถึงการนำมาปรับใช้เป็นตัวแบบ หรือตัวชี้วัดสำคัญ (Key Performance Indicators หรือ KPIs) สำหรับการบริหารจัดการเพื่อนำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการให้บริการประชาชนตามแนวคิดการบริหารจัดการยุคดิจิทัล โดยยุทธศาสตร์ดังกล่าวเฉพาะที่สำคัญ 6 ด้าน ควรเรียงตามลำดับความสำคัญจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้าน (1) การให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของประชาชน (2) ความสะดวกรวดเร็ว (3) ความน่าเชื่อถือ (4) การริเริ่มสร้างสรรค์ (5) การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย (6) การประสานงานอย่างเป็นเครือข่าย ดังภาพ 2

ภาพ 2 ยุทธศาสตร์ของแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการ
ตามแนวคิดการบริหารจัดการยุคดิจิทัลที่สำคัญ 6 ด้าน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 กรุงเทพมหานคร บุคลากร หรือหน่วยงานอื่นควรทำวิจัยโดยใช้แนวคิด กรอบแนวคิด หรือตัวชี้วัดอื่นสำหรับการศึกษาวิเคราะห์การบริหารจัดการเพื่อนำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการให้บริการประชาชนของกรุงเทพมหานคร เช่น แนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน และแนวคิดการบริหารจัดการตามคำรับรองของหน่วยงาน เป็นต้น

2.2 กรุงเทพมหานคร บุคลากร หรือหน่วยงานอื่นควรทำวิจัยในเชิงเปรียบเทียบ เช่น การวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารจัดการระหว่างกรุงเทพมหานครกับจังหวัดอื่นเช่น เชียงใหม่ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน เป็นต้น

บรรณานุกรม

นันทพร สุริยกุล ณ อยุธยา และวิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2560) "การบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการจัดเก็บขยะของเทศบาลในจังหวัดปทุมธานี", *วารสารสมาคมนักวิจัย* ปีที่ 22 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม 2560 หน้า 79-80.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2552). *การบริหารจัดการของหน่วยงานของรัฐ : การวิเคราะห์เปรียบเทียบตัวชี้วัด.* กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โฟร์เพซ.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2560). *การบริหารจัดการยุคดิจิทัล.* กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โฟร์เพซ.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2560). บทความวิจัย "ศักยภาพในการบริหารจัดการโดยใช้เทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยเพื่อให้บริการประชาชนของเทศบาลในจังหวัดสมุทรปราการตามแนวคิด PANT-ITERMS", *UMT-POLY Journal* (วารสารมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น) ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2560, หน้า 108-121.

Biernacki, Patrick. and Waldorf, Dan. (1981). "Snowball Sampling: Problems and Techniques of Chain Referral Sampling", *Sociological Methods & Research*, 10, 2 (1981): 141-163.

Boston, Jonathan. et al. (1996). *Public Management: The New Zealand Model.* Auckland: Oxford University Press.

Cowles, Ernest L. and Nelson, Edward. (2015). *An Introduction to Survey Research.* New York: Business Expert Press, LLC.

Creswell, John W. and Clark, Vicki L. Plano. (2011). *Designing and Conducting Mixed Methods Research.* Second Edition. Thousand Oaks, California: Sage Publications, Inc.

Denhardt, Robert B., Denhardt, Janet V. and Blanc, Tara A. (2014). *Public Administration: An Action Orientation.* Seventh Edition. Boston, Massachusetts: Wadsworth Publishing.

Guest, Greg., Namey, Emily E., and Mitchell, Marilyn L. (2013). *Collecting Qualitative Data: A Field Manual for Applied Research.* Thousand Oaks, California: Sage Publications, Inc.

Nir, Michael. (2014). *Leadership: Building Highly Effective Teams, How to Transform Teams into Exceptionally Cohesive Professional Networks.* Third Edition. Boston, Masachusetts: Sapir Consulting US, L.L.C.

Yamane, Taro. (2012). *Mathematics For Economists: An Elementary Survey.* Whitefish, Montana: Literary Licensing, LLC).

บทความวิจัย

ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างข้อบัญญัติว่าด้วยการหย่าร้างในพระราชบัญญัติสำหรับมุสลิมในประเทศไทยกับกฎหมายครอบครัวประเทศจอร์แดน

ฮามดัม ดาตู[*] , อัสมัน แตอาลี[**]

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมายของการหย่าร้างระหว่างพระราชบัญญัติสำหรับมุสลิมในประเทศไทยกับกฎหมายครอบครัวของประเทศจอร์แดน และเปรียบเทียบระหว่างดังกล่าว โดยผู้วิจัยได้เขียนบทความนี้ในรูปแบบอุปนัยและเชิงเปรียบเทียบ จากการศึกษาพบว่า พระราชบัญญัติสำหรับมุสลิมในประเทศไทย และกฎหมายครอบครัวประเทศจอร์แดน เห็นด้วยกับการหย่าร้างเป็นเอกสิทธิของสามีที่จะกระทำได้แต่เพียงฝ่ายเดียว โดยมิจำต้องได้รับความยินยอมจากภริยา และการร็อจญ์อะฮ์เป็นสิทธิของสามีฝ่ายเดียว โดยไม่จำต้องได้รับความยินยอมจากภริยาคู่หย่า และภริยาที่อยู่ในระยะอิดดะฮ์เฏาะล๊ากร๊อจญ์อีย์สามีอาจจะทำการเฏาะล๊ากครั้งที่สอง หรือครั้งที่สาม หรือทำการหย่าโดยสินจ้าง หรือลิอาน และจะแต่งตั้งตัวแทนให้ทำการเฏาะล๊ากได้แต่เฉพาะในการเฏาะล๊ากที่มิได้มีเงื่อนไข เงื่อนเวลา หรือทัณฑ์บน

คำสำคัญ: การหย่าร้าง, พระราชบัญญัติสำหรับมุสลิมในประเทศไทย, กฎหมายครอบครัวประเทศจอร์แดน

[*] *นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*
[**] *ดร. ประจำสาขาวิชาอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*

RESEARCH

A comparative study on the provisions governing divorce between Act for Muslims in Thailand and Law of Jordan

Hamdan Datu, [*] *Dr.Asman Taeali,* [**]

ABSTRACT

This research aims to study the implications of divorce between Act for Muslims in Thailand and Jordan Family Law and comparison of both laws by the researchers write in the form of inductive and metaphorical. And the divorce is also a solely privilege of the husband without the consent of his wife divorced. The wife, who is during the period of revocable divorce, the husband is able to do the second divorce or third or separation by stipend or lift the saddle, which will appoint representatives to do divorce on his behalf with or without condition, time and parole.

Keywords: divorce, act for Muslims in Thailand, Jordan Family Law.

* Ph.D Candidate (Islamic Studies), College of Islamic Studies, Prince of Songkla University (PSU), Pattani Campus.

** Ph.D (Islamic Studies) Advisor, College of Islamic Studies, Prince of Songkla University (PSU), Pattani Campus.

البحثية

دراسة المقارنة بين أحكام الطلاق في المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند وقانون الأحوال الشخصية الأردني

حمدان داتو*

عزمان تي علي**

**طالب بمرحلة الدكتوراه كلية الدراسات الإسلامية، تخصص الدراسات الإسلامية بجامعة الأمير سونكلا فرع فطاني.*

***دكتوراه في الدراسات الإسلامية، محاضر بكلية الدراسات الإسلامية بجامعة الأمير سونكلا فرع فطاني.*

مستخلص البحث

تهدف هذه الدراسة إلى بيان مفهوم الطلاق في المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند وقانون الأحوال الشخصية الأردني، مع المقارنة بينهما. وقد اعتمد الباحث في كتابته على المنهج الاستقرائي والمقارن، حيث توصَّل البحث إلى التوافق بين المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند وقانون الأحوال الشخصية الأردني في أنَّ الطلاق بيد الزوج ويستطيع أن يقوم به وحده بدون رضا الزوجة؛ كما أنَّ الرجعة حق من حقوق الزوج وحده، بما يَتَرَتَّب على الرجعة من المصلحة بين الزوجين، ولا داعي إلى رضا زوجته المطلقة، وأنَّ للزوج حق التطليق مرة ثانية أو ثالثة أو الخلع أو اللعان بين الزوجين في الطلاق الرجعي، ومع ذلك فإنَّه يحقّ للزوج تعيين وكيله فيما يخص الطلاق غير المعلق على شرط أو مدة أو وعد بعدم المخالفة.

الكلمات المفتاحية: الطلاق، المراسم الملكية للمسلمين في تايلاند، قانون الأحوال الشخصية الأردني.

تمهيد

إن الحمد لله نحمده ونستعينه ونستغفره، ونعوذ بالله من شرور أنفسنا وسيئات أعمالنا، من يهد الله فلا مضل له، ومن يضلل فلا هادي له، وأشهد أَنْ لا إله إلا الله وحده لا شريك له، وأشهد أنَّ محمداً عبده ورسوله، وعلى آله وأصحابه ومن تبعهم بإحسان إلى يوم الدين، أما بعد:

قال الله تعالى في محكم تنزيله: ﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا﴾[3] وفي السنة النبوية عن ابن مسعود رضي الله عنه، أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: ((يَا مَعْشَرَ الشَّبَابِ مَنْ اسْتَطَاعَ مِنْكُمُ الْبَاءَةَ فَلْيَتَزَوَّجْ، فَإِنَّهُ أَغَضُّ لِلْبَصَرِ وَأَحْصَنُ لِلْفَرْجِ، وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَعَلَيْهِ بِالصَّوْمِ فَإِنَّهُ لَهُ وِجَاءٌ))[4].

إن الأسرة هي نواة المجتمع، فإذا كانت متماسكة وقوية فإنَّ المجتمع يكون قويًّا ومتماسكًا، فقد شرع الله الطلاق ليعالج به واقعًا زوجيًّا يستعصي على الاستمرار والاستقرار؛ فحيث سَاءَتْ العلاقة الزوجية بين الزوجين، و لم يبق أمل في التوفيق بينهما؛ لذا شرع الإسلام الطلاق على ثلاث؛ كَيْ يكون وسيلة للإصلاح، وَإِلاَّ فوسيلة للفُرْقَةِ وإنهاء رابطة زوجية لم تنتج آثارها السليمة.

ولمعرفة ما ورد في القانون الأردني حول الأحوال الشخصية وما يتعلق بالطلاق وغيره، ومقارنته بما ورد في المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند؛ رأى الباحث أَنْ يُثْرِيَ هذه المادة العلميَّة المَوْسُوْمَة بـــــ: (دراسة المقارنة بين أحكام الطلاق في المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند وقانون الأحوال الشخصية الأردني).

مشكلة البحث وتساؤلاته:

تكمن المشكلة في عدم علم وإحاطة بعض الناس، ومنهم المسلمين في جنوب تايلاند بأحكام الطلاق في قانون الأحوال الشخصية الأردني والمراسيم الملكية التايلاندية ذات الصلة؛ لجهلهم بالوسائل المعينة على تحصيل المعلومات عن هذه الأحكام، فقد أوجد لدى هؤلاء فجوة علميَّة عن مواد وفقرات وبنود هذا القانون والمراسيم الملكية لذات الشأن؛ مما يستدعي الباحثين المساهمة بالكتابة فيها لتوضيح أوجه الاشتباه والاختلاف بينهما، في دراسة مقارنة بين أحكام الطلاق في المراسيم الملكية التايلاندية وقانون الأحوال الشخصية الأردني؛ ولذا جاء البحث – كمادة معلوماتية وأطروحة علمية – للإجابة على التساؤلات الآتية:

1- ما الطلاق في المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند؟

2- ما الطلاق في قانون الأحوال الشخصية الأردني؟

سورة الروم: 21، 51.

أخرجه: البخاري، **صحيح البخاري، كتاب:** النكاح، **باب:** قول النبي – صلى الله عليه وسلم –: ((من استطاع منكم الباءة فليتزوج فإنه أغض للبصر وأحصن للفرج))، **حديث رقم:** 5065. ينظر: ابن حجر العسقلاني، أحمد بن علي، **فتح الباري بشرح صحيح البخاري، تحقيق:** عبد العزيز بن عبد الله بن باز، محمد فؤاد عبد الله الباقي، القاهرة، دار الحديث، د.ط، 1424هـ - 2004م، ج 9 ص 123.

3- هل ثَمَّة فرق بين الطلاق في المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند وقانون الأحوال الشخصية الأردني؟

الدراسات السابقة:

لقد تعددت الدراسات التي تتمدت عن أحكام الطلاق، منها:

1- وفاء معتوق حمزة فراش، **آثار الطلاق المعنوية والمالية في الفقه الإسلامي دراسة مقارنة،** (أطروحة ماجستير غير منشورة، كلية الشريعة والدراسات الإسلامية، قسم الدراسات العليا الشرعية فرع الفقه، جامعة أم القرى، لعام 1985م).

2- بسام حسين صالح أحمد، **طلاق الكناية دراسة فقهية مقارنة بقانون الأحوال الشخصية المعمول به في الضفة الغربية،** (أطروحة ماجستير غير منشورة، كلية الدراسات العليا، قسم الفقه والتشريع، جامعة النجاح الوطنية، لعام 2014م).

وكل هذه الدراسات وغيرها لم تتعرض للمراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند وقانون الأحوال الشخصية الأردني، فجاءت هذه الدراسة لبيان دراسة مقارنة بين أحكام الطلاق في المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند وقانون الأحوال الشخصية الأردني.

أهداف البحث:

يهدف البحث إلى:

1- بيان مفهوم الطلاق في المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند.

2- بيان حقيقة الطلاق في قانون الأحوال الشخصية الأردني.

3- توضيح المقارنة بين أحكام الطلاق في المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند وقانون الأحوال الشخصية الأردني.

حدود البحث:

يتركز البحث في حدوده الزمانية والمكانية حول: مفهوم أحكام الطلاق في المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند لسنة 2014 ميلادية، وقانون الأحوال الشخصية الأردني لسنة 2010 ميلادية مع المقارنة بينهما.

منهج البحث:

لا شك أنَّ طبيعة أيّ بحث هي التي تحدِّد المنهج الذي يسلكه الباحث في دراسته للموضوع، وموضوع دراسة المقارنة بين أحكام الطلاق في المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند وقانون الأحوال الشخصية الأردني يتطلّب اتباع المنهج الآتي:

أولاً: المنهج الاستقرائي: وقد استخدم الباحث من خلال جمع المعلومات من المصادر المختلفة المتعلقة بأحكام الطلاق في المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند وقانون الأحوال الشخصية الأردني.

ثانياً: المنهج المقارن: ويفيد المنهج في المقارنة بين المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند وقانون الأحوال الشخصية الأردني، ذات الصِّلة بأحكام الطلاق.

الأحكام المتعلقة بالطلاق في الشريعة الإسلامية:

شرع الإسلام التفريق بين الزوجين تخليصًا للزوجين من المقام الجبري في ظل حياة تستحكم فيها الكراهية والنفور وعدم التقبُّل؛ ورسم الطريق الذي بالسير عليه يتمّ الفراق بالتي هي أحسن، حتَّى لا يخسر كل من الزوجين زوجه أُخُوَّة في الله وفي الإنسانية. ولا بد لنا من التعرف على معنى الطلاق في اللغة والاصطلاح. **الطلاق في اللغة:** الفرق ج فرقة، مصدار الافراق. قال ابن منظور: المفارقة والترك، يقال: طلقت القوم أي تركتهم، ويقال: أطلقت الأسير من أسره. ويقال: طلقت المرأة من زوجها طلاقاً، بمعنى تحللت من قيد الزواج[5].

وأما الطلاق في الاصطلاح: عرَّفَ الفقهاء الطلاق بتعاريف متعدِّدة، بحسب نظر كل فقيه إلى الطلاق.

أولاً: عرَّفه الحنفية بأنه: "رفع قيد النكاح في الحال أو المال بلفظ مخصوص"[6].

ثانياً: وعرَّفه المالكية بأنه: "رفع القيد الثابت شرعاً بالنكاح"[7].

ثالثاً: وعرَّفه الشافعية بأنه: "حل عقد النكاح بلفظ الطلاق ونحوه"[8].

رابعاً: وعرفه الحنابلة بأنه: "حل قيد النكاح أو بعضه"[9].

خامساً: وعرفه من المعاصرين محمد أبو زهرة بقوله: "رفع قيد النكاح في الحال أو المال بلفظ من مادة طلق أو ما في معناها"[10].

ومن خلال التعريفات السابقة أخلص إلى تعريف الطلاق بأنه: حل عقد النكاح بلفظ الطلاق وهو فسخ عقد النكاح قولاً أو مالاً بلفظ مخصوص معين.

ينظر: ابن منظور، **لسان العرب**: مادة (ط ل ق)، ج5 ص629.

ينظر: الحصكفي، محمد بن علي، **الدر المختار**، ج3 ص226 – 227

ينظر: الزرقاني، محمد بن عبد الباقي بن يوسف، **شرح الزرقاني على موطأ مالك**، ج1 ص252.

الشربيني، شمس الدين محمد بن الخطيب، **مغني المحتاج إلى معرفة معاني ألفاظ المنهاج**، ج3 ص340.

ينظر: البهوتي، منصور بن يونس بن صلاح الدين، **كشاف القناع**، ج5 ص232.

أبو زهرة، **الأحوال الشخصية**، 279.

سورة الطلاق: 28، 1.

مشروعية الطلاق:

ثبتت مشروعية الطلاق في الكتاب والسنة والإجماع والمعقول.

أولاً: من القرآن الكريم:

أ- قول الله تعالى:﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَطَلِّقُوهُنَّ لِعِدَّتِهِنَّ وَأَحْصُوا الْعِدَّةَ وَاتَّقُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ لَا تُخْرِجُوهُنَّ مِن بُيُوتِهِنَّ وَلَا يَخْرُجْنَ إِلَّا أَن يَأْتِينَ بِفَاحِشَةٍ مُّبَيِّنَةٍ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَمَن يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ لَا تَدْرِي لَعَلَّ اللَّهَ يُحْدِثُ بَعْدَ ذَٰلِكَ أَمْرًا﴾[11].

ب- وقول الله تعالى:﴿الطَّلَاقُ مَرَّتَانِ فَإِمْسَاكٌ بِمَعْرُوفٍ أَوْ تَسْرِيحٌ بِإِحْسَانٍ﴾[12].

ج- وقول الله تعالى:﴿لَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ مَا لَمْ تَمَسُّوهُنَّ أَوْ تَفْرِضُوا لَهُنَّ فَرِيضَةً وَمَتِّعُوهُنَّ عَلَى الْمُوسِعِ قَدَرُهُ وَعَلَى الْمُقْتِرِ قَدَرُهُ مَتَاعاً بِالْمَعْرُوفِ حَقّاً عَلَى الْمُحْسِنِينَ﴾[13].

ثانياً: من السنة النبوية:

أ- حديث ابن عمر -رضي الله عنه- أنه طلّق امرأته وهي حائض على عهد رسول الله ﷺ فسأل عمر بن الخطاب - رضي الله عنه - رسول الله ﷺ عن ذلك؟ فقال رسول الله ﷺ: ((مره فليراجعها ثم ليمسكها حتى تطهر ثم تحيض ثم تطهر ثم إن شاء أمسك بعد وإن شاء طلق قبل أن يمس فتلك العدة التي أمر الله أن تطلق لها النساء))[14].

ب- عن عمر بن الخطاب — رضي الله عنه — قال: "إنما الطلاق لمن أخذ بالساق"[15].

ج- قال رسول الله ﷺ: ((أبغض الحلال إلى الله الطلاق))[16].

ثالثاً: من الإجماع:

اتَّفَق الفقهاء على مشروعية الطلاق فكان إجماعاً، قال ابن قدامة: "وأجمع الناس على جواز الطلاق والعبرة الدالة على جوازه، فإنه ربما فسدت الحال بين الزوجين، فيصير بقاء النكاح مفسدة"[17].

سورة البقرة: 2، 229.

سورة البقرة: 2، 236.

أخرجه: البخاري، **صحيح البخاري، كتاب:** الطلاق، **باب:** قول الله تعالى: ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَطَلِّقُوهُنَّ لِعِدَّتِهِنَّ وَأَحْصُوا الْعِدَّةَ﴾، **حديث رقم:** 5251. ينظر: ابن حجر العسقلاني، أحمد بن علي، **فتح الباري بشرح صحيح البخاري، تحقيق:** عبد العزيز بن عبد الله بن باز، محمد فؤاد عبد الله الباقي، القاهرة، دار الحديث، د.ط، 1424هـ - 2004م، ج 9 ص 397.

أخرجه: ابن ماجة، سنن ابن ماجة، **كتاب:** الطلاق، **باب:** طلاق العبد، **حديث رقم** 2081، وقال ابن ماجة: حديث حسن. ينظر: ابن ماجة، أبو عبد الله محمد بن يزيد القزويني، **سنن ابن ماجة، تحقيق:** محمد فؤاد عبد الباقي، د.م، دار إحياء الكتب العربية، ج1، ص672.

أخرجه: أبو داود، سنن أبو داود، **كتاب:** الطلاق، **باب:** في كراهية الطلاق، **حديث رقم** 2178، وقال أبو داود: حديث صحيح. ينظر: أبو داود، سليمان بن الأشعث بن إسحاق، **سنن أبي داود، تحقيق:** محمد محيي الدين عبد الحميد، بيروت، المكتبة العصرية، ج2 ص255.

ينظر: ابن قدامة، **المغني**، ج10 ص72.

ينظر: الموصلي، عبد الله بن محمود، **الاختيار لتعليل المختار**، ج3 ص121.

وقال الموصلي في الاختيار: "وعلى وقوعه (أي الطلاق) انعقد الإجماع[18].

فقد انعقد الإجماع على أن الزوج يملك ثلاث تطليقات[19].

رابعاً: من المعقول:

استباحة البعض ملك الزوج على الخصوص، والمالك الصحيح القول يملك إزالة ملكه كما في سائر الأملاك، ولأن مصالح النكاح قد تنقلب مفاسد، والتوافق بين الزوجين قد يصير تنافراً فالبقاء على النكاح حينئذ يشتمل على مفاسد من التباغض والعداوة والمقت وغير ذلك، فشرع الطلاق دفعاً لهذه المفاسد[20].

ولأنه ربما فسدت الحال بين الزوجين فيصير بقاء النكاح مفسدة محضة وضرراً مجرداَ بإلزام الزوج النفقة والسكن، وحبس المرأة مع سوء العشرة، وخصومة دائمة من غير فائدة، لذلك شرع ما يزيل النكاح لتزول المفسدة الحاصلة منه[21].

حكمة مشروعية الطلاق:

انطلاقاً من إيماننا الراسخ بأن الحق سبحانه وتعالى لا يُشَرِّع إلاَّ ما فيه الخير والحكمة والمصلحة، وتظهر حكمة مشروعية الطلاق فيما يأتي:

أولاً: إن الإسلام قد شرع الزواج ليكون سبيلاً إلى السعادة والسكن والمودة، وسبباً في بناء الأسرة المتماسكة التي تصلح أساساً متيناً، ولبنة قوية في بناء مجتمع صالح خير، وطريقاً مشروعاً إلى إنتاج الذرية الصالحة، والنسل القوي الذي ينشأ في ظلال الفضيلة، والتربية الواعية، والحنان الأبوي الصادق.

وقد شرع الإسلام الطلاق ليخلص الأسرة من بؤس دائم، وعذاب مستمر؛ فمن منطق نظرة الإسلام الواقعية، ومراعاته للفطرة، شرع ما يوطد أركان البيت، وفي الوقت نفسه شرع ما يعوض عن كون البيت مثابة وسكناً فأباح الطلاق تحقيقاً للسلام العائلي حين يعز السلام بسبب غيره[22].

ثانياً: إن التفريق يخلص الزوجين من مفاسد ستبقى قائمة لو منع الزوجان منه؛ فالطلاق ينفذ الزوجين من حياة تحكمها الضغينة والكيد، ومعها ربما سعى كل منهما للخلاص من صاحبه بأية وسيلة، وربما أهمل كل منهما الآخر، والتمس المتعة عند غيره، وبهذا يفتح باب الفسق والدعارة، ويضيع النسل[23].

الخن، مصطفى؛ البغا، مصطفى؛ الشربجي، علي، **الفقه المنهجي على مذهب الإمام الشافعي**، ج2 ص135.

المرجع السابق: الموصلي، عبد الله بن محمود، **الاختيار لتعليل المختار**، ج3 ص121.

الزحيلي، وهبة، **الفقه الإسلامي وأدلته**، ج9 ص6874.

عبد الحميد، محمد محي الدين، **الأحوال الشخصية**، ص 255.

عقلة، محمد، **نظام الأسرة في الإسلام**، ج3 ص21.

سورة النساء، 5: 130.

فإباحة الطلاق نعطي كلا من الزوجين الفرصة لحياة جديدة يهنأ فيها، ويحقق سعادته في ظلالها مصداقاً لقول الله تعالى: ﴿ وَإِنْ يَتَفَرَّقَا يُغْنِ اللَّهُ كُلًّا مِنْ سَعَتِه وَكَانَ اللَّهُ وَاسِعًا حَكِيمًا﴾[24]

ثالثاً: إنَّ الطلاق لحل مشكلات الأسرة، ومشروع للحاجة ويكره عند عدم الحاجة؛ فإن وقع الطلاق فيمكن العودة إلى الزواج بالرجعة بغير شهود ما دامت المرأة في العدة، أو بعقد جديد انتهاء العدة، وذلك لمرتين بعد الطلقة الأولى، وبعد الطلقة الثانية، فتلك فترتان متكررتان لمراجعة الحساب، وتقدير الظروف، ومحاكمة الأمور، وتعقل النتائج والآثار، وهذا يحدث غالباً، فكل من الزوجين يندم ويتنازل عن أمور، ويقلع عن أخلاق، ويرضى بالعيش في ظل حياة زوجية لا توفر له كل ما يرغب بالمقارنة مع حياة العزلة والانفراد، والاتكال على الأهل الذين يضايقهم عادة تحمل أعباء جديدة من النفقة والخدمة وغيرها، هذا فضلاً عما في الفراق من تعريض سمعة المرأة للطعن والنقد، إذ لو كانت حسنة الأخلاق، لما طلقت، وبه يكون إحصاء عدد الرجعات بعد الطلاق مما ينقص كثيراً من إحصائيات الطلاق[25].

والخلاصة: إنَّ الحكمة من تشريع الطلاق في الإسلام وهو الحاجة إلى الخلاص من تباين الأخلاق، وطروء البغضاء الموجبة عدم إقامة حدود الله تعالى، فكان تشريعه رحمة منه سبحانه وتعالى، أي أن الطلاق علاج حاسم، وحلّ نهائي أخيراً لما استعصى حلّه على الزوجين وأهل الخير والحكمين، بسبب تباين الأخلاق، وتنافر الطباع، وتعقد مسيرة الحياة المشتركة بين الزوجين، أو بسبب الإصابة بمرض لا يحتمل، أو عقم لا علاج له، مما يؤدي إلى ذهاب المحبة والمودة، وتوليد الكراهية والبغضاء، فيكون الطلاق منفذاً مُتَعَيِّناً للخلاص من المفاسد والشرور الحادثة[26].

أنواع الطلاق:

ينقسم الطلاق من حيث الأثر النائج عنه إلى قسمين:

القسم الأول: الطلاق الرجعي: من الطلاق هو الذي يملك المطلق بعده إعادة المطلقة إلى الزوجية من غير عقد جديد ما دامت في العدة[27].

القسم الثاني: الطلاق البائن: فهو نوعان: بائن بينونة صغرى، وبائن بينونة كبرى.

والبائن بينونة صغرى: هو الذي لا يستطيع الرجل بعده أن يعيد المطلقة إلى الزوجية إلا بعقد جديد ومهر، وهو الطلاق قبل الدخول أو على مال أو بالكناية أو الذي يوقعه القاضي لا لعدم الإنفاق، أو بسبب الإيلاء[28].

الزحيلي، وهبة، **الفقه الإسلامي وأدلته**، ج9 ص6877.

المرجع السابق: الزحيلي، وهبة، **الفقه الإسلامي وأدلته**، ج9 ص6874.

بدران، أبو العينين، **الزواج والطلاق في الإسلام**، ص240.

الزحيلي، وهبة، **الفقه الإسلامي وأدلته**، ج9 ص6955.

المرجع السابق: الزحيلي، وهبة، **الفقه الإسلامي وأدلته**، ج9 ص6956.

والبائن بينونة كبرى: هو الذي لا يستطيع الرجل بعده أي يعيد المطلقة إلى الزوجية إلا بعد أن تتزوج بزوج آخر زواجا صحيحاً، ويدخل بها دخولاً حقيقاً، ثم يفارقها أو يموت عنها، وتنقضي عدتها منه، وذلك بعد الطلاق الثلاث حيث لا يملك الزوج أن يعيد زوجته إليه إلاَّ إذا تزوَّجَتْ بزوج آخر[29].

الطلاق في المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند: إنَّ الطلاق دفع الزوجين إلى معاودة الحياة الزوجية ولكن بِرُوْحٍ جديدة، وَبِتَعَامُلٍ أفضل، فمن المعلوم أن قيمة الشيء لا تظهر إلاَّ بفقده والحرمان منه؛ وإن حسنات المرء لا تظهر إلاَّ بمقارنتها بمساويء غيره. ومن ثم فإن نعمة الزواج تَتَجَلَّى بالطلاق الذي يحرم الزوجين منها، وهذا مما يشعر المرأة بأهمية الزواج ومنزلة الزوج.

كما جاء في نَصِّ المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند في النقطة (123) بأنه: "الطلاق هو حل عقد الزواج بين الزوجين مما يؤدي إلى انتهاء العلاقة الزوجية شرعاً".

وجاء نص المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند في النقطة (124) بأنه: "لا يقع الطلاق إلا إذا فعل أحد الأمور التالية:

1- التلفُّظ للزوجة بالطلاق صريحاً أو كناية.

2- الكتابة التي تدل على قصد الطلاق.

3- الإشارة المعيَّنة إلى قصد الطلاق صريحًا أو كناية.

وبَيَّن نص المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند في النقطة (125) بأنه: "الطلاق بيد الزوج ويستطيع أن يقوم به وحده بدون رضا الزوجة".

وَأَوْضَحَ نص المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند في النقطة (126) بأنه: "الولي المجبر، أو الولي العام الذي يتولَّى عقد الزواج وكيلاً عن الرجل غير البالغ أَوْ غير المرشد؛ لا يحق له أن يقوم بالطلاق وكيلا عنه"؛ كما جاء نص المراسيم الملكية في النقطة (127) بأنه: "يملك كل زوج على زوجته ثلاث طلقات".

وَبَيَّنَ في نص المراسيم الملكية في النقطة (128) بأنه: "اعتبار عدد الطلقات يكون بالاعتماد على الحالات التالية:

1- لو طلَّق الزوج في كل طلقة و لم يُحَدِّد عدد الطلاق يعتبر طلقة واحدة.

2- لو طلق الزوج مرة واحدة ولكن يُحَدِّد الطلاق بعدد صريح؛ يعتبر حسب ما حَدَّدَه الزُّوج، إلاَّ إذا حَدَّده أكثر من ثلاثة؛ فَيُعَدُّ ثلاث طلقات.

3- لو طَلَّق الزوج طلقة واحدة صريحة، ولكن يستعمل لفظًا محتملاً على أنه أراد أن يحدد عدد الطلاق أكثر من واحدة؛ فَيُعَدُّ عدد الطلاق حسب ما يدل عليه لفظه.

4- لو حدَّد الزوج عدد الطلاق المُعَلَّق بشرط أو وقت، إذا حصل شرط أو حان وقت؛ فيعتبر عدد الطلاق حسب ما حدَّدَهُ الزوج.

5- لو وكل الزوج زوجته في التلفظ بالطلاق، كما وفقاً لأحكام النقطة(133)يعتبر عدد الطلاق حسب ما حدده الزوج، إلاَّ إذا لم يحدِّده، أو حَدَّدَه بعدد، ولكن تقول الزوجة بعدد مخالف لما حدَّدَهُ الزوج، ففي هذه الحالة يُعَدُّ طلقة واحدة.

6- لَوْ وَكَّلَ الزوج غيره في تطليق زوجته، كما وفقًا لأحكام النقطة(134)؛ يعتبر عدد الطلاق حسب ما حدده الزوج إلا إذا لم يحدِّده، أو طَلَّق وكيله أقل مما حدَّده الزوج ففي هذه الحالة؛ يُعَدُّ طلقة واحدة، فالحالة في (3) وَ(4) إذا كان الزوج لم يدخل بزوجته؛ يُعَدُّ طلقة واحدة.

وجاء في نَصِّ المراسيم الملكية في النقطة (129) بأنه: "ينقسم الطلاق إلى قسمين:

القسم الأول: الطلاق الرجعي: وهو ما جاز للزوج مراجعة زوجته أثناء عدتها منه دون عقد جديد.

القسم الثاني: الطلاق البائن: ما لا يجوز فيه للزوج التزوج بمطلقته؛ إلاَّ بعَقْدٍ جديد.

وبَيَّن نَصِّ المراسيم الملكية في النقطة (130)؛ بِأَنَّ " الطلاق البائن قسمان:

1- البائن بينونة صغرى نحو:

أ- الطلاق قبل الدخول.

ب- الخُلْع.

ج- المُطَلَّقَة بعد مُضِيِّ عِدَّة الرجعيَّة.

د- التطليق.

2- البائن بينونة كبرى: وهو تطليق المُطَلَّقَة ثلاثاً، فتحرم على الزوج مُطَلَّقَته بعد ثلاث طلقات؛ إلاَّ إذا تزوَّجها رجل آخر، ثُمَّ طَلَّقَهَا وَمَضَتْ عِدَّتها.

وَأَوْضَحَ نَصّ المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند في النقطة (131) بأَنَّه: "في حالة عدم استكمال الزوج ثلاث طلقات، إذا راجعها أو عَقَدَ بعَقْدٍ جديد؛ فَلَهُ أَنْ يُطَلِّقَ زوجته طلقة أو طلقتين ".

وجاء نَصُّ المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند في النقطة (132) بِأَنَّهُ: "بالإضافة إلى الطلاق من الزوج، ومن ثم يمكن أن يقع الطلاق بأحد الأمور التالية:

1- منح الزوجة حق التطليق وفقًا لأحكام النقطة (133).

2- إذا خالف الزوج ما وعده في تعليقه الطلاق بعدم المخالفة وفقًا لأحكام النقطة (136).

3- إذا انتهكت الزوجة شيئا مما علق الزوج الطلاق عليه وفقًا لأحكام النقطة (137).

4- حصول ما علق عليه لفظ الطلاق سواء كان شرطا أو مدة وفقًا لأحكام النقطة (134)".

كما جاء نص المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند في النقطة (133) بأَنَّهُ: " في حالة منح الزوجة حق التطليق ينظر:

1- لو كانت الزوجة متواجدة أمام زوجها، يقع الطلاق مباشرة إذا تَلَفَّظَتْ بالطلاق قاصدة به.

2- لو كانت غائبة عنه، يقع الطلاق إذا تَلَفَّظَتْ بالطلاق مُطْلَقًا وللزوج إسقاط حق التطليق كما في الفقرة الأولى وذلك قبل حصول التطليق من الزوجة".

وبَيَّن في نص المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند في النقطة (134) بِأَنَّهُ: " يجوز للزوج تعيين وكيله فيما يخص بالطلاق غير المعلق على شرط أو مدة أو وعد بعدم المخالفة، ففي حالة منحه حق الطلاق الشامل لوكيله يقع إذا طلق وكيله بدون تحديد شرط أو مدة أو وعد بعدم المخالفة ".

وأوضح في نصِّ المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند في النقطة (135) بأنه: " في حالة تعليق الزوج الطلاق على شرط أو مدة يقع إذا وجد المُعَلَّق عليه ".

كما أوضح في نص المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند في النقطة (136) بأنَّه: "في حالة جعل الزوج المعلق عليه الطلاق بأمر ما شرطًا في الطلاق ويحدد مدة من الزمن يقع الطلاق؛ إذا ارتكب الزَّوْج ذلك الأمر في تلك المدة، أمَّا إذا كان الزوج لم يحدِّد مدة فَكُلَّما فعله يقع الطلاق مباشرة".

وجاء نص المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند في النقطة (137) بأنه: "في حالة خروج تعليق الزوج المُعَلَّق عليه الطلاق بأمر ما شرطًا في الطلاق بزوجته، ويحدد مدة من الزمن يقع الطلاق إذا ارتكب الزوجة ذلك الأمر في تلك المدة، أما إذا كانت الزوجة لم يحدد مدة؛ فَكُلَّمَا فعلها يقع الطلاق مباشرة".

كما جاء في نص المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند في النقطة (138) بأَنَّهُ: "الشرط الذي عَلَّقَ الزوج عليه الطلاق؛ يجب أن يكون مقدورًا وغير مخالف للشريعة الإسلامية ".

وبَيَّن في نص المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند في النقطة (139) بأَنَّه: " في حالة عدم رضا الزوج بالطلاق باختياره، ولكنه اتفق مع زوجته بالخلع، ومن ثم تم الإتفاق بينهما على تحديد بدل فعلى المحكمة إجبار الزوج على الطلاق بذلك البدل ".

وأوضح في نص المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند في النقطة (140) بأَنَّه: "إذا لم يتم الإتفاق بين الزوجين على تحديد البدل؛ فعلى المحكمة تحديده بما تراه مناسبًا، وذلك بالنظر إلى حالة الزوجين الاجتماعية والاقتصادية ".

كما أوضح في نَصِّ المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند في النقطة (141) بِأَنَّهُ: "المُطَلَّقَة من الطلاق الرجعي؛ يجوز للزوج أن يطلقها مرة ثانية أو ثالثة أو الخلع أو اللعان ".

وجاء نَصُّ المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند في النقطة (142) بأَنَّهُ: " الرجعة هي إعادة مُطَلَّقَة إلى عصمة النكاح أثناء عدتها من الطلاق الرجعي".

وإرجاع الزوجة إلى عصمة النكاح كما في الفقرة الأولى؛ يجب أن يكون من قِبَلِ الزَّوْج، أو وَلِيِّ الزوج، أو الوكيل بما يلي:

1- القول صريحاً، أو:

2- القول كناية أو الكتابة التي تُقْصَد بها الرجعة، أو:

3- الإشارة المعينة من الزوج الأخرس، التلفظ بالرجعة وفقًا في (1) (2) (3) يجب أن يكون خاليًا من شرط أو مدة، لو حصل وطئ بين الزوجين قبل المراجعة، كما في الفقرة الأولى؛ فعلى الزوج مهر المثل.

كما جاء نَصُّ المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند في النقطة (143) بأَنَّهُ: "القائم بالرجعة يشمل الزوج ووكيله، أووليه، ويشترط في كل أن يكون عاقلاً بالغًا، بخلاف السكران سواء بالخمر، أو ما يزول به العقل قاصدًا به أو مختارًا ".

وبَيَّن في نَصِّ المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند في النقطة (144) بأَنَّهُ: "الرجعة حق من حقوق الزوج وحده، ولا داعي إلى رضا زوجته المُطَلَّقَة؛ إلاَّ إذا قد تَلَفَّظَ به في التعليق فالعبرة بما فيه".

كما بَيَّن في نَصِّ المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند في النقطة (145) بأَنَّهُ: "في حالة عدم علم الزوجة بالطلاق الرجعي، فقبل أن يراجعها يجب أن يكشف لها أَوَّلاً ما يُؤَدِّي إلى الطلاق الرجعي".

الطلاق في قانون الأحوال الشخصية الأردني:

تحدث قانون الأحوال الشخصية الأردني في نصوص المواد (80 – 101) عن أحكام الطلاق والرجعة، وجاءت نصوص المواد الذي يصح طلاقه هو من كان أهلا للطلاق من الأزواج، ويكون الزوج أهلاً للطلاق إذا كان مكلفاً، جاء في المادة المتمِّمة للثمانين: " يكون الزوج أهلاً للطلاق إذا كان مُكَلَّفاً واعياً مختاراً "وقد منع قانون الأحوال الشخصية من تزويج الصغير مطلقاً، ولذا فإنه لا طلاق له لعدم صحة تزوجه وتزويجه، أما المجنون فقد أجاز القانون لوليه تزويجه بإذن من القاضي، وعلى ذلك فيصحُّ لِوَلِيِّهِ تطليق زوجته بإذن من القاضي إن ثبت أن المصلحة في ذلك[30].

وقد اشترطت المادة السابقة لصحة الطلاق أن يكون الزوج واعياً مختاراً حين طلاقه، فإن كان غير واعٍ كـــــــــ (السكران)، وكذلك من كان في حالة ذهول أو غضب شديد، فلا يقع طلاقه، وكذلك المكره، لا يقع طلاقه[31] ونصَّتْ المادة الحادية والثمانين على المرأة التي يصح تطليقها في قانون الأحوال الشخصية الأردني، ونص المادة: "لا يقع الطلاق على الزوجة إلا إذا كانت في زواج صحيح وغير معتدة".

ويلاحظ من نص المادة على عدم وقوع الطلاق إذا كانت الزوجة في عدتها من طلاق سابق سواءً كان رجعياً أو بائناً.

ونصَّتْ المادة الثانية والثمانين على عدد الطلقات التي يملك الزوج إيقاعها على زوجته في قانون الأحوال الشخصية الأردني، ونصها: "يملك الزوج على زوجته ثلاث طلقات متفرقات".

ويلاحظ من نَصِّ المادة صريحة في أن الزوج يملك ثلاث طلقات متفرقات، فإن طلقها ثلاثاً بلفظ واحد، أو طلقها ثلاث مرات في مجلس واحد لم يقع بذلك إلاَّ طلقة واحدة.

ونصَّتْ المادة الثالثة والثمانين على أن الطلاق يقع باللفظ وبالكتابة، وإذا كان المطلق عاجزا عنهما فيقع بإشارته المعلومة في قانون الأحوال الشخصية الأردني، ونصها على:

---

15 - ينظر: **المادة الثانية عشرة من قانون الأحوال الشخصية الأردني لعام 2010م.**

16 - ينظر: الأشقر، عمر سليمان عبد الله، **الوضح في شرح قانون الأحوال الشخصية الأردني رقم 26 لعام 2010**، ص227.

أ- يقع الطلاق باللفظ أو الكتابة وللعاجز عنهما بإشارته المعلومة.

ب- لا يقع الطلاق بالكتابة إلا بالنية

وَبَيَّنَتْ المادة الرابعة والثمانين على: "يقع الطلاق بالألفاظ الصريحة دون الحاجة إلى نية، وبالألفاظ الكنائية – وهي التي تحمل معنى الطلاق وغيره – بالنية".

وَبَيَّنَتْ المادة الخامسة والثمانين على التوكيل بالطلاق والتفويض فيه بقانون الأحوال الشخصية الأردني، حيث نصَّتْ المادة على:

أ- للزوج أن يوكل غيره بالتطليق، وله أن يفوض زوجته بتطليق نفسها على أن يكون ذلك بمستند رسمي. ب- إذا طَلَّقَتْ الزوجة نفسها بتفويض من زوجها وفق أحكام هذه المادة وقع الطلاق بائناً.

وَحَدَّدَتْ المادة السادسة والثمانون الذين لا يصح طلاقهم في قانون الأحوال الشخصية الأردني، ونَصَّتْ المادة على:

أ- لا يقع طلاق السكران ولا المدهوش ولا المكره ولا المعتوه ولا المغمى عليه ولا النائم.

ب- المدهوش هو الذين غلب الخلل في أقواله وأفعاله نتيجة غضب أو غيره بحيث يخرجه عن عادته.

وَأَوْضَحَتْ المادة السابعة والثمانين على حكم الطلاق غير المنجز، والطلاق المضاف إلى المستقبل في قانون الأحوال الشخصية الأردني، ونصّها كالآتي:

أ- لا يقع الطلاق غير المنجز إذا قصد به الحمل على فعل شيء أو تركه.

ب- لا يقع الطلاق المضاف إلى المستقبل.

وأَوْضَحَتْ المادة الثامنة والثمانين على حكم الطلاق المعلق على شرط في قانون الأحوال الشخصية الأردني، ونصَّتْ المادة على:

أ- تعليق الطلاق بالشرط صحيح ورجوع الزوج عنه غير مقبول.

ب- إذا كان الشرط الذي علق عليه الطلاق مستحيلا عقلا أو عادة أو نادر الوقوع أو مشكوكاً في تحققه عند التلفظ به كان الطلاق لغواً.

وَأَوْضَحَتْ المادة التاسعة والثمانون على طلاق الثلاث بلفظ واحد والطلاق المكرر في قانون الأحوال الشخصية الأردني، ونصها: "الطلاق المقترن بالعدد لفظاً أو إشارة، والطلاق المكرر في مجلس واحد لا يقع به إلا طلقة واحدة".

ويلاحظ من نَصِّ المادة بأن الطلاق بلفظ الثلاث أو الطلاق المكرر في مجلس واحد لا يقع به إلا طلقة واحدة، فمن قال لزوجته: أنت طالق ثلاثاً، أو أنت طالق، وأشار بأصابع يده ثلاثاً، أو قال لها: أنت طالق، طالق، طالق، فإن كل ذلك يحتسب طلقة واحدة فحسب.

وبَيَّنَتْ المادة المُتَمِّمَة للتسعين إلى أنَّ: "اليمين بلفظ علي الطلاق، وعلي الحرام، وأمثالهما لا يقع الطلاق بهما ما لم تتضمن صيغة الطلاق مخاطبة الزوجة أو إضافته إليها، وبينة إيقاع الطلاق".

يفهم من هذه المادة أن الطلاق لا يقع بلفظ:(عليَّ الطلاق، وعليَّ الحرام)؛ إلاَّ بِشَرْطَين:

الشرط الأول: أن تكون صيغة: (عليَّ الطلاق، وعليَّ الحرام)؛ مخاطباً بها الزوجة أو مضافة إلى الزوجة، فإن كانت مطلقة لم يَجْرِ للزوجة فيها ذكر فهي ملغاة.

الشرط الثاني: أن ينويَ الطلاق بقوله لزوجته: (عَلَيَّ الطلاق، أو عَلَيَّ الحرام) لتسافرن معي، أو يقول: عليَّ الطلاق أو عليَّ الحرام من زوجتي لتسافرن أمي معي، فإن نوى التهديد والوعيد والترغيب، فلا يقع الطلاق[32].

وبَيَّنَتْ المادة الحادية والتسعون متى يكون الطلاق رجعياً، ومتى يكون بائناً في قانون الأحوال الشخصية الأردني، جاء في هذه المادة: "كل طلاق يقع رجعياً إلاَّ المُكَمِّل للثلاث، والطلاق قبل الدخول، ولو بعد الخلوة، والطلاق على مال، والطلاق الذي نص على أنه بائن في هذا القانون".

وَأَوْضَحَتْ المادة الثانية والتسعون بأن الطلاق الرجعي لا يزيل الزوجية في الحال، ونصها: "مع مراعاة ما نصت عليه المادة الحادية والثمانون من هذا القانون، فإن الطلاق الرجعي لا يزيل الزوجية في الحال، وللزوج حق مراجعة زوجته أثناء العدة قولاً أو فعلاً".

ويلاحظ من نَصِّ المادة على أن الزوج يملك على زوجته ثلاث مطلقات، والطلقة الأولى والطلقة الثانية من الطلقات الثلاث تُعَدَّان رَجْعِيَّتَان، والطلقة الرجعية كما بَيَّنَتْ المادة الثانية والتسعون لا تزيل الزوجية في الحال، وللزوج حق مراجعة زوجته أثناء العدة.

وَأَوْضَحَتْ المادة الثالثة والتسعون إذا كان الطلاق بائنا بطلقة واحدة أو طلقتين وتراجعا برضاهما في قانون الأحوال الشخصية الأردني، ونصها كالآتي: "إذا كان الطلاق بائناً بطلقة واحدة أو بطلقتين، فلا مانع من إجراء عقد الزواج بينهما برضا الطرفين أثناء العدة"، وجاءت المادة الرابعة والتسعين بأن الطلاق البائن بينونة كبرى يزيل الزوجية في الحال، ونصها: الطلاق المكمل للثلاث يزيل الزوجية في الحال، وتقع به البينونة الكبرى ".وبَيَّنَتْ المادة الخامسة والتسعون بأنْ لا تحل البائن بينونة كبرى لمطلقها حتى تنكح زوجًا غيره في قانون الأحوال الشخصية الأردني، ونصّها كالآتي: "لا تحل المطلقة البائن بينونة كبرى لمطلقها حتى تنكح زوجا غيره، ويدخل بها دخولاً حقيقياً"، وجاء في المادة السادسة والتسعون بأن زواج المطلقة بآخر بعد طلاقها يهدم بدخوله بها الطلقات السابقة، ونصّها: "زواج المطلقة بآخر يهدم بدخوله بها طلاقات الزوج السابق ولو كانت ثلاثاً أو دونها".

وَأَوْجَبَ قانون الأحوال الشخصية على المحكمة؛ أن تقوم بتبليغ الطلاق الغيابي للزوجة خلال أسبوع من تسجيله، وجاء في المادة السابعة والتسعين: "يجب على الزوج أن يسجل طلاقه ورجعته أمام القاضي، وإذا طلق زوجته خارج المحكمة، و لم يسجله فعليه أن يراجع المحكمة لتسجيل الطلاق خلال شهر، وكل من تخلف عن ذلك يعاقب بالعقوبة المنصوص عليها في قانون العقوبات، وعلى المحكمة أن تقوم بتبليغ الطلاق الغيابي والرجعة للزوجة خلال أسبوع من تسجيله".

ينظر: الأشقر، عمر سليمان عبد الله، **الوضح في شرح قانون الأحوال الشخصية الأردني رقم 26 لعام 2010**، ص227.

وَبَيَّنَتْ المادة الثامنة والتسعون على حق الزوج في إرجاع زوجته أثناء العدة في قانون الأحوال الشخصية الأردني، ونصها: "للزوج حق إرجاع مطلقته رجعياً أثناء العدة قولاً أو فعلاً، وهذا الحق لا يسقط بالإسقاط، ولا تتوقف الرجعة على رضا الزوجة، ولا يلزم بها مهر جديد"، وجاء في نَصِّ المادة التاسعة والتسعين على أن: "المطلقة رجعياً تبين بانقضاء عدتها دون رجعة"، وتكون هذه البينونة صغرى، ولا يحل لزوجها إعادتها إلى عصمته إلا إذا رضيت، ويحتاج في إعادتها إليه إلى عقد جديد ومهر جديد.

وَبَيَّنَتْ المادة المُتَمِّمَة للمائة بأنَّه: "إذا وقع نزاع بين الزوجين في صِحَّةِ الرَّجْعَة، فَادَّعَتْ المعتدة بالحيض انقضاء عدتها في مدة تحتمل انقضاءها، وادَّعَى الزوج عدم انقضائها، تصدق المرأة بيمينها، ولا يقبل منها ذلك قبل مُضِيِّ ستين يوماً على الطلاق"، وجاء في المادة الواحدة ومائة بأنَّه: "لا تسمع عند الإنكار دعوى المطلق إثبات مراجعته مطلقته بعد انقضاء عدتها وزواجها من غيره بِمُضِيِّ تسعين يوماً على الطلاق مَا لَمْ تَكُنْ الرَّجْعَة مُسَجَّلَة رسمياً".

مقارنة بين أحكام الطلاق في المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند وقانون الأحوال الشخصية الأردني: من خلال العرض السابق المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند وقانون الأحوال الشخصية الأردني؛ بِأَنَّهُ من المناسب المقارنة بين الطلاق في المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند والقانون الأردني، وهي كالآتي:

أولاً – اتَّفَقَ المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند وقانون الأحوال الشخصية الأردني؛ بِأَنَّ الطلاق هو حل عقد الزواج بين الزوجين مما يؤدي إلى انتهاء العلاقة الزوجية شرعاً[33].

ثانياً– اتَّفَقَ المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند وقانون الأحوال الشخصية الأردني؛ على الطلاق بيد الزوج ويستطيع أن يقوم به وحده بدون رضا الزوجة[34].

ثالثاً– اتَّفَقَ المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند وقانون الأحوال الشخصية الأردني؛ أَنَّ الطلاق قسمان[35]:

القسم الأول: الطلاق الرجعي هو الذي يملك الزوج بعده؛ أَنْ يعيد مطلقته إلى الزوجية دونما حاجة إلى عقد جديد أثناء، رضيت بذلك أَمْ لَمْ تَرْضَ.

القسم الثاني:الطلاق البائن وهو قسمان:

1- الطلاق البائن بينونة صغرى: هو الذي ينهي الزوجية؛ بحيث لا يتمكَّن الزوج من إعادة الزوجة إلى عصمته، إلاَّ بعَقْدٍ وَمَهْرٍ جديدين، وبشرط إذنها ورضاها.

2- الطَلاق البائن بينونة كبرى هو الذين ينهي الزوجية، ولا يتمكَّن الزوج من إعادة الزوجة إلى

ينظر:المراسيم الملكية للمسلمين في جنوب تايلاند بالمادة: 123.

ينظر: المراسيم الملكية للمسلمين في جنوب تايلاند بالمادة: 125.

ينظر: المراسيم الملكية للمسلمين في جنوب تايلاند بالمادة: 129. وينظر: المادة الحادية والتسعون من قانون الأحوال الشخصية الأردني لعام 2010م

عصمته، إلاَّ بعد أن تنقضي عدتها منه، وتتزوج بآخَر، فيدخل بها ثم يفارقها بالموت أو الطلاق، فيعقد عليها الأول برضاها وبمهر جديد.

رابعاً– اتَّفَقَ المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند وقانون الأحوال الشخصية الأردني؛ على وقوع الطلاق باللفظ، أو الكتابة، وللعاجز عنهما بإشارته المعلومة[36].

خامساً– أجاز المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند وقانون الأحوال الشخصية الأردني؛ للزوج أَنْ يطلقها مرة ثانية أو ثالثة، أو الخلع، أو اللِّعَان إذا كانت المطلقة من الطلاق الرجعي[37].

سادساً– لا يقع الطلاق على الزوجة إلا إذا كانت في زواج صحيح وغير معتدة في قانون الأحوال الشخصية الأردني[38]، وكذلك في المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند[39].

سابعاً– لا يقع طلاق السكران، ولا المدهوش، ولا المكره، ولا المعتوه، ولا المغمى عليه، ولا النائم في قانون الأحوال الشخصية الأردني[40]؛ بينما لم يَتَطَرَّقْ المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند لهذه المسألة.

ثامناً– اشترط المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند وقانون الأحوال الشخصية الأردني؛ على الشرط الذي علَّقَ الزوج عليه الطلاق يجب أن يكون مقدورًا وغير مخالف للشريعة الإسلامية[41]

تاسعاً– اشترط قانون الأحوال الشخصية الأردني؛ على الزوج أَنْ يُسَجِّلَ طلاقه ورجعته أمام القاضي[42]؛ بينما لم تشترط المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند، وإنْ كانت القوانين المدنية في بعض الدول الإسلامية تشترط ذلك.

عاشراً– اتَّفَقَ المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند وقانون الأحوال الشخصية الأردني؛ أنَّ الرجعة هي إعادة مطلقة إلى عصمة النكاح أثناء عدتها من الطلاق الرجعي، وإرجاع الزوجة إلى عصم النكاح[43].

خاتمة البحث:

لقد تطرَّق البحث إلى بيان مفهوم الطلاق في المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند وقانون الأحوال الشخصية الأردني، مع المقارنة بينهما. بدراسو منهجيَّة استقرائيَّة ومقارنة، حيث ثَّمة توافق بين المراسيم الملكية

ينظر: المراسيم الملكية للمسلمين في جنوب تايلاند بالمادة: 124. وينظر: المادة الثالثة والثمانين من قانون الأحوال الشخصية الأردني لعام 2010م.

ينظر: المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند بالمادة: 141.

ينظر: المادة الثمانين من قانون الأحوال الشخصية الأردني لعام 2010م

ينظر: المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند بالمادة: 125.

ينظر: المادة السادسة والثمانون من قانون الأحوال الشخصية الأردني لعام 2010م.

ينظر: المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند بالمادة: 138.

ينظر: المادة السابعة والتسعين من قانون الأحوال الشخصية الأردني لعام 2010م.

ينظر: المادة الثامنة والتسعون من قانون الأحوال الشخصية الأردني لعام 2010م. وينظر: المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند بالمادة: 142.

للمسلمين في تايلاند وقانون الأحوال الشخصية الأردني في أنَّ الطلاق بيَدِ الزوج ويستطيع أن يقوم به وحده بدون رضا الزوجة؛ كما أنَّ الرجعة حق من حقوق الزوج وحده، بما يَترَتَّب على الرجعة من المصلحة بين الزوجين، ولا داعي إلى رضا زوجته المطلقة، وأنَّ للزوج حق التطليق مرة ثانية أو ثالثة أو الخلع أو اللعان بين الزوجين في الطلاق الرجعي، ومع ذلك فإنَّه يحقّ للزوج تعيين وكيله فيما يخص الطلاق غير المعلق على شرط أو مدة أو وعد بعدم المخالفة.

نتائج البحث:

لقد وضَحَ للباحث إثر القيام بالبحث الاستقرائي والمقارن عدَّة نتائج منه، وهذه النتائج كالآتي:

1- أن الطلاق في المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند وقانون الأحوال الشخصية الأردني؛ ينقسم إلى قسمين:

القسم الأول: الطلاق الرجعي: وهو ما جاز للزوج مراجعة زوجته أثناء عدَّتها منه دون عقد جديد.

القسم الثاني: الطلاق البائن: ما لا يجوز فيه للزوج التزوُّج بمُطَلَّقَتِه إلاَّ بعقد جديد.

2- اتَّفَقَ المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند وقانون الأحوال الشخصية الأردني؛ أنَّ الطلاق بيد الزوج ويستطيع أن يقوم به وحده بدون رضا الزوجة.

3- اتَّفَقَ المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند وقانون الأحوال الشخصية الأردني؛ أنَّ الرجعة حق من حقوق الزوج وحده، ولا داعي إلى رضا زوجته المطلقة.

4- أَجَاز المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند وقانون الأحوال الشخصية الأردني؛ للزوج أن يطلقها مرة ثانية أو ثالثة أو الخلع أو اللعان إذا كانت المطلقة من الطلاق الرجعي.

5-أَجَاز المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند وقانون الأحوال الشخصية الأردني؛ للزوج تعيين وكيله فيما يخص بالطلاق غير المعلق على شرط، أو مدة، أو وعد بعدم المخالعة.

التوصيَّات:

بناء على النتائج التي تَوَصَّل إليها الباحث؛ فإن هناك جزئيات من مباحث الدراسة الحالية خرج الباحث بعِدَّةِ توصيات منها:

1- إجراء دراسة شبيهة بالدراسة الحالية عن قانون وأحكام الطلاق في المراسم الملكية للمسلمين في تايلاند وقانون الأحوال الشخصية الأردني مع المقارنة بينهما.

2- إجراء دراسة موازية للدراسة الحالية عن قانون وأحكام الطلاق في المراسم الملكية للمسلمين في تايلاند وقانون الأحوال الشخصية الأردني مع المقارنة بينهما.

المصادر والمراجع

القرآن الكريم.

الأشقر، عمر سليمان عبد الله، **الوضح في شرح قانون الأحوال الشخصية الأردني رقم 26 لعام 2010**، الأردن، دار النفائس، ط5، 1433هـ - 1012م.

بدران، أبو العينين، **الزواج والطلاق في الإسلام**، مصر، مطبعة دار التأليف، ط2، 1961م.

البهوتي، منصور بن يونس بن صلاح الدين،**كشاف القناع**، بيورت، دار الكتب العلمية، ط1، 2006م.

ابن حجر العسقلاني، أحمد بن علي، **فتح الباري بشرح صحيح البخاري، تحقيق:** عبد العزيز بن عبد الله بن باز، محمد فؤاد عبد الله الباقي، القاهرة، دار الحديث، د.ط، 1424هـ - 2004م.

الخن، مصطفى؛ البغا، مصطفى؛ الشربجي، علي، **الفقه المنهجي على مذهب الإمام الشافعي**، دمشق، دار القلم، ط9، 2008م.

أبو داود، سليمان بن الأشعث بن إسحاق، **سنن أبي داود، تحقيق:** محمد محيي الدين عبد الحميد، بيروت، المكتبة العصرية، د.ت.

ابن رشد، محمد بن أحمد بن رشد القرطبي أبو الوليد، **بداية المجتهد ونهاية المقتصد**، تحقيق: الشيخ علي محمد معوض؛ والشيخ عادل أحمد عبد الموجود، بيروت، دار الكتب العلمية، ط4، 2007م.

الزحيلي، وهبة، **الفقه الإسلامي وأدلته**، دمشق، دار الفكر، ط9، 2006م.

الزرقاني، محمد بن عبد الباقي بن يوسف، **شرح الزرقاني على موطأ مالك، تحقيق:** طه عبد الرءوف سعد، القاهرة، مكتبة الثقافة الدينية، ط1، 2003م.

أبو زهرة، محمد، **الأحوال الشخصية**، القاهرة، دار الفكر العربي، ط3، 1957م.

سالم، أبو مالك كمال، **صحيح فقه السنة**، تحقيق: الشيخ ناصر الدين الألباني، والشيخ عبد العزيز بن باز، والشيخ محمد بن صالح العثيمين، القاهرة، المكتبة التوفيقية، د.ط، د.ت.

الشربيني، شمس الدين محمد بن الخطيب، **مغني المحتاج إلى معرفة معاني ألفاظ المنهاج**، بيروت، دار الكتب العلمية، ط1، 2006م.

الطبري، محمد بن جرير بن يزيد بن كثير بن غالب الآملي، أبو جعفر، **تفسير الطبري، تحقيق:** أحمد محمد شاكر، د.م، مؤسسة الرسالة، ط1، 2000م.

عقلة، محمد، **نظام الأسرة في الإسلام**، عمان، مكتبة الرسالة الحديثة، ط3، 2002م.

عبد الحميد، محمد محي الدين، **الأحوال الشخصية**، مصر، مكتبة محمد علي صبيح وأولاده، د.ط، د.ت.

ابن عابدين، محمد أمين بن عمر بن عبد العزيز عابدين، **حاشية رد المحتار على الدر المختار شرح تنوير الأنصار**، بيروت، دار الفكر، ط2، 2000م.

ابن قدامة، موفق الدين عبد الله بن أحمد بن محمد بن قدامة، **المغني**، تحقيق: الدكتور محمد شرف الدين خطاب، والدكتور السيد محمد السيد، القاهرة، دار الحديث، د.ط، 2004م.

القرطبي، أبو عبد الله محمد بن أحمد الأنصاري، **تفسير القرطبي، تحقيق**: سالم مصطفى البدري، بيروت، دار الكتب العلمية، ط2، 2004م.

قانون الأحوال الشخصية الأردني لعام 2010م.

ابن كثير، عماد الدين إسماعيل القرشي، **تفسير القرآن العظيم**، بيروت، دار الفكر، د.ط، 2006م.

ابن منظور، محمد بن مكرم الإفريقي المصري (ت:711)، **لسان العرب**، القاهرة، دار الحديث، د.ط، 2003م.

محكمة العدل، جامعة الأمير سونكلا كلية الدراسات الإسلامية، دليل أحكام الشريعة الإسلامية في شأن الأسرة والميراث، جامعة الأمير سونكلا فرع فطاني، تايلاند، ط1، 2014م.

ابن ماجة، أبو عبد الله محمد بن يزيد القزويني، **سنن ابن ماجة، تحقيق:** محمد فؤاد عبد الباقي، د.م، دار إحياء الكتب العربية، د.ت.

الموصلي، عبد الله بن محمود، **الاختيار لتعليل المختار**، القاهرة، مطبعة الحلبي، د.ط، 1937م.

บทความวิจัย

การทำความเข้าใจหลักอัลวะสะฏียยะฮฺและและการนำไปใช้ในชีวิตจริง

อิบบรอเฮง อาลฮูเซน[1]

บทความนี้ มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจหลักอัลวะสะฏียยะฮฺในอิสลามที่ถูกต้อง 2) เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจหลักอัลวะสะฏียยะฮฺที่มีอยู่ในคำสอนของศาสนาอิสลามในมิติต่างๆ 3) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอัลวะสะฏียยะฮฺในชีวิตจริงของมุสลิม บทความนี้ใช้วิธีการศึกษาเอกสาร ได้แก่ เอกสารปฐมภูมิ ทุติยภูมิ เอกสารร่วมสมัย ทั้งหนังสือ บทความต่างๆ หนังสือพิมพ์ และบทบรรยายต่างๆ ที่เผยแพร่ในรูปแบบเอกสารหรือสื่อมีเดีย การศึกษาพบว่า 1) คำว่า อุมมะตัน วะสะฏอ ที่กล่าวถึงในอายะฮฺอัลกุรอาน หมายถึง ประชาชาติของนบีมุฮัมมัด และคำว่า วะสะฏอ หมายถึง ความถูกต้อง ความเที่ยงตรงและเที่ยงธรรม สิ่งที่ดีและประเสริฐที่สุด ความพอดี สิ่งที่ดีที่อยู่ระหว่างสิ่งที่ไม่ดี และความสมบูรณ์ และคำว่า อัลวะสะฏียยะฮฺ สามารถที่จะใช้ คำว่า แนวทางสายกลาง ได้ แต่คำนี้จะต้องอยู่ในกรอบของความหมายตามที่กล่าวมา 2) หลักอัลวะสะฏียยะฮฺปรากฏอยู่ในทุกมิติของศาสนาอิสลาม และมิติต่างๆที่นำเสนอในบทความนี้มีดังต่อไปนี้ คือ ในด้านความเชื่อ ในด้านการปฏิบัติ ในด้านกายภาพและจิตวิญญาณ ในด้านการเมืองและปกครอง ในด้านเศรษฐกิจการเงิน ในด้านชาติกำเนิดเพศชายและเพศหญิง ในด้านเพศสัมพันธ์ ในด้านโภชนาการ และในด้านสถานที่ 3) การประยุกต์ใช้หลักอัลวะสะฏียยะฮฺของมุสลิมสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรก คือกลุ่มที่เข้าใจหลักอัลวะสะฏียยะฮฺอย่างถูกต้อง ครอบคลุม และสามารถนำไปปฏิบัติใช้ให้เกิดผลจริงทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและสังคมโดยรวม กลุ่มที่ 2 คือกลุ่มที่เข้าใจหลักอัลวะสะฏียยะฮฺอย่างไม่ถูกต้อง เข้าใจอย่างผิดเพี้ยน หรือไม่เข้าใจในหลักอัลวะสะฏียยะฮฺ สำหรับคนที่มิใช่อิสลามส่วนใหญ่เข้าใจว่า อิสลามที่ถูกต้องคือศาสนาที่สุดโต่ง มุสลิมที่หย่อนยานคือมุสลิมสายกลาง และเข้าใจอีกว่าการปฏิบัติสิ่งที่สุดโต่งบางอย่างของมุสลิมคือการปฏิบัติตามศาสนาอิสลามที่ถูกต้อง การแก้ไขความเข้าใจผิดในเรื่องนี้คือ ต้องแก้ไขความเข้าใจของมุสลิมเอง และการประชาสัมพันธ์เผยแพร่หลักอัลวะสะฏียยะฮฺที่ถูกต้องไปสู่สังคมโดยรวม

คำสำคัญ: หลักอัลวะสะฏียยะฮฺ แนวทางสายกลาง

[1] อิบบรอเฮง อาลฮูเซน อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาการสอนอิสลามศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

RESEARCH

Ibbroheng Alhusain
Lecturer of Bachelor Education Program in Teaching, Faculty of Education , Yala Rajabhat

บทนำ

อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้คัดเลือกมุสลิมให้เป็นประชาชาติสายกลาง ดั่งที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้กล่าวไว้ในอัลกุรอานว่า

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطاً
(البقرة : 143)

ความว่า “และเราได้ทำให้พวกเจ้าเป็นประชาชาติวะสะฎอ...” (อัลบะเกาะรอฮฺ ; 143)

ประชาชาติมุสลิมในที่นี้คือ ประชาชาติของนบีมุฮัมมัด ศ็อลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะสัลลัม เมื่อกล่าวถึงประชาชาติหรืออุมมะฮฺของนบีมุฮัมมัด ซึ่งเป็นประชาชาติสายกลางดั่งที่กล่าวมา นั่นก็หมายความว่าประชาชาติของนบีอื่นๆ ที่มาก่อนหน้านบีมุฮัมมัดก็จะไม่เข้าในกรอบของความหมายของอายะฮฺดังกล่าวนี้ เพราะฉะนั้น “อุมมะตันวะซะฎอ” เป็นคุณลักษณะพิเศษที่ถูกเลือกให้แก่ประชาชาตินี้ประชาชาติเดียวเท่านั้น

เมื่อเป็นเช่นนี้ สิ่งที่เราต้องทำความเข้าใจต่อไป นั่นก็คือ คำว่า “อัลวะสัฏ” หรือ “อัลวะสะฏียยะฮฺ” มีความหมายว่าอย่างไร? เพื่อที่มุสลิมจะได้เข้าใจอย่างถ่องแท้และไม่สับสน มิใช่เข้าใจแบบผิดเพี้ยน หรือเข้าใจในลักษณะที่ไม่สมบูรณ์ เอนเอียงไปข้างใดข้างหนึ่ง และเมื่อเข้าใจความหมายของอัลวะซะฏียะฮฺอย่างถ่องแท้แล้ว เราสามารถที่จะใช้แทนด้วยคำว่า “สายกลาง”ได้หรือไม่? อย่างไร? เมื่อรู้ถึงความหมายของคำนี้แล้ว เราจะนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างไร?

อัลวะสะฏียยะฮฺเป็นการกำหนดหรือเป็นการเลือกโดยอัลลอฮฺ ตะอาลา ผู้ทรงสร้าง แก่ประชาชาตินี้ เพราะฉะนั้นประชาชาตินี้เป็นประชาชาติสายกลางโดยหลักการ การทำความเข้าใจหลักอัลวะสะฏียยะฮฺจึงจำเป็นสำหรับมุสลิมทุกคน เพื่อที่จะนำความเข้าใจที่ถูกต้องนี้ไปใช้ในวิถีชีวิตในฐานะที่เป็นมุสลิมซึ่งเป็นอุมมะฮฺหรือประชาชาติของท่านนบีมุฮัมมัด และที่สูงส่งที่สุดคือเป็นบ่าวของอัลลอฮฺผู้ทรงสร้างที่ได้คัดเลือกให้เป็นประชาชาติอัลวะสะฏียยะฮฺที่พระองค์ทรงประสงค์

การทำความเข้าใจในหลักอัลวะสะฏียยะฮฺในอิสลาม

1. ที่มาของคำว่า อัลวะสะฏียยะฮฺ

อัลวะสาฏียยะฮฺเป็นคำที่ปรากฏในอัลกุรอานในซูรอฮฺอัลบะเกาะรอฮฺ ว่า

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطاً لِّتَكُونُواْ شُهَدَاء عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيداً (البقرة : 143)

ความว่า “และเช่นกัน เราได้เลือกพวกเจ้าให้เป็นประชาชาติวะสะฏอ เพื่อที่พวกเจ้าจะได้เป็นสักขีพยานต่อมนุษย์ทั้งหลาย และเพื่อให้เราะสูล(มุฮัมมัด)เป็นสักขีพยานต่อพวกเจ้า” (อัลบะเกาะรอฮฺ : 143)

คำๆนี้ มีเพียงคำเดียวและที่เดียวที่ปรากฏในอัลกุรอาน และอายะฮฺนี้ปรากฏอยู่ในกึ่งกลางของซูรอฮฺอัลบะเกาะรอฮฺ ซึ่งซูรอฮฺนี้มีอายะฮฺทั้งหมด 186 อายะฮฺ อายะฮฺนี้เป็นอายะฮฺที่ 143 ซึ่งเป็นกึ่งกลางของซูรอฮฺนี้พอดี การที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้กำหนดสถานที่ของอายะฮฺนี้เช่นนี้ อาจจะมีฮิกมะฮฺหรือนัยยะซ่อนเร้นอะไรที่พระองค์จะบอกกล่าวแก่มนุษย์ ซึ่งผู้เขียนขอวิเคราะห์ในช่วงท้ายของบทความนี้

2. ความหมายโดยรวมของอายะฮฺ

ในอายะฮฺนี้อัลลอฮฺ ตะอาลา ประสงค์ที่จะบอกให้ประชาชาติของนบีมุฮัมมัดได้รับทราบว่า พระองค์ได้กำหนดให้ประชาชาตินี้เป็นประชาชาติวะซะฏอ ประชาชาติวะซะฏอเป็นประชาชาติที่ดีเลิศ เป็นประชาชาติที่ถูกคัดเลือก เป็นประชาชาติที่มีเกียรติเหนือประชาชาติของนบีคนอื่นที่มาก่อนหน้านี้ อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้กล่าวในต้อนต้นของอายะฮฺดังกล่าวว่า

وَكَذَٰلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطاً

คำว่า (جعلناكم) หมายถึง เราได้กำหนดหรือได้คัดเลือกพวกเจ้าจากบรรดามนุษย์ทั้งหมายที่มาก่อนพวกเจ้า

และคำว่า (كم) หมายถึง พวกเจ้า พวกเจ้าในที่นี้คือบรรดาผู้ศรัทธาและผู้เจริญรอยตามท่านนบีมุฮัมมัดนั่นก็คือประชาชาติของนบีมุฮัมมัดนั่นเอง

และคำว่า (وسطا) หมายถึง กลาง สายกลาง ความเป็นสายกลาง ซึ่งความหมายของความเป็นสายกลางตรงนี้โดยรวมคือ ความเที่ยงธรรม ความสมบูรณ์ เพราะประชาชาติของนบีมุฮัมมัดเป็นประชาติที่มีซะรีอะฮฺที่เที่ยงธรรมและสมบูรณ์แบบ

และอัลลอฮฺ ตะอาลา ได้กล่าวในอายะฮฺดังกล่าวหลังจากนั้นอีกว่า

لِّتَكُونُواْ شُهَدَاء عَلَى النَّاسِ

คำว่า (شهداء على الناس) หมายถึง เป็นสักขีพยานแก่ปวงมนุษย์ทั้งหลาย มนุษย์ทั้งหลายในที่นี้ คือ บรรดาประชาชาติของนบีก่อนๆ การที่ได้เป็นสักขีพยานของประชาชาตินี้แก่ประชาชาติของนบีก่อนๆ จึงบ่งบอกถึงเกียรติที่ได้รับมาจากอัลลอฮฺ ตะอาลา ตามที่พระองค์ได้กล่าวมาแล้วว่า “เราได้กำหนดให้พวกเจ้าเป็นอุมมะฮฺวะสะฏอ”

และอัลลอฮฺ ตะอาลา ได้กล่าวหลังจากนั้นอีกว่า

وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيداً

ซึ่งมีความหมายโดยรวมว่า และเพื่อที่เราะสูลจะได้เป็นสักขีพยานแก่พวกเจ้าอีกทอดหนึ่งหลัง จากที่พวกเจ้าได้เป็นพยานแก่คนอื่นมาแล้ว เพราะฉะนั้นประชาชาตินี้จึงเป็นประชาชาติที่มีเกียรติและเป็นประชาชาติที่ดีที่สุด การที่ประชาชาตินี้ได้เป็นประชาชาติที่ดีที่สุดนั้นก็เพราะมีซารีอะฮฺที่ดีที่สุดและสมบูรณ์ที่สุด มีนบีที่ประเสริฐที่สุด

3. ความหมายของคำว่า “อัลวะสะฏียยะฮฺ”

เมื่อเป็นที่ประจักษ์ชัดแล้วว่า ประชาชาตินี้เป็นประชาชาติที่ถูกคัดเลือก ดั่งที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้กล่าวไว้ตอนต้นว่า (وجعلناكم أمة وسطا) นั่นก็คือ เป็นประชาชาติที่ดีที่สุด เพราะเป็นอุมะตันวะสะฏอ เพราะฉะนั้นสิ่งที่เราจะต้องมาทำความเข้าใจต่อไป ก็คือ คำว่า อัลวะสะฏียยะฮฺ มีความหมายว่าอย่างไร?

คำว่า “الوسطية” (อ่านว่า : อัลวะสะฏียยะฮฺ) มาจากคำว่า “الوسط” อบู อัสสุอูด (1/172) กล่าวว่า อัลวะสัฏ คือ ศูนย์กลางระหว่างทิศต่างๆ และทุกทิศทางจะมีความเกี่ยวพันกันอย่างพอดีพอเหมาะและสมดุล ตามพจนานุกรมในเว็บไซต์ อัลมะอานี ให้ความหมาย อัลวะสัฏ ว่า กึ่งกลางระหว่างสองสิ่ง ความพอดีของทุกสิ่ง ความประเสริฐที่สุด ความเป็นกลาง

นักวิชาการอิสลามได้ให้ความหมายของคำว่า อัลวะสัฏ ซึ่งคำนี้เป็นที่มาของคำว่า อัลวะสะฏียยะฮฺในอิสลาม มีด้วยกันหลายความหมาย แต่ละความหมายมีความเชื่อมโยง และสัมพันธ์กัน และเป็นการอธิบายซึ่งกันและกันและความหมายเหล่านั้นคือการอธิบายสถานะของศาสนาอิสลามที่นำมาโดยนบีมุฮัมมัดและอธิบายถึงสถานะของประชาชาตินี้ด้วยเช่นกัน

ความหมายของ อัลวะสัฏ มีดังต่อไปนี้

(1) ความเที่ยงธรรมและเที่ยงตรง

ท่านนบีมุฮัมมัด ศ็อลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะสัลลัม ได้อธิบายคำว่า วะสะฏอ ในอายะฮฺอัลกุรอานข้างต้นว่า (...قال : الوسط العدل...) ความว่า ...ท่านนบีกล่าวว่า “อัลวะสัฏ หมายถึง ความเที่ยงธรรม” (อิบนุ อบีชัยบะฮฺ, ... เลขที่ 31684) ความเที่ยงธรรมอันเนื่องมาจากที่คัมภีร์ที่ถูกประทานให้แก่ประชาชาตินี้เป็นคัมภีร์ที่เที่ยงธรรมและสมบูรณ์ที่สุด (อิสมาอีล ลุตฟี จะปะกียา, 2558 : 2) ด้วยเหตุนี้ ประชาชาติของนบีมุฮัมมัดจึงเป็นประชาชาติที่เที่ยงธรรม

ด้วยเหตุที่คัมภีร์อัลกุรอานเป็นคัมภีร์ที่เที่ยงธรรมและสมบูรณ์ ศาสนาอิสลามจึงเป็นศาสนาที่เที่ยงธรรมและสมบูรณ์ อิสลามจึงถูกส่งมาแก่มนุษย์ทุกคนเพื่อประกาศแนวทางในการสร้างความเที่ยงธรรมให้เกิดขึ้นบนหน้าแผ่นดิน ศาสนาอิสลามจึงประกาศสงครามกับความอธรรมทุกอย่าง เพราะฉะนั้นศาสนาอิสลามและประชาชาติอิสลามจะเป็นสักขีพยานแก่ปวงมนุษย์ทั้งมวล และศาสนาอิสลามเป็นมาตรวัดว่าสิ่งใดถูกต้องเที่ยงธรรม และสิ่งใดผิด

(2) ดีที่สุด ประเสริฐที่สุด และสูงส่งเหนือสิ่งอื่นใด

อัลวะสัฏ คือ ดีที่สุด ประเสริฐที่สุด และสูงส่งที่สุด ตามที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้กล่าวในอายะฮฺที่ 28 ซูรอฮฺ อัลเกาะลัม ว่า

قَالَ أَوْسَطُهُمْ أَلَمْ أَقُل لَّكُمْ لَوْلَا تُسَبِّحُونَ

นักอาถาธิบายตัฟซีรให้ความหมายคำว่า (أَوْسَطُهُمْ) ว่า “ผู้ที่เที่ยงธรรมที่สุดและดีที่สุดในหมู่พวกเขา” (อิบนุ กาซัร, ... : 8/196) และคำพูดของท่านอบูบักรเกี่ยวกับสถานภาพของชาวกุเรช ว่า

هُمْ أَوْسَطُ العَرَبِ نَسَبًا وَدَارًا

ความว่า “...ชาวกุเรชเป็นชาวอาหรับที่ประเสริฐที่สุด...” และท่านนบีสอนให้ประชาชาติของท่านว่าเมื่อขอสวนสวรรค์ก็จงขอสวรรค์ฟิรดาวสฺ โดยที่ท่านนบีกล่าวว่า (فَإِنَّهُ أَوْسَطُ الْجَنَّةِ) เพราะฟิรดาวสเป็นสวรรค์ชั้นสูงสุด เพราะฉะนั้น คำว่า أَوْسَطُ มีความหมายว่า สูงส่งหรือสูงสุด

ด้วยเหตุนี้ ประชาชาตินี้จึงเป็นประชาติที่ดีที่สุด ประเสริฐที่สุด และสูงส่งที่สุด การที่ได้เป็นประชาชาติที่ดีและประเสริฐที่สุด เนื่องจากอัลลอฮฺได้ประทานคำสอนที่ดีสุดและประเสริฐที่สุด คือ ศาสนาอิสลาม เพราะฉะนั้น ผู้ที่สามารถปฏิบัติตนตามคำสอนของอิสลามได้มากเท่าไหร่ผู้นั้นก็ย่อมเป็นผู้ที่มีความประเสริฐมากไปเท่านั้น

(3) ความปานกลางระหว่างสองสิ่งที่ไม่ดี

ท่านอิบนุญะรีร อัฏเฏาะบะรีย์ กล่าวว่า คำว่า วะสะฏอ ในอายะฮฺข้างต้นมีความหมายว่า “ความปานกลางระหว่างสองขั้วของความเลยเถิด นั่นคือ มากหรือสูงเกินไปและน้อยหรือต่ำเกินไปจากขอบเขตที่แท้จริง” (อัฏเฏาะบะรีย์ , ... : 2/338)

เพราะฉะนั้นทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่ในคำสอนของอิสลามเป็นความดีทั้งหมด เป็นความดีที่ปฏิเสธและไม่สนับสนุนทั้งความเลยเถิดและความหย่อนยานที่คอยกัดเซาะความดีให้หมดไปและบ่มเพาะเมล็ดพันธุ์แห่งความเลวร้ายให้เกิดขึ้นกับตัวเอง ครอบครัว ศาสนาและสังคม

(4) ความถูกต้อง

เมื่อคำว่า อัลวะสัฏ คือความเที่ยงธรรม และความเที่ยงธรรมคือความถูกต้อง อัลลอฮฺ ตะอาลากล่าวในซูรอฮฺ ความว่า “ความถูกต้องนั้นมาจากพระเจ้าของเจ้า”(อัลบะเกาะรอฮฺ : 147) อิสลามคือความถูกต้อง เพราะฉะนั้นประชาชาติอิสลามคือประชาชาติที่อยู่บนหลักการที่ถูกต้อง หลักการทั้งที่มาจากหลักชารีอะฮฺและหลักทางธรรมชาติ ประชาชาติอิสลามมีคัมภีร์ที่มาจากพระเจ้าอย่างแท้จริง คือ อัลกุรอาน เป็นคัมภีร์ที่ยังคงมีสภาพเหมือนเดิม ไม่มีการสังคายนาและการเปลี่ยนแปลงใดๆเกิดขึ้น เพราะฉะนั้นอัลกุรอานยังคงสภาพความถูกต้องและเที่ยงตรงจงถึงปัจจุบัน และจะยังคงสภาพเหมือนเดิมจนถึงวาระที่พระเจ้าจะยกขึ้นไปยังพระองค์ และเพราะคำสอนที่มาจากอัลกุรอานอีกเหมือนกันที่ทำให้ประชาชาติอิสลามมีความเข้าใจและใช้ชีวิตอย่างถูกต้องตามหลักทางธรรมชาติ

(5) ความพอดี

เมื่อคำว่า อัลวะสัฏ คือ ความปานกลางที่ไม่มากจนเกินไปและไม่ลดน้อยจากความปานกลางจนเกินไป เพราะฉะนั้นอัลวะสัฏ ก็คือความพอดีเพราะฉะนั้น อิสลามก็คือความพอดี คำสอนทุกอย่างที่มีอยู่ในอิสลามไม่มีสิ่งใดที่ขัดกับความพอดี ความพอดีที่มีอยู่ในทุกเรื่อง ความพอดีในทุกระดับ แม้จะเป็นเรื่องเล็กหรือเรื่องใหญ่แค่ไหนก็ตาม อิสลามไม่เคยละเลยความพอดี ความพอดีที่ปราศจากสิ่งที่เกินเลย ความพอดีที่ไม่ขาดหายหรือบกพร่อง ความพอดีที่มีอยู่ในทุกแง่มุม เพราะฉะนั้นประชาชาติอิสลามคือประชาชาติที่มีความพอดี

(6) ความสมบูรณ์

เมื่อคำว่า อัลวะสัฏ คือ สิ่งที่ดีที่สุด เพราะฉะนั้น สิ่งที่ดีที่สุดคือสิ่งที่สมบูรณ์ที่สุด ครอบคลุมที่สุด อิสลามเป็นศาสนาเดียวที่พระเจ้าประกาศว่า เป็นศาสนาที่สมบูรณ์[2] ศาสนาอิสลามในที่นี้ คือศาสนาอิสลามที่นำมาโดยนบีมูฮำมัด เพราะศาสนทูตก่อนนบีมูฮัมมัดมีหลายคน และศาสนทูตทุกคนก็นำสาส์นของพระเจ้ามาสู่ประชาชาติของท่านทุกคน สาส์นเหล่านั้นคือสาส์นแห่งอิสลามหรือศาสนาอิสลามนั่นเอง แต่สาส์นที่นำโดยมูฮัมมัดเป็นสาส์นที่สมบูรณ์[3] สามารถใช้ได้กับผู้คนทุกเชื้อชาติ ทุกยุคทุกสมัย

[2] ดู อัลกุรอาน อายะฮฺที่ 3 ซูรอฮฺ อัลมาอิดะฮฺ

[3] ดูอัลกุรอาน อายะฮฺที่ 107 ซูรอฮฺ อัลอันบิยาอฺ

จากความหมายของ อัลวะสะฏียยะฮฺ ที่กล่าวมาทั้งหมดดังกล่าวนี้ เมื่อผนวกกับความหมายของอัลกุรอานโดยรวมที่กล่าวมาก่อนหน้านี้ เราจะพบว่า อัลวะสะฏียยะฮฺ ถูกบรรจุไว้ในศาสนาอิสลามที่ถูกประทานลงมาแก่นบีมุฮัมมัด ซึ่งมีแหล่งที่มาคืออัลกุรอานและสุนนะฮฺของท่านนบี เพราะฉะนั้นทุกความหมายที่กล่าวมาสามารถบูรณาการในหนึ่งเดียวคืออิสลาม สำหรับมุสลิมที่สามารถปฏิบัติตามหลักคำสอนทุกอย่างของศาสนาอิสลามก็ถือว่า เป็นประชาชาติวะสะฏอ แต่สำหรับมุสลิมที่ไขว้เขวจากหลักคำสอนที่ถูกต้อง เช่น มุสลิมที่ตั้งภาคีกับพระผู้เป็นเจ้า มุสลิมที่อุตริในเรื่องศาสนาในด้านต่างๆ ก็อาจจะถือได้ว่า มุสลิมผู้นี้มิได้อยู่ในหลักอัลวะสะฏียยะฮฺ แม้ว่าเขาจะเป็นประชาชาติของนบีมุฮัมมัดในภาพรวมก็ตาม

สำหรับผู้ที่นับถือศาสนาอื่นที่มิใช่ศาสนาอิสลาม แต่ถูกกำเนิดมาในช่วงเวลาของนบีมุฮัมมัด ก็ไม่ถือว่าเป็นประชาชาติวะสะฏอ เพราะพวกเขาเหล่านี้ไม่ได้ยึดแหล่งที่มาของอัลวะสะฏียยะฮฺคือ อัลกุรอานและสุนนะฮฺไปใช้ในชีวิตจริง เพราะฉะนั้น ประชาชาติวะสะฏอ คือ ประชาชาติหรืออุมมะฮฺของนบีมุฮัมมัดที่ยึดมั่นในคำสอนที่มาจากอัลกุรอานและสุนนะฮฺของท่านนบีมุฮัมมัดอย่างถูกต้องและไม่บิดเบือน

4. การใช้ความหมายของ อัลวะสะฏียยะฮฺ ในภาษาไทย

เมื่อเราเข้าใจอายะฮฺอัลกุรอานเกี่ยวกับเรื่องนี้ และเราก็เข้าใจความหมายของอัลวะสะฏียยะฮฺแล้ว เราจะต้องรู้อีกว่า เราสามารถใช้แทนคำนี้ในภาษาไทยว่าอย่างไร? และเราสามารถใช้คำนี้ด้วยคำว่า สายกลาง หรือ แนวทางสายกลางได้หรือไม่? หรือจะใช้แทนด้วยคำว่า ดุลยภาพ หรือ ดุลยภาพแห่งอิสลาม จะถูกต้องกว่าหรือไม่?

ท่านผู้ช่วยศาตราจารย์ ดร.อิสมาอีล ลุตฟี กล่าวว่า ไม่มีคำใดที่สามารถให้ความหมายของ วะสะฏอได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ไม่ว่า จะเป็นคำในภาษาใดก็ตาม หรือไม่มีคำใดที่ครอบคลุมความหมายทั้งหมดของวะสะฏอ ตามความหมายที่อัลลอฮฺกล่าวไว้ในอัลกุรอาน (อิสลามอีล ลุตฟี, 2558 : 11) เหมือนคำอีกหลายๆ คำที่ใช้ในอิสลามที่ไม่สามารถใช้คำใดแทนแล้วจะมีความหมายครอบคลุมคำนั้นได้ทั้งหมด เช่น คำว่า ฟิตนะฮฺ มุอฺญิซะฮฺ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม นักวิชาการก็พยายามหาคำที่มีความหมายใกล้เคียงกันเพียงความเข้าใจเมื่อพูดถึงเรื่องนี้ในภาษาอื่นๆที่มิใช่ภาษาอาหรับ

สำหรับในภาษาไทย เมื่อเราค้นหาเรื่อง อัลวะสะฏียยะฮฺ ที่มีผู้เขียนในเรื่องนี้ ผลปรากฏว่า มีผู้ที่ใช้คำว่า สายกลางหรือแนวทางสายกลาง และมีนักวิชาการมุสลิมส่วนหนึ่งได้ใช้คำว่า ดุลยภาพ ซึ่งนักวิชาการกลุ่มดังกล่าวได้อธิบายคำว่า ดุลยภาพ คือ ความสมดุลระหว่างสองสิ่ง แต่การอธิบายของ ดุลยภาพ โดยนักวิชาการกลุ่มนี้มีความแตกต่างกับการอธิบายความหมายตามที่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายของคำว่า ดุลยภาพ คือ ความเท่ากัน ความเสมอกัน เช่น ดุลยภาพแห่งอำนาจ เมื่ออำนาจสองอย่างสามารถคานหรือถ่วงดุลซึ่งและกัน ไม่มีอำนาจหนึ่งอำนาจใดในสองอำนาจดังกล่าวเหนือกว่ากัน เพราะทั้งสองมีอำนาจเท่าๆกัน อาจารย์เปลื้อง ณ นคร ได้อธิบายคำว่า ดุลยภาพ หมายถึง ความเท่ากัน การทำให้การเงินของรัฐมีรายรับรายจ่ายพอเพียงกัน (http://dictionary.sanook.com) แต่อิสลามมีเพียงหนึ่งเดียวไม่มีสอง เพราะฉะนั้นการจะใช้ “อัลวะซะฏียยะฮฺ” กับคำว่า ดุลยภาพ คงจะไม่ถูกต้องเท่าไหร่นัก

สำหรับคำว่า ความเป็นกลาง หมายถึง ความยุติธรรม( ) ซึ่งมีความหมายตรงกับคำว่า อัลวะสัฏ ในภาษาอาหรับตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น เพราะฉะนั้น หากจะใช้คำว่า อัลวะสัฏ หรือ อัลวะสะฏียยะฮฺ ในภาษาไทยควรจะใช้คำว่า สายกลาง หรือ แนวทางสายกลาง ซึ่งเป็นความหมายที่ใกล้เคียงมากกว่า คำว่า ดุลย

ภาพ แต่เมื่อใช้คำว่า สายกลาง แทนคำว่า อัลวะสะฎียยะฮฺ แล้ว ผู้ใช้คำนี้ต้องเข้าใจความหมายของคำนี้ตามความหมายของอัลกุรอานที่กล่าวมาข้างต้นและความหมายของ อัลวะสัฏ ที่อธิบายมาแล้วก่อนหน้านี้อย่างครอบคลุม หากไม่แล้ว ความเข้าใจในความหมายของคำว่า สายกลาง ก็จะคาดเคลื่อน

เมื่อเราเข้าใจความเป็นสายกลางในอิสลามนั้นเป็นอย่างไรแล้ว เราจะต้องเข้าใจอีกว่า **การปฏิบัติตามหลักการและคำสอนของอิสลามนั้น คือความพยายามปฏิบัติตามหลักการแห่งสายกลางอย่างแท้จริง มิใช่ความสุดโต่งแต่อย่างใด** แต่ความสุดโต่งในอิสลามคือผู้ที่ใช้อิสลามในทางที่ผิดอย่างเลยเถิดหรือทำในสิ่งที่ผิดแล้วอ้างว่าเป็นคำสอนของอิสลาม ซึ่งทั้งสองอย่างมิได้เป็นเนื้อหาสาระของอิสลาม อิสลามปฏิเสธความสุดโต่ง และความสุดโต่งมิใช่อิสลาม แต่ทั้งหมดที่มีอยู่ในอิสลามคือความเป็นสายกลาง เพราะฉะนั้นผู้ที่เคร่งศาสนาคือผู้ยึดหลักความเป็นสายกลางอย่างแท้จริง นั่นก็คือผู้ที่พยายามปฏิบัติตามคำสอนของอิสลามทั้งหมดและครอบคลุม

ความเป็นสายกลางในมิติต่างๆ ในอิสลาม

เมื่ออิสลามเป็นศาสนาสายกลาง คือ คำสอนทุกเรื่องและในทุกมิติในศาสนาอิสลามจึงเป็นภาพแห่งความเป็นสายกลางทั้งหมด และมุสลิมผู้ที่ปฏิบัติตามหลักคำสอนของอิสลามคือประชาชาติสายกลาง ภายใต้หัวข้อตรงนี้ ผู้เขียนพยายามที่จะนำเสนอความเป็นสายกลางในอิสลามในมิติต่างๆ เพื่อให้ทุกคนเห็นภาพความเป็นสายกลางในอิสลามอย่างแท้จริง

1. ในด้านความเชื่อและการศรัทธาในพระเจ้า

ความเชื่อที่เป็นสายกลาง นั่นก็คือ เชื่อในสิ่งต่างๆ ที่ถูกต้องกับความเป็นจริง หรือที่เรียกว่า สัจธรรม เมื่อมนุษย์โลกมีความเชื่อที่หลากหลาย มีความเชื่อในพระเจ้าที่ต่างกัน บางกลุ่มบางพวกเชื่อว่า พระเจ้ามีหลายองค์ บางกลุ่มเชื่อและศรัทธาในบางสิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติและรอบตัว เช่น ต้นไม้ รูปปั้น ดวงดาว ดวงอาทิตย์ ภูตผีปิศาจ และอื่นๆ อีกมากมาย ว่าสิ่งเหล่านี้เป็นพระเจ้าหรือเป็นสิ่งที่มีอำนาจศักดิ์ศิษย์คู่ควรแก่การกราบไหว้และควรแก่การเชื่อศรัทธา และอีกบางกลุ่มปฏิเสธความเชื่อในเรื่องพระเจ้าอย่างสิ้นเชิง

ทั้งหมดเหล่านี้คือความเชื่อ แม้แต่ความเชื่อที่ว่าไม่มีพระเจ้าก็ถือว่านั่นคือความเชื่อ แต่ถ้าหากความเชื่อเหล่านี้ไม่คู่ควรแก่การกราบไหว้หรือไม่ควรยกฐานะให้เป็นพระเจ้าเพราะมิใช่ผู้ที่มีอำนาจอย่างแท้จริง หรือเชื่อว่าพระเจ้าไม่มี ก็ถือว่า ความเชื่อเหล่านี้ไม่ถูกต้องกับความเป็นจริง และก็มิใช่ความเชื่อที่เป็นสายกลาง ความเชื่อที่เป็นสายกลางคือความเชื่อที่ควรที่จะเชื่อและศรัทธา แต่ความเชื่อที่มีอยู่ในอิสลามที่นำมาโดยอัลลอฮฺ ตะอาลา ผู้สร้างสากลจักรวาลได้ยืนยันว่าเป็นความเชื่อที่ถูกต้อง

ถ้าหากว่า พระองค์คือผู้สร้างทุกสิ่งทุกอย่างอย่างแท้จริง ทุกสิ่งทุกอย่างคือสิ่งถูกสร้าง และพระองค์คือผู้ทรงสร้าง พระองค์อัลลอฮฺ ตะอาลา คือผู้คู่ควรแก่การกราบไหว้และผู้ที่ควรแก่การให้ความเชื่อว่าเป็นพระเจ้าอย่างแท้จริง เพราะฉะนั้นการศรัทธาในอัลลอฮฺว่าเป็นพระเจ้า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดควรแก่การกราบไหว้นอกจากพระองค์ คือแนวทางและความเชื่อที่ถูกต้อง และนี่คือแนวทางสายกลางอย่างแท้จริง

ความแตกต่างระหว่างความเชื่อของมุสลิมและศาสนิกอื่น

1.1 ความเชื่อของชาวยิวและชาวคริสต์ และความเชื่อในศาสนาอิสลาม

ชาวยิวเชื่อว่าพระเจ้าไม่มีอำนาจหรือมีอำนาจอย่างจำกัด พระเจ้ายากจน พระเจ้าเป็นเสมือนมนุษย์เป็นต้น ชาวยิวได้ลิดรอนความเป็นพระเจ้าของพระองค์ ส่วนชาวคริสต์ได้ยกฐานะของนบีอีซาซึ่งเป็นมนุษย์ธรรมดาให้เป็นพระเจ้า และพระเจ้าของชาวคริสต์มีสามองค์

ในศาสนาอิสลามสอนว่า พระเจ้าคือผู้ทรงเดชานุภาพ ผู้มีอำนาจที่ไม่มีที่สิ้นสุด ผู้ทรงสร้างทุกสิ่ง พระเจ้าผู้ครอบครองทุกอย่าง พระองค์ไม่ได้ยากจน พระองค์ไม่เหมือนสิ่งถูกสร้างทั้งหลาย พระองค์ไม่มีผู้ให้กำเนิดและไม่กำเนิดให้ผู้ใด พระองค์ไม่มีผู้ใดเสมอเหมือน พระองค์ผู้เป็นนิรันดร์และจะยังคงเป็นนิรันดร์

สำหรับการศรัทธาเกี่ยวกับนบีอีซอ (พระเยซู) ชาวยิวเชื่อว่า อีซาคือบุตรของมัรยัม(นางมารี)ที่มีชู้กับโยเซฟผู้เลี้ยงแกะ แต่ชาวคริสต์กลับเชื่อว่าอีซาคือบุตรของพระเจ้าเพราะเกิดมาโดยไม่มีพ่อ

แต่อิสลามสอนว่า นบีอีซาคือบุตรของมัรยัม (นางมารี) ซึ่งเป็นมนุษย์ผู้หนึ่งที่พระองค์ได้เป่าวิญญาณเข้าไปในครรภ์ของนาง เพราะฉะนั้นนบีอีซอคือมนุษย์คนแรกและคนเดียวในโลกที่ไม่มีพ่อ แต่ท่านมิใช่บุตรของพระเจ้าแต่อย่างใดและก็มิใช่บุตรจากชายชู้ด้วยเช่นกัน

1.2 ความเชื่อในศาสนาต่างๆและความเชื่อในกลุ่มคนไม่มีศาสนากับความเชื่อในศาสนาอิสลาม

เกือบทุกศาสนาในโลกนี้ มีคำสอนให้เชื่อในพระเจ้าหลายองค์ หรือเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ มากมายที่มีอำนาจบันดาลสิ่งต่างๆได้ แม้แต่ในศาสนายิวหรือศาสนาคริสต์ที่เชื่อในพระเจ้าด้วยเช่นกัน แต่ในคำสอนของศาสนาทั้งสองก็ยังมีกล่าวถึงอำนาจอื่นที่มีอำนาจเสมอเหมือนพระเจ้า เช่น ในศาสนายิวก็ยังมีเมสิอาห์และในศาสนาคริสต์ก็มีวิญญาณบริสุทธิ์และพระบุตรที่มีอำนาจเสมือนพระเจ้า ส่วนในศาสนาอื่นๆนอกจากสองศาสนานี้ ก็มีความเชื่อในสิ่งต่างๆมากมายที่มีอำนาจดลบันดาลสิ่งต่างๆได้เสมือนพระเจ้า

สำหรับความเชื่อที่ตรงกันข้ามกับความเชื่อข้างต้น คือเชื่อว่า ไม่มีพระเจ้าที่มีอำนาจใดๆทั้งสิ้น กล่าวคือ ไม่เชื่อว่ามีพระเจ้า หรือการปฏิเสธพระเจ้านั่นเอง และเชื่ออีกว่าไม่มีสิ่งใดมีอำนาจหรือสามารถดลบันดาลสิ่งต่างๆได้ คนกลุ่มนี้จะปฏิเสธพระเจ้าและจะไม่เชื่อในศาสนา แต่คนกลุ่มนี้จะยึดโยงกับแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ที่ว่า ทุกอย่างที่จะเชื่อต้องสามารถพิสูจน์ได้

สำหรับศาสนาอิสลามมีคำสอนว่า พระเจ้าที่แท้จริงมีเพียงองค์เดียว พระองค์คือผู้มีอำนาจอย่างแท้จริงและไม่มีสิ้นสุด พระองค์คือผู้สร้างทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่มีผู้ใดที่เสมอเหมือนพระองค์ ทุกสิ่งทุกอย่างที่นอกเหนือจากพระองค์คือผู้ถูกสร้าง เพราะฉะนั้นผู้ถูกสร้างไม่มีสิทธิ์ที่จะเสมอเหมือนพระองค์

ด้วยเหตุนี้ อิสลามห้ามการยกฐานะของสิ่งถูกสร้างให้มีสถานะเสมือนพระองค์ การยกฐานะให้เสมอเหมือนพระองค์คือตั้งภาคีกับพระองค์ ซึ่งอิสลามถือว่า เป็นอาชญากรรมที่มนุษย์กระทำต่อผู้สร้างที่ร้ายแรงที่สุดอย่างไม่น่าให้อภัย

เมื่อพระเจ้ามีจริง มีอำนาจจริง อิสลามถือว่า การปฏิเสธพระเจ้าก็เป็นอาชญากรรมที่ร้ายแรงเช่นเดียวกัน การเชื่อในพระเจ้าหลายองค์หรืออำนาจศักดิ์สิทธิ์ที่หลากหลาย กับความเชื่อที่ปฏิเสธพระเจ้าและอำนาจศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ อย่างสิ้นเชิง คือความเชื่อที่ตรงกันข้ามกัน ส่วนอิสลามคือความเชื่อที่อยู่ระหว่างสองความเชื่อที่แตกต่างนี้

2. การปฏิบัติศาสนกิจ

2.1 การปฏิบัติศาสนกิจที่พอดี

ศาสนาอิสลามได้กำหนดรูปแบบวิธีในการปฏิบัติศาสนกิจอย่างชัดเจน และการปฏิบัติศาสนกิจมีทั้งที่เป็นภาคบังคับ ภาคสนับสนุนส่งเสริมให้ปฏิบัติ และยังมีภาคต้องห้ามมิให้ปฏิบัติ และไม่สนับสนุนให้ปฏิบัติ การปฏิบัติศาสนกิจในส่วนของภาคบังคับนั้น มุสลิมทุกคนจำเป็นจะต้องปฏิบัติ แต่ก็ยังมีข้อผ่อนปรนให้ลดหย่อนหรือละเว้นได้ในบางสถานการณ์ที่สามารถลดหย่อนหรือละเว้นได้

เช่นกัน ในส่วนของภาคต้องห้ามหรือไม่สนับสนุนให้ปฏิบัติ ในบางช่วงเวลาอิสลามก็ไม่ห้ามในสิ่งที่เคยเป็นสิ่งต้องห้ามเมื่อมีหรืออยู่ในเหตุการณ์จำเป็นที่ต้องอนุญาตในสิ่งต้องห้ามเหล่านั้น ส่วนในภาคที่อิสลาม

สนับสนุนและส่งเสริมให้ปฏิบัตินั้นก็ขึ้นอยู่กับส่วนบุคคลที่จะเลือกปฏิบัติหรือไม่ จะปฏิบัติน้อยหรือจะมาก แต่ถ้าเลือกที่จะปฏิบัติศาสนกิจอย่างมากมาย ปฏิบัติอย่างเอาเป็นเอาตาย ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อตัวเอง กระทบต่อการหาเลี้ยงชีพ กระทบต่อครอบครัวและคนรอบข้าง หากเป็นเช่นนี้ อิสลามจึงไม่อนุญาตให้กระทำ เพราะขัดกับหลักสายกลางในอิสลาม

ความเข้าใจในเรื่องหลักปฏิบัติศาสนกิจและเนื้อหาอิสลามโดยรวมจึงเป็นเรื่องจำเป็นในอิสลาม เพื่อให้สามารถปฏิบัติตามหลักสายกลางหรือหลักวะซะฏียะฮฺได้ถูกต้อง อีกข้อหนึ่งที่ควรต้องกล่าว ณ ที่นี้ ก็คือ การปฏิบัติศาสนกิจหรือที่เรียกในอิสลามว่า อิบาดาต นั้น ครอบคลุมการกระทำทุกอย่างที่อิสลามส่งเสริมในกระทำ และการกระทำทุกอย่างที่อิสลามสนับสนุนให้กระทำถือว่าเป็นการกระทำความดี เช่น การทำงานหาเลี้ยง การค้าขาย การทำไร่ทำสวน การสอนหนังสือ การเป็นทหารตำรวจ การเป็นนายจ้างและลูกจ้าง และอื่นๆ ล้วนแล้วทั้งหมดเป็นความดี

การเข้าใจในประเด็นนี้จึงเป็นจุดสำคัญในการแก้ปัญหาแนวคิดที่ไม่ถูกต้อง และสามารถจัดระดับความสำคัญที่ต้องทำในชีวิตประจำวันของมุสลิม เมื่อเข้าใจว่า ทุกอย่างคือการปฏิบัติศาสนกิจ เมื่อทำงานหาเลี้ยงชีพคือการปฏิบัติศาสนกิจ และเป็นสิ่งจำเป็นที่มนุษย์จะต้องทำ แต่บางคนเข้าใจว่า การทำงานหาเลี้ยงชีพเป็นการบั่นทอนการปฏิบัติศาสนกิจ ถ้าจะปฏิบัติศาสนกิจต้องทำงานหาเงินแต่น้อยๆ อยู่ในมัสยิดนานๆ เพราะจะได้ปฏิบัติศาสนกิจมากๆ แนวคิดนี้เป็นแนวคิดที่ผิดมหันต์ เพราะการปฏิบัติศาสนกิจแต่ละอย่างมีช่วงเวลาที่ชัดเจน การปฏิบัติศาสนกิจในมัสยิดก็มีช่วงเวลา การปฏิบัติศาสนกิจหลายอย่างก็มิได้จำกัดอยู่แต่ในมัสยิด แต่กระทำที่ไหนก็ได้ และการทำงานหาเลี้ยงชีพก็เป็นการปฏิบัติศาสนกิจอย่างหนึ่งที่ต้องทำและหลีกเลี่ยงมิได้ เพราะฉะนั้น ความเข้าใจที่ถูกต้องและการปฏิบัติได้จริงจึงเป็นสิ่งสำคัญ และนี่คือแนวทางสายกลางที่เป็นคำสอนของอิสลาม

2.2 การปฏิบัติศาสนกิจตามการปฏิบัติของท่านนบีคือแนวทางสายกลาง

การปฏิบัติศาสนกิจตามที่นบีได้กระทำถือได้ว่า เป็นการปฏิบัติศาสนกิจตามแนวทางสายกลาง ท่านนบีได้กระทำแบบไหน มากน้อยเพียงใด เวลาไหนที่ท่านนบีได้กระทำ และเวลาไหนที่ท่านนบีได้งดไว้ ท่านนบีได้กระทำเป็นแบบอย่างไว้แล้วในทุกๆเรื่อง การกระทำทุกอย่างของท่านนบีคือแบบอย่างของความเป็นสายกลาง อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้กล่าวเกี่ยวกับการตามท่านนบีว่า

ความว่า “แท้จริงในตัวของท่านเราะสูลเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับพวกเจ้า..”(อัลอะห์ซาบ : 21)

เมื่อการกระทำของท่านนบีคือทางสายกลางที่สามารถนำเอาเป็นแบบอย่าง ปัญหาที่ตามมาก็คือ ในแต่ละเรื่องที่จะนำไปปฏิบัติมีหลักฐานชัดเจนเพียงใด ในบางเรื่องมีความชัดเจนพอ จึงไม่จำเป็นในการตีความใดๆอีก ซึ่งสามารถเข้าใจและนำไปปฏิบัติได้ทันที แต่อีกหลายๆเรื่องยังต้องมีการถกเถียงเพื่อหาว่าท่านนบีทำแบบใดในเรื่องนั้นๆ จึงทำให้เกิดทัศนะที่หลากหลายในแต่ละเรื่อง ซึ่งทำให้เกิดมัซฮับฟิกฮฺตามมา แต่อย่างไรก็ตามทัศนะต่างๆเหล่านั้นก็ล้วนแต่เพื่อหาคำตอบว่าท่านนบีปฏิบัติในแต่ละเรื่องแบบใด เพื่อจะได้ปฏิบัติตามท่านนบีให้ใกล้เคียงมากที่สุด

เพราะฉะนั้น การปฏิบัติศาสนกิจใดๆที่มีจำนวนที่ขาดจากการกระทำของท่านนบี โดยเฉพาะจำนวนที่ลดลงไปในเรื่องของภาคบังคับ หรือการปฏิบัติที่เพิ่มมาจากที่นบีได้กระทำ หรือกระทำในสิ่งที่ท่านนบีไม่ได้ปฏิบัติเลย ก็อาจจะถือได้ว่า ผู้ปฏิบัติศาสนกิจผู้นั้นอาจจะถือได้ว่า กำลังออกจากสายกลางในด้านปฏิบัติศาสนกิจ

2.3 การปฏิบัติศาสนกิจที่อยู่ระหว่างความยากลำบากกับความปล่อยปละละเลย

การปฏิบัติศาสนกิจคือสิ่งที่มุสลิมทุกคนต้องปฏิบัติ แม้ถึงกระนั้นก็ตาม อิสลามก็ไม่ต้องการสร้างความยากลำบากให้เกิดขึ้นกับผู้ปฏิบัติ เมื่อผู้ปฏิบัติไม่สามารถกระทำได้ในสภาพหนึ่ง หรือเวลาหนึ่ง อิสลามก็อนุญาตให้กระทำเท่าที่มีความสามารถ หรือให้งดกระทำในเวลาหนึ่ง แต่ไปชดใช้ได้ในอีกเวลาหนึ่งเป็นต้น แต่ไม่ถึงกับยกเลิกหรือละเลยโดยไม่ต้องทำใดๆเลย การปฏิบัติศาสนกิจในอิสลามจึงอยู่ระหว่างการบังคับที่สร้างความลำบากในแก่ชีวิตและการปล่อยปละละเลย ซึ่งทั้งสองส่วนถือว่า มิใช่แนวทางสายกลาง

ตามเจตนารมณ์ของหลักการอิสลาม คือให้มุสลิมดำรงชีวิตด้วยหลักการอิสลามที่ไม่สร้างความยากลำบาก[4] เพราะศาสนาอิสลามมิได้มาเพื่อสร้างความยากลำบาก[5] เมื่อเจอความยากและความง่ายก็จงให้เลือกความง่ายตราบใดที่อยู่ในกรอบของความถูกต้อง

ในพจนารถของท่านนบีมุฮัมมัด ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม ก็มีการยืนยันในเจตนารมณ์นี้ ดังที่ปรากฏในหะดีษบันทึกโดยบุคอรีย์ ท่านนบีกล่าวไว้ว่า **“จงทำ(เรื่องศาสนา)ให้ง่าย และอย่าทำ(เรื่องศาสนา)ให้ยาก”** และในการบันทึกของท่านอิมามบุคอรีย์ รายงานโดยท่านหญิงอาอิชะฮ์ ร่อฎิยัลลอฮุอันฮา กล่าวว่า **“เมื่อท่านนบีมุฮัมมัด ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม ถูกเสนอให้เลือกระหว่างสองประการ ก็ย่อมจะเลือกสิ่งที่สะดวกกว่า เว้นแต่(สิ่งที่สะดวกกว่า)จะเป็นความผิด หากเป็นความผิดก็จะเป็นผู้ห่างไกลที่สุดจากมัน”** และในการบันทึกของท่านอิมามบุคอรีย์เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่อาหรับ(ชนบท)คนหนึ่งปัสสาวะในมัสยิดและค่อฮาบะฮ์ได้ประณาม แต่ท่านนบี ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม ได้กล่าวว่า **“ปล่อยเขาและจงเอาภาชนะที่มีน้ำมาเท แท้จริงพวกท่านถูกส่งมา(ให้เทศนา)เป็นผู้อำนวยความสะดวก มิได้ถูกส่งมาเพื่อสร้างความลำบาก”**

3. ความเป็นกลางในด้านกายภาพและจิตวิญญาณ

ความไม่สมดุลในการใช้ชีวิตของมนุษย์อีกอย่างหนึ่ง คือความเอนเอียงในด้านใดด้านหนึ่งระหว่างจิตวิญญาณและวัตถุหรือด้านกายภาพ ซึ่งหากมนุษย์ทุ่มเทหรือให้ความสำคัญในด้านใดด้านหนึ่ง และละเลยในอีกด้านหนึ่ง ความสมดุลก็หายไปจากมนุษย์ทันที ความเป็นสายกลางก็คือ การให้ความสำคัญระหว่างจิตวิญญาณและทางด้านกายภาพที่เท่ากัน ไม่หนักไปในด้านใดด้านหนึ่ง แต่ในความเป็นจริงแล้วเราจะพบว่ามนุษย์ส่วนใหญ่มักจะทุ่มเทหรือความสำคัญในด้านใดด้านหนึ่งเสมอ เพราะมนุษย์ส่วนใหญ่ไม่รู้ว่า ความสมดุลเป็นอย่างไร หรือไม่เข้าใจถึงความสำคัญในแต่ละด้านนั้นเป็นอย่างไร จึงทำให้เกิดการปฏิบัติออกมาในรูปของความเอนเอียง ไม่มีความสมดุลในการใช้ชีวิตเลย

3.1 ความเอนเอียงทางด้านกายภาพและวัตถุ

ความเอนเอียงทางด้านวัตถุหรือด้านกายภาพ คือการให้ความสำคัญทางด้านกายภาพมากกว่าด้านจิตวิญญาณ กล่าวคือ ทรัพย์สินเงินทองและอำนาจเป็นสิ่งสำคัญ เพราะสามารถอำนวยความสุขสูงสุดให้แก่ชีวิตได้ จึงได้มีการบัญญัติคำว่า วัตถุนิยม และเชื่ออีกว่า สะสารหรือพลังงานเป็นเครื่องกำหนดลักษณะพื้นฐานของสิ่งและเหตุการณ์ทั้งหลาย แต่สสารเท่านั้นเป็นภาวะที่มีอยู่จริงนอกนั้นไม่เชื่อว่ามีอยู่จริง สิ่งที่เรียกว่าจิตหรือประสบการณ์ทางจิตไม่มีอยู่จริง เป็นเพียงภาวะอนุพันธ์คือ เกิดจากสสารนั้นเอง หรือเรียกได้

[4] ดูอัลกุรอาน ในซูรอฮฺ อัลเกาะรอฮฺ อายะฮฺที่ 185, ซูรอฮฺอันนิซาอฺ อายะฮฺ 28, ซูรอฮฺอัลมาอิดะฮฺ อายะฮฺที่ 6 และอายะฮฺอื่นๆ อีกมากมายหลายอายะฮฺที่มีความหมายทำนองเช่นเดียวกันนี้

[5] ดู อัลกุรอาน ซูรอฮฺอัลฮัจย์ อายะฮฺ 78

ว่าเป็นผลผลิตของสสารจึงได้มีการ บัญญัติว่า สสารนิยม (http://www.baanjomyut.com/library_2/extension-1/the_meaning_of_the_ontology/01.html) คนกลุ่มนี้จะให้ความสำคัญกับสิ่งที่ทำให้ชีวิตมีความสุขผ่านวัตถุต่างๆที่สามารถอำนวยความสุขให้กับร่างกายหรือทางกายภาพ ซึ่งจะละเลยไปในส่วนของจิตวิญญาณไป

3.2 ความเอนเอียงทางด้านจิตวิญญาณ

คำว่า จิตวิญญาณ ที่กล่าวถึงในบทความนี้ หมายถึง การให้ความสำคัญในการปฏิบัติทางด้านจิตวิญญาณมากไปกว่าการให้ความสำคัญในด้านการสรรหาทางด้านวัตถุเพื่อปรนเปรอร่างกายของตนเอง การปฏิบัติทางด้านจิตวิญญาณ เช่น การบำเพ็ญศีล การทำบุญทำทาน การปฏิบัติต่างๆที่เชื่อว่ามีผลต่อจิตวิญญาณ ซึ่งเชื่อว่ามีผลต่ออนาคตของมนุษย์ในภายภาคหน้า เช่น หลังจากที่ได้ตายไปจะได้รับผลบุญที่ได้กระทำมา ความเชื่อในการให้ความสำคัญกับจิตวิญญาณเช่นนี้มีในทุกศาสนาและบางลัทธิความเชื่อ แต่เกือบทุกศาสนาเมื่อกล่าวถึงเรื่อง จิตวิญญาณ ก็จะเทหนักไปทางปฏิบัติทางจิต เช่น การจำศีล การไม่หมดมุ่นทางโลก การไม่สัมผัสทรัพย์สินเงินทอง ไม่แต่งงาน การละเว้นทางโลกทุกอย่าง ซึ่งจะเห็นว่า เมื่อบางคนเข้าไปในวงโคจรของการปฏิบัติทางธรรมก็จะทิ้งทางโลกไปเลย นี่คือความเอนเอียงไปทางด้านจิตวิญญาณ

3.3 ความเป็นกลางของศาสนาอิสลาม

ศาสนาอิสลามให้ความสำคัญกับการปฏิบัติทางจิตวิญญาณ การปฏิบัติทางจิตวิญาณจะมีการปฏิบัติรายวัน เช่น ละหมาด การรำลึกถึงพระเจ้า การรำลึกถึงความตาย เป็นต้น การปฏิบัติรายสัปดาห์ เช่น การถือศีลอด การปฏิบัติรายปี เช่น การถือศีลอดรายปีในเดือนรอมฎอน เป็นต้น และการปฏิบัติทางจิตสามารถทำได้ในขณะทำกิจกรรมทางโลกอื่นๆ เช่น ในขณะค้าขายก็สามารถรำลึกถึงพระเจ้าได้ การขับขี่ยานพาหนะก็สามารถรำลึกถึงพระเจ้าได้เช่นกัน สรุปแล้ว การปฏิบัติทางจิตมีทั้งที่มีรูปแบบเฉพาะเจาะจงและรูปแบบทั่วสามารถทำได้ทุกเมื่อ และสามรถทำได้ทุกเพศทุกวัย

ในขณะเดียวกัน ศาสนาอิสลามก็มิได้ละเลยในเรื่องวัตถุและเรื่องทางโลก[6] แต่เป็นการบังคับด้วยซ้ำ เช่น การทำงานหาเลี้ยงชีพ การเล่นการเมือง การทำสวนทำนา เป็นต้น เพราะฉะนั้น ในศาสนาอิสลามคนๆหนึ่งจะปลีกตัวเองไปปฏิบัติธรรมโดยไม่แต่งงานหรือทิ้งครอบครัวอยู่ข้างหลังมิได้เด็ดขาด และคนๆหนึ่งจะทำงานอะไรก็ตามก็จะต้องมีการปฏิบัติธรรมทั้งการปฏิบัติที่เป็นการเฉพาะหรือการปฏิบัติทั่วไปดั่งที่ได้กล่าวมา เพราะฉะนั้นในอิสลามต้องมีความสมดุลระหว่างจิตวิญญาณและความต้องการทางกายภาพหรือทางวัตถุ

4. ด้านการเมืองและการปกครอง

เมื่อเรารวบรวมรูปแบบการใช้อำนาจในการปกครองและการใช้อำนาจรัฐตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เราสามารถสรุปออกเป็นสองรูปแบบใหญ่ๆ นั่นก็คือ การใช้อำนาจที่อยู่ในรูปแบบเผด็จการ และการใช้อำนาจที่ให้สิทธิแก่ประชาชนในการกำหนดบทกฎหมายเพื่อใช้เป็นรัฐธรรมนูญของรัฐในการปกครองรัฐและประชาชนหรือที่เราเรียกว่า การปกครองในระบอบประชาธิปไตย แต่การปกครองในรูปแบบอิสลามจะมีทั้งสองรูปแบบรวมกัน แต่มิใช่เป็นการปกครองแบบเผด็จการ และก็มิใช่เป็นการปกครองแบบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นแนวทางสายกลางในการใช้อำนาจในการปกครองรัฐและประชาชน

4.1 การปกครองตามระบอบเสรีประชาธิปไตย

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยได้กำหนดเอาไว้ว่า การปกครองนั้นเป็นสิทธิของประชาชนในการออกกฎหมายเพื่อใช้ในการปกครองรัฐประเทศ และกฎหมายดังกล่าวจะต้องให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนใน

[6] ดู อัลกุรอาน ซูรอฮฺ อายะฮฺ

ทุกด้าน โดยที่ไม่กระทบเสรีภาพของคนอื่น หากไม่เช่นนั้นแล้ว เสรีภาพนั้นจะถูกริบและควบคุมโดยกฎหมายของระบอบประชาธิปไตย นี่คือหลักการกว้างๆของระบอบการปกครองในรูปแบบของประชาธิปไตย

เมื่อพินิจพิเคราะห์ดูลักษณะการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ประชาชนมีสิทธิเต็มที่ในการแสดงออก เช่น การไม่นักถือศาสนา.. การไม่เลี้ยงดูพ่อแม่ในยามแก่เฒ่า ประชาธิปไตยคือการให้เสรีแก่ประชาชนร้อยเปอร์เซ็นหากเสรีภาพนั้นไม่กระทบเสรีของคนอื่น

4.2 การปกครองตามระบอบเผด็จการ

การปกครองในระบอบเผด็จการจะเป็นการปกครองที่ประชาชนไม่มีสิทธิออกเสียงๆใด ประชาชนจะต้องปฏิบัติตามทุกอย่าง

คือการริบเสรีภาพทั้งหมดของประชาชน และทุกอย่างจะต้องเป็นไปตามอำนาจบังคับของกฎหมายและประชาชนไม่มีสิทธินำเสนอกฎหมายทั้งสิ้น

4.3 การปกครองตามระบอบอิสลาม

อิสลามให้เสรีภาพแก่ประชนอย่างเต็มที่ แต่ในอีกส่วนหนึ่งอิสลามได้กำหนดตัวบทกฎหมายชัดเจนที่ประชาชนที่อยู่ภายใต้จะต้องปฏิบัติและเปลี่ยนแปลงไม่ได้ อิสลามไม่ให้สิทธิในการแก้ไขตรงนั้น

4.3 ความเป็นสายกลางของระบอบการปกครองแบบอิสลาม

การปกครองในรูปแบบอิสลามมีทั้ง เพราะฉะนั้นอิสลามที่เหมือนกับระบอบการปกครองแบบเผด็จการ และระบอบเสรีประชาธิปไตย เพราะฉะนั้นการปกครองแบบอิสลามถือ เป็นการปกครองสายกลางที่มีทั้งสองระบบรวมกัน

5. ด้านเศรษฐกิจการเงิน

5.1 รูปแบบของระบบเศรษฐกิจการเงิน

รูปแบบของระบบเศรษฐกิจอาจจะแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ หรือ 4 รูปแบบ ตามความเห็นที่ต่างกันของนักวิชาการ สำหรับการแบ่งระบบเศรษฐกิจออกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่

1) ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม (Capitalism)

2) ระบบเศรษฐกิจแบบบังคับ ซึ่งแยกเป็น แบบสังคมนิยมเสรี (Socialism) และแบบคอมมิวนิสต์ (Communism)

3) ระบบเศรษฐกิจแบบผสม (Mixed Economy)

และการแบ่งระบบเศรษฐกิจออกเป็น 4 รูปแบบนั้น ก็คือ แยกระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมเสรีและแบบคอมมิวนิสต์ออกเป็น 2 รูปแบบ แต่อย่างไรก็ตาม ระบบเศรษฐกิจทั้ง 2 รูปแบบนี้มีส่วนที่คล้ายกัน http://social-sk.blogspot.com/2007/12/economic-system.html วันที่ 22 สิงหา

ระบบทุนนิยมเสรี หมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่เอกชนสามารถมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินต่างๆ มีเสรีภาพในการเลือกที่จะประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างเต็มที่ไม่ว่าในเรื่องการกำหนดนโยบายในการผลิต ว่าผลิตอะไร ผลิตอย่างไร และผลิตเพื่อใคร ระบบนี้จะมีการแข่งขันระหว่างเอกชนอย่างเสรี หน่วยงานของรัฐจะเข้าไปเกี่ยวข้องน้อยที่สุด

ข้อดีของระบบเสรีนิยม ก็คือ เอกชนมีสิทธิ์และเสรีภาพในการตัดสินใจดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจตามที่ตนถนัด กำไรและการมีระบบกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเป็นแรงจูงใจทำให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ เอกชนจะทำงานอย่างเต็มที่ เนื่องจากผลิตได้มากน้อยเท่าไรก็จะได้รับผล ตอบแทน

หรือรายได้ไปเท่านั้น ภายใต้ระบบเศรษฐกิจระบบนี้จะมีการคิดค้นสิ่งประดิษฐ์หรือเทคนิคใหม่ๆอยู่เสมอทำให้เกิดการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา

ข้อเสียของระบบนี้ คือ ก่อให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำอันเนื่องจากความสามารถที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคลโดยพื้นฐาน ทำให้ความสามารถในการหารายได้ไม่เท่ากัน ผู้ที่มีความสามารถสูงกว่าจะเป็นผู้ได้เปรียบผู้ที่อ่อนแอกว่าในทางเศรษฐกิจ

ระบบเศรษฐกิจแบบบังคับ เป็นระบบเศรษฐกิจที่รัฐจะเป็นผู้วางแผนการผลิตจากส่วนกลาง มีการจำกัดกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินส่วนบุคคล และการทำงานของกลไกราคา แต่เน้นการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมแก่ประชาชน ระบบนี้มี 2 รูปแบบ คือ

ระบบสังคมนิยม คือ ระบบเศรษฐกิจที่รัฐบาลเข้าไปเป็นผู้ดำเนินการผลิตโดยเน้นในด้านสวัสดิการของประชาชนในประเทศเป็นหลัก รัฐบาลเป็นผู้กำหนดกิจกรรมทางเศรษฐกิจ รัฐเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตและกิจการขนาดใหญ่ที่สำคัญ เช่น กิจการสาธารณูปโภค เอกชนไม่มีเสรีภาพในการตัดสินใจเพื่อดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจแต่ยังมีกรรมสิทธิ์ในการถือครองทรัพย์สินส่วนตัว และดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจขนาดเล็ก ประชาชนทั่วไปยังมีเสรีภาพอยู่บ้าง

ระบบคอมมิวนิสต์ เป็นระบบเศรษฐกิจที่รัฐบาลเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตทุกชนิด โดยรัฐบาลเป็นผู้ดำเนินการในการตัดสินใจทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม โดยรัฐบาลจะกำหนดว่า จะให้ประชาชนในประเทศผลิตสินค้าและบริการอะไร ผลิตอย่างไร และเพื่อส่งให้ใครบริโภค ประชาชนไม่มีเสรีภาพในการถือครองทรัพย์สิน ไม่มีเสรีภาพในการเลือกประกอบอาชีพ หรือการเลือกซื้อสินค้าและบริการมาบริโภค

จุดเด่นของระบบเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์ก็คือ เป็นระบบเศรษฐกิจที่ช่วยลดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางฐานะและรายได้ของบุคคลในสังคม ภายใต้ระบบเศรษฐกิจนี้เอกชนจะทำการผลิตและ บริโภคตามคำสั่งของรัฐ ผลผลิตที่ผลิตขึ้นมาจะถูกนำส่งเข้าส่วนกลาง และรัฐจะเป็นผู้จัดสรรหรือแบ่งปัน สินค้าและบริการดังกล่าวให้ประชาชนแต่ละคนอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่มีการได้เปรียบเสียเปรียบ https://sites.google.com/site/educationabouteconomics/reuxng-thi-4 -rabb-sersthkic-lok-ni-paccuban ประชาชนไม่มีเสรีภาพที่จะผลิตหรือบริโภคอะไรได้ตามใจ ถูกบังคับหรือสั่งการจากรัฐ

ระบบเศรษฐกิจแบบผสม คือ ระบบเศรษฐกิจที่นำลักษณะสำคัญของระบบทุนนิยมและสังคมนิยมมารวมไว้ด้วยกัน กล่าวคือ มีทั้งส่วนที่ปล่อยให้เอกชนตัดสินใจดำเนินการกิจกรรมทางเศรษฐกิจเอง และส่วนที่รัฐบาลเข้าไปควบคุมและวางแผนทางเศรษฐกิจ

5.2 ระบบเศรษฐกิจอิสลาม

จากการที่ผู้เขียนได้ศึกษาข้อมูลในศาสนาต่างๆ พบว่า ศาสนาเกือบทุกศาสนา –นอกจากศาสนาอิสลาม– ไม่ได้วางระบบในด้านเศรษฐกิจการเงินอย่างละเอียดครอบคลุมทุกด้านเหมือนกับระบบการเงินที่กำหนดไว้ในศาสนาอิสลาม แต่ส่วนใหญ่ที่กล่าวถึงในศาสนาเหล่านั้นคือ พิธีกรรมต่างๆ การพัฒนาจิตใจ และบทขอพรต่างๆ ผู้เขียนสามารถกล่าวตรงนี้ว่า ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาเดียวที่กล่าวไว้ในทุกเรื่องเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์ นี่คือความสมบูรณ์ที่มีอยู่ในศาสนาอิสลาม และความสมบูรณ์เหล่านี้คือ ความเป็นสายกลางของศาสนาอิสลาม

ระบบเศรษฐกิจอิสลามให้ความเสรีภาพแก่ปัจเจกบุคคล หรือองค์กรต่างๆ ที่จะดำเนินธุรกิจต่างๆได้ แต่อิสลามก็มีข้อบังคับและข้อห้ามในการดำเนินธุรกรรมต่างๆในด้านธุรกิจ ข้อบังคับ อย่างเช่น ผู้ที่ทำการค้าขายจะต้องจ่ายทรัพย์สินส่วนหนึ่งเมื่อครบรอบและถึงพิกัดที่กำหนด ให้แก่ผู้ที่สามารถรับทรัพย์ส่วนนั้นได้

ทรัพย์สินเหล่านี้เรียกว่า ซะกาต และข้อห้าม อย่างเช่น ห้ามทำธุรกรรมใดๆที่อยู่ในรูปแบบของดอกเบี้ย เป็นต้น

ระบบเศรษฐกิจในอิสลามจะให้ความสำคัญทั้งเจ้าของทุนหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าผู้ประกอบการและให้ความสำคัญกับลูกค้าเช่นเดียวกัน ศาสนาอิสลามจะให้น้ำหนักในการดูแลทั้งสองฝ่าย เพราะฉะนั้นรัฐบาลหรือผู้ปกครองในรัฐอิสลามจะต้องดูแลและให้ความยุติธรรมทั้งสองฝ่ายอย่างเท่าเทียมกัน

ตัวอย่างที่เห็นชัดเจนจากที่กล่าวมาข้างต้น คือ การดำเนินธุรกรรมของธนาคารกับเจ้าหนี้ สำหรับธนาคารทุนนิยมทั่วไปจะให้ความสำคัญกับเจ้าหนี้ เช่น เมื่อลูกหนี้สินเชื่อไม่สามารถชำระหนี้ตามเวลาที่กำหนดได้ ธนาคารสามารถยึดทรัพย์สินที่เป็นสินเชื่อของธนาคารได้โดยไม่ต้องมีการคืนส่วนเกินที่ค้างชำระกับธนาคารแต่อย่างใด แต่สำหรับธนาคารในระบบของอิสลามจะต้องคืนส่วนเกินจากที่ค้างชำระหลังจากที่ได้ขายทรัพย์สินดังกล่าวหรือขายทอดตลาดเรียบร้อยแล้ว เพราะอิสลามถือว่า ทรัพย์สินที่เกินจากการค้างชำระหนี้นั้นเป็นทรัพย์สินเป็นทรัพย์สินของลูกหนี้ ซึ่งธนาคารไม่สามารถที่จะเอาได้ ระบบเศรษฐกิจในอิสลามให้ความสำคัญมากกว่าแค่เพียงกำไรอย่างเดียว

5.3 ความแตกต่างระหว่างระบบเศรษฐกิจทุนนิยมและสังคมนิยมกับระบบเศรษฐกิจอิสลาม

6. ด้านชาติกำเนิดของเพศชายและเพศหญิง

6.1 สถานะของผู้หญิงในอารยธรรมต่างๆ

ถ้าเรากลับไปศึกษาประวัติศาสตร์ของผู้หญิงและผู้ชายในอารยธรรมต่างๆ ของโลก อย่างเช่น ประวัติศาสตร์กรีก โรมัน เปอร์เซีย อินเดีย อาหรับ จีน ญี่ปุ่น และแม้แต่ในประวัติศาสตร์ของสยาม จะพบว่าผู้หญิงจะมีสถานะที่ต่ำต้อยกว่าผู้ชาย ชาวกรีกถือว่า สตรีคือวัตถุอย่างหนึ่งที่สามารถซื้อขายได้ ชาวโรมถือว่าสตรีคือมนุษย์ที่ไร้วิญญาณ พวกเขาทรมานผู้หญิงด้วยการเทน้ำมันที่เดือดจนถึงแก่ความตาย ชาวจีนในอดีตถือว่า ผู้ชายมีสิทธิที่สามารถฝังผู้หญิงทั้งเป็น เมื่อสามีของนางเสียชีวิต ภรรยาของเขาจะเป็นมรดกของครอบครัว สำหรับชาวอินเดียในอดีตผู้หญิงจะต้องตายตามสามีที่เสียชีวิตและจะถูกฝังพร้อมกับสามี สำหรับชาวเปอร์เซีย ผู้ชายมีสิทธิที่จะแต่งงานกับญาติผู้หญิงทั้งพี่น้องป้าน้าได้โดยไม่มีข้อยกเว้น และผู้ชายสามารถที่จะลงโทษผู้หญิงให้ถึงแก่ความตายได้ สำหรับชาวยิวในอดีต ผู้หญิงคือสัญลักษณ์แห่งความเลวร้ายสำหรับครอบครัว ผู้หญิงที่มาประจำเดือนคือผู้หญิงที่สกปรก และสำหรับพ่อสามารถที่จะขายลูกสาวของตัวเองได้ สำหรับชาวคริสเตี้ยน ในปี ค.ศ. 586 ชาวฝรั่งเศสได้จัดสัมมนาเพื่อศึกษาในประเด็นหัวข้อ ผู้หญิงถือว่าเป็นมนุษย์หรือไม่ใช่มนุษย์ ผู้หญิงมีวิญญาณหรือไม่มีวิญญาณ ถ้าหากว่าผู้หญิงมีวิญญาณ วิญญาณของผู้หญิงเป็นวิญญาณของมนุษย์หรือเป็นวิญญาณของสัตว์ ในสมัยกษัตริย์เฮนรี่ที่ 8 รัฐสภาอังกฤษได้ผ่านกฎหมายว่าด้วยการห้ามผู้หญิงอ่านคัมภีร์ใบเบิลเพราะผู้หญิงสกปรก ชาวอาหรับก่อนกำเนิดอิสลามมองว่า ผู้หญิงคือความอับอายของครอบครัว ชาวอาหรับจึงฆ่าลูกสาวของตนเองด้วยการฝังทั้งเป็น (อิบนุ อัลก็อรญะฮฺ อัลฟะลาหฺ อัลมุอฺตะศิม , 1424 ฮ.ศ.)

ที่กล่าวมาข้างต้น คือสถานะของผู้หญิงในอารยธรรมต่างๆ เราจะเห็นว่า ผู้หญิงเป็นเสมือนสิ่งไม่มีชีวิต หรือมีชีวิตแต่มีสถานะเสมือนวัตถุสิ่งของต่างๆ ที่สามารถซื้อขายได้ตามใจชอบ เกือบทุกอารยธรรมผู้ชายสามารถที่จะแต่งงานกับผู้หญิงได้ไม่จำกัดจำนวน ผู้ชายที่มีสถานะก็สามารถที่จะมีผู้หญิงเป็นจำนวนนับร้อยนับพันคน และที่เกินกว่านั้น ในบางอารยธรรมผู้หญิงเป็นทาสของความเชื่อที่โหดร้ายและเป็นเครื่องสังเวยในพิธีกรรมต่างๆ จึงทำให้ผู้หญิงถูกฆ่าอย่างโหดร้าย ทารุณ เหตุการณ์ที่เกิดกับสตรีเพศเช่นนี้ได้เกิดขึ้นมาในประวัติมนุษยชาติมาเป็นพันๆปีมาแล้ว

5.2 สถานะของผู้หญิงในอารยธรรมอิสลาม

ศาสนาอิสลามถูกส่งมาจากพระเจ้าเพื่อให้มนุษย์หลุดพ้นจากความอธรรมและความโง่งมงายของคำสอนต่างๆ ที่ดำรงอยู่บนหน้าแผ่นดิน และออกไปสู่แสงสว่างแห่งความรู้และสิทธิ์เสรีภาพของความเป็นมนุษย์ เมื่อสังคมมนุษย์ได้ยกฐานะของผู้ชายเหนือกว่าสตรีเพศเกินขอบเขตของความเป็นจริง ส่วนผู้หญิงถูกกดให้จมลงใต้ปฐพีแห่งความอธรรมอย่างไม่มีทีท่าว่าจะมีแสงสว่างแห่งวัฒนธรรมและอารยธรรมใดบนโลกจะมาปลดแอกพันธนาการที่ผูดยึดมาอย่างยาวนาน แต่ด้วยแสงสว่างแห่งพระเจ้าที่ถูกส่งมาให้แก่นบีมุฮัมมัด ทำให้ผู้หญิงมีสิทธิ์ในด้านต่างๆในฐานะที่เป็นมนุษย์ อิสรภาพที่ถูกจองจำมานมนานก็ถูกเปิดออก อิสลามได้มาขจัดความกลัวของผู้หญิงที่ถูกกำหนดโดยวัฒนธรรมของตนเอง อิสลามได้ให้ชีวิตใหม่แก่ผู้หญิงอีกครั้ง อิสลามได้ยกระดับผู้หญิง ยกย่องและให้เกียรติผู้หญิงซึ่งไม่มีอารยธรรมใดได้ให้เกียรติแก่ผู้หญิงเช่นนี้มาก่อน

อิสลามถือว่า สตรีคือพี่น้องที่มาจากท้องเดียวกันกับผู้ชาย[7] เป็นมนุษย์เช่นเดียวกันกับผู้ชาย มีสิทธิที่จะได้รับความดีเสมือนผู้ชาย ผู้ชายและผู้หญิงเป็นเสมือนเสื้อผ้าอาภรณ์ซึ่งกันและกัน อิสลามกำชับให้ปฏิบัติต่อผู้หญิงอย่างดี ผู้หญิงมีสิทธิต่างๆมากมายในอิสลาม อิสลามไม่อนุญาตให้กระทำต่อผู้หญิงเป็นเสมือนสิ่งของหรือทรัพย์สมบัติที่ตกทอดในหมู่เครือญาติ และยิ่งกว่านั้น อิสลามห้ามทำมิดีมิร้ายต่อผู้หญิง หรือฆ่าผู้หญิงอย่างไม่เป็นธรรมเหมือนที่เกิดขึ้นในอารยธรรมต่างๆ เพราะอิสลามถือว่า การฆ่าคนๆหนึ่งจะเป็นชายหรือหญิงก็ตามเป็นเสมือนการฆ่าคนทั้งโลก

5.3 สถานภาพของผู้หญิงในปัจจุบัน

เมื่อโลกพัฒนามาจนถึงยุคที่บูชาวัตถุเป็นเสมือนพระเจ้า และเป็นยุคที่ให้ความเสรีภาพในทุกด้าน โดยเสรีภาพเหล่านั้นจะต้องไม่กระทบต่อบุคคลอื่นและความมั่นคงของบ้านเมืองตามที่กล่าวอ้าง จึงมีการเรียกร้องความเสมอภาพของผู้หญิงเทียบเท่าผู้ชาย จากการที่ผู้หญิงจมปลักอยู่ในโคลนตมแห่งอารยธรรมการกดขี่ผู้หญิงมายาวนาน และอิสลามได้ดึงสถานะที่ไร้ค่าของสตรีให้มีสถานภาพของความเป็นมนุษย์ แต่ในปัจจุบันผู้หญิงมีสิทธิเท่ากับผู้ชายหรือเหนือยิ่งกว่าผู้ชาย ผู้หญิงมีสิทธิที่จะทำตัวเหลวแหลก ผู้หญิงมีสิทธิที่จะเลือกคู่นอนของตัวเองกับใครกี่คน และกี่ครั้งก็ได้ ผู้หญิงมีสิทธิที่จะขายอวัยวะเพศของตนเองให้แก่ใครก็ได้ที่ตัวเองพึงประสงค์ เมื่อเสรีภาพและวัตถุนิยมมารวมกัน ณ ปัจจุบันผู้หญิงได้กลายเป็นสิ่งค้าอย่างหนึ่ง จากผู้หญิงที่ไม่มีค่าในอดีตกลับกลายเป็นผู้หญิงที่ไร้ค่าในปัจจุบัน

5.4 สถานภาพสายกลางของผู้หญิงในอิสลาม

จากที่ผู้หญิงถูกทำร้ายตามความเชื่อที่ปลูกฝังมาอย่างยาวนานและสถานะของผู้หญิงเสมือนสิ่งไม่มีชีวิต และในปัจจุบันอารยธรรมแห่งวัตถุนิยมและนิยมเสรีกลับดึงผู้หญิงให้หลุดออกมาเลยขอบเขตแห่งเกียรติของผู้หญิง ยอมแลกกับความสกปรกโสมมกับความสะอาดบริสุทธิ์ ทำให้ผู้หญิงในปัจจุบันไม่มีเกียรติไร้คุณค่าในฐานะที่เป็นผู้หญิง แต่อิสลามได้ยกฐานะของผู้หญิงให้สูงส่ง มีสถานะในความดีเทียบเท่าผู้ชาย อิสลามได้วางกรอบผู้หญิงในฐานะมนุษย์ที่มีค่าเพื่อปกป้องสิทธิและเกียรติของสตรีเพศ เพราะฉะนั้นอิสลามจึงประกาศสงครามกับความเชื่อที่ทำร้ายผู้หญิงและมองผู้หญิงเสมือนวัตถุที่เปลี่ยนมือตามใจชอบ และอิสลามก็ประกาศสงครามกับการผลักผู้หญิงให้ออกจากขอบเขตแห่งเกียรติไปสู่การทำลายให้เป็นผู้หญิงที่ไร้ค่าเช่นที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน นี่คือทางสายกลางอันแท้จริง

7

6. ด้านเพศสัมพันธ์

มีแนวคิดที่หลากหลายเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างผู้ชายและผู้หญิง แนวคิดที่แตกต่างตามความเชื่อและวัฒนธรรมในแต่ละท้องที่ที่ไม่เหมือนกัน บางท้องที่มองว่าผู้หญิงเป็นเครื่องบำเรอของผู้ชาย บางท้องที่มองการมีเพศสัมพันธ์เป็นสิ่งโสโครกควรแก่การหลีกเลี่ยง บางแนวคิดมองการมีเพศสัมพันธ์คือเสรีภาพที่มนุษย์ควรเปิดกว้างเพราะมนุษย์คือสัตว์ชนิดหนึ่งที่มีความต้องการทางเพศเหมือนกับสัตว์ทั่วไปตามที่ธรรมชาติสร้างมา ตามที่กล่าวมาข้างต้นนี้ เราจะเห็นว่าแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องนี้มีมากมายหลายแนวคิด ผู้เขียนจะขอแยกประเด็นขอเรื่องนี้ดังนี้

1) การแต่งงานกับผู้หญิงที่ไม่จำกัดจำนวน ผู้ชายแต่ละคนสามารถที่จะแต่งงานกับผู้หญิงจำนวนกี่คนก็ได้ไม่มีจำนวนที่กำหนด การแต่งงานเช่นนี้ส่วนมากเกิดขึ้นในอดีต แต่ในปัจจุบันก็ยังมีบางที่ในบางประเทศ เช่นในประเทศในแถบแอฟรีกา ประเทศอินเดีย ดังที่ปรากฏในสื่อออนไลน์ต่างๆ ส่วนมากแล้ว การแต่งงานเช่นนี้ โอกาสเฉพาะคนที่ฐานะทางสังคม ได้แก่ คนรวย คนมีตำแหน่ง เป็นต้น

2) การกำหนดการแต่งงานกับผู้หญิงเพียง 1 คน

3) การมีเพศสัมพันธ์อย่างเสรี กล่าวคือ ผู้ชายและผู้หญิงสามารถที่จะมีเพศสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างเสรี โดยที่ไม่ต้องแต่งงาน และสามารถมีเพศสัมพันธ์กับใครก็ได้เมื่อทั้งสองฝ่ายยินยอม อาจจะด้วยการแลกกับทรัพย์สินหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ตกลงระหว่างกันที่เป็นค่าตอบแทน เช่น ผู้โสเภณี ผู้หญิงหากิน เป็นต้น หรืออาจจะไม่มีการแลกเปลี่ยนใดๆเลยก็ได้ แนวความคิดนี้ได้เผยแพร่ไปทั่วทุกภูมิภาคของโลก ในหมู่เยาวชน ในหมู่คนกำลังทำงาน และโดยเฉพาะในหมู่นักศึกษา ผู้ชายหลายๆคนเปลี่ยนคู่นอนเป็นว่าเล่น ซึ่งถือว่า ผิดศีลธรรมของทุกศาสนาอย่างร้ายแรง และเป็นผลทำให้เกิดโรคทางเพศสัมพันธ์ตามมาอีกด้วย

4) ความสัมพันธ์ทางเพศที่ไม่ใช่ผู้หญิงกับผู้ชาย หรือการมีเพศสัมพันธ์ระหว่างเพศเดียวกัน

5) การปิดประตูการแต่งงานและการปิดกั้นความสัมพันธ์ทางเพศ เพราะเห็นว่า การมีเพศสัมพันธ์คือการแสดงออกของอารมณ์ใฝ่ต่ำ เพราะฉะนั้น การออกห่างจากเรื่องเพศถือว่า เป็นเรื่องที่ดีที่สุดที่จะให้มนุษย์หลุดพ้นจากบ่วงแห่งบาปของอารมณ์การมีเพศสัมพันธ์ในศาสนาอิสลาม

อิสลามสนับสนุนให้มีความสัมพันธ์ทางเพศ เพื่อจุดประสงค์ ประการ 1) เพื่อดำรงซึ่งเผ่าพันธุ์ 2)

1.1 ศาสนาอิสลามสนับสนุนให้มีเพศสัมพันธ์ทางเพศด้วยการแต่งงาน

1.2 ศาสนาอิสลามสนับสนุนให้มีการแต่งงานมากกว่า 1 คนเพื่อปิดประตูการส่ำส่อนทางเพศ

1.3 ศาสนาอิสลามไม่อนุญาตให้ผู้ชายหรือผู้หญิงปลีกวิเวก

1.4 ศาสนาอิสลามไม่อนุญาตให้มีเพศสัมพันธ์ระหว่างผู้ชายกับผู้ชายและผู้หญิงกับผู้หญิง

7. ความเป็นกลางในด้านโภชนาการ

แนวคิดของมนุษย์เกี่ยวกับการกินอาหารอาจจะแบ่งได้ออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ กลุ่มแรก กินอาหารทุกอย่างไม่จำกัดประเภท กลุ่มที่สอง คือกลุ่มที่จำกัดการกินหรือเลือกกินเฉพาะอาหารบางชนิดเท่านั้น

7.1 กลุ่มคนที่กินอาหารทุกอย่างไม่จำกัดประเภท

คือกลุ่มมนุษย์ที่เลือกกินทุกอย่างที่ใจอยากจะกิน กินทุกอย่างที่คิดว่า สิ่งที่กินเข้าไปนั้นมีประโยชน์หรือตอบสนองความต้องการของตนเอง โดยไม่มีข้อห้ามใดๆในการเลือกที่จะกิน เช่น กินเหล้า เบียร์ สูบบุหรี่ กินสัตว์ทุกประเภทที่คิดว่ากินได้และไม่เป็นอันตราย เช่น งู สุนัข เนื้อสดๆ ในกลุ่มคนบางเผ่าจะกินแม้แต่เนื้อคน

ในบางประเทศมีการกินอวัยวะภายในของคน ในประเทศจีนเคยมีข่าวเกี่ยวกับการกินเนื้อผู้หญิงพรหมจรรย์ ในบางประเทศมีการกินเนื้อสัตว์ในขณะที่สัตว์ยังมีชีวิตอยู่ เช่นที่ญี่ปุ่นเคยมีคลิ๊ปเผยแพร่การทอดปลาโดยที่มีการทอดครึ่งหนึ่งของปลา คือจากส่วนกลางของปลาไปจนถึงส่วนหางในขณะที่ปลายังมีชีวิตอยู่ และพวกเขาพากันหยิบกินเมนูปลาในขณะที่ปลาอ้าปากผงาดๆ แสดงถึงความเจ็บปวดอย่างแสนสาหัส และเคยมีคลิ๊ปการเฉียงเนื้อวัวไปทำอาหารในขณะที่วัวยังไม่ได้เชือดแต่อย่างใด

ลักษณะการกินของคนกลุ่มนี้ คือกินไม่เลือก กินทุกอย่าง กินแม้กระทั่งสัตว์ที่ยังไม่ตาย หรือกระทั่งเนื้อคน ในคนบางกลุ่มของกลุ่มนี้ไม่สามารถที่เอาศาสนามาเป็นข้อบังคับปฏิบัติและเป็นบรรทัดฐานได้ เพราะเห็นว่า ศาสนาเป็นเพียงข้อกำหนดที่มนุษย์ทำขึ้นมาเอง

ในปัจจุบัน หลังจากลัทธิทุนนิยมที่มาพร้อมกับลัทธิเสรีนิยมได้ก่อกำเนิดให้เกิดลัทธิใหม่ขึ้นมาที่ส่งเสริมและสนับสนุนการบริโภคอย่างขนานใหญ่ ได้แก่ลัทธิบริโภคนิยม ซึ่งเป็นลัทธิที่นิยมการบริโภคที่ฟุ่มเฟือยเกินความต้องการที่จำเป็นในชีวิตและเกินกว่าฐานะรายได้ (วิทยากร เชียงกูล, 2552) al-Khabbaz, Yusuf กล่าวว่า แนวคิดของลัทธิบริโภคนิยมเกิดขึ้น *เพื่อเร่งเร้าความอยากและการบริโภคอย่างฟุ่มเฟือย การกินอาหารก็เป็นการบริโภคอย่างหนึ่ง และนิสัยการกินของผู้คนส่วนใหญ่ในปัจจุบันอยู่ในลักษณะที่ฟุ่มเฟือยและเกินความต้องการที่จำเป็นในชีวิต*

แนวคิดของลัทธิบริโภคนิยมจะเกิดขึ้น *เพื่อเร่งเร้าความอยากและการบริโภคอย่างฟุ่มเฟือย al-Khabbaz, Yusuf. "Islam, Consumerism and the Environmental Crisis." (http://www.muslimedia.com/archives/features04/islam-consumer.htm)*

7.2 กลุ่มที่จำกัดการกินหรือเลือกกินเฉพาะอาหารบางชนิด

หลังจากที่กล่าวถึงกลุ่มแรกคือกลุ่มคนที่กินอาหารไม่เลือกประเภท แต่กลุ่มที่สองคือกลุ่มที่จำกัดการกิน เช่น กินวันละ 2 เวลา ในชีวิตไม่สามารถที่จะกินเกินกว่าช่วงเวลาที่กำหนด และมีการกำหนดประเภทอาหารที่จะกินอีกด้วย เช่น ไม่สามารถกินอาหารประเภทสัตว์ที่มีชีวิตหรือสัตว์ที่มีเลือดได้ อาหารที่กินได้อย่างเช่น อาหารในจำพวกผัก ใบไม้เท่านั้น นี่เป็นกลุ่มคนอีกกลุ่มหนึ่งที่มีแนวคิดตรงกันข้ามกับกลุ่มแรกอย่างสิ้นเชิง ส่วนใหญ่แล้ว กลุ่มที่ 2 จะเป็นกลุ่มที่ยึดตามความเชื่อของศาสนา ลัทธิ หรือความเชื่อบางอย่างที่ตัวเองนับถืออยู่

7.3 การบริโภคในศาสนาอิสลาม

ศาสนาอิสลามอนุญาตให้บริโภคเนื้อสัตว์ เนื้อปลา ผลไม้ และพืชไม้ต่างๆ ได้ อิสลามไม่ได้จำกัดว่าต้องกินพืชผัก ผลไม้เท่านั้น และห้ามกินสัตว์ แต่การบริโภคสัตว์ก็มีข้อบังคับบางประการ เช่น สัตว์ต้องผ่านการเชือด สัตว์เหล่านั้นต้องไม่มีพิษ การกินต้องไม่ทารุณสัตว์ และสัตว์บางชนิดไม่อนุญาตให้ทานได้ เช่น หมู สุนัข แมว งู เป็นต้น และอาหารเครื่องดื่มบางชนิด สุรา บุหรี่ สิ่งของมึนเมาต่างๆ และการบริโภคสิ่งที่อนุญาตเหล่านี้จะต้องไม่เข้าข่ายการสุรุ่ยสุร่าย บริโภคอย่างพอประมาณ นี่คือหลักเกณฑ์อย่างกว้างๆ เกี่ยวกับการบริโภคอาหารในอิสลาม

อาหารสำหรับการกินที่ถูกหลักศาสนาจึงเรียกว่า อาหารฮาลาล ศาสนาอิสลามจึงได้กำหนดอาหารประเภทใดเป็นอาหารฮาลาลและอาหารประเภทใดไม่ฮาลาลหรืออาหารที่ไม่อนุญาตในทานได้ เพราะฉะนั้นอาหารการกินในศาสนาอิสลามจึงมีความความชัดเจนมาก อาหารการกินจึงกว้างมาก เช่น สัตว์สี่ขา นก ปลาชนิดต่างๆ และผักและพืชไม้ชนิดต่างๆ แต่ในชนิดสัตว์ต่างๆเหล่านี้ก็มีสัตว์ที่ไม่อนุญาตให้กินได้ เมื่ออาหารประเภทใดที่กินได้และประเภทใดที่กินไม่ได้มีความชัดเจนเช่นนี้ การที่คนใดไปห้ามตัวเองด้วยการไม่อนุญาตให้

กินอาหารที่ถูกอนุญาตให้กินเหล่านี้ถือว่า เป็นการจำกัดตนเองในสิ่งที่มนุษย์ทำได้ เพราะฉะนั้นการกินในอิสลามจึงเป็นการบริโภคที่เป็นสายกลางที่อยู่ระหว่างการกินที่ไม่เลือกและกินอย่างฟุ่มเฟือย ระหว่างการกินที่จำกัดประเภท เลือกกินบางอย่างและห้ามบางอย่าง อิสลามจึงเป็นแนวทางสายกลางที่ยืนอยู่บนภูมิปัญญาอันล้ำเลิศในการหลีกเลี่ยงความสุดโต่งทั้งสองขั้ว คือ ขั้วหนึ่งเน้นความสันโดษจนหลุดไปจากโลกและสังคม และอีกขั้วหนึ่งลุ่มหลงมัวเมาอยู่แต่ในโลกของวัตถุนิยมและบริโภค

จากมุมมองอิสลามที่เน้นทางสายกลางจึงเป็นภูมิปัญญาอันล้ำเลิศในการหลีกเลี่ยงความสุดโต่งทั้งสองขั้ว คือ ขั้วหนึ่งเน้นความสันโดษจนหลุดไปจากโลกและสังคม และอีกขั้วหนึ่งลุ่มหลงมัวเมาอยู่แต่ในโลกของวัตถุนิยมและบริโภคนิยม http://www.islammore.com/view/2286 อ.สุชาติ เศรษฐมาลินี

8. ความเป็นกลางในด้านสถานที่

8.1 ในด้านสถานที่ อุมมุลกุรอ

เป็นสิ่งน่าแปลกใจว่า อัลกุรอานนั้นถูกประทานลงมา ณ มักกะฮฺ ซึ่งเป็นสถานที่หนึ่งที่อัลลอฮฺ ตะอาลา เรียกสถานที่ดังกล่าวนี้ว่า อุมมุลกุรอ สำหรับตำแหน่งของมักกะฮฺอยู่จุดกึ่งกลางของโลกตามการคิดคำนวณสัดส่วนทอง คือ .... แม้จะคิดคำนวณจาก...ละติจูด คือ เท่ากับ หรือคิดคำนวณจาก.. ลองติจูด ทั้งสองจะได้สัดส่วนทองทั้งสอง

นอกจากการคิดตามระยะทางทั้งการคิดคำนวณในละติจูดและลองติจูด ทั้งสองจะได้อัตราสัดส่วนทอง แต่คำว่า บักกะฮฺที่หมายถึงมักกะฮฺนั้นที่ปรากฏคำนี้ในอัลกุรอานในอายะฮฺที่ ซูรอฮฺ ก็ปรากฏอยู่ระหว่างคำ...คำ ซึ่งถ้าคิดคำนวณก็จะได้สัดส่วนทองด้วยเช่นกัน เป็นเรื่องเหลือเชื่อเกิน จึงเป็น พระเจ้าของคณิตและพระเจ้า..มิใช่คำสอนทุกเรื่องที่เป็นสายกลาง แต่สถานที่ถูกประทานอิสลามก็อยู่กึ่งกลางของโลกด้วยเช่นกัน

8.2 อายะฮฺวะซะฏียะฮฺที่ปรากฏในซูรอฮฺอัลกุรอาน

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า อายะฮฺที่กล่าวถึงเรื่องวะซะฏียะฮิมีเพียงอายะฮฺเดียวคืออายะฮฺที่ 243 ในซูรอฮฺอัลบะเกาะรอฮฺ อายะฮฺนี้อยู่ระหว่างกึ่งกลางของซูรอฮฺอัลบะเกาะรอฮฺ ซึ่งเป็นเรื่องเหลือเชื่อเหลือเกินว่านอกจากหลักคำสอนและหลักปฏิบัติต่างๆ ในอิสลามนั้นล้วนแล้วเป็นทางสายกลางในทุกเรื่อง จึงทำให้ประชาชาติของนบีมุฮัมมัดถูกเลือกให้เป็นประจักษ์พยานแก่ประชาชาติอื่นที่มาก่อนหน้าแล้ว สถานที่ประทานอิสลามลงมาครั้งแรกก็อยู่กึ่งกลางของโลก และอายะฮฺวะซะฏียะฮฺที่กล่าวถึงเรื่องนี้โดยเฉพาะก็อยู่กึ่งกลางในซูรอฮฺบะเกาะรอฮฺ นี่แสดงถึงว่า ประชาชาติของนบีนบีมุฮัมมัดเป็นประชาติสายกลางในทุกเรื่อง

(อิสลามเป็นแนวทางวะสะฏอ และแนวทางนี้จะไม่พบเจอ ณ ที่อื่นใดเลยนอกจากในศาสนาอิสลาม ประชาชาติอิสลามที่เป็นประชาชาติของอัลกุรอานและประชาชาติของนบีมูฮัมมัด จึงเป็นประชาชาติเดียวที่ครองความเป็นประชาชาติวะสะฏอท่ามกลางประชาชาติทั้งหมด ประชาชาติต่างๆที่มีความหลากหลายทางศาสนา ลัทธิ และความหลากหลายทางปรัชญาและความคิดบนโลกใบนี้) เก็บไว้สรุป

การประยุกต์ใช้หลักวะซะฏียะฮฺของมุสลิมในโลกแห่งความเป็นจริง

ประชาชาติมุสลิมผู้เป็นประชาชาติของนบีมุฮัมมัดเป็นประชาชาติสายกลางที่ถูกคัดเลือกโดยพระเจ้าตามที่ได้กล่าวมาแล้วในการอธิบายอายะฮฺอัลกุรอานข้างต้น แต่ด้วยตัวของมุสลิมเอง กลุ่มคน หรือองค์กรของมุสลิมอาจจะมีความบกพร่องในการปฏิบัติตามหลักวะซะฏียะฮฺ เพราะฉะนั้นผู้เขียนจะขอกล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้หลักวะซะฏียะฮฺเกิดขึ้นในชีวิตจริงของมุสลิม และองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ไม่สามารถดำเนินหลักวะซะฏียะฮิในชีวิตได้ และผลที่จะตามมาเป็นเช่นไร

สำหรับการประยุกต์ใช้หลักวะซะฏียะฮฺหรือวิถีสายกลางไปปฏิบัติจริงได้นั้นต้องมีองค์ ประกอบโดยรวมดังต่อไปนี้

1.1เข้าใจศาสนาที่สมบูรณ์

1.2 ความเข้าใจเนื้อหาของศาสนาอย่างถูกต้อง

1.3 ปฏิบัติตามเนื้อหาคำสอนของศาสนาอย่างไม่หย่อนยานหรือเลยเถิดเกินขอบเขต

1.4 ไม่แยกศาสนาออกจากชีวิตจริง

1.5 การปฏิบัติตามซุนนะฮฺนบีคือความเป็นสายกลางอย่างแท้จริง

การเข้าใจศาสนาอิสลามอย่างรอบด้านและครอบคลุมเป็นบันไดขั้นแรกและขั้นที่สำคัญมากในการสร้างสังคมวิถีสายกลางและการเข้าใจที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติจริงและปฏิบัติได้ถูกต้อง ทุกคำสอนในศาสนาอิสลามเป็นคำสอนที่สามารถปฏิบัติจริงได้ในทุกเรื่อง และการปฏิบัติในคำสอนของศาสนาอิสลามไม่ได้เกินความสามารถที่มนุษย์ที่จะปฏิบัติได้ แต่สามารถที่จะปฏิบัติได้อย่างง่ายดาย และทุกคำสอนและการปฏิบัติทุกอย่างมีผลที่ดีสำหรับมนุษย์ทุกอย่าง เพราะคำสอนและการปฏิบัติในศาสนาอิสลามเป็นวิถีสายกลางที่ได้รับมาจากพระเจ้า เพราะฉะนั้นการนำหลักวะซะฏียะฮฺมาประยุกต์ใช้จริงจึงเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่งยวดสำหรับมุสลิมทุกคน แต่ทว่ามิใช่มุสลิมเท่านั้นที่จะต้องรู้ในประเด็นดังกล่าวนี้ แต่มนุษย์ทุกคนก็ควรที่ต้องรับรู้พร้อมๆไปด้วย เพราะการรับรู้ในเรื่องนี้จะทำให้มนุษย์มีสันติสุขทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

2. ความเอนเอียงของมุสลิมในการปฏิบัติใช้คำสั่งสอนของศาสนา

2.1 สาเหตุ

1) ความไม่เข้าใจในเนื้อหาของศาสนาอย่างถูกต้อง

2) เข้าใจในเนื้อหาของศาสนาแต่ไม่ปฏิบัติตาม

2.2 ผลที่เกิดจากความเอนเอียงของมุสลิมในการปฏิบัติใช้คำสั่งสอนของศาสนา

3.1 อิสลามไม่ถูกต้อง

4. ผู้ที่เข้าใจในศาสนาและปฏิบัติในเนื้อหาของศาสนาอย่างถูกต้องและเป็นมุสลิมที่อยู่ในสายกลาง5. ผู้ที่เอนเอียงในศาสนา

อ้างอิง

1. http://www.almaany.com/ar/dict/ar-ar/%D8%A7%D9%84%D9%88%D8%B3%D8%B7/

2. http://dictionary.sanook.com/search/dict-th-th-royal-institute/%E0%B8%94%E0%B8%B8%E0%B8%A5%E0%B8%A2%E0%B8%A0%E0%B8%B2%E0%B8%9E

บทความวิชาการ

คุณค่าของเวลาในอิสลาม

มูฮำหมัด เหล็มกุล*, ซาฝีอี อาดำ*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “การบริหารเวลา กรณีศึกษา สูเราะฮฺอัลอัศรฺ” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณค่าของเวลาในแง่ปฏิสัมพันธ์มนุษย์กับการใช้เวลาในมิติต่างๆ เป็นบทความวิจัยเอกสารเชิงพรรณนาวิเคราะห์ จากการศึกษาพบว่าอิสลามให้ความสำคัญต่อคุณค่าของเวลาในมิติต่างๆ ได้แก่ 1) คุณค่าของเวลาในการใช้ความคิด 2) คุณค่าของเวลาในการรำลึกถึงอัลลอฮฺ 3) คุณค่าของเวลาในการดูแลสุขภาพ 4) คุณค่าของเวลาในการศึกษาอัลกุรอาน และ 5) คุณค่าของเวลาในการประกอบศาสนกิจ

คำสำคัญ : คุณค่า เวลา อิสลาม

*นักศึกษาปริญญาโท ภาควิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
**อาจารย์ประจำภาควิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ARTICEL

Time in Islam

Abstract

This research article is a part of the Thesis entitled "Time Management: A Case Study of Surat al-'Asri" and aims at studying the value of time in respect of human interactions with his time spending in various dimensions. The study is a documentary research adopting descriptive and analytical methodology. The study found that Islam gave importance of time in various dimensions including; 1) the value of time in thinking, 2) the value of time in remembrance of Allah, almighty, 3) the value of time in taking care of health, 4) the value of time in studying al-Qur'ān, and 5) the value of time in performing religious practices.

Keywords: Value, Time, Islam

บทนำ

เวลาคือปรากฏการณ์ที่เป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนทุกระบบให้ดำเนินต่อไป ระบบสุริยะจักรวาลเป็นระบบที่ใหญ่สุดที่อยู่ภายใต้พลังขับเคลื่อนแห่งเวลา ซึ่งเป็นระบบของการขับเคลื่อนทุกสรรพสิ่งที่อยู่ภายใต้เดชานุภาพแห่งพระองค์ผู้ทรงสร้างและกำหนด แม้แต่ระบบการดำเนินชีวิตของมนุษย์ เวลาถือเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการน้อมนำชีวิตไปสู่เป้าหมายที่คาดหวัง ชีวิตไม่สามารถจะประสบความสำเร็จได้ หากไร้ซึ่งความเข้าใจในคุณค่ามิติต่างๆ ของช่วงเวลา

อิสลามเป็นระบอบที่ให้ความสำคัญต่อมิติต่างๆ แห่งช่วงเวลา เพราะเวลาเป็นตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตทุกผู้คน ผู้ใดได้สะสมคุณความดีและกุศลกรรมต่างๆ ที่ต้องอาศัยความเข้าใจคุณค่าแห่งเวลาเป็นส่วนสำคัญ โดยการเรียนรู้และปฏิบัติความดีงามในช่วงเวลาต่างๆ ของชีวิตเขาผู้นั้นย่อมจะบรรลุความผาสุกในโลกนี้และประสบความสำเร็จอันเลอเลิศในโลกหน้า

1. ความหมายของเวลา

คำว่า “เวลา” ตามรากศัพท์ภาษาไทยเป็นคำประสมสองพยางค์จาก เว และ ลา เป็นคำนามซึ่งมีความหมายว่า ชั่วขณะความยาวนานที่มีอยู่หรือเป็นอยู่ โดยนิยมกำหนดขึ้นเป็นครู่ คราว วัน เดือน ปี เป็นต้น เช่น เวลาเป็นเงินเป็นทอง ขอเวลาสักครู่ (*พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. 2546: 1086)

ตามรากศัพท์ภาษาอังกฤษ คำว่า Time (ไทม) เป็นคำนาม มีความหมายว่า เวลาช่วงเวลา กะเวลา โอกาส สมัย ยุคกาล ฤดูกาล ครั้ง ช่วง อายุ วันตาย เท่า จังหวะ อัตราความเร็วเวลาพักผ่อน อัตราค่าจ้างตามช่วงเวลา สิทธิระยะเวลาการตั้งครรภ์ (27/5/59: *English-Thai, HOPE Dictionary อ้างจาก https://dict.longdo.com*)

ส่วนรากศัพท์ภาษาอาหรับในเชิงภาษา คำว่า เวลา “عَصْرٌ” (อัศรุน) เป็นคำนามเอกพจน์แปลว่า กาลสมัย ยุค กาลเวลา ยุคสมัย ซึ่งมาจากรากศัพท์ของคำกริยา (فَعْلٌ) นั่นคือ عَصَرَ (อะเศาะเราะ) แปลว่า คั้นน้ำ บีบรัด ระงับ หรือ عَصَّرَ (อัศเศาะเราะ) แปลว่า ปล่อยตัว อยู่ในสมัย (ลม) พัดเอาเมฆฝนมา หรือ عَاصَرَ (อาเศาะเราะ) แปลว่า อยู่ในกาลสมัย ร่วมสมัย รุ่นเดียวกัน รุ่นราวคราวเดียวกัน และสามารถผันคำเป็นนามพหูพจน์ได้หลายรูป คือ أَعْصُرٌ (อะอฺศุรุน) أَعْصَارٌ (อะอฺศอรุน) عُصُوْرٌ (อุศูรุน) และ عُصُرٌ (อุศุรุน) (*มานพ วงศ์เสงี่ยม*. 2551: 319-320)

จากรากศัพท์ที่อธิบายข้างต้น คำว่า “เวลา” จึงหมายถึงยุค สมัย กาล โอกาสหรือชั่วขณะ ซึ่งสร้างปฏิสัมพันธ์ในมิติต่างๆ ต่อมนุษย์ พระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ดำรัสไว้ในพระมหาคัมภีร์อัลกุรอานในหลายๆ มิติของเวลา เช่น ยามรุ่ง ยามเย็น กลางคืน และกลางวัน เพื่อย้ำเตือนให้มนุษย์ได้ใคร่ครวญและเล็งเห็นคุณค่าที่แฝงอยู่ในมิติเวลาเหล่านั้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งมิติของเวลาใน สูเราะฮฺอัลอัศรฺ

ดั่งพระองค์ดำรัสว่า

﴿وَالْعَصْرِ ۝ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ﴾ (العصر: 2-1)

ความว่า “ขอสาบานด้วยกาลเวลา แท้จริงมนุษย์อยู่ในการขาดทุน” (อัลอัศรฺ: 1-2)

อิบนุ กะษีรฺ ('Ibn Kathīr, 1999-1420: 8/480) ได้อธิบายว่า: "พระองค์ได้สาบานกับเวลาว่าแท้จริงมนุษย์นั้นจะอยู่ในการขาดทุน กล่าวคือความเสียหายและหายนะ"

จากโองการและคำอธิบายข้างต้นแสดงให้เห็นว่า พระองค์ได้ทรงสาบานกับกาลเวลาเพื่อย้ำเตือนมนุษย์ให้รู้ถึงความสำคัญและคุณค่าของเวลา เพราะความสำเร็จหรือล้มเหลวในชีวิตขึ้นอยู่กับการบริหารเวลาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

โองการและคำอธิบายข้างต้นได้บ่งชี้เป็นนัยถึงความสำคัญของช่วงเวลาเหล่านั้นเพื่อกระตุ้นให้เกิดแง่คิดทางศาสตร์อิสลามที่จะนำไปสู่กระบวนการศึกษาเรียนรู้ที่หลากหลายในแต่ละมิติเวลา ยืนยันถึงสถานะอันยิ่งใหญ่ของพระองค์ บ่งชี้ให้เห็นความสำคัญของเวลา และเป็นอุทาหรณ์ ในการบริหารเวลาให้เกิดประโยชน์สูงสุด

พระองค์ดำรัสอีกว่า

﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾ (الذاريات: 56)

ความว่า "และข้าพระองค์มิได้สร้างญินและมนุษย์เพื่ออื่นใดเว้นแต่เพื่อเคารพภักดีต่อข้าพระองค์" (อัซซาริยาต: 56)

อิบนุ กะษีรฺ ('Ibn Kathīr, 1999-1420: 7/425) ได้อธิบายว่า: "แท้จริงพระองค์ได้ทรงสร้างมนุษย์และญินมาเพื่อ (เหตุผล) จะบัญชาใช้ให้เคารพภักดีต่อพระองค์ และไม่ใช่ (เหตุผล) เพื่อพระองค์จะทรงพึ่งพาต่อพวกมนุษย์และญินเหล่านั้น"

จากโองการและคำอธิบายข้างต้นสรุปได้ว่า ในทัศนะอิสลามนั้นการเคารพภักดีต่อพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ถือเป็นเหตุผลสำคัญยิ่งในการให้บังเกิดมนุษย์และญิน จึงไม่เป็นการบังควรที่จะปล่อยช่วงเวลาของชีวิตให้หมดไปโดยปราศจากการภักดีต่ออัลลอฮฺ ﷻ รำลึกถึงพระผู้ทรงสร้าง หรือเปล่าประโยชน์และขาดความดีงาม

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า เวลาคือช่วงชีวิตต่างๆ ที่มีค่า ความสำเร็จและล้มเหลวของมนุษย์ในโลกนี้และโลกหน้าขึ้นอยู่กับการบริหารเวลาให้เป็นไปตามเจตนารมณ์อิสลามหรือพระประสงค์ของพระผู้เป็นเจ้า การรู้คุณค่าและเห็นความสำคัญของเวลาจึงเป็นอุดมคติอันล้ำเลิศทางปัญญาที่จะช่วยสร้างความดีงามอันมากมายสำหรับการดำเนินชีวิตอยู่ในโลกนี้และเตรียมเสบียงผลบุญกุศลไว้สำหรับในโลกหน้า

2. ปฏิสัมพันธ์มนุษย์กับเวลา

มนุษย์ทุกคนที่เกิดมา ไม่ว่าจะอยู่ในสถานที่ใด จะอยู่ในเมืองใหญ่หรือเมืองเล็ก จะเกิดมาในชาติตระกูลที่สูงศักดิ์หรือด้อยศักดิ์ จะมีฐานะร่ำรวยหรือยากจน จะมีตำแหน่งที่ใหญ่โตหรือต่ำต้อยล้วนแล้วแต่เวลาเป็นตัวกำหนดชีวิตทุกผู้คน เพราะเวลาคือชีวิต และชีวิตจะผ่านไปแต่ละช่วงวัยโดยการอาศัยขีดจำกัดอายุของแต่ละคน มนุษย์ไม่ได้ดำเนินชีวิตอยู่นอกเหนือกฎเกณฑ์แห่งเวลา แต่เวลาสามารถสร้างความสำเร็จและความล้มเหลวในชีวิตของมนุษย์ได้ อาจมีหลายคนที่ใช้คุณค่าในแต่ละช่วงเวลาเพื่อการศึกษาเล่าเรียน เพื่อการทำมาอาชีพที่ดีและมั่นคง เพื่อการสร้างสรรค์ทางสังคม และการประกอบคุณงามความดีอันหลากหลาย ในขณะเดียวกันก็มีอีกหลายคนที่ใช้ช่วงเวลา

ของชีวิตเพื่อสนองตัณหาอารมณ์ ปล่อยชีวิตให้ผ่านไปวันๆ อย่างไร้สติ โดยไม่ได้คิดเก็บเกี่ยวคุณค่าในแต่ละช่วงเวลาอย่างรอบคอบ ประมาทในการใช้ชีวิต จนสุดท้ายเวลาได้พรากชีวิตเขาไปอย่างน่าเศร้าสลดใจ ทั้งๆ ที่เขายังไม่ทันสร้างคุณประโยชน์แก่ตนเอง ยังไม่มีหลักประกันที่มั่นคงให้แก่ครอบครัว ยังไม่มีคุณความดีสะสมเพื่อบรรลุความสำเร็จในโลกหน้า หากเป็นเช่นนั้น ชีวิตที่ผ่านพ้นไปแต่ละช่วงเวลาก็ไม่สามารถสร้างคุณค่าให้กับตัวเขาเองได้เลย เขาจึงเป็นเพียงมนุษย์ที่ไร้ค่าอย่างแท้จริง ส่วนมนุษย์ที่สมบูรณ์นั้นคือผู้ที่เข้าใจและใช้ช่วงเวลาเพื่อสร้างคุณค่าแก่ชีวิตทั้งในมิติกายภาพและจิตวิญญาณโดยการปลูกฝังความศรัทธาต่อพระเจ้าผู้ทรงสร้างสรรพสิ่ง และการบริหารจัดการเวลาเพื่อสร้างสมคุณความดีต่างๆ แก่ชีวิต พระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ได้ดำรัสถึงมนุษย์ที่สมบูรณ์ว่า

﴿إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَئِكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ﴾ (البينة: 7)

ความว่า “แท้จริง บรรดาผู้ศรัทธาและประกอบคุณความดีทั้งหลาย เหล่านั้นพวกเขาเป็นมนุษย์ที่ดียิ่ง” อัลบัยยินะฮฺ: 7)

’Ibn KathĪr (1999-1420: 8/457) ได้อธิบายว่า: “พระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงแจ้งให้ทราบถึงบรรดาผู้ศรัทธาด้วยหัวใจอันมั่นคงและประกอบคุณความดีด้วยอวัยวะส่วนต่างๆ ของร่างกาย แท้จริงพวกเขาคือบรรดาผู้ที่ดียิ่ง”

โองการและคำอธิบายข้างต้นชี้ให้เห็นว่า องค์ประกอบของมนุษย์ที่สมบูรณ์นั้นมี 2 ประการ ได้แก่ 1) มีความศรัทธาต่อพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ อย่างแท้จริง 2) ประกอบคุณความดีครบถ้วน ซึ่งทั้งสองประการนี้สามารถบอกถึงสถานะของความเป็นมนุษย์ที่รู้จักใช้ช่วงเวลาของชีวิตได้อย่างเหมาะสมและรู้คุณค่า โดยการใช้ประโยชน์แต่ละมิติเวลาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งในด้านกายภาพและจิตวิญญาณด้วยการประกอบคุณงามความดี และโองการข้างต้นชี้ให้เห็นว่าการมีศรัทธาที่สมบูรณ์นั้นจะต้องควบคู่กับการประกอบคุณงามความดี เพราะทั้งสองประการส่งผลถึงความพอพระทัยของพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ซึ่งจะเป็นหลักประกันความจำเริญ ความสำเร็จทั้งโลกนี้และโลกหน้า และจะเป็นผลตอบแทนที่พระองค์จะไม่ทรงให้สูญเปล่าอย่างแน่นอน

พระองค์ดำรัสไว้ว่า

﴿إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُواالصَّالِحَاتِ إِنَّالَا نُضِيعُ أَجْرَ مَنْ أَحْسَنَ عَمَلًا﴾ (الكهف: 30)

ความว่า “แท้จริงบรรดาผู้ศรัทธาและกระทำความดีทั้งหลายเราจะไม่ให้การตอบแทนของผู้กระทำความดีสูญหายอย่างแน่นอน” (อัลกะฮ์ฟ: 30)

ดังนั้น ช่วงเวลาที่ผู้ศรัทธาได้สละและทุ่มเทเพื่อการประกอบคุณความดีนั้นเป็นการลงทุนอันคุ้มค่ามหาศาล โดยการใช้เวลาอย่างรู้ค่าเป็นเดิมพันที่มนุษย์ทุกสถานภาพสามารถลงทุนได้ ซึ่งผลตอบแทนอันล้ำค่าสุดสำหรับการใช้เวลาเช่นนั้นคือสรวงสวรรค์ มหาวิมานจีรังอันยั่งยืน มีลำธารน้ำไหลผ่านเบื้องล่าง โดยผู้ศรัทธาที่ประกอบคุณความดีจะเป็นผู้พำนักอยู่ในนั้นตลอดกาล พระองค์ได้ทรงยืนยันประการดังกล่าวว่า

﴿وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ رِزْقًا قَالُوا هَذَا الَّذِي رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ وَأُتُوا بِهِ مُتَشَابِهًا وَلَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَهُمْ فِيهَا خَالِدُونَ﴾ (البقرة: 25)

ความว่า “และ (มุหัมมัด) จงแจ้งข่าวดี แก่บรรดาผู้ศรัทธาและประกอบการดีทั้งหลายว่า สำหรับพวกเขาคือสวนสวรรค์หลากหลายที่เบื้องล่างมีลำน้ำหลายสายไหลผ่าน คราวใดที่พวกเขาได้รับ

ผลไม้จากที่นั่นเป็นปัจจัยยังชีพพวกเขาจะกล่าวว่า นี่เป็นสิ่งที่เราได้ถูกประทานมาก่อนและพวกเขาจะถูกประทานให้เยี่ยงนั้น และจะมีคู่ครองที่บริสุทธิ์สำหรับพวกเขาในนั้น และพวกเขาทั้งหลายจะพักอยู่ในนั้นตลอดไป" (อัลบะเกาะเราะฮฺ: 25)

'Ibn Kathīr (1999-1420: 1/206) ได้อธิบายว่า: "พวกเขาทั้งหลายจะพักอยู่ใน นั้นตลอดไป กล่าวคือ อย่างผาสุกและด้วยความจำเริญ เพราะพวกเขาจะพำนักอยู่พร้อมกับความโปรดปรานอันครบถ้วนในสถานที่ปลอดความตายและความบกพร่องต่างๆ ตลอดกาล"

โดยทั่วไป หากพิจารณาถึงการบริหารการใช้เวลาชีวิตของมุสลิมในการดำเนินชีวิตประจำวันโดยเฉลี่ยแล้วจะพบว่ามีการใช้เวลาในการทำงานประมาน 6-8 ชั่วโมง การพักผ่อน 6-8 ชั่วโมง และรายชั่วโมงที่เหลืออีกประมาณ 6-8 ชั่วโมงนั้นอาจจะหมดไปกับการสังสรรค์เพื่อนฝูง ทำสาธารณประโยชน์ เยี่ยมเยียนญาติพี่น้อง และประกอบศาสนกิจอย่างละ 2 ชั่วโมง รวม 24 ชั่วโมง บางคนอาจบริหารจัดการเวลาอย่างเหมาะสมและสามารถสร้างความสำเร็จในหน้าที่การงานรวมถึงการประกอบคุณความดีอันมากมาย แต่อีกบางคนอาจประสบความล้มเหลวในชีวิตเพราะบริหารเวลาในการประกอบคุณความดีได้เพียงน้อยนิด ทั้งนี้การรู้จักคุณค่าของเวลาและบริหารจัดการอย่างถูกวิธีจะเป็นเงื่อนไขสำคัญในการบรรลุความความสำเร็จในชีวิต หากอายุเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 60-70 ปี สิ่งที่เราควรคำนึงให้มากที่สุดคือ สมมุติว่าแต่ละวันเราใช้เวลาเพื่อการประกอบคุณความดีประมาณ 2 ชั่วโมง เดือนละ 60 ชั่วโมง ปีละ 720 ชั่วโมง หากคิดเป็นวันในรอบปีเวลาในการประกอบคุณความดีเพียงแค่ 30 วัน หากเรามีชีวิตอยู่ 60 ปี เวลาในการประกอบคุณความดีเท่ากับ 1800 วัน หากคิดเป็นชั่วโมงเท่ากับ 43200 ชั่วโมง หากคิดเป็นปีเท่ากับ 5 ปี แต่ต้องลบออกอีก 8640 ชั่วโมง เพราะเป็นช่วงเวลาที่ก่อนบรรลุนิติภาวะ 12 ปีโดยประมาณ ก็คงเหลือ 34560 ชั่วโมง หากคิดเป็นวันเท่ากับ 1440 วัน และหากคิดเป็นปีก็เท่ากับ 4 ปี ดังนั้นระยะเวลาเพียงแค่ 4 ปีเท่านั้นที่เราได้ประกอบคุณความดี ถือเป็นกิจการงานที่น้อยมาก หากเทียบกับช่วงอายุที่เราใช้ชีวิตอยู่บนโลกนี้ แต่ถึงกระนั้นก็ตาม ยังมีมุสลิมจำนวนไม่น้อยที่ปล่อยเวลาให้เลยผ่านไปโดยไม่คิดสร้างคุณความดี เพราะความไม่เข้าใจถึงคุณค่าของเวลาและการบริหารจัดการเวลาที่ดี ท่านศาสนทูตﷺ ได้กล่าวถึงพิกัดอายุของประชาชาติในยุคนี้จากสายรายงานอะบีฮุร็อยเราะฮฺ رضي الله عنه ว่า

((أَعْمَارُ أُمَّتِي مَا بَيْنَ سِتِّيْنَ إِلَى سَبْعِيْنَ وَأَقَلُّهُمْ مَنْ يَجُوْزُ ذَلِكَ)) (أخرجه الترمذي، **د.ت**.: 3550)

ความว่า "อายุขัยประชาชาติของฉันนั้น อยู่ระหว่าง 60 ถึง 70 ปี และมีน้อยคนนักที่จะเกินจากนี้" (บันทึกโดย al-Tirmidhiy, n.d.: 3550)[1]

จากหะดีษข้างต้นชี้ให้เห็นว่าช่วงเวลาอายุนั้นไม่ยืนยาวนัก สิ่งที่มุสลิมต้องตระหนักและสร้างคุณค่าให้แก่เวลาถือเป็นเรื่องสำคัญในทุกๆ มิติของชีวิต เพราะเวลากับชีวิตคือสิ่งที่เกิดปฏิสัมพันธ์ต่อกันทุกช่วงมิติ อย่าปล่อยให้เวลาพรากชีวิตที่ไม่มีคุณความดี อย่าปล่อยให้ความดีอันมากมายที่ผ่านเข้ามาในชีวิตเป็นภาระถ่วงความรู้สึกของอารมณ์ตัณหา การรู้จักคุณค่าของเวลาเป็นกุญแจที่ดีเยี่ยมในการไขคุณความดีทั้งหลาย ความเมตตาจากพระองค์อัลลอฮ

[1] อัลติรฺมีซีย์หุก่มหะดีษนี้ว่าหะสันเฆาะรีบ ส่วนอัลบานีย์หุก่มหะดีษนี้ว่าหะสัน.

ﷻ นั้นมากมายยิ่ง ศาสนทูต ﷺ ได้กล่าวถึงคุณค่าของการประกอบคุณความดีจากสายรายงานอิบนิอับบาส رضي الله عنهما ว่า

((إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ الْحَسَنَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ ثُمَّ بَيَّنَ ذَلِكَ فَمَنْ هَمَّ بِحَسَنَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا كَتَبَهَا اللَّهُ لَهُ عِنْدَهُ حَسَنَةً كَامِلَةً فَإِنْ هُوَ هَمَّ بِهَا فَعَمِلَهَا كَتَبَهَا اللَّهُ لَهُ عِنْدَهُ عَشْرَ حَسَنَاتٍ إِلَى سَبْعِ مِائَةِ ضِعْفٍ إِلَى أَضْعَافٍ كَثِيرَةٍ وَمَنْ هَمَّ بِسَيِّئَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا كَتَبَهَا اللَّهُ لَهُ عِنْدَهُ حَسَنَةً كَامِلَةً فَإِنْ هُوَ هَمَّ بِهَا فَعَمِلَهَا كَتَبَهَا اللَّهُ لَهُ سَيِّئَةً وَاحِدَةً)) (أخرجه البخاري، 1419: 6491)

ความว่า “แท้จริงพระองค์อัลลอฮฺทรงกำหนดบรรดาความดี และความชั่วไว้ หลังจากนั้นพระองค์ทรงชี้แจงในสิ่งดังกล่าว ดังนั้น ผู้ใดที่มีความมุ่งมั่นที่จะประกอบคุณงามความดี แต่เขาไม่ได้ปฏิบัติเขาจะได้รับการบันทึกให้ 1 ผลบุญที่ครบถ้วน หากเขามีความมุ่งมั่น และปฏิบัติคุณงามความดีเขาจะได้รับการบันทึกให้ถึง 10 ผลบุญถึง 700 ผลบุญหรืออีกหลายๆ เท่าตัว และผู้ใดที่มีความมุ่งมั่นที่จะกระทำชั่ว แต่เขาไม่ได้กระทำเขาจะได้รับการบันทึกให้ 1 ผลบุญ และหากเขามุ่งมั่นและได้กระทำความชั่วเขาจะถูกบันทึกเพียง 1 กรรมชั่วเท่านั้น” (บันทึกโดย al-Bukhārīy, 1419: 6412)

จะเห็นได้ว่าการประกอบคุณความดีแม้เพียงน้อยนิด แต่พระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงบันทึกให้ถึง 10 และ 700 เท่าด้วยกัน หากพิจารณาถึงช่วงเวลาที่เราได้ประกอบคุณความดีในช่วงเวลาอันสั้นดั่งสมมุติฐานที่กล่าวมาข้างต้นจะรู้สึกคุ้มค่าเกินกว่าปัญญาจะรับรู้ได้ เนื่องด้วยความโปรดปรานและความเมตตาอันใหญ่หลวงของพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ที่มีต่อปวงบ่าวและจากความเมตตาอันใหญ่หลวงของพระองค์ที่มีต่อปวงบ่าวคือการที่พระองค์ทรงให้การประกอบคุณงามความดีต่างๆ เหล่านั้นเป็นเรื่องสะดวกง่ายดายอย่างยิ่ง แต่ทว่าผลบุญและการตอบแทนของการงานเหล่านั้นกลับยิ่งใหญ่เกินความคาดหมาย (*'Abū Ṭalḥat*, 1423: 7) ทั้งนี้ต้องอาศัยความเข้าใจถึงคุณค่าของเวลาเป็นส่วนสำคัญ เพราะผู้ที่ไม่เข้าใจคุณค่าของเวลาเขาไม่สามารถจะมองเห็นโอกาสในการประกอบคุณความดีได้อย่างเหมาะสม

3. มิติต่างๆ ของเวลา

ในมุมมองอิสลาม เวลาของชีวิตมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะช่วงเวลาต่างๆ คือการต่อสู้เพื่อสถาปนาความสมบูรณ์ของชีวิตตามวิถีอิสลาม การเรียนรู้คุณค่าในมิติต่างๆ ของเวลาจะทำให้มุสลิมได้รับรู้ถึงวิทยปัญญาอันหลากหลายที่อยู่ภายใต้กรอบแห่งศาสตร์อิสลามที่มาจากอัลกุรอาน อัลหะดีษ และรวมถึงคำพูดเหล่าอัครสาวกและปราชญ์มุสลิม จึงขอจำแนกแง่มุมต่างๆ ที่เกี่ยวกับคุณค่าของเวลาเพื่อการเรียนรู้ในบางมิติและนำไปประยุกต์ใช้อย่างรู้ค่าและเกิดประโยชน์อันสูงสุดดังต่อไปนี้

3.1 คุณค่าของเวลาในการใช้ความคิด

พระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ได้ดำรัสในอัลกุรอานเกี่ยวกับการใช้ความคิดไว้ว่า

﴿الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَى جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلًا سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ﴾ (آل عمران: 191)

ความว่า "คือบรรดาผู้ที่รำลึกถึงอัลลอฮ์ทั้งในสภาพยืนและนั่ง และในสภาพที่นอนตะแคง และพวกเขาพินิจพิจารณากันในการสร้างบรรดาชั้นฟ้าและแผ่นดิน(โดยพวกเขากล่าวว่า)โอ้พระเจ้าของพวกข้าพระองค์ พระองค์มิได้ทรงสร้างสิ่งนี้มาโดยไร้สาระ มหาบริสุทธิ์พระองค์ท่านโปรดทรงคุ้มครองพวกข้าพระองค์ให้พ้นจากการลงโทษแห่งไฟนรกด้วยเถิด" (อาละอิมรอน: 191)

'Ibn Kathīr (1999-1420: 2/184) ได้อธิบายว่า: "จากคำว่า "يَتَفَكَّرُونَ" คือการใช้ความคิดอย่างเข้าใจถึงเหตุผลในการสร้างบรรดาชั้นฟ้าและแผ่นดิน ซึ่งเป็นการบ่งชี้ให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่ของพระผู้ทรงสร้าง เดชานุภาพ ความรอบรู้ ความประสงค์และความเมตตาของพระองค์"

จะเห็นได้ว่าโองการดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงทักษะผู้ที่ใช้ความคิด คือบรรดาผู้ที่รำลึกถึงอัลลอฮ์ ﷻ ทั้งในสภาพยืนและนั่ง และในสภาพที่นอนตะแคง ทุกอิริยาบถสร้างคุณความดีให้แก่ตนเองได้ ในหนังสือ *'Ihyā' 'Ulūm al-Dīn* อิบนุอับบาส رضي الله عنه กล่าวว่าละหมาดสองเราะกะอัตที่จิตสงบในการใคร่ครวญดีกว่าการละหมาดยามดึกตลอดคืนด้วยใจที่ไม่สงบ และท่านกล่าวอีกว่าการใช้ความคิดมุ่งสู่ความดีงามจะชักนำไปสู่การปฏิบัติความดี และการใช้ความคิดสำนึกในความผิด จะชักนำไปสู่การละทิ้งมัน อุมัร บิน อับดุลอะซีซกล่าวว่าการใช้ความคิดใคร่ครวญถึงความโปรดปรานต่างๆ จากพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ คือส่วนหนึ่งของการเคารพภักดีอันประเสริฐ อะบูสุลัยมานกล่าวว่าการใช้ความคิดหวังผลประโยชน์โลกนี้จะเป็นฝากั้นคุณความดีในโลกหน้าและเป็นภัยพิบัติแก่ชนชาวราษฎร การใช้ความคิดหวังวันโลกหน้านั้นจะสืบทอดมรดกทางวิทยปัญญาและฟื้นฟูสภาพจิตใจ (*al-Ghazāliy*: 4/425)

กล่าวได้ว่า การสร้างสมาธิในละหมาด การมุ่งสู่ความดีงาม การละทิ้งความชั่ว การแสดงออกด้วยการเคารพภักดี การสืบทอดมรดกทางวิทยปัญญาและฟื้นฟูจิตวิญญาณนั้นส่วนสำคัญมาจากการรู้จักใช้ความคิดในการบริหารเวลาให้เกิดประโยชน์ต่อชีวิต

3.2 คุณค่าของเวลาในการรำลึกถึงอัลลอฮฺ ﷻ

รายงายจากอะบูฮุร็อยเราะฮฺ رضي الله عنه ว่า

((مَنْ قَالَ حِيْنَ يُصْبِحُ وَحِيْنَ يُمْسِيْ سُبْحَانَ اللهِ وَبِحَمْدِهِ مِائَةَ مَرَّةٍ لَمْ يَأْتِ أَحَدٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِأَفْضَلَ مِمَّا جَاءَ بِهِ إِلَّا أَحَدٌ قَالَ مِثْلَ مَا قَالَ أَوْ زَادَ عَلَيْهِ)) (أخرجه مسلم، د.ت.: 2335)

ความว่า **"**ผู้ใดที่กล่าวในยามเช้าและยามเย็นว่าสุบบะฮานัลลอฮฺวะบิหัมดิฮฺ 100 ครั้ง ในวันกิยามะฮฺจะไม่มีใครที่มีงานประเสริฐไปมากกว่าที่เขาได้ทำไว้นอกจากผู้ที่กล่าวเช่นเดียวกับที่เขากล่าวหรือมากกว่านั้น" (บันทึกโดย Muslim, n.d.: 2335)

วจนะของท่านศาสนทูตﷺ ข้างต้นบ่งชี้ให้เห็นสองช่วงเวลาอันทรงค่าในการเก็บเกี่ยวคุณความดีอย่างง่ายๆ แต่แฝงไปด้วยความประเสริฐมากมาย และในขณะเดียวกันมีนัยชี้แนะให้แข่งขันกันสร้างคุณความดีในรูปแบบดังกล่าว เพื่อเสริมสร้างคุณความดีให้เพิ่มมากขึ้น

3.3 คุณค่าของเวลาในการดูแลสุขภาพ

อวัยวะส่วนต่างๆ ของร่างกาย ถือเป็นองคาพยพที่มีความสำคัญยิ่งสำหรับมนุษย์ที่ต้องดูแล รักษาเยียวยา และบำรุงสภาพร่างกายทั้งภายในและภายนอกให้มีความเข้มแข็งและแข็งแรงอยู่สม่ำเสมอ กล่าวคือ มุสลิมต้องปฏิบัติศาสนกิจต่างๆ ทั้งในกิจวัตรประจำวัน เช่น การละหมาดห้าเวลา การประกอบอาชีพ และการช่วยเหลือกิจกรรมทางสังคม หรือกิจวัตรประจำสัปดาห์ เช่น การร่วมฟังธรรมเทศนาและละหมาดญุมอะฮฺร่วมกัน หรือแม้กระทั่งกิจวัตรในเดือนรอมฎอนประจำทุกปี นั่นคือ การถือศีลอดและการร่วมละหมาดตะรอวีหฺ ซึ่งสุขภาพถือเป็นเรื่องสำคัญที่ก่อให้เกิดความสมบูรณ์ในการประกอบศาสนกิจดดังกล่าวมาแล้ว ท่านศาสนทูตﷺ ได้กล่าวถึงเรื่องนี้จากสายรายงาน มัรวาน บิน มุอาวียะฮฺ ว่า

((مَنْ أَصْبَحَ مِنْكُمْ آمِنًا فِي سِرْبِهِ، مُعَافًى فِي جَسَدِهِ، عِنْدَهُ قُوتُ يَوْمِهِ، فَكَأَنَّمَا حِيزَتْ لَهُ الدُّنْيَا)) (أخرجه الترمذي، **د.ت**.: 2346)

ความว่า “ผู้ใดที่ตื่นเช้าขึ้นมา มีจิตใจที่สงบร่มเย็น[2] มีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง มีอาหารสำหรับบริโภคในวันนั้น ก็ประหนึ่งว่าเขาผู้นั้นได้ครองโลกไว้ทั้งโลก” (บันทึกโดย al-Tirmidhiy, n.d.: 2346)[3]

นัยหะดีษข้างต้นชี้ให้เห็นถึงเจตนารมณ์อิสลามมุ่งสร้างความสงบสุขแก่บุคคลที่มีความพร้อมทาง สภาพร่างกายและจิตใจในแต่ละวัน เป็นเครื่องหมายความเข้มแข็งของชีวิตที่จะเผชิญกับทุกๆ สภาวการณ์ การประกอบศาสนกิจและการงานต่างๆ แต่ละช่วงเวลาจะบรรลุผลสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้นส่วนสำคัญมาจากความพร้อมของสุขภาพร่างกายทั้งภายนอกและภายใน

3.4 คุณค่าของเวลาในการศึกษาอัลกุรอาน

ศาสตร์ต่างๆ ในอิสลามมีแหล่งที่มา และแหล่งที่มาปฐมภูมิสำหรับมุสลิมคือศาสตร์แห่งอัลกุรอาน ซึ่งถือเป็นคัมภีร์อันทรงค่าและมีความสำคัญสูงสุด เพราะอัลกุรอานสาธยายถึงเรื่องราวและข้อบัญญัติต่างๆ ไว้อย่างครบถ้วน โดยเทวทูตญิบรีลเป็นผู้สื่อสารอัลกุรอานจากพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ มายังศาสนทูตมุหัมมัด ﷺ เพื่อเผยแผ่ต่อประชาชาติต่างๆ ตามแต่ละช่วงเวลาและเหตุการณ์ อัลกุรอานจึงถือเป็นศาสตร์ขั้นสูงสุดในทัศนะอิสลามและเป็นคัมภีร์ที่ไม่มีสิ่งใดในจักรวาลนี้สามารถนำมาเปรียบเทียบและหักล้างได้ แม้เพียงประโยคเดียวก็ตาม

[2] นั่นคือ ไม่มีความวิตกกังวลทุกข์ร้อน.

[3] อัลบานีย์หุก่มหะดีษนี้ว่าเศาะฮีหฺ.

พระองค์ดำรัสว่า

﴿وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا عَلَى عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِنْ مِثْلِهِ وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ (البقرة: 23)

ความว่า "และถ้าหากสูเจ้ายังคงคลางแคลงสงสัยในสิ่งที่เราได้ส่งมาแก่บ่าวของเรา ก็ขอให้สูเจ้าจงแต่งขึ้นมาสักสูเราะฮ์หนึ่งที่เหมือนกับสิ่งนี้ สูเจ้าอาจจะเรียกใครอื่นนอกจากอัลลอฮ์มาช่วยเหลือสูเจ้าก็ได้ ถ้าหากสูเจ้าแน่จริง (ในความสงสัยก็จงทำ)" (อัลบะเกาะเราะฮ: 23)

'Ibn Kathīr (1999-1420: 1/198) ได้อธิบายว่า: "สูเจ้า[4]จงนำมาเหมือนดั่งเช่นคัมภีร์อัลกุรอาน หากสูเจ้าคิดว่าแท้จริงอัลกุรอานมาจากผู้อื่นจากอัลลอฮ์ ﷻ แล้วสูเจ้าทั้งหลายจงนำเสนอมาพร้อมกับการอนุเคราะห์จากบุคคลที่พวกสูเจ้าต้องการอื่นจากอัลลอฮ์ ﷻ แน่นอนพวกสูเจ้าไม่มีความสามารถกระทำเฉกเช่นอัลกุรอานได้เลย"

ดังนั้นการอาศัยช่วงเวลาเพื่อศึกษาเรียนรู้อัลกุรอานเป็นสิ่งจำเป็นต่อมุสลิมทุกคน เพราะอัลกุรอานเป็นคัมภีร์ปาฏิหาริย์ มีบัญญัติศาสตร์ไว้มากมาย และสร้างความประเสริฐ ความจำเริญ ความดีงามและผลานิสงค์แก่ผู้ที่ศึกษาเล่าเรียน

จากอิบนุมัสอูด ﵁ ท่านศาสนทูต ﷺ ได้กล่าวว่า

((مَنْ قَرَأَ حَرْفًا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ فَلَهُ بِهِ حَسَنَةٌ وَالْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا لاَ أَقُولُ الم حَرْفٌ وَلَكِنْ أَلِفٌ حَرْفٌ وَلاَمٌ حَرْفٌ وَمِيمٌ حَرْفٌ)) (أخرجه الترمذي، **د.ت**.: 3158)

ความว่า "บุคคลใดอ่านเพียงหนึ่งอักษรจากคัมภีร์อัลกุรอานเขาจะได้รับหนึ่งความดีและความดีหนึ่งเท่ากับสิบเท่าความดี ฉันจะไม่พูดว่า อะลีฟ ลาม มีม นั้นหนึ่งอักษร แต่ทว่า อะลีฟ หนึ่งอักษร ลาม หนึ่งอักษร และมีม อีกหนึ่งอักษร" (บันทึกโดย al-Tirmidhiy, n.d.: 3158)[5]

หะดีษข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความเมตตาแห่งพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ เพียงแค่หนึ่งอักษรในการศึกษาอัลกุรอานมีความดีถึงสิบเท่า ซึ่งไม่มีคัมภีร์หรือวรรณกรรมใดของมนุษย์ที่จะให้คุณค่าได้เหมือนดั่งเช่นนี้ การให้เวลากับการศึกษาอัลกุรอานถือเป็นความดีงามของชีวิตที่ได้สร้างสมไว้ และผู้ศึกษาและปฏิบัติตามอัลกุรอานคือกลุ่มบุคคลที่ท่านศาสนทูต ﷺ ได้ยอมรับว่าเป็นผู้ที่ดีที่สุดอีกเช่นกัน ดังวจนะศาสนทูต ﷺ รายงานจากอุสมาน บินอัฟฟาน ﵁ ว่า

((خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ)) (أخرجه البخاري، 1419: 5027)

[4] คือบรรดาผู้ฝ่าฝืน และโองการนี้ได้ประทานลงมาเพื่อท้าทายความสามารถและขจัดความหยิ่งยโสของพวกเขา.

[5] อัลบานีย์หุก่มหะดีษนี้ว่าเศาะฮีห.

ความว่า “ผู้ที่ดีที่สุดในหมู่พวกท่านคือ ผู้ที่เรียนและสอนอัลกุรอาน”
(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1419: 5027)

จะเห็นได้ว่าอิสลามให้ความสำคัญกับรัฐธรรมนูญของชีวิต คืออัลกุรอานซึ่งมุสลิมทุกคนจะต้องใช้เวลาศึกษาเรียนรู้และทำความเข้าใจในศาสตร์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และส่งเสริมให้มีการเผยแผ่องค์ความรู้ที่มาจากอัลกุรอาน ท่านศาสนทูต ﷺ ได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่าผู้ที่ดีที่สุดคือผู้ที่เรียนและสอนอัลกุรอาน ทั้งนี้การบริหารจัดการเวลาอย่างมีค่าและเหมาะสมนั้นเป็นส่วนสำคัญยิ่งในการขับเคลื่อนวิถีชีวิตไปสู่ความจำเริญ ช่วยเพิ่มพูนศักยภาพด้านองค์ความรู้ในศาสตร์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอัลกุรอานแก่ตนเองและผู้อื่น

3.5 คุณค่าของเวลาในการประกอบศาสนกิจ

องค์รวมของอิสลามเกี่ยวข้องกับความเชื่อ การปฏิบัติศาสนกิจ และการปฏิสัมพันธ์ต่างๆ ทั้งภาคบังคับและภาคส่งเสริม โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคบังคับส่วนบุคคล มุสลิมต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัดและถือเป็นการฝ่าฝืนหากละทิ้งหรือละเว้นส่วนหนึ่งส่วนใด ศาสนทูต ﷺ ได้กล่าวถึงคุณค่าในการเตรียมพร้อมสู่ช่วงเวลาการปฏิบัติละหมาดในด้านการกำกับท่วงท่าและการบริหารจิตใจให้เกิดสมาธิว่า

((خَمْسُ صَلَوَاتٍ افْتَرَضَهُنَّ اللَّهُ تَعَالَى مَنْ أَحْسَنَ وُضُوءَهُنَّ وَصَلاَّهُنَّ لِوَقْتِهِنَّ وَأَتَمَّ رُكُوعَهُنَّ وَخُشُوعَهُنَّ كَانَ لَهُ عَلَى اللَّهِ عَهْدٌ أَنْ يَغْفِرَ لَهُ وَمَنْ لَمْ يَفْعَلْ فَلَيْسَ لَهُ عَلَى اللَّهِ عَهْدٌ إِنْ شَاءَ غَفَرَ لَهُ وَإِنْ شَاءَ عَذَّبَهُ))
(أخرجه أبو داود، **د.ت**.: 425)

ความว่า “ละหมาด 5 เวลาที่พระองค์อัลลอฮฺได้บังคับใช้ บุคคลใดได้อาบน้ำละหมาดอย่างดีแล้วละหมาดในเวลาของมัน ซึ่งได้มีการโค้งคำนับและมีสมาธิในละหมาดอย่างสมบูรณ์ สำหรับเขาสัญญาได้รับอภัยโทษจากพระองค์อัลลอฮฺและบุคคลใดที่ไม่ปฏิบัติ ดังนั้นสำหรับเขาจะไม่มีสัญญาใดจากพระองค์ หากพระองค์ประสงค์จักอภัยโทษแก่เขา และหากพระองค์ประสงค์จักลงโทษเขา”
(บันทึกโดย ’Abū Dāwūd, n.d.: 425)

จากหะดีษข้างต้นแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของการใช้เวลาในมิติการละหมาดที่จะนำไปสู่การได้รับอภัยโทษจากพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ซึ่งบ่งบอกถึงคุณภาพของการละหมาดและผลตอบแทนอันคุ้มค่าที่อยู่ภายใต้สัญญาของพระองค์ ถือเป็นกิจวัตรประจำวันที่มุสลิมทุกคนมีสิทธิไขว่คว้าคุณค่าดังกล่าวให้แก่ตนเอง เพื่อให้วันเวลาที่ผ่านไปเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด

ส่วนการประกอบศาสนกิจอื่น ศาสนทูต ﷺ ได้กล่าวไว้เช่นกันถึงคุณค่าของเวลาในมิติต่างๆ ดั่งความประเสริฐและคุณค่าในการถือศีลอด ซึ่งมีรายงานจากอะบีฮุร็อยเราะฮฺ رضي الله عنه ว่า

((كُلُّ عَمَلِ ابْنِ آدَمَ يُضَاعَفُ الْحَسَنَةُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا إِلَى سَبْعِمِائَةِ ضِعْفٍ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلاَّ الصَّوْمَ فَإِنَّهُ لِى وَأَنَا أَجْزِى بِهِ يَدَعُ شَهْوَتَهُ وَطَعَامَهُ مِنْ أَجْلِى لِلصَّائِمِ فَرْحَتَانِ فَرْحَةٌ عِنْدَ فِطْرِهِ وَفَرْحَةٌ عِنْدَ لِقَاءِ رَبِّهِ وَلَخُلُوفُ فِيهِ أَطْيَبُ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ رِيحِ الْمِسْكِ)) (أخرجه مسلم، د.ت.: 2763)

ความว่า “ทุกกิจการงานของมนุษย์ ความดีของเขาแต่ละอย่างจะได้รับ 10 เท่าถึง 700 เท่าด้วยกัน พระองค์อัลลอฮฺดำรัสว่า เว้นแต่การถือศีลอด แท้จริงมันเป็นสิทธิแห่งข้าพระองค์และข้าพระองค์จะตอบแทนมันเองอันเนื่องจากเขาได้ละเว้นกิเลสอารมณ์และอาหารเพื่อข้าพระองค์ สำหรับผู้ถือศีลอดได้รับความดีใจ 2 ช่วงเวลา ดีใจในช่วงที่เขาได้ละศีลอดและดีใจในขณะที่ได้พบกับพระเจ้าของเขา ส่วนกลิ่นปากของผู้ถือศีลอด ณ พระองค์อัลลอฮฺ ช่างหอมหวนยิ่งกว่ากลิ่นน้ำหอมจากชะมดเชียง” (บันทึกโดย Muslim, n.d.: 2763)

จะเห็นได้ว่า การถือศีลอดในรอบปีสามารถสร้างคุณค่าของเวลาให้แก่ชีวิตในคุณความดีอันมากมาย ขณะเดียวกันในเดือนรอมฎอนมีความดีอื่นที่แฝงไปด้วยคลังแห่งผลบุญกุศล ดั่งเช่น ละหมาดตะรอวิหฺ ทานสะหูรฺก่อนฟะญัรฺ การอิอฺติกาฟ 10 คืนสุดท้าย และการแสวงหาความโปรดปรานในค่ำคืนลัยละตุลก๊อดร์ ถือเป็นเดือนแห่งความจำเริญยิ่งในอิสลาม การเล็งเห็นคุณค่าในแต่ละช่วงเวลาช่วยเพิ่มพูนความดีงามได้ แม้แต่การจ่ายซะกาตฟิตเราะฮฺ จากอิบนุอับบาส ﷺ กล่าวว่า

((فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- زَكَاةَ الْفِطْرِ طُهْرَةً لِلصَّائِمِ مِنَ اللَّغْوِ وَالرَّفَثِ وَطُعْمَةً لِلْمَسَاكِينِ مَنْ أَدَّاهَا قَبْلَ الصَّلاَةِ فَهِىَ زَكَاةٌ مَقْبُولَةٌ وَمَنْ أَدَّاهَا بَعْدَ الصَّلاَةِ فَهِىَ صَدَقَةٌ مِنَ الصَّدَقَاتِ)) (أخرجه أبو داود، **د.ت.**: 1611)

ความว่า “ท่านศาสนทูตได้บัญญัติการจ่ายซะกาตฟิตเราะฮฺ ซึ่งมันสามารถชำระขัดเกลาให้แก่ผู้ถือศีลอดจากสิ่งไร้สาระและคำหยาบคาย และเป็นอาหารแก่คนยากจน บุคคลใดจ่ายมันก่อนละหมาดถือเป็นซะกาตที่ถูกตอบรับ และบุคคลใดจ่ายมันหลังละหมาดถือเป็นทานบริจาคหนึ่งจากทานบริจาคทั้งหลาย” (บันทึกโดย ’Abū Dāwūd, n.d.: 1611)

การจ่ายซะกาตฟิตเราะฮฺถือเป็นอีกมิติหนึ่งที่สร้างคุณค่าให้แก่ชีวิต เป็นการชำระสิ่งที่ไม่ดีงามในขณะถือศีลอดแก่ตนเอง และสามารถเอื้อประโยชน์ให้แก่สังคมมุสลิมเพื่อสร้างเสถียรภาพระหว่างกัน หากพิจารณากรอบของเวลาในการจ่ายซะกาตฟิตเราะฮฺ ตามหลักศาสนบัญญัติอนุโลมให้จ่ายได้ตั้งแต่เริ่มเข้าสู่เดือนแห่งความจำเริญนี้

เช่นเดียวกัน แต่ข้อบังคับดังกล่าวเกิดขึ้นหลังจากสิ้นสุดเดือนรอมฎอนและต้องจ่ายให้เสร็จสิ้นก่อนการละหมาดอีดิลฟิตรี[6] จึงจะก่อให้เกิดผลบุญมากที่สุด

สายรายงานจากอิบนุอุมัรฺ ﷺ ท่านศาสนทูต ﷺ ได้กล่าวว่า

((أَمَرَ بِزَكَاةِ الْفِطْرِ أَنْ تُؤَدَّى قَبْلَ خُرُوجِ النَّاسِ إِلَى الصَّلَاةِ)) (أخرجه مسلم، د.ت.: 2335)

ความว่า "คำสั่งด้วยเรื่องซะกาตฟิตเราะฮฺ ทว่าต้องได้รับการจ่ายมันก่อนผู้คนจะออกไปสู่การละหมาด" (บันทึกโดย Muslim, n.d.: 2763)

ส่วนในเรื่องของประกอบศาสนกิจที่สำคัญอีกมิติหนึ่งซึ่งศาสนบัญญัติได้บังคับใช้หนึ่งครั้งในชีวิต คือการประกอบพิธีหัจญ์ พระองค์ดำรัสไว้ว่า

﴿الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَعْلُومَاتٌ فَمَنْ فَرَضَ فِيهِنَّ الْحَجَّ فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوقَ وَلَا جِدَالَ فِي الْحَجِّ وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ يَعْلَمْهُ اللَّهُ وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَى وَاتَّقُونِ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ﴾ (البقرة: 197)

ความว่า"(เวลา) การทำหัจญ์นั้นมีหลายเดือน อันเป็นที่ทราบกันอยู่แล้ว ดังนั้นผู้ใดที่ได้ให้การทำหัจญ์ จำเป็นแก่เขาในเดือนเหล่านั้น[7]แล้ว ก็ต้องไม่มีการสมสู่และไม่มีการละเมิด และไม่มีการวิวาทใดๆ ใน(เวลา) การทำหัจญ์ และความดีใดๆที่พวกเจ้ากระทำนั้น อัลลอฮ์ทรงรู้ดี และพวกเจ้าจงเตรียมเสบียงเถิด[8] แท้จริงเสบียงที่ดีที่สุดนั้น คือความยำเกรงและพวกเจ้าจงยำเกรงข้าเถิดโอ้ผู้มีปัญญาทั้งหลาย!" (อัลบะเกาะเราะฮฺ: 197)

อัฏเฏาะบะรีย์ (al-Ṭabariy, 2000-1420: 4/115) ได้อธิบายว่า: " ท่านอิบนุอับบาส ﷺ ได้รายงายว่า (เวลา) การทำหัจญ์นั้นมีหลายเดือนอันเป็นที่ทราบกันอยู่แล้ว นั่นคือ เชาวาล ซุลเกาะอ์ดะฮฺ และอีก 10 วันของซุลหิจญะฮ์ พระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงให้มีเดือนเหล่านี้เพื่อการทำหัจญ์ และช่วงเวลาของเดือนที่เหลือไว้เพื่อการทำอุมเราะฮฺ ดังนั้นผู้หนึ่งผู้ใดไม่สมควรอิห์รอมหัจญ์เว้นแต่จะต้องอิห์รอมในเดือนหัจญ์เพียงเท่านั้น ส่วนการอิห์รอมอุมเราะฮฺนั้นสามารถกระทำได้ทุกเดือน"

จากโองการและคำอธิบายข้างต้นสรุปได้ว่า การอิห์รอมหัจญ์ มีช่วงเวลาที่แน่นอน ไม่อนุญาตให้อิห์รอมหัจญ์ในช่วงเวลาที่ไม่ได้กำหนดไว้ ซึ่งเป็นการบอกถึงการรู้จักใช้ทักษะบริหารเวลาที่ถูกต้อง และในโองการข้างต้นได้ย้ำถึงข้อห้ามต่างๆ ในช่วงเวลาของการอิห์รอมหัจญ์นั้นเป็นการเสริมทักษะการบริหารเชิงปฏิบัติในส่วนของข้อห้ามและรวมถึงคุณค่าแห่งช่วงเวลาที่ได้ก่อให้เกิดตักวานั้นคือเสบียงที่ดีเยี่ยมที่สุดสำหรับผู้ศรัทธาที่จะเดินทางไปสู่โลกหน้า

---

[6] นั่นคือ หลังจากดวงอาทิตย์ตกในคืนวันอีดจนกระทั่งรุ่งเช้าก่อนจะเข้าสู่ละหมาดอีด.

[7] หลังจากทำการอิห์รอมแล้ว

[8] หมายถึงเสบียงในการเดินทางไปทำหัจญ์

การประกอบพิธีหัจญ์ถือเป็นศาสนกิจที่เต็มเปี่ยมไปด้วยคุณความดีอันมากมาย อันเนื่องจากต้องสละทรัพย์สิน เวลา รวมถึงสุขภาวะจิตที่หนักแน่นและสุขภาพร่างกายที่เข้มแข็งพร้อมเพื่อการประกอบศาสนกิจจนลุล่วง ท่านศาสนทูต ﷺ ได้กล่าวยืนยันถึงความประเสริฐในเรื่องดังกล่าวไว้ ซึ่งมีรายงายจากอะบูฮุร็อยเราะฮฺ رضي الله عنه ท่านได้ยินศาสนทูต ﷺ กล่าวว่า

((مَنْ حَجَّ لِلّٰهِ فَلَمْ يَرْفُثْ وَلَمْ يَفْسُقْ رَجَعَ كَيَوْمِ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ)) (أخرجه البخاري، 1419: 1521)

ความว่า “บุคคลใดได้ประกอบพิธีหัจญ์เพื่ออัลลอฮฺ แล้วไม่มีการสมสู่และไม่มีการละเมิดเขาจะกลับมาเหมือนวันที่ได้คลอดจากท้องมารดาของเขา[9]” (บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1419: 1521)

จะเห็นได้ว่าการประกอบพิธีหัจญ์ที่มีความบริสุทธิ์ใจ ปราศจากการประพฤติที่ลามกอนาจารและยับยั้งการละเมิดในรูปแบบต่างๆ นั้นจะนำมาซึ่งคุณค่าแห่งชีวิต กล่าวคือพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงลบล้างบาปให้แก่เขาเปรียบเสมือนวันที่คลอดออกจากท้องมารดาของเขา ถือเป็นความโปรดปรานอันยิ่งใหญ่แห่งพระองค์ที่มีให้แก่ประชาชาติอิสลามในยุคนี้

สรุป

จากการศึกษาข้างต้นแสดงให้เห็นว่า อิสลามได้เล็งเห็นและให้ความสำคัญต่อคุณค่าของเวลาในมิติต่างๆ คุณค่าของเวลาในการใช้ความคิด คุณค่าของเวลาในการรำลึกถึงอัลลอฮฺ ﷻ คุณค่าของเวลาในการดูแลสุขภาพ คุณค่าของเวลาในการศึกษาอัลกุรอาน และคุณค่าของเวลาในการประกอบศาสนกิจ ซึ่งเป็นมิติทางด้านคุณความดีหลายรูปแบบที่ก่อให้ผลงานที่ดีแก่ชีวิตในโลกนี้และได้รับผลตอบแทนอันดีงามอันยิ่งใหญ่ในโลกหน้า.

[9] คือ พระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงอภัยโทษในบาปของเขาทั้งหมด.

บรรณานุกรม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2542. (2544). กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

มานพ วงศ์เสงี่ยม. (2551). *ปทานุกรมอาหรับ-ไทย*. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือมานพ วงศ์เสงี่ยม.

สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ. (1425). *พระมหาคัมภีร์อัลกุรอานพร้อมความหมายภาษาไทย*. ซาอุดีอาราเบีย: ศูนย์กษัตร์ฟะฮัดเพื่อการพิมพ์อัลกุรอานแห่งนครมะดีนะฮฺ.

'Abū al- husain Muslim bin al-Hajjāj bin Muslim al-Qashīriy al-Naysābūriy. n.d. *al- Jam'i al-Sahih al-Musammā Sahih Musim (الجامع الصحيح المسمى صحيح مسلم)*. Beirūt: Dār al-Jail, al-Afāq.

al-Azdiy Abū Dāwūd al-Sajastāniy, Sulaimān bin Ash-adh bin Shidād bin Amr. n.d. *Sunan Abū Dāwūd (سنن أبو داود)*: Maokia' Wizārah al-Awqāf al-Misriyah.

al-Bukhārīy, Abū Abdullah Muhammad bin 'Ismā 'īl bin 'Ibrāhīm bin al-Mughīrat al-j'afiy, Muhammad Fu'ād Abd al-Bāqiy. (1419). *al-Jam'i al-Musnad al-Sahih al-Mukhtasar min 'Umūr Rasūlillah fi sunanih wa 'Ayyamih(الجامع المسند الصحيح المختصر من أمور رسول الله في سننه وأيامه)*. Riyād: Dār al-Salām.

al-Ghāzāliy, Abū Hamid Muhammad bin Muhammad. n.d. *'Ihyā'a 'Ulūm al-Dīn (إحياء علوم الدين)*. Beirūt: Dār al-M'arifat.

'Ibn Kathīr. (1420). *Tafsīr al-Qur'ān al-'Azīm*. Sa'ūdiy: Mawk'i Majm'a al-Malik Fahd li 'Ittibā'ah al-Mashaf al-Sharīf.

Muhammad 'Idrīs Abd al-Ra'ūf al-Marbawīy. (1350). *Qāmūs Idris al-Marbawiy*. Beirūt: Dār al-Kutub al-'Ilmīyyah.

Muhammad Yūnus 'ibn Abd al-Shattār. (1423). *Jabāl al-Ḥasanāt bi Daqā'iq M'adūdāt*. Makkah: al-Wahīd.

al-tābariy Abū J'afar, Muhammad bin Jarīr bin Yazīr bin Kathīr bin Ghālib al'Amilīy. (2000-1420). *Jām'i al-Bayān fī Ta'wīl al-Qur'ān(جامع البيان في تأويل القرآن)*. Sa'ūdiy: Mawk'Imajm'a al-Malik Fahd li 'Ittibā'ah al-Mashaf al-Sharīf.

al-Tirmidhiy, Muhammad bin 'Isā. n.d. *al-Jāmi' al-Sahīh Sunan al-Tirmidhiy. (الجامع الصحيح سنن الترمذي)*. Beirūt: Dār 'Ihyā'a al-Turadh al-Arabiy.

หนังสือแปล :

อบูฏ็อลฮะฮฺ มุหัมมัด ยูนุส อิบนุ อับดิซซัตต๊าร. (2555). *เพียงไม่กี่นาทีกับความดีเท่าภูเขา*. แปลโดย ญะม้าล ไกรชิต. กรุงเทพมหานครฯ: สายสัมพันธ์.

วารสาร อัล-นูร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
หลักเกณฑ์และคำชี้แจงสำหรับการเขียนบทความวิชาการ หรือ บทความวิจัย

วารสาร อัล-นูร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยฟาฏอนี จัดทำขึ้นเพื่อส่งเสริมให้คณาจารย์ นักวิชาการและนักศึกษาได้เผยแพร่ผลงานทางวิชาการแก่สาธารณชน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการเพิ่มพูนองค์ความรู้ และแนวปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ทางกองบรรณาธิการวารสาร อัล-นูร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยฟาฏอนี จึงได้กำหนดระเบียบการตีพิมพ์บทความดังกล่าว ดังต่อไปนี้

ข้อที่ 1 บทความที่มีความประสงค์จะลงตีพิมพ์ในวารสาร อัล-นูร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยฟาฏอนี ต้องเป็นบทความใหม่ ไม่คัดลอกจากบทความอื่นๆ และเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารอื่นมาก่อน

ข้อที่ 2 ประเภทบทความวิชาการและบทความวิจัย ในส่วนบทความวิจัยนั้น ผู้ที่มีความประสงค์จะลงตีพิมพ์ในวารสาร อัล-นูร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยฟาฏอนี บทความนั้นต้องได้รับความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษา

ข้อที่ 3 บทความดังกล่าวต้องชี้แจงให้กับกองบรรณาธิการวารสาร อัล-นูร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยฟาฏอนี เพื่อพิจารณา สรรหาผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินบทความ

ข้อที่ 4 ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ ต้องมีสาขาชำนาญการที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อบทความที่จะลงตีพิมพ์ในวารสาร อัล-นูร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

ข้อที่ 5 การประเมินบทความวิชาการต้องประกอบไปด้วยผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อยหนึ่งท่าน และต้องมีคุณวุฒิในระดับปริญญาเอก หรือเทียบเท่า หรือเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางวิชาการระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ขึ้นไปในสาขาชำนาญการนั้น หรือสาขาวิชาที่สัมพันธ์กัน หรือเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในด้านวิชาการการศึกษาหรือการทำวิจัย ซึ่งเป็นที่ยอมรับในสังคมาการศึกษา

ข้อที่ 6 ทัศนะและข้อคิดเห็นใดๆ ที่ปรากฏในวารสาร อัล-นูร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยฟาฏอนี ถือเป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียนแต่ละท่าน ทางกองบรรณาธิการเปิดเสรีด้านความคิด และไม่ถือว่าเป็นความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิชาการ หรือบทความวิจัย ในวารสาร อัล-นูร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

1. วารสาร อัล-นูร เป็นวารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยฟาฏอนี ได้จัดพิมพ์ ปีละ 2 ฉบับ
2. บทความที่จะลงตีพิมพ์ในวารสาร อัล-นูร จะต้องจัดส่งในรูปแบบไฟล์ และสำเนา ตามที่อยู่ดังนี้

   กองบรรณาธิการวารสาร อัล-นูร
   บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
   135/8 ม. 3 ต. เขาตูม อ. เมือง จ. ปัตตานี
   94160 / ตู้ปณ. 142 อ.เมือง จ.ยะลา 95000
   โทร: 073-418610-4 ต่อ 124 แฟกซ์: 073-418615-16

3. บทความวิชาการสามารถเขียนได้ในภาษา มลายู (รูมี/ยาวี), อาหรับ, อังกฤษ, หรือ ภาษาไทย และบทความต้องไม่เกิน 12 หน้า
4. แต่ละบทความต้องมี บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ บทคัดย่อต้องมีจำนวนคำ ประมาณ 200-250 คำ

5. บทความภาษามลายู ต้องยึดหลัดตามพจนานุกรมภาษามลายู ที่ได้รับรองและยอมรับจากสถาบันศูนย์ภาษาประเทศมาเลเซีย

6. บทความดังกล่าวต้องเป็นบทความใหม่ ไม่คัดลอกจากบทความอื่นๆ และเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารอื่นมาก่อน

7. การเขียนบทความต้องคำนึงถึงรูปแบบดังนี้

7.1 บทความภาษาไทย	พิมพ์ด้วยอักษร	TH Niramit AS	ขนาด 14
7.2 บทความภาษาอาหรับ	พิมพ์ด้วยอักษร	Arabic Traditional	ขนาด 16
7.3 บทความภาษามลายูยาวี	พิมพ์ด้วยอักษร	Adnan Jawi Traditional	ขนาด 16
7.4 บทความภาษามลายูรูมี	พิมพ์ด้วยอักษร	TH Niramit AS	ขนาด 14
7.5 บทความภาษาอังกฤษ	พิมพ์ด้วยอักษร	TH Niramit AS	ขนาด 14

8. ใช้ฟรอนท์ Arial Narrow Transliterasi สำหรับชื่อและศัพท์ที่เป็นภาษาอาหรับ ที่เขียนด้วยอัขระ รูมี ตามที่บัณฑิตวิทยาลัยได้ใช้ หากบทความนั้นได้เขียนด้วยภาษาไทย มลายูรูมี และ ภาษาอังกฤษ

รายละเอียดอื่นๆ

1. ตาราง รูปภาพ และแผนภูมิ ควรคัดเลือกเฉพาะที่สำคัญ และต้องแยกออกจากเนื้อเรื่องหน้าละรายการ

2. ในส่วนของเอกสารอ้างอิงให้ใช้คำว่า บรรณานุกรม

3. สำหรับชื่อหนังสือให้ใช้เป็นตัวหนา (**B**)

4. ในส่วนของอายะฮฺอัลกุรอ่านให้ใส่วงเล็บปิด-เปิด ﴿.....﴾ และสำหรับอายะฮฺอัลกุรอ่านที่มากกว่าหนึ่งบรรทัดให้จัดอยู่ในแนวเดียวกัน

5. ในส่วนของฮาดีษให้ใส่เครื่องหมายคำพูด "....." และสำหรับอัลฮาดีษที่มากกว่าหนึ่งบรรทัดให้จัดอยู่ในแนวเดียวกัน

6. ในส่วนของคำพูดบรรดาอุลามาอฺหรือนักวิชาการไม่ต้องใส่เครื่องหมายใดๆ

7. ให้จัดลำดับบรรณานุกรมเป็นไปตามลำดับภาษาของบทความนั้นๆ

8. ให้ใช้อ้างอิงอายะฮฺอัลกุรอ่านดังนี้ อัลบะเกาะเราะห์, 2:200

9. ใช้คำว่าบันทึกโดย แทนคำว่ารายงานโดย ตัวอย่าง (บันทึกโดย อัล-บุคอรีย์ เลขที่:213)

10. และการเรียงลำดับในการอ้างอิงหนังสือดังนี้ ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อหนังสือ. ชื่อผู้แปล. สถานที่พิมพ์. สำนักพิมพ์.

11. ให้ใส่วุฒิการศึกษาเจ้าของบทความ ที่ปรึกษา ที่ปรึกษาร่วมสำหรับในส่วนของบทความวิจัย ใน Foot Note ทั้งที่เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ตัวอย่างเช่น

อับดุลอาซิส แวนาแว*

Abdulaziz waenawae**

มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ***

Muhaammadzakee Cheha****

*นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาชะรีอะฮฺ (กฎหมายอิสลาม) คณะอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

**Graduate Student, Department of Shariah, Faculty of Islamic Studies, Yala Islamic University.

***ดร. (หลักนิติศาสตร์) ผู้ช่วยศาสตราจารย์, อาจารย์ประจำสาขาวิชาชะรีอะฮฺ คณะอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

**** Asst. Prof. Ph.D. (in Law) อาจารย์ประจำสาขาวิชาชะรีอะฮฺ คณะอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

บทความทั่วไปและบทความวิจัย

1.ชื่อเรื่อง

2.ผู้แต่ง

3.บทคัดย่อ

4.คำสำคัญ

5.บทนำ

6.เนื้อหา (วิธีดำเนินการวิจัยสำหรับบทความวิจัย)

7.บทสรุป (สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัยสำหรับบทความวิจัย)

8.บรรณานุกรม

บทวิพาทษ์หนังสือ/Book Review

1.หัวข้อที่วิพาทษ์

2.ชื่อผู้วิพาทษ์ หรือผู้ร่วมวิพาทษ์ (ถ้ามี)

3.เนื้อหาการวิพาทษ์หนังสือ

4.ข้อมูลทางบรรณานุกรม

การอ้างอิงในบทความ มีดังนี้

1.<u>ตัวอย่างการอ้างอัลกุรอ่านในบทความ</u>:

﴿ อายะฮฺ อัลกุรอ่าน..... ﴾

(อัล-บะเกาะเราะห์, 73: 20).

2.<u>ตัวอย่างการอ้างหะดีษในบทความ</u>:

"บทหะดีษ....."

(บันทึกโดย อัล-บุคอรีย์ , หะดีษเลขที่: 2585)

2.<u>ตัวอย่างการเขียนบรรณานุกรม</u>:

Ibn Qudāmah, ᶜAbdullāh bin Aḥmad**.** 1994. **al-Mughnī**. Beirut: Dār al-Fikr**.**

Ahmad Fathy. 2001. **Ulama Besar Dari Patani**. Bangi: Penerbit Universiti Kebangsaan Malaysia.

Mohd. Lazim Lawee. 2004. **Penyelewengan Jemaah Al-Arqam dan Usaha Pemurniannya**. Bangi: Penerbit Universiti Kebangsaan Malaysia.

นิเลาะ แวอุเซ็ง และคณะ. 2550. **การจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้.** วิทยาลัยอิสลามศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี

AL-NUR JOURNAL
วารสาร อัล-นูร
Vol.13 No.25
July – December
2018

บทความวิจัย / Research Articles

ความสัมพันธ์และความแตกต่างระหว่างอะฮฺลิซ-ซุนนะฮฺและชีอะห์: ศึกษาประวัติศาสตร์และมุมมองนักวิชาการซุนนีย์และชีอะห์ในโลกปัจจุบัน
อับดุลลาตีฟ การี, อับดุลฮาลิม ไซซิง.....1-23

ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนรายวิชาภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้
ปรัชญา บินหมัดหนี, โสรัตน์ อับดลสตาร์, ชัรฟุดดีน หะยี.....25-37

The Effective School Leadership For School Principals
Rung-aroon Borwonchaidet, Phacharawit Chansirisira.....39-50

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดโรคในมุสลิมที่ป่วยเป็นวัณโรคปอด
นาบีละห์ สาแม, ผจงศิลป์ เพิงมาก, อุษณีย์ เพชรรัชตะชาติ.....51-63

การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานี
ฟิกรี แก้วนวล, ศักรินทร์ ชนประชา, อะห์มัด ยีสุ่นทรง.....65-81

การพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และแนวคิดการเสริมพลังการทำงาน เพื่อพัฒนาความสามารถการเป็นนักวิจัยด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการวิจัยในชั้นเรียนของครูปฐมวัย
สุภาพร สิมลี.....83-98

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลสหกรณ์ออมทรัพย์ครูภาคใต้
ธเนษฐ์ศักดิ์ เพชรรัตน์, พฤทธ์สรรค์ สุทธิไชยเมธี.....99-107

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีวประวัติบรรดาศาสดาของนักศึกษา หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การสอนแบบร่วมมือ
หัสนีย๊ะห์ นะดารานิง, เนาวรัตน์ มะลีลาเต๊ะ.....109-120

แบบจำลองนวัตกรรมการส่งออกของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย
ปิยภา แดงเดช.....121-135

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องเลขยกกำลังของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้น (5 STEPs)
จุฬาลักษณ์ ใจอ่อน, ศศิวิภา พระสุธาพิทักษ์.....137-144

การพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้โดยบูรณาการแนวคิดการจัดการความรู้และการสอนงาน เพื่อพัฒนาความสามารถในการสอนการอ่านเพื่อความเข้าใจและการเขียนเชิงสร้างสรรค์สำหรับครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา
รัตนาภรณ์ คำมูล, ชาติชาย ม่วงปฐม, สมชาย วรกิจเกษมสกุล, พรสวรรค์ ศิริกัญจนาภรณ์.....145-159

การบริหารจัดการเพื่อนำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการให้บริการประชาชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการบริหารจัดการยุคดิจิทัล
วิรัช วิรัชนิภาวรรณ์.....161-181

دراسة المقارنة بين أحكام الطلاق في المراسيم الملكية للمسلمين في تايلاند وقانون الأحوال الشخصية الأردني
حمدان داتو، عزمان تي علي.....183-202

บทความวิชาการ / Article

การทำความเข้าใจหลักอัลวะสะฏียยะฮฺและและการนำไปใช้ในชีวิตจริง
อิบบรอเฮง อาลฮูเซน.....203-222

บทความวิจัยเรื่อง คุณค่าของเวลาในอิสลาม
มูฮำหมัด เหล็มกุล, ซาฝีอี อาดำ.....223-237

วารสาร อัล-นูร มหาวิทยาลัยยะลาภิวัฒน์ ปีที่ 13 ฉบับที่ 25 (ก.ค. - ธ.ค. 2561)